

Annals MS. No. 208,800

Copy

100
H 122

Handwritten text on a small rectangular label, oriented vertically. The text is faint and difficult to decipher, but appears to contain several lines of characters, possibly a date or a reference number.

J, 2, 18

Res

4122

Mucosus & calidus & viscidus carum
ex caliditate & aqua feru:
pulvis raris & acutus subd. p. mixtis. &
ad solum uentis.

Ex Aquae rosae. } ad 3. iij.
Aqua: p. Cingin. }
sulfurati. } 3. ij.

Et obull. ad ad spissitudinem. Excullata q.
aqua uentis.

Ex carditis, capribusque sine
exantia.

Cingin. mandis, anensisque.
vulgi sypitaci: ea uero pariter.
mixta, uulgi of.

Ad oculos miltillif. & qui n. scab.
ate d. b. r. am. atq. p. n. p. p. p. p. p. p.
Vini Capribus, ut sub sicut cyano.
stet o. d. m. f. u. l. d. b. i. m. a. n. t. u. r.
lucano, oculos.

[The page contains extremely faint, illegible handwritten text, likely bleed-through from the reverse side of the paper. The text is mostly centered and spans most of the page's width.]

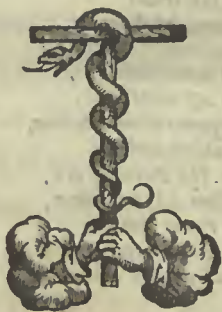
AMATI LVSITANI
MEDICI PRÆSTANTISSIMI
CVRATIONVM MEDICINALIVM

CENTVRIA SECVNDA.

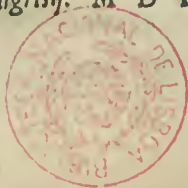
MVLTIPlici, VARIAQVE
rerum cognitione referta.

IN QVA METHODVS ET CANON
*propinandi decoctum radicis Cynarũ, Iulio III.
Pont. Max. compositus, uberius descri-
bitur, quàm in prima habe-
tur Centuria.*

*Cum Priuilegio Illustriss. Senatus
Veneti ad decennium.*

VENETIIS Ex Officina Erasmiãna
Vincentij Valgrisiij. M D LII.

NICOLAI EROTOGRAPHI ATTI,
 gniensis Rhemi Hendecasyllabum in Amati Lusitani
 Centuriam secundam, Ad Vincentium
 Valgrisium Typographum.

Valgrisi Venetum Typographorum
 Ornatisime, nec fide Improbanda,
 Dum tu omni studio, parique cura,
 Excudis ueteres, nouosque libros:
 Et das hanc Venerem neuis libellis,
 Hanc praestas quoque gratiam uetustis,
 Vt uincant ueteres noui libellos:
 Antiqui & superent nouos libelli:
 Per pulchre facis: ac studes honori,
 Qui te continuos manet per annos.
 Dum tu omni studio, faues Minerue
 Sacris fontibus, eruditiores,
 Et comptas magis, & magis politas
 Artes per uigili exhibens iuuentae,
 Deterfas sensibusque litteratis,
 Perbelle facis: & studes honori,
 Qui te perpetuos sequetur annos.
 At si forte tuae sacri Mineruae
 Fontes sordidule luto tenaci
 Turbentur: tua non, sed est eorum
 Culpa, & multa: bonas in Urcis qui
 Immundis utiant aquas pudici
 Fontis, limpiduli, & uenustioris.
 Nunc per te accipimus nouum libellum,
 Artem pluribus utilem medendi
 Qui complectitur. Hic Parentis ora,
 Et uultum ut retinet sui, precamur,
 Sic nomen teneat recens Amati:
 Vno ut nomine, cum Parente natus
 Passim per Medicos ametur omnes.

ILLVSTRISSIMO, ET
Reuerendis, Domino, Domino
Hippolyto Estensi Ferrariæ
Cardinali amplissimo,
Amatus Lusitanus, Medicus.
S. P. D.

Magnum, ac difficile nego-
tium est *Antistes* Reue-
rendissime, aliquid in lucem
edere. Nam præterquàm,
quod scriptores à nōnullis frequenter ma-
le audiunt, nemo iam non audet aliena re,
prehendere: & absentium opera carpe-
re, mordere, ac lancinare. Qui si tunc ad-
essent facile se tueri possent, ac sua scri-
pta rationibus defendere. Sed nullo re-
spondente, perfacile est quem uis reum
pe agere: atque erroris eum arguere, qui
se à detractoribus tueri non ualet. Cuius
rei causa sapientissimi autores excogita-

runt suas uigilias, & labores clarissimis principibus dicare: ut corū numine, et auctoritate libera, quo uellent, eorum opera à uilitigatorum (ut aiebat Cato) maledicentia prodirent: quod fecisse permulti clarissimi uiri inueniuntur. Inter quos & Græci, et latini celebrantur, qui sua studia præstantissimis Principibus nuncuparunt: quorum historiam texere esset nimis longum. Nā ut uitis sine ridica, aut pedamento humi serpit, et Cœli, et animalū cui uis iniuriæ est obuia: ita liber absque principis alicuius splendore, et tutamine omnium detractiōni, et ronchis exponitur.

Quod infortunium ipse effugere studens, huic meæ Curationū Centuriæ secundæ in lucē prodituræ, defensorem quærebā: cunque multi sese mihi obijcerent, Tu clarissime præsul potissimū occurristi, ut qui inter purpuratos patres gloria, et splendor sis: immo uniuersæ christianitatis tuta columna.

lumna. Quis enim nescit, quam regia: quã
que excelsa tua sit Ferrariæ estensis fami
lia? neque id sanè alio nomine, quam ob
multas easq; egregias uirtutes, & res do
mi: militiaeq; prudenter: et foeliciter gestas.
quam ut præteream, patrem tuum Diuum
Alfonsum silere non est. Quis rogo un
quam principum illo pudentior fuit? et ad
bene gerendas res aptior, ac foelicior? quis
facundior? quis constantior? quis bellico
sior? quis deniq; in omni artiũ genere sub
tilior? hinc enim factũ est, ut eius æterna,
et apud mortales immortalis sit memoria,
cuius uirtutes, et dotes in te Princeps iucũ
disime, præfulque amplissime potissimum
uigere uidemus. ob quas nō solum Romæ,
sed in uniuerso orbe ab omnibus amaris
unice diligeris, et pro speculo humanitatis
haberis: unde audeo tibi parem aliquando
pontificatus dignitatem, Julio post longũ
tempus ad coelum missõ uaticinari, Non

a ij quod

quod ego sim uates, sed ductus quadā uerā
ratione. Non ex syderibus, aut augurijs,
sed prudentiæ ordine deprompta hæc mo
do prænosco. quam ob rem Antistes ma
xime colende, merito meus libellus sub cel
situdinis tuæ uirtutum umbra, in lucē pro
dit, qua mirtifice protectus, non solum tu
tus, sed tuo fulgore ornatus per orbem ua
gabitur: & curationes suas maximo ægro
tantium commodo diffundet, neq; tu, pro
tua insigni humanitate, oblatum tibi mi
nus, licet tenue, asperniabere. nam hoc exi
gium domum si hilariter acceperis: ad me
liora tuis auspicijs accingar. interea uero
Amatū Medicū Lusitanum, qui se celsitu
dini tuæ deuotissimum tradit, tuo fauore
complectere. Vale præsul amplissime:
Romæ Kalen. Maijs. M D L I.

CURATIONES PER ORDINEM
 contentæ in hac secunda Centuria.

- Curatio prima, in qua agitur de destillatione calida. Facie prima.
- 2 In qua agitur de occipitio fracto. fac. 14
- 3 In qua agitur de quodam, qui ob capparum multarum comestione, in quædam graua symptomata deuenit. 16
- 4 In qua agitur de quodam, qui ob errorem comissum in pleuritide obiit. fac. 19
- 5 In qua agitur de Coccyge osse, cauda dicto, recuruo, & eius curatione. 20
- 6 In qua agitur de puero comitiali morbo laborante, quem Epilepsiam dicimus. 21
- 7 In qua agitur de paralyti, idest neruorum resolutione & spasmo, idest, conuulsione, & oris distortionem. 23
- 8 In qua ostenditur quomodo dignosci debeat imbecillitas uirium per oppressionem facta, ab ea, quæ per dissolutionem contingit. 31
- 9 In qua agitur de quadam spasmi, siue conuulsionis specie, Emprosthotono dicta. 37
- 10 In qua agitur de quadam muliere per uulnam steracis emittente. 38
- 11 In qua agitur de quodam, qui ob lapsum ex arbore, urinam retinere non ualebat. 39
- 12 In qua agitur de imbecillitatis uentriculi curatione. 40
- 13 In qua agitur de quodam, qui ob suppressum sanguinis fluxum per hemorrhoides consuetum, in sanguinis secretionem (αἱμόρροισιν Græci dicunt) deuenit. 42
- 14 In qua agitur de catalepsi, idest, congelatione morbo. 42
- 15 In qua agitur de catocho, idest, sopore uigilante, siue

- dormitione uigilante, dicto morbo. 46
- 16 In qua agitur de quodam, qui quum ab scabie per linimentum curatus fuit, in quandam faciei, & labiorum incidit foedam affectionem: simulq; de propinanda aqua lactis ad Priscorum imitationem. 50
- 17 In qua agitur de muliere enixa, quae sanguinem menstruum per nares, et os mittebat. 53
- 18 In qua agitur de quodam, qui re Venerea uti non poterat: & restitutus fuit. 54
- 19 In qua agitur de quodam, qui per scalam lapideam cecidit: & illi brachium, & sinistrum crus, absque motu manserunt: & de eorum curatione. 57
- 20 In qua agitur de ipostura quadam, scilicet, quam leui quodam clystere, quidam medicus puellam interfecerit. 58
- 21 In qua agitur de muliere quadam per mammas sanguinem menstruum emittente. 64
- 22 In qua agitur de papulis quibusdam circa brachialia, & manus, atque circa utriusque pedis astragalum, talum dictum, repente erumpentibus. 65
- 23 In qua agitur de uermium curatione. 67
- 24 In qua agitur de Erysipelate phlegmonode. 68
- 25 In qua agitur de Erysipelate puro, apud Auicenam, spina dicto. 70
- 26 In qua agitur de caro, idest, ueterino morbo: quem Arabes subet appellant. 73
- 27 In qua agitur de comate febre sanguinea comitate. 73
- 28 In qua agitur de Erysipelate in iecore orto. 77
- 29 In qua agitur de lichene impetigine dicta. 80
- 30 In qua agitur de Aethiopia marcore consumptis. 84
- 31 In qua agitur de Methodo, & uera regula propinandi decoctum radicis cynarum, pro Iulio tertio Pontifice

	tifice Maximo.	85
32	In qua agitur de cholera morbo, simulq; de Axiomate hoc, Raphanus digerit, & non digeritur.	95
33	In qua agitur de quodam qui ex unguento illito supra scabiem, intra noctem obiit.	104
34	In qua agitur de Elephantia Auicenna.	104
35	In qua agitur de psora, & lepra Græcorum.	110
36	In qua agitur de quodam, qui ob rose odorem continuo in syncopim, et animi deliquiū icurrebat.	111
37	In qua agitur de herpete miliari.	112
38	In qua agitur de Verrucarum curatione.	118
39	In qua agitur de puella in uirum uersa.	120
40	In qua agitur de puero, qui uesticulam uermibus plenam, cegessit.	122
41	In qua agitur de uermibus, & signo letifero.	122
42	In qua agitur de duobus Quartanarijs: quorum alter ob esum melongenarū obiit, alter uero euasit.	123
43	In qua agitur Quod theriaca pueris tuto propinari poterit.	124
44	In qua agitur de dysenteria torminibus, siue intestinorum difficultate, morbo dicto.	127
45	In qua agitur de dysenteria ab atra bile orta.	145
46	In qua agitur de dysenteria biliosa gelide potu curata.	147
47	In qua agitur de quodam, qui quum dysenteria cruciabat, cū muliere coiuuit: & sanus est factus.	148
48	In qua agitur Quod dysenteria biliose sanguinis missio conuenit.	149
49	In qua agitur, q̄ puella uentris p̄fluuio laborāte.	154
50	In qua agitur de iccoraria dysenteria.	154
51	In qua agitur de utero gerente muliere, dysenteria	labo-

	laborante.	155
52	In qua agitur de muliere quadam, quæ quum pariebat, in sana euadēbat.	156
53	In qua agitur de puella, ob dysenteriam male curatā emortua.	156
54	In qua agitur de quodam hectico ad extremam maciē deueniēte, qui postea sanitatē fuit adeptus.	160
55	In qua agitur de Apparatu trochiscorum de uiperæ theriacā adornantium.	162
56	In qua agitur de Lycēteria.	166
57	In qua agitur de puero mania correpto.	166
58	In qua agitur de puero continuo febriente, qui sola crurum scarificatione sanus euasit.	170.
59	In qua agitur de muliere uterum gerente, dolore affecta.	ibidem
60	In qua agitur de quodam, qui panis, siue circa inguina bubonibus corripiebatur.	171
61	In qua agitur de ulceribus renibus firmatis.	173
62	In qua agitur de nonnullis, qui ob potum frigidum mortui sunt.	176
63	In qua agitur de ultio iā in morbis refrigeratis.	176
64	In qua agitur de iuuenē mania affecto.	177
65	In qua agitur de puero, qui epōto arsenico post elapsum annum obiit.	179
66	In qua agitur de Melancholia morbo.	180
67	In qua agitur de Mania ob oclusum ulcus eueniente.	183
68	In qua agitur de Ephēmera febrī, cum maxima urinae excretionē, singulis annis ueniente.	185
69	In qua agitur de puero deuorante æneum quoddam numisma.	186.
		70 In

- 70 In qua agitur de muliere, quæ uocem amisit, ob alterū neruorū recurrentiū in collo male affectū. 187
- 71 In qua agitur de Enteroccele, idest, intestinalis ramiceis curatione. 188
- 72 In qua agitur quomodo medicamentuni purget: & de actuacione medicamentorum. 190
- 73 In qua agitur de crustoso ulcere aures, & faciem inefficiente. 199
- 74 In qua agitur de pruritu; & scabie uniuersum corpus foedantibus. 202
- 75 In qua agitur de duplici tertiana solo minoratiuo eradica: 206
- 76 In qua agitur de puella duplici tertiana, per subintrantiam, continua dicta laborante: cui Caros, morbus ueternus dictus superuenit: quem Arabes subet appellant. 207
- 77 In qua agitur de patiente duplicem tertianam. 208
- 78 In qua agitur de morsu Canis. 209
- 79 In qua agitur de Elephāticū cuiusdā curatione. ibidē.
- 80 In qua agitur de puero febre biliosa diuturna laborante. 212
- 81 In qua agitur de Electuario ad ei aculandum semen faciente. 213
- 82 In qua agitur de scirrroso tumore ob casum, suppurato, & in ulcus uerso: ex quo mors subsequuta fuit. 215
- 83 In qua agitur de uulnere inter utrosque cerebri uentriculos penetrante. 218
- 84 In qua agitur de Hernia aquosa, ramice humoralī dicto. 219
- 85 In qua agitur de uulnere cuidam inter furculam, & hume-

- humierum inflicto. 220
 86 In qua agitur de mendosa, & falsa pleuritide. 221
 87 In qua agitur de carneis excrescentijs circa anũ ena-
 scentibus: quas cristas vulgus appellat. 221
 88 In qua agitur de scirrroso tumore uteri os occupan-
 te: ac de ipsius uteri euerstone: & symptomatibus
 mensium tempore euenientibus. 222
 89 In qua agitur de Muliere abortiente. 224
 90 In qua agitur de morbo comitiali, ob malum nunciũ
 subito eueniente. 225
 91 In qua agitur de dolore hemorrhoidũ cecarum. 225
 92 In qua agitur de egregio quodam remedio ambustio-
 nibus dicato, ex indico medico accepto. 226
 93 In qua agitur de sanguinis mictione critica. ibidem.
 94 In qua agitur de diabetis curatione. ibidem.
 95 In qua agitur de documento habendo in pano, siue
 inguinis tumore curando, & quod lignum Guaiacũ,
 buxus Europæis sit. 228
 96 In qua agitur de puero octo annorum continuo fe-
 briente, cui cubiti uena secta fuit, & sanus factus
 est. 229
 97 In qua agitur de experimento facili; & indubitato,
 pro quartana propulsanda. 229
 98 In qua agitur de singulari topico medicamento sca-
 biei, crustis, & lepræ conueniente. 230
 99 In qua agitur de Catapotijs fortibus nihil uentrem
 subducentibus. ibidem.
 100. In qua agitur de quodã, cui sanguinis libræ uigin-
 ti per narem sinistram effluxere, & euasit. 231

Finis Curationum Secunde Centuriæ.

INDEX EORVM QVAE IN HOC
opere continentur.

A

A Cetum neruis obest,
eius tanē noxam
mel rosaceum collatitiū
emendat. 25
Albericus pharmacopola
optimus. 162
Alexander Tralianus Gale-
lenum uellicat. 6
Alfonfus Ferreus Chirur-
gus insignis. 219
Amphion Turcarum, non
est papaueris succus, sed
longe alterius herbae. 57
Andreas Lacuna nota-
tur. 48
Antonius Brasauolus Apho-
rismorum enarrator. 62
Aphorismus quītus primae
particulae exponitur. 34
Aque lactis dotes, et propi-
natio ad Priscorum mo-
Adum. 52
qua saccharata pectora-
lis. 3
Aqua stillatitia ex cortici-
bus fabarum apprimē,
diuretica est. 14
Arria mulier à Galeno cu-

rata. 42
Arsenicum post annum cbi
bitum interfecit. 179
Asparagi plus iusto inge-
sti bilem prassinam gi-
gnunt. 19
Auicēnae error in Erysipe-
late notatur. 72

B

Balthesar de Faria orator
Lusitanus apud Iuliū ter-
tium Pont. Max. 219
Branchus Raucedo est. 2
Brachij, & cruris, sensum,
& motum deperditū ha-
bentium curatio. 57
Buxus, lignum Guaiacum
est. 229

C

Canis rabidi morsus cura-
tio. 209
Capparum multus usus ua-
ria symptomata crea-
uit. 17
Capparū temperatura. 17
Calaphurrae medici ca-
sus. 59
Caluarie uulnera saepe in-
tra

INDEX

tra trigintaquinque dies solidescunt.	16	Ceratum ex Tapsia concin- natum, an capiti in catar- rho calido applicandum sit. & in scholia.	4
Catarrhus destillatio pro- pria dicitur.	2	Cynarij radice decocti Me- thodus dandi.	85
Catharro in calido ceratũ calidum natura admouen- dum non est: secus autem in frigido.	10	Cibus nutriens qualis dica- tur.	191
Cataphora quid.	75	Cholerae morbi curatio	97
Cataplasmata iccoris Erysi- pelati conueniens.	79	Coccix os cauda est.	20
Catalepsis morbus: conge- lacio est: et eius cura.	42	constructũ ex tribus osi- culis inibi in scholia: per quod nulli conspiciuntur nerui disseminati, in boie secus autẽ in simia: inibi pro Galeno intelligẽdo.	
Catalepsis ab humore frigi- do, & sicco fit.	45	Coma quid	76
Catalepsis posteriores po- tissimum capitis occupat partes.	43	Comitialis morbus ob ma- lũ nuncium repente ore- tus.	125
Catalepsis ab Apoplexiã in quibus differt.	45	Conditum ex uiolis.	3
Catochos morbus, dictus so- por uigilans, siue dormi- tio uigilans: differt à ca- talepsi in scholia.	46	Coryza Grauedo est.	2
Caros, ueterinus morbus ẽ: quem Arabes subet appel- lant.	73. & 76	Colubrilla Hispanis Ery- sipelas est.	71
Carnosarum cristarum cir- ca anum enascentium cu- ratio.	221	Clyster medicina secura.	62
Causonidis curatio.	31	Clysteres unde potissimum euacuent.	61

D

Decoctum pectorale.	3
Deplorati refrigerati quo modo restituantur.	176

Destilla-

I N D E X

Destillationis calidæ cura- tio. 1	Dysenteriam scortatio sæ- nat. 148
Diabetis curatio. 226	Dysenterię sanguinis mis- sio, an conueniat, uel non? 149
Diatragacanthum frigi- dum Italię familiare. 3	Dysenteria iccoraria. 154
Digestio quid. 102	Dysenteria laborans præ- gnans, enixa sana eua- sit. 155
Digerere non est concoque- re. 102	Dysenteria ante partum sa- lubris censetur. 155
Dysenterię curatio. 127	Dysenterię, medicamenta conuenientia. 158
Dysenteria an intestinis crassioribus uel gracili- bus hæreat. 127	E
Dysentericis Caro perdicis & pauonis commenda- tur. 133	Eclegma pectorale. 4
Dysenterię summa conside- ratio inibi in scholiâ.	Edulium ex fabis flatuo- sum. 12
Dysenterię rhabarbarum ustum non conuenit. 142	Elephantia Auicennæ. 105
Dysentericis lac non ita te- mere dandum est. 142	Elephantiasis morbus, Ga- leni tēpore apud' Germa- nos nō repiebatur. 106
Dysenteria ab atra bile or- ta letalis. 146	Elephantiasis Græcorum, differt ab Elephantia Ae- uicennæ. 106
que plerunque regionib- us ī calidis oritur: ut In- dia, Aegypto inibi.	Elephantiasis, sancti Laza- ri morbus est. 106
Dysenteria cur lusitani in India tam grauitè corri- piantur. 146	Elephantiasis, ante Pompe- ium magnum, morbus Ita- lię ignotus erat. 108
Dysenteria biliosa gelida curata. 147	Elephantici curatio. 209
	Emprosthotoni curatio 37
	Ente

I N D E X

Enterocœles curatio. 188	meccias genus quodam
Erysipelatis phlegmonodis	uerrucarum. 116
curatio. 68	G
Erysipelas purum, spina ab	Galenus ditissimus medici
Auicēna dicitur et illi her	ne Oceanus. 35
bæ conuenientes inibi. 70	Galenus taxatur. 126
Erysipelas, sacer ignis di-	Galenus in dysenteria ta-
ctus. 71	xatur. 136
Erysipelatis cōsideratio in	Gaspar de Faria cura-
ibi in scholia.	tus. 219
Erysipelatis in iccore cura	Gnaphalium herba contra
tio. 77	dysenteriam ualet. 134
Aethiopes facile senes-	Guaiacum lignū apud Eu-
scunt. 85	ropeos buxus est. 229
F	H
Fabæ flatulentæ sunt. 12	Herpes quid. 7
Fabæ, pectoris excreationi	Herpes miliaris . ibidem
bus utiles. 12	et. 115
Faba fresca pectori conue-	Herbes miliaris fit à bile
nit. 13	pituita mixta. 112
Federicus Scuerimus. 70	Herpes Esthiomenos. i. exe-
Feminam mutari in uirum	dens. 114
non est fabulosum. 121	Herpes ulcerosus formica
Febris Ephemera cum uri-	corrosua est. 115
næ excretionē singulis an-	Heluo ab Authore ui-
nis ueniens. 185	sus. 187
Febris bilioſæ diurnæ Cu-	Herniæ aquosæ cura-
ratio. 212	tio. 219
Formica miliaris Herpes	Hæmorrhoidū curatio 225
miliaris est, nō uero Myr-	Hicronymus Cardanus cr-
	rat. 11
	Hicro-

I N D E X

Hieronimus Fulginas. 70	Lethargos morbus quatuor
Humores curati euacuentur	lis. 77
à medicamento eos non	Lex medicorum. 63
respiciente. 198	Lex contra medicorum in-
Hæcticæ curatio. 130	scitiam nulla est. 69
I	Lichenes impetigines sunt,
Iudeorum superstitio in ha-	et eorum differentia. 81
bendis liberis. 54	Lichen herba. 84
Iulius Pergulensis Medi-	Libidinem incitantia. 55
cus. 70	Lilinum oleum potissimum
Impetigines à Galeno de-	innatum calidum niuifi-
scriptas C. Celsus papulas	cat. 43
appellat. 83	Lyenteria, et eius cura-
Intestinorum difficultas, le-	tio. 166
ge, Dysenteria	Lignum Guaiacum buxus in
Intestinalis ramicis cura-	Europa nascens est. 229
tio. 188	M
Insania post partum cuidam	Malum de maxucho Italis
mulieri eueniebat sem-	cathocos morbus est, Hispa-
per. 156	nis la modorilla. 49
L	Malum punicum obstruit 209
Lac dysenteriam biliosam	Maniæ curatio. 166. et
patiendi dandum non est. 142	177.
Lactis aquam quomodo an-	Maniæ ob oclusum ulcus
tiqui dabant. 52	curatio. 183
Leonardus Fuchsius in sua	Medicus quod leui quodam
Praxi errat. 50	clystere puellam interfe-
Lepra Græcorum leuis mor-	cerit impostura. 58
bis. 109	Medicus secundum ægroti
Lepra Græcorum parum	opulentiam, uel paupe-
differt à psora. ibidem.	rem, ita remedia parat-
	b re

INDEX

- re debet.* 67
Medicamentorum actuatio quomodo fiat. 192
Medicina nutricus. 192
Medicamenta actu, & potentia talia. *ibidem.*
Medicinæ sæpe uertuntur in humorē, quem respiciunt. 198
Medicamentum singulare scabici conueniens. 230
Medicamēta fortia cur sepe non purgant. 231
Melancholiæ morbi curatio. 180
Morbi comitalis ob ulcus oclusum curatio. 22
Mulier enixa sanguinem menstruum per nares, & os mittebat. 53
Mulier ob alterum ueruerum recurrentium in collo læsum uocem amisit. 187

N

Nero Imperator multum porro, quum bene cantaret, debere fatebatur. 5
Nerui recurrentes si male afficiuntur, & uox quæque male afficitur. 188

O

- Occipitis fracti curatio* 14
Occipitis os, capitis ceteris robustius est. 16
Ossis coccygis plicati curatio. 20
Os sacrum humanum sex cõponitur ossibus: Simiæ uero tribus tantum. 21
Olea quæ paralyfi conueniant. 25
Oleo de Vitriolo uires plures insunt. 75
Oppobalsamū ex peru aduectum. 164
Oris tortura quomodo curari debeat. 28
Oris distortio duplici modo fieri solet. 28

P

- Porrum pectorale est.* 5
Paulus Fabas cum corticibus magis laudat in pectoris affectionibus. 13
Panorum circa inguina curatio. 171
Pani à quo potissimum humore gignantur. *ibidem.*
Papularum curatio. 65
Paralyfis. i. neruorum resolutionis curatio. 23

Paras

I N D E X

Paralysis, et convulsio à pi- tuita plerunque oriun- tur. 28	sideratione. 211
Paralysis initio calfacien- tibus potentibus uti non debet medicus, quia mate- riam magis fluxilem red- dit. 28	Phymata pani inguinum sunt. 173
Pilularis forma in affecti- bus partium remotarum optatior est. 25	Pharmacum cur non pur- gat. 197
Pleuritide correptus cum uxore coiuit, & mortuus fuit. 19	Phalāgij herbe mirū. 198
Pleuritidis mendosæ histo- ria. 221	Q
Puerorum substantia faci- le digeritur. 62	Quartanarij duo codē edū- lio uescentes, alter obiit, alter uero euasit. 123
Puella quædam in uirum uersa. 120	Quartanarij sæpe esu edū- liorum pessimorū, à quar- tana liberantur. 123
Puero octo annorum uena cubiti secatur. 229	Quartana experimento cu- rata. 229
Præceptū in dandis mino- rātibus pharmacis. 206	R
Prægnanti sanguis per uenæ sectionem extrahi- tur. 224	Radix cynarū, & eius pro- pinandi Methodus. 85
Ptisana optime coqui desi- derat. 12	Raniceis humoralis cura- tio. 119
Philosophi, et hucusque me- dici errant in uiperæ con-	Raniceis intestinalis cura- tio. 188
	Raniceis, genera inibi in- scholia.
	Rhabbaro spica celtica adiungenda est. 74
	Rhabbarū ustum dysen- tericis dandū nō est. 142
	Rhaphanus digerit, & nō digeritur, quomodo in- telligi debeat. 102

I N D E X

Rhaphanus nondum Hip- pocratis tempore in ui- ctus usum uenerat . 98	intra noctem obijt. 104
Rhaphanus quando come- di debet. 103	Scarificatio crurum, quã sa- lubris sit euacuatio. 170
Raphanus concoctionẽ in- pedit. 102	Scabici cum pruritu cura- tio. 202
renũ ulcera cõfirmata 175	Serum lactis ad priscorum modum, quomodo propi- uari debeat. 52
Remedium combustioni di- catum. 226	Scirrhi in utero nascentis contemplatio. 222
Rosam quum quidam odo- ratur illico in syucopẽ incidebat. 111	Scirrhusi tumoris in suppu- rationem uenientis cura- tio. 215
Ruptura, & ramicis cura tio. 189	Syrupus de Elleboro cõtra mclãcholian: & maniã, quartanam, & alios uarios morbõs. 182
S	Spasmi tres species. 38
Sacer ignis Romanis, Ery- sipelas Græcis dicitur 71	Stercus per uulnam mulier emisit. 39
Sanguinis secretionis cura tio. 41	Stomachi imbecillitas ita studiosos prosequitur, ut umbra corpus. 41.
Sanguinem menstruum per os, et nares mulier eni- xa mittebat. 54	T
Sanguinis per mammæ ef- fluxio. 64	Tetanos spasmi spēs, quã rigorẽ celsus appellat 38
Sanguinis mictio criti- ca. 226	Testudinum nemoralium ap- paratus. 162
Sanguinis uiginti libræ p narẽ sinistrã fluxere cui- dam, & euasit. 231	Tertianæ duplicis cum su- bet curatio. 207.
Scabiosus unguento illitus	Tertianæ duplicis cura- tio.

I N D E X.

tio.	208	dissolutionem fiat.	32
Theriaca pueris tuto dari potest.	124	Vires imbecilles tripliciter fieri contingit.	33
Theriaces dosis quanta sit.	126	Virium uitalium imbecillitas per pulsum dignosci debet.	36
Theriaca quibus conueniat.	127	Vitrioli oleum mirum.	75
Trochisci de uipera quō parari debent.	162	Viperæ ueris tempore sunt uenandæ pro concin-	
Trochisci de uipera, et theriaci, siue de Tyro ijdem sunt.	164	nandis pastillis theriacis.	162
Ventriculi imbecillitas ita studiosos insequitur, ut umbra corpus.	41	Viperarum apparatus pro Elephanticis.	210
Ventriculi imbecillitatis curatio.	40	Viperæ ubi uenenum potissimum habent.	212
Venerem incitantia medicamenta.	55	Viperæ coeunt per genitalia membra, & fœmina per uulnam concipit, & parit.	212
Vermium curatio.	67	Ulcera renibus confirmata.	175
Vermes plures in uescicula cū egestionibus emiffi.	122	Ulcereis circa aures, curatio.	199
Verrucarum curatio.	118	Vnguentum deopilans ex succis dictum.	213
Verrucarum species.	119	Vnguētum magistrale paralyti conueniens.	25
Venenum quid.	192	Vnguentum illitum supra scabiem symptomata, & mala uaria genuit.	52
Venenosum medicamentum.	ibidem.	Vnguentum contra papillulas,	
Virium imbecillitas quomodo dignosci debeat, & an per oppressionem, uel			

I N D E X

<i>las, & scabiem.</i>	66	<i>Vulneris circa humerū in-</i>	
<i>Vrina non retinetur ob</i>		<i>flisti curatio.</i>	220
<i>lapsum ex arbore.</i>	39	<i>Vtero gerenti sanguis ex-</i>	
<i>Vulnus inter utrosque ce-</i>		<i>trahitur.</i>	224
<i>rebri uentriculos pene-</i>			
<i>trans, absque noxa pa-</i>			
<i>tientis curatur.</i>	218		

T A B V L A E
finis.

INSIGNIORA ERRATA

sic emendantur.

*Facie prima. linea. 17. lege igneum quoddam. fac. 2.
lin. 7. in nares. fac. 3. lin. 4. somni. Ibidem lin. 9. eius
appar. fac. 4. lin. 20. interdum, lege interea dum. In se-
quentibus etiam autor sibi familiare habet interdū pro
interea dum, nonnullis in locis. fac. 5. lin. 1. uinum. fac. 7.
lin. 20. desiccando. fac. 10. lin. 4. comminissuræ. Ibidem lin.
20. quo. fac. 11. lin. 16. sunt. fac. 15. lin. 19. plaustro.
fac. 16. lin. 25. multarum. fac. 20. lin. 23. affectam. fac.
21. lin. 18. affectæ. fac. 22. lin. 20. constricto. fac. 25.
lin. 21. sic lege, aquam uitæ, & similia. Vice quorū. fac.
26. lin. 7. an. pug. fac. 27. lin. 23. proficientibus. fac. 30.
lin. 14. parti. fac. 35. lin. 29. hæ. fac. 37. lin. 13. ratæ.
Ibidem lin. 16. sic. fac. 38. ultima linea, emittente. fac.
40. lin. 9. laxatum. fac. 54. lin. 7. uena secta. fac. 57. lin.
9. ebibitam. Ibidem lin. 11. Prædictus. fac. 69. lin. 14.
methodo. fac. 72. lin. 15. sanguini. fac. 81. lin. 27. dicta
fuit. fac. 86. lin. 3. Deorum donum. Ibidem lin. 13. Lust
tanis testibus. fac. 90. lin. 1. aqua. Ibidem lin. 4. in tātā. fac.
91. lin. 15. accescit. fac. 92. lin. 3. quon. Ibidem lin. 11. flui-
tet. Paulo post lin. 15. lubricā. fac. 94. lin. 4. prædictarū.
fac. 95. lin. 17. cuomuit. fac. 99. lin. 22. aduertentes. fac.
101. lin. 7. ipsas. fac. 106. lin. 22. insectos. fac. 107. lin.
26. et 27. Elephātis. fac. 126. lin. 7. illi. fac. 135. li. 30.
Gal. non nouisset, lege Gal. si nouisset. fac. 137. lin. 12.
loti. fac. 151. lin. 2. uetuit. fac. 156. lin. 19. nonnulla. fac.
165. lin. 9. Vocatur. fac. 180. lin. 1. quam. fac. 182. lin.
18. dulciū. fac. 185. lin. 8. quā. Ibidem lin. 13. excreatione,
fac. 196. li. 8. cōsequetur. fac. 206. li. 22. decst, iciuno. fa.
212. lin. 11. duriusculas factas. fac. 224. lin. 8. omnium.*

AMATI LVSITANI

MEDICI PHYSICI PRAESTAN-

tissimi Curatorum medicinalium Centuria

secunda Multiplici utraque rerum

cognitione referta.

CVRATIO PRIMA IN QVA AGI-

tur. De destillatione calida.

ILLVSTRISSIMA Domina
Iacoba de Monte Iulij tertij Sūmi Pon-
tificis Soror dignissima, Ancone destil-
latione calida laboravit, Testabantur
autem notæ destillationem hanc ab hu-
more pendere calido & subtili, quia quum à capite hu-
mor descendebat, palatum, fauces, guttur, laringem
hoc est, trachæ arteriæ caput, et ijs reliquas affines par-
ticulas, urebat, exasperabat, uexabat, ac mordebat. Et
igneum quodam excorians descendisse aliquando lamen-
tabatur. Secunda, humoris citrinitas, qui color bilem at-
testatur; tertia salsus sapor, quem in ore percipiebat:
non adeo tamen intensum, caliditate ut cunque præse-
ferens. Quarta, febricula, illam interdū detinens: Quæ
omnia ut nostis caliditatem & humoris acuitatem ar-
guunt: Porrò humori subtili bilioso, crassiusculus pituito-
sus erat mixtus, ut ex ipsius humoris substantia per spu-
tum deiectioni uidebatur. Quin & eius ætas ita esse clama-
bat: duos enim supra sexaginta ætatis suæ annos agit; do-
minabatur tanē (ut dixi) humor biliosus, subtilis, qui per
palatum in fauces & stomachum defluens, cibum in eo
A sepe

sepe corruppebat, quem postea aciditate infectum euo-
mebat. Qui descensus Græcis catarrhus, Latinis uero pro-
prie destillatio dicitur, nec minus humor hic in asperam
arteriam destillabat, qui maximam ac infectam concia-
tabat tussim: quem defluxum, Græci, branchum, Latini
uero raucedinem appellare solent, Huius quoque humo-
ris portiuncula in nares currebat, aliarum affectionum
salubris sanè defluxus; & quem Græci Coryzam uocant,
Latini uero Grauedinem. Cæterum, morbus hic à
mala cerebri intemperie calida materiali pendentia ha-
bet, pro qua extirpanda remouenda ue sanguinis extra-
ctione opus erat. præcipue ex uena cubiti exteriori, quã
cephalicam uocamus; Sed quum nonnulla impedimento
essent, eam prætermisimus; Cuius uice cucurbitulas
scapulis admouere fecimus. Et ipsis sanguinem per uul-
nusecula extrahere.

Eresinorum medicamentorum uice. aqua uiolarum
erat, quæ nares dilatat, et uiam reddit liberam, materiæ
per eas effluxuræ.

Homores quoque exuberantes à capite deorsum delæ-
ti ac retracti fuere, extremitatum frictionibus, & liga-
turis.

Syrupus excellentissimæ huic dominæ oblatu, uiolæ
ceus erat. & iuiubinus, cum aqua uiolarum & hordacca
dilutus: quo crassiuscula facta est materia, quam pilulis
aureis & aggregatiuis purgauimus, ueluti postea mane-
na, cassia fistulari, & alij similibus. At postea diatraga
canthum cum bolo armeno illi offerebamus. In nocte ue-
ro pro conciliando somno ac crassiori reddenda materia,
syrupum papaueris pondere duarum unciarum cum toi-
dem aquarum lactucæ uncijs bibebat: aliquando uero sy-
rupi

rupi huius uice, diacodion solidiori forma paratū in ore tenebat, ut oris caliditate eliquatū per asperam arteriā laberetur supine cubando. Nam alio in tempore præsertim somnus, supinum decubitum fugere oportet, dormire autem in uentrē magis ut catarrhus in nares defluat expedit; ijs annexere est pilulas bechicas saccharum cādum uiolaccum, diatragacanthum frigidum, præcipue eo modo quo in Italia album trochiscorum modo conciuatur. & esus apparatus ita habet.

Recipe Gummi Tragacanthi boni, unc. 2. Gummi arabici, unc. 1. & drach. 2. Amili, drach. 4. Liquiritiæ mundæ, drach. 2. omnia subtiliter puluerizentur, et libris quatuor sacchari optime cocti & clarificati, adijciantur. Postea in mortario marmoreo tam sæpe tractentur cum farina amili quoad massa fiat apta, ut ex ea trochisci sigillati formari possint; hoc enim diatragacanthum uulgarē uniuersæ Italiæ est, quod albißimum ac ægrotis placidum admodum est, secus autem illud alterum coloris cineritij à Nicolao in suo Antidotario descriptum: tametsi maioris efficacix esse non sit diffitendum.

Conditum quoque delicatissimum citare est, quod ex succo uiolarum ac floribus ipsis uiolarum contusis, & saccharo exceptis componitur. Paratur autem ad ignem ac rotularum figura redigitur, quod & in ore ut cætera artheriaca tenetur.

Sed & decoctum sputum facilitans interdum sorbebat, quod ex zxyphis, idest, iuiubis, myxarijs, sebesten hodie officinæ uocant, floribus uiolarum, hordeo mundo, capillo ueneris Glycyrrhiza, uua Sole exiccata, seminibus frigidis, & ijs similibus, aqua in coctis constabat: adiectis tamen penidijs ac saccharo; Cuius uice, aqua hor

deacea saccharata interdum usurpabatur, quum multum existat pectoralis, sicuti iulep uiolatum, quæ omnia cohibeantur sumi debent: & paulatim deglutiri, & portio eius assumpti in asperam arteriam deceret: ijs faciunt eclegma, siue elambetium sequens, quod habet.

Recip. Mannæ electæ unce. 1.

Penidiarum unce. 1. & sem.

Olei amygdalarũ dulc. drach. 6.

Oxymellis simp.) an. quantum suffi-

Syrupi uiolacci.) cit, misce fiat ele-

ctuarium, in forma loch. & hoc sequens. Recipe Butyri recentis. drach. 2. Syrupi uiolacci compositi quantum ad spissitudinem & formam loch sufficit, misce, & clam bendo ut cætera accipiat;

At, Thorax, foris oleo uiolacco, aut butyro recenti; uel oleo amygdalarum dulcium inungebatur, nec ad Emplastra aut cataplasmata, ex mucilaginis seminibus lini fœnugræci, cum maluis & matribus uiolarum, adiectis oleis prædictis, ut parari solent, deuenire opus fuit: Sed interdum hæc tractabantur. Illustrissima domina hæc male habebat, & morbus grauitè eam affligebat, & fluxio siue destillatio perseuerabat: ex qua tussis ut dixi oboribatur contumax ac difficilis, pro quibus amouendis curandis uel propositum à medicis fuit: An ceratũ ex tapsia concinnatum: uel Emplastrum de stercore columbino: aut Emplastrum rubricans ut synapismum, aut huiusmodi alterum, capiti admouere esset optimum: de qua re in Scholia legere est.

Cibus huic oblatus capi contusum, cum ptisanæ optime concinnatæ, parte dimidia erat ueluti amygdalatum seminibus frigidis paratum:

Potus,

Potus, uini subdulce Hordeacea aqua dilutum erat, cuius uice, sepe aqua mellis utebatur. Sed morbo iam inclinante, inter cibos, porrum unum uel alterũ adnumerare est, quod aqua coctum, ac recenti butyro exceptum, acetæ rij uice concedebamus. eo enim multum delectari aiebat: Nam, porrum nimium pectori ualere, omnes authores astruunt; quod & Nero Imperator olim non negabat, qui quum bene cantaret, porris multum debere fatebatur: ut memoriæ cõmendauit Platina libro suo de Obscenis, siue de Honestâ uoluptate: Qua de re hodierni medici, porrorum decoctum tanquam pectorale, ad multa concinnanda artheriaca medicamenta usurpant: Sed & Fabas illi offerre inter nos conuentum fuit: præcipue quum iam meliuscule haberet, & materiam spuebat. Sed quum disidium ortũ esset an cum cortice uel sine eo fabæ coctæ dādæ essent, ideo ab eis abstinuimus: pro qua re inuestiganda paulisper hic immorari non pigebit, & eo magis quia hæc sunt res de quibus scire iustum est.

S C H O L I A.

Duo in hac curatione desiderant: primum, an laboranti catarrho ab humore subtili pendente, Emplastrum de tapsia, uel ex stercore columbino confectũ, aut huius classis rubricans aliud, admoueri secure eius capiti debeat uel possit: cui dubio Galenus respondet quod quãdo ab humore subtili calido destillante uenæ ruptura timeretur, uel hominis suffocatio, aut pulmonum exulceratio, uel horum aliud simile malũ, Tunc illico in principio ceratum ex tapsia uel medi-

camen, quod ex palumbium fercore cōstat capi apponendum est: ut ex Historia libri quinti Methodi medendi quisq; percipere poterit, capite præcipue tertiodecimo, ubi de curatione quam Romæ in splendida muliere peregit, tractat. Hoc enim remediorum genere nititur Galenus materiam destillantem sursum retrahere, ut sæpe in uniuersa eius doctrina legere est; Instructurum enim à nobis est, in hoc inscribendi ordine, non authoritates aggerare: prout hodie multi ad doctrinæ ostentationem faciunt. Sed res uno uel altero loco signare, ut studiosi postea maiori cum ocio eas inuestigent.

X In Galenum porrò Alexander Trallianus, uir grauissimus, debacchatur. Qui libro secūdo suæ medicinæ, capite quinto, in quo curationem eorum qui ob acreis humores sanguinem spuunt: percurrit, ita inquit. Nec possum nō demirari, quod Galenus mirificus ac summus medicus, inter medelas huius mali, nihil frigoricum, nihil item eorum quæ humectant recensuit: Sed contra omnia fecit. Nam intra initiū confestim calorificis, siccificisq; usus est: Quibus mali causam magis inflammauit, magisq; exiccavit: pulchre nimirum excretionem sanguinis ab erosionem ortam gnarus; proinde rebus ita se habentibus, præstat illico frigorifica & humectantia adhibere potius quam qualitati causæ insistere, quod si ampliozem *κακοχυμίας*, subesse coniecturaueris facienda est euacuatio, qua fiat humorum maxime acrium & biliosorū euulsio,

ne intemperie sua, & caput, & pectus maiore acrimonia adficiant: Radebat ille ægri caput, & imponebat medicamen ex stercore agrestium columborum, ducens in laconicum & balneum siccum languentem. exhibuitque thiriacam & taspium (illam nonnunquam quum petendus esset somnus.) neque permittebat olei quicquam, neque capiti, neque pectori, neque reliquo corpori perfundi: Quæ sanè omnia ampliorè acredinem inducunt: & abrasionem longe spaciosiorem efficiunt. Nec enim placant, & fluentem materiam sedes uellicando, corrodendo uel non prohibent: quum tamen satius sit acredinem temperare, sedare, & quicquid fluit reprimere: Quin etiam tussis quæ sanguinem quoque extrudit, miriganda est: & omnium præterea membrorum temperamentum bonum, quo non est aliud præstantius adminiculum studiose tueri expedit. Quibus oibus ad unguem obseruatis, utendum est his quæ desiccandi cicatricem contrahunt: mea utique opera complures ad pristinam statim reuersi sunt ualitudinem; nulla adhibita, neque thiriaca, neque alijs quibusdam Antidotis: Vbi perpetuo non uellicantibus medicamentis: præcipue uero concinnatis è lapide hematite, hætenus Alexander. Qui paulo post subdit: Docuimus autem his qui propter abrasionem ex destillatione quàm κατάρσενον Græci dicunt factam, uel ob calidam intemperaturam sanguinem proijciunt, minime utendum esse calfacientibus & exiccantibus, uel aliqua acrimonia

nia præditis medicaminum præsidijis, sed contra ijs potius quæ nihil neque a credinis, neque mordacitatis in se continent medicaminibus curationem esse machinandum, & euentum felicif sine conatibus respondere. in cuius utique penuria succenturietur lapis armenicus: ex ijs igitur Alexandri uerbis, quæ sic in longum citare placuit, satis claret, eius animum esse in catarrho frigido periculum minante optimum esse, & ceratum de Tapfia, & medicamen ex stercore columborum agrefium, capiti apponere: ueluti alia calida attrahentia medicamina: Secus autem in catarrho à calida & subtili pendente materia? In quam sententiam Aetium quoque ire audimus, Qui contra Galenũ, subofcure, sermone octauo suæ medicinæ, capite quinquagesimo tertio, ita alloquitur. Melius autem erat mea quidem sententia uelut fontem malorum excindere sanato uicelicet capite, quod si impossibile sit facere ob uehementiã naturalis intemperiei, omnino tamen eius saluti consulere oportet. Indicatione ex figura ipsius accepta quo modo ei subueniri possit. Non enim mox ueluti aliqui medici omnibus capitibus semper ex thapsia & sinapi cataplasmata adhibent, sic & te facere uolo. Etenim si à calida intemperie caput uexatur, omnia calida pharmaca nociua existunt: oportet itaq; ipsos balneis multis calidis porabiliũ & dulcium aquarum consolari, simulq; generatos in capite uapores calidos discutere, & temperaturã omnem in melius mutare,

rare. Nocuius autem est eis usus aquarum natu-
 ra sua calidarum: & cætera. Hæc Aetius. Qui
 eodem octauo sermone, capite tamen sexagesi-
 mo, in quo eorum pertractat curationem, qui
 ob destillationem sanguinem expuunt, nō alijs
 quā Galeni utitur uerbis, à nobis ex libro quin-
 to Methodi medendi superius adductis; à qui-
 bus nec Paulus Egineta quicquā, ut solet, dissi-
 det, ubi de cruentis sputis, libro suo tertio ser-
 monē facit, capite scilicet trigesimo primo: qui-
 bus uerbis, Auicenna ut solet adstipulatur. Fen-
 decima libri tertij sui Canonis, tractatu tertio,
 capite sexto: ubi ut obiter hoc attingam, inepte
 admodum interpretes, pro tapsia, rutam sylue-
 stem uertit: Cæterum, nos tametsi periculum
 esse nouimus inter tam graues ac præcipuos au-
 thores, iudicium facere, id tamen quod longa
 experientia obseruatum habemus, referre mini-
 me grauabimur. Vbi enim catarrhi materia est
 frigida, intemperiem cerebri frigidam corrigi-
 mus, cumq; sacculis ex saluia, maiorana, stheca-
 de, betonica, origano, pulegio, milio, thure, sale,
 melanthio, & similibus, roboramus; quin & eū
 lauare mandamus uino aromatico uel maluati-
 co, adiectis caryophyllis, nuce moschata, utro-
 que cardamomo, & galanga, immo & lixiuio
 capitalibus plantis apparato: quod si uotis nō
 responderit, ad synapismum, uel ceratum ex ta-
 psia, aut medicamentum cōfectum ex fimo co-
 lumborum agrestium deuenimus: modo mor-
 bus nobis indutias det: quod si à principio illico
 periculum m

periculū secum trahat, nulla interposita mora; ad hæc dicta confugimus medicamenta, ncluti ad uesicatoria, & candens ferramentum, cauterium dictum, commissura coronali imponēdo; At si catarrhus à materia calida, subtili, & acri, eueniat, à qua suffocationis periculum impendet, aut excoriatio, uel uenę ruptura cum tussis aspera, & insomniā, tunc omnibus machinamenti materiam expellere sollicitamur, & eam refrenare, ac frigidis & humidis medicamentis crassiorem reddere: ad pilulas de cynoglossa, & opiata medicamenta usq; deueniendo: exterius uero olea frigida, & unguenta refrigeratoria admouendo: quod si non profuerint, aut morbus non remittetur, tunc ad uesicatorium sincipiti ad summum deueniemus, cerata, & emplāstra calida omnino fugientes: Si morbus tamē inducias præbet, in brachio, primo non procul à capite corui: loco humero insito, cauterium affigimus: in eo præcipue brachio quod partē capitis catarrhus magis affligit. nonnunquam uero apertionem post aures facimus: Cauteriū uero commissuræ coronali raro in calida affectione admittimus; quanquam Arculanus, ac serè omnes practici indiscriminatim in utroque catarrho tam frigido quam calido, cauterium hoc summe laudant: præcipue si per longum tempus apertum ulcus dimittatur. quia per eū copiosa & multa materia uacuatur. mea tamē sententia in calido catarrho cauterium fugiendum est: quia membrum magis inflammat: &

CENTVRIA SECVNDA. 11

materiam fluxibiliorem, & acutiore, ac magis
 a crem reddit: quod experientia comprobatum
 habemus: & Alexander Trallianus non siluit: li
 bro secundo suæ medicinæ capite quinto, ubi
 ita inquit, Cognouimus uero quempiã qui pro
 pter mali, & noxi humoris fluxum in pectus
 (frigida intemperie) hoc malum incurrit, caute
 riis caput inuulsiſſe: atq; omnibus illico sypto
 matis caruisse: ita sanè ut ipsa qua tenebatur hu
 morum officium facientium plenitudine peni
 tus exhausta: tussiçq; sublata: exulcerationibusçq;
 exustionis beneficio fluxu destitutis, sanitatem
 recuperarit: Ita porrò affectis thermæ summo
 remedio sunt. quemadmodum contra. Qui ex
 calida intemperatura in morbum incidunt: his
 calorifica sunt aliena, & frigida expediunt: ex
 quibus Alexandri uerbis satis manifestumçq; e
 uadit, quam pueriliter. Hieronymus Cardanus
 Medicus Mediolanensis, in suo, de malo meden
 di usu, libello errat, quum absolute nulla habita
 caliditatis aut frigiditatis ratione, in destillatio
 nibus actualia cauteria prohibet: absque enim
 hoc remediorum genere clarissima hæc domi
 na intra dies triginta ad sanitatem integram
 fuit restituta.

Nunc demum, secundum absolui dubium, re
 stat. An fabæ excreationibus pectoris & pul
 monis conueniant. Secundo an cum cortice uel
 sine eo, dandæ sint: pro quo absoluendo; primo
 notum omnibus esse arbitror. fabam, (de sicca
 enim loquimur) frigidam & siccam ferè in pri
 om

mo gradu esse, ut tradit Galenus libro septimo
 de Facult. simpl. med. ex qua edulium adeo fla-
 tulentum paratur, ipsam flatulentam arguens,
 ut si per tres dies quis eam coxerit nunquam
 ab hoc flatu expoliabitur, ut refert Galenus li-
 bro primo de Victus ratione in morbis acutis,
 enarratione decima octaua, dicens, Prisanam si
 ualde coxeris cibum haudquaquam flatuosum
 efficies. *ἔδνος* autem fabaceum, (ita Græci uo-
 cant.) neque si tribus coxeris diebus, flatu uiduū
 orbatumque reddideris: nempe ex propria sub-
 stantia quod flatuosum est, habet, non autē ob
 diminutam coctionem ueluti ptisana: ἴς faciūt,
 quæ ipsa libro de attenuante uictus ratione, ca-
 pite de fabis, tradit, inquit, fabæ coctæ sunt
 difficiles & multum flatulentæ, proinde gladi-
 atoribus olim cibus erat, ut meminit libro pri-
 mo de Aliment. facult. ἴς enim de fabis præscia-
 ris, quod difficilis concoctionis sint: ac nimis fla-
 tulentę, ad dubium reuertamur: An pectoris &
 pulmonis excreationibus cōueniant fabæ? Cui
 dubio, omnes tam Græci, quàm Arabes, respō-
 dent, quod sic: nimirum docente id primo Gale-
 no lib. septimo citati uoluminis, ubi ita inquit,
 porrò, ut edulium flatulenta est faba, ac coctū
 difficile, si quid aliud: excreationibus ex pecto-
 re & pulmone idonea: & cætera: Sed an cū cor-
 ticibus uel sine eis coquendæ sint, ut excreatio-
 nibus profint, hoc opus hic labor est, Galenus ci-
 tato libro septimo de Facult. simpl. medic. inquit:
 Caro eius paulum quoque abstergentis facultati

tatis continet, sicut putamen nō nihil astringentis. Qua de causa, medicorū nonnulli totam fabam cum oxycrato decoctam dysentericis, cœliacis, uomentibus; quos ἐμέτηκτος nominant exhibuerunt. Ex quibus uerbis satis cōstat carnem fabarum depositis putaminibus coquendā esse, ac pectoris affectionibus & uitiis laborantibus propinādam esse. Quod Galenus ipse ita faciendum præcipit libro septimo de Compositione medicamentorum secundum locos, capite primo, in quo de affectionibus circa partes respirationis contingentibus, agit. Inibi enim intra reliqua pectori conuenientia, fabam fresam elixam, numerat: est autem faba fresca, absq; corticibus fracta, albaq; redicta, proucho die uariis in locis uenalis habetur. In quam Galeni sententiam Auicenna uadit, ac post eum omnes practicas scribentes: At Paulus Aegineta, ut solet libro septimo suę Medicinæ Galeno subscribit, libro tamen tercio, capite de Raucitatis curatione, longe dissidet, quum fabas suis corticibus elixas tanquam ualentius abstergentes concedat: Hæc enim sunt Pauli uerba, At si humor in particulas se receperit trāseūdum est ad ea quæ ualentius abstergunt: cuiusmodi est faba cum corticibus suis elixa; & quæ ex melle præparantur. Ob hæc autem Pauli uerba dubium hoc à nobis propositum fuit: quæ, ex directo omnibus auctoribus aduersantur. immo sibi Paulus contradicit libro septimo, ubi Galeni uerbis subscribit. Proinde ut paucis rem absoluiam;

soluam, non non aliud certe crediderim, quam mendam subesse huic Pauli textui, aut potius Græco exemplari, quum uice dicendi, cuiusmodi est faba absque corticibus suis elixa, dixit, cū corticibus suis elixa. Non me laret tamen hodie ex fabarum corticibus aquam per campanam extillari, quæ summopere uriuam cit, & apprimè diuretica est: quod opus potius absterionē quàm constrictionem arguit: quanquā eos cortices utpote adstringentes in unguento de corticibus castanearum dicto, & de comitisa, ingredi nos non lateat: Si quis tamen meliora adduxerit, non grauabor sententiam mutare.

C V R A T I O S E C V N D A : I N Q V A

agitur de occipitio fracto.

PVer natus annos sex, per scalam cecidit, & in occipite ita fortiter percussus fuit, ut illico euouuerit, ac tanquam mortuus per dimidiam horam prostratus iacuerit, ad quem accersitus, iubeo chirurgum in ea occipitis parte, magnam in cruce[m] facere apertionem: indicabant enim prædicta Symptomata caluariam dissectam esse, ac cerebrum lesionem pati: quæ omnia secunda curatione, ita esse apparuerunt, non sine tamen assistentium admiratione: erat enim occipitis os, quod densissimum & firmissimum est, maximā rimam à medio lambdoeidis comissuræ incipientem uersus primam uertebra[m] habens, quam rimam assistentes chirurgi futuram existimabant, ignorantes alioquin quod sicut sagitalis sutura è medio lambdoeides aliquando ad nares usque, tam in

ma/cu

masculis quàm foeminis, protēdi uisa est. ita à medio lamb
 doides uersus primam uertebram, nunquam nec in uala
 de puerulis: sed est quod sutura esset, per eam sanguinem
 ingredi credere par erat, qui postea putrefit: & agrum
 ad obitum trahit; ob quam causam, inibi cranium ad du
 ram usque meningem perforare opus erat, nec uereri
 est, quod Hippocrates libro de Capitis uulneribus, agen
 dum suadet: scilicet quod suturas ipsas perforare non de
 bemus, sed secedendo in propinquo ossē perforationem
 faciamus. Nam tametsi uera ac indubitata hæc Hippo
 cratis sit doctrina, ob duram suspensam meningem: plea
 runque tamen cogimur quū sutura plus iusto aperta est,
 super eam radere pericranium primo: inde unguibus, uel
 uel ut melius fieri poterit, separando: à qua operatione
 nullum malum oriri hucusque uidimus, sed magis mortē
 nonnullis superuenisse ob id quod super suturam aperire
 chirurgi timebant, obseruauimus. Vidimus autē nos Fer
 rariæ Magnifici Antonij Lucei Medici Illustrissimæ Re
 natæ Ducis Ferrariæ, uxore. Quæ cū è palustro cū prædi
 cta illustrissima Domina caderet, in capite uulnere uno
 uel altero affecta fuit, præcipue circa squamosam siue
 mēdosam suturā. Pro cuius curatione, quū uarij medici et
 chirurgici præsentēs essent, nos resonante uoce: squāmo
 sam illam plus iusto disiunctam esse diximus. per quam
 apertionem sanguinis portiunculam subintrasse timeba
 mus, iccirco rosario aut scalptra ad duram usque menin
 gem cranium perforare: quum inde nihil nisi faustum
 & bonum euenire poterat, contendebamus: quod si non
 fieret, multa inde mala oriri posse, prout postea eue
 runt testati sumus: in grauissima autem Symptomata
 Magnifica hæc Domina incidit, ex quibus illi mors subse
 quuta

quinta est. Rimam igitur in puero de quo agimus, conspēctam, secundum profunditatem ad duram usque meningem perforare fecimus, terebellum fugientet, ac oleo omphacino, et oui vitello ad aliquod dies utentes, ad mel rosaceum collatitium deuenimus: super additis unguentis necessarijs, quibus intra quadraginta dies sanitati fuit restitutus: solidescit autem caluaria fracta plerunque triginta quinque diebus.

S C H O L I A,

Cum omni capitis osse robustius est os occipitis, mirari est, quomodo ex casu fissuram ad eptum sit: Item, quomodo pueri esset os, quomodo non plicatum fuit, non uero diruptum aut scissum. Quibus dubijs respondemus. Primo, raro contingere occipitium ob sui duritiam frangi, quia tamen obnoxium, ut cætera ossa erat, frangi nō est mirari: quibus addimus, quod quia durum est, scissum fuit. Nam si molle, ut sincipitis esset, forte plicaretur: nec rimam aut fracturam pateretur, ut alijs euenisse uisum est puerulis, & nos centuria prima harum medicarū curat. meminimus. Porro de cranei fracturis, legito Galenum, libro sexto Methodi medendi.

CVRATIO TERTIA: IN QVA AGITUR. de quodam qui ob capparum multorum esum, in quedam Symptomata graua deuenit.

Monachus Recinensis, qui apud Cœnobium Diui Dominici Pedagogi officio fungitur, quū morbo
ex mea

ex meatuum circa teçun obstructione iandiu laboraret, medicorum consilio, in prandio, & cœna nullo alio acetario quàm oxaleo paratis capparibus utebatur. Ille uero credens citius ab affectione illa liberari, si plures in cibo acciperet: Scutulam capparibus plenā præcipuè in cœna esitabat. Ex quibus succus quidam genitus fuit, ipsum in stomachi rostones, & insomnia quædam trahens. Qui quū sic per aliquot noctes insomnia afflictus, absque febris tamen, perseueraret, ad me uenit, medicamentum, quo morbum profligaret, petens. Porrò quum de uictu, & cibarijs uti solitis ab eo quærerem, plures capparibus singulis diebus comedisse meminit: à quibus humorem illum salsuginosum, ac porri uirorē referentem, ortum traxisse coniector: id quod ita esse postea inueni, ab eis enim ut in totum abstineret suasi. Demum expulso humore illo, per bolum ex cassia fistulari, & pauculo agarico confectum, ab illis affectionibus liber, & immunis euasit, nec amplius in eandem redijt.

S C H O L I A.

Tamet si capparidis radicis cortex, & eius fructus, uirium proportionem respondeant: ad omnia tamen cortex quàm fructus & folia, potentior est. Cæterum capparidis ex diuersis, pugnantibusq; constat facultatibus, ut meminit Galenus libro. 7. de facult. simp. med. Nam sua amaritudine capparidis extergit, purgat, & incidit; Acrimonia uero excafacit, incidit, ac digerit: porrò acerbitate cōtrahit, dēsat, ac constringit. Vñ lieni indurato, ac iecinori obstructo maxime

me opitulatur. Præterea ad collapsam appetentiam incitandã cappareas accommodatissime sunt: quibus ut medicamento uerius quàm alimento sale (ut ad nos importari solent) conspersis, uti solemus: Oxaleo tamen, aut oximellite paratis. Siquis tamen illis liberalius, quam deceat utatur, & uice cibi eiusdem uescatur, ex eisdem serosum, uel biliosum, aut melancholicum gigni humorẽ certũ est: ut nostro interuenit ægroto. & Galenus cõfirmat libro de Cibis boni & mali succi, capite secundo, in hunc modum dicens; Necessè est enim crudos, crassosq; humores, uel concoqui, uertiq; in sanguinem, uel in putredinem labi: non secus ac quæ calidis in locis diutius manserint. Quamobrem inuenta à medicis medicamenta sunt, quæ salubria appellantur, tenuandi scilicet uim habentia. Ea nanque astrictos meatus obstructionibus liberant: ac si quid lenti humoris infixum uasis, hærensq; fuerit, abstergunt: crassasq; humiditates attenuant, ac dissecant. Quod si eis quispiam uberius utatur, ea uel serosum, uel biliosum, uel melancholicũ procedente tempore efficiunt sanguinem. Hæc Galenus: per quæ satis constat cappareas hoc efficere posse. Nam Auicenna auctore, cappareas secundo gradu calidæ & siccæ sunt: quæ inter salubria citata medicamenta merito reponi debent. Nam sua acuitate sanguinem biliosum, & melancholicum, ijs qui uberius eis uescuntur, efficiunt. Quin etiam eorum substantia salis causa paruum præbet nutrimentum: quod in totum

dixerim biliosum, & saluginosum: ex quo aucto, non nisi intestinorū, & uentriculi rosiones nascunt: Capitis dolor: per uniuersum corpus pruritus; ac urinæ difficultas: ob quæ insomnis homo plerunq; euadit. Animaduertant igitur medici qui principum curam habent, ne libera lius q̄ deceat capparibus eos uesci permittant. Parce enim cappares comedi debent: & (ut Galenus tradit) medicinæ tantum ratione: quia medicina cibalis dicuntur. Quæ omnia de asparagis, & crethamo, fœniculo dicto marino, dicta putato. Nam plus iusto comesti prassinam bilē gignunt: ut nos ipsi experientia compertū habemus: & plures frequenter obseruant.

CVRATIO QVARTA, IN QVA
agitur de quodam, Qui ob errorē cōmissum
in pleuritide mortuus fuit.

Quidam Anconitanus natus annos quinque supra uiginti, fortis & robustus, pleuritide correptus fuit: ad quem uocatus, illico ex axillari uena eiusdem lateris, ubi dolor erat, sanguinem extrahere feci: quem postea ægri resumptis uiribus, ex eodem loco, bis fluere feci: ita ut intra quartum diem, dolor ex toto sublatus fuerit: & æger post multam sputi reiectionem se sanum diceret. Sequenti uero nocte quum suo, & aliorum iudicio, bene ualeret, cum uxore rem habuit: unde dolor intensissimus, & symptomata grauissima illum denuo inuaserunt. adeo ut intra biduum eum interfecerint, obiit autem ultimo sexti diei.

CVRATIO QVINTA, IN QVA

agitur de coccyge osse, cauda dicto, recuruo:
ac inflammatione propè ipsum oborta.

Ioannes Cordella Anconitanus natus annos uiginti-
septem, inflammatione cum ingenti dolore circa podi-
cè laborabat: ex qua & febricitabat, & ita quereba-
tur, ut remediorum applicationem omnino pertimesce-
ret: nec quicquam super eum locum admitteret. Clauum
enim, aut spinam inibi infixam se habere clamabat. Ego
uero causam unde morbus oriri poterat perquirens, cum
Gallis iter fecisse, ac eorum more successatore equo equi
tasse, respondet: quo audito in mentem uenit, sorte for-
tuna huic coccygem os quod communiter caudam dicunt,
plicatum ac ferè confractum fuisse: quod aliquando eue-
nire solet ijs qui ex alto cadunt: uel qui plus iusto concu-
tiuntur; ut ab equis, qui concutiendo sessorem gradiuntur
gradarijs oppositis. saepe fit: potissimum ijs qui extra cõ-
suetudinem talibus equis utuntur. Apposito igitur matu-
rante medicamento, ac disrupta phlegmone, & multo ex
ea pure deposito æger melius habuit. Protinus igitur assi-
stens chirurgus nostro consilio indicem digitorum manus
sinistræ per ægrotantis anum immisit: ac (ut prædia-
xeramus) coccygem male affectam inueniens, in suum
locum dextra manu reduxit. Et paucis postea admotis
idoneis medicamentis, intra paucos dies sanitati fuit
restitutus.

S C H O L I A.

Coccyx os est cauda dictū, ab osse sacro or-
cum

tum habens, quod tam hominibus, quàm simijs, tribus constat ossiculis chartilagineis, potius quàm ossis. In quo Gal. libro de ossibus, nonnulla paria neruorum reperiri, ac per id disseminari tradit: quod uerum esse in simijs sciat is uelim: Secus autem in homine: quum nulli in eo uideantur, nec foramina percipiuntur ulla, per quæ nerui propagari, aut disseminari aliqui possint. Quibus addere est, quod spinalis medulla ossi sacro terminatur: nec ad coccygem descendit. A qua nerui originem (ur nostis) trahunt: Proinde in homine coccygem nullis ornari neruis certissimum est: nec minus, ut obiter hoc attingam, de osse sacro à Galeno dicta intelligi debent. Ex tribus enim particulis os sacrum construi capite undecimo dixit. Quod in simijs uerificari nouimus. Nam humanum os sacrum ex sex constructum est ossibus. Porro coccygis male affecti curationem breuiter, sed doctissime, ac artificiosissime attingit Paulus Egineta libri sui sexti capite nonagesimo octauo: à quo nos in hac curatione edocti sumus. Sed unum præterire non licet, quod inibi quando de osse sacro loquitur, proprie de coccyge sermonem facit: quum dicat, cæterum osse sacro contracto index sinistrae manus digitus in anum demittendus est: & cætera.

CVRATIO SEXTA, IN QVA AGITUR
 de puero comitiali morbo laborante,
 quem Epilepsiam uocamus.

PVer natus annos undecim ulcus in crure habebat; quod quum diligentia pluribus elapsis mensibus curaret, & ad sanitatem reduceret, in Epilepsiam morbum comitalem dictum, incidit. Qui cum ad me ueniret, & consilium de propulsando morbo peteret, inter cetera in sinuat; morbum ortum post ulceris sanationem esse. At ipse querens, An antea quam malo corripere, & in paroxysmum deueniret, aliquid per corpus obrepens sentiret? ille Illico respondet, A crure prope ulcus auram, seu spiritum frigidum sursum ferri, ac caput petere, per sensisse. Qui quum caput attingebat, illico in terram cōcidebat: nec mente constabat. Quibus auditis, morbum per consensum fieri, & eius curationē in ulceris antiqui apertione consistere, in mentem subuenit. Proinde habitis syrupis pituitam respicientibus uniuersum eius corpus purgauimus: ac supra ulcus, erodens siue causticum dictum medicamentum admouimus: Per quod adaperitum sanies, & ichores retenti, olim soliti descendere, fluere ceperunt. Demum ligato crure, & Vinculis parte in superiore intercepto, ac cōstructo, instituto optimo uictus ordine, puerum intra duos menses in pristinam reddidimus ualetudinem.

S C H O L I A.

Hanc pueri curationem Galeno acceptā referimus, lib. tertio de locis affectis capite quinto: & Rasi Arabū facile principi libro suo nono ad Regem Almanforem dicato: capite undecimo: quos per otium legito.

Cura

CVRATIO SEPTIMA, IN QVA AGI
tur de Paralyſi, idest, neruorum resolutione, &
ſpaſmo, idest, cōuulſione, ac oris diſtortione.

MVlier, ob ſui pulchritudinem, ab omnibus formo-
ſa uocata, quum utero gereret, oris tortura, ac
neruorum retractione corripſi cœpit: quæ indies magis
ac magis uexabatur, & acceſſione quotidie pluries deti-
nebatur. Hæc puellam optime peperit: & menſtrua, ut
debet, reſponderunt. paucis tamen interiectis diebus pa-
ralyſi opreſſa fuit: adeo ut eius brachium, & dextrum
crus immo totum illud latus non moueret. Contra quam
ægritudinem nos uarijs remedijs pituitam, caput, & ner-
uorum originem infeſtantes, reſpicientibus, uſi ſumus.
Eam primo extenuando, & incidendo ſequenti potu;

Recip. Mellis roſati colati. unc. 1.

Oxinellitſis ſimpl. unc. 1.

Aquarum betonicae. } an. unc. 1. & ſ.

Saluie.

Miſce, fiat ſyrupus.

Quatuor uero ebibitis, catapotia hæc deglutienda dedi-
mus, quæ ita habent:

Recip. Pilulariũ de hycra. drac. 2.

De Agarico. } an. drach. 1.

Aſſcieret.

Diagridij. gra. 3. cum melle roſato formentur pilulæ
quinque: & eas deglutiatur, quatuor oris poſt cœnam. Sic
enim paralyſi effecti leuiter tractandi ſunt præſertim
quãdo morbus dat inducias. Poſtea tribus interpoſitis die-
bus, in quibus et antea, quod alius reſpõderet clyſteri uel
balano admodũ ſoliciti eramus, potiũ iſtum conceſſimus.

Recip. Betonice
 Saluic
 Stechados
 Hyssopi.
 Maioran.e
 Saturcie
 Chamepitys
 Polypodij quercini recentis. unc. 1.
 Passarium absque granis. unc. 3.
 Seminis anisi
 Foeniculi. } an. unc. 2

In libris sex aquæ fiat decoctio ad medias, & coletur. tñc

Recip. prædicti decocti. unc. 4.

Syrupi de Betonica }
 De Stechade. } an. unc. 1.

Misce fiat syrupus, & sexies iteretur.

Postea uero ijs catapotijs alius subducta fuit, que habet

Pilularū foetidaru
 Mesue. }
 Cocciarum Rasis. } an. drach. 2.

Diagridij. gra. 3. cum syrupo de betonica, formentur pilule quinque, & in auratis hora prædicta deglutiat: postquam melius habere coepit. At quum morbus diuturnus, & longus est repetita euacuatione opus habet. Quia de causa: iteratis syrups, ad prædictas pilulas deuenimus, ueluti de sagapeno, serapinum officinarum mangones appellant: de oppoponaco, non omittentes tamen agarium in pasta recens paratum. Nam trochiscatum quod officinis prostat, plerunque uetus est, & si recens paratum est, suas quoque in preparatione amittit uires. Sed unum scire tyrones decet, quod in paralyti & affectibus partium

partium remotarum, pilularis forma aptior est: quia sua in uentriculo longiore mora pilulæ à remotis partibus attrahunt. Item scire decet, quod & si acetum crassam pituitam tenuet, & lentam incidat, quæ paralysis mater est: quia tamen neruis maxime, obest, quorū affectus paralysis dicitur, eius usus abnegandus est: ueluti omnium frigidorum, & mordacium. Si tamen acetum concedi debeat, melli rosaceo admixtum esse debet. quum mel rosatum eius infringat noxas, uel saltē quod passulis parari solet, & acetum passulatum dicitur: quod et ad intinctus usurpari possit.

Sed interim dum hæc agebantur, materiam per exteri-
rius digerebamus, hoc est resoluebanus: & cerebrum ner-
uorum originem, ac spinalem medullam, ueluti partes ab
hac materia lasas roborabamus. Primis igitur diebus, mi-
tia explorauimus, ut oleum chamæmelinum, anethinum,
de uermibus, liliaceum, irinum. Deinceps ad ualentiora
accessimus; ut iulpinum, costinum, rutaceum, laurinum,
de castoreo, de lateribus, siue saxo, & philosophorum ho-
die dicto; de piperibus, de euphorbio, de therebinthina,
quibus addere est, aquam uice, & similia. Vitæ quorum:
unguenta quoque apponebantur: & unguentum agripa-
pæ, marciaton, aragon, uel hoc à nobis paratum, quod
habet ita. Recip. Summitatū rutæ, fauinæ.

Cucumeris asinini.

Maioranæ

Saluie

Menthæ

Roris marini

Hyssopti

Ebulorum.

} an. m. s.

B

S

Radia

Radicis Brionie	} an. unc. 1.	
Cucumeris syluestris		
asini dicti.		
Ircos.	} an. par. 1.	
Syleris montani		
Stechados		
Betonice		
Chamepitys		
Chamedrys.	} an. unc. 1.	
Olei Anethini.		libras tres.
Rutacci		libras duas.
Axungie galline		} an. unc. 1.
Anatis		
Taxi.		

Vini quantum sufficit, omnibus tritundis tritundis, fiat unguentum molle ad ignem secundum artis ministerium cum sufficienti cera: Hoc enim & predictis membra inungebantur, manibusq; fricabantur, quæ postea lana succida opperiebantur: sed caput & ceruix pelle uulpina fasciabantur. At post multas totius corporis euationes, inter quas hirundines ano adnotas numerare est, pluribus diuersionibus usi sumus, materiam quæ ad spinalem medullam defluebat auertentibus: ut frictionibus, errhinis, sternutatoris, apoplegmatisinis, gargarismatis, et huiusmodi alijs: Victus ratio in uniuersum calida & sicca erat: ac attenuatoria. erant autem cibi boni succi & concoctu faciles: potius assi, quam aqua cocti, potissimum auicularum montanarum carnes, perdicum, phasianorum, & similibus: Caterum Oua sorbilia, amygdalas, & pini nucleos, ac uuam passam, & ex oleribus feniculum, petroselinum, hyssopum, Maioranam, saluiam,

mentham; cheresolium: & satureiam, in usu habebat: non minus quàm cappareas & asparagos, fructus porro frigidos, & humidos, ac pisces, illi in totum prohibebamus. A potu eam, quantum possibile erat, arcebamus: immo stini quantum ferre posset, sustinere, consulebamus. Erat tamen potus aqua mellis: cui salvia, aut cinamomum erat admixtum.

Thermarum aque, hoc est, sulphureæ, aluminosæ, saluginosæ, & similes tanetsi huic conueniant morbo, eis usi non sumus, quum prædicta suffecerint: ita ut intra duos menses sanitati fuerit restituta. Cæterum, quum bene ualeret, & extra domum hinc inde exiret, ac nonnullos fructus uirides comederet, in eundem morbum relapsa est: et ita ab eo affligebatur, ut omnibus esset admiratiõ. Nam necies & amplius paroxismo in die apprehendebatur; in quo corpus è cubili serè cleuabatur, & membra omnia contra naturam mouebantur, conuellebantur: ac in contrariam partem trahabantur. Nam os in totum contorquebatur: & spumans ad nuham serè uenire percipiebatur. Quin & oculi ita sedes suas occupabant, ut eos foras prosilire assistentes tãnerent. Morbus rarus is est, & à paucis uisus. Multi porro assistentium, à demone malo agitari contendebant: & ob id nullis proficiscentibus idoneis adhibitis præsijs, Religiosis fuit commissa. Que postea paucis interiectis diebus diem suum obiit. Quum tamen paroxismus eam inuadere uellet, misere acclamabat, persentiens nonnunquam à pede uno uel altero, aliquando à manibus auram ad caput ascendentem; raro tamen à particulari loco: quod à medico summo père animaduertendum esse Galenus commendat.

Eodem in corpore & paralyſim & cōuulſionem fieri poſſe : pro uaria neruorum affectio-
 ne : docuit Galenus uarijs in locis ſuæ doctri-
 næ : præcipue ſubſcribitur de locis affectis , ab eadem
 tamē materia pituitoſa & frigida uterque mor-
 bus originem ſuam trahit. Sed in paralyſi ner-
 uorum fit diſſolutio, ſiue reſolutio : in conuul-
 ſione uero eorum fit retractio, ſiue obrepletio-
 nem, ſiue inanitionem fieri contingat, ut exem-
 pla paſſim adducta ſatis teſtantur. Cæterum ca-
 uēdū eſt, in paralyſis initio fluente ſcilicet mate-
 ria, calfacientibus multum, materiam collique-
 mus, & eam per uias à calore eodē latiores red-
 ditas, magis fluxibilem faciamus. Sed dubitū
 hic occurrit, cui nam parti oris torturæ medi-
 camenta admoueri debeant ? quod eſi à non
 nullis propoſitum ſit, à nemine tamen, quod
 ſciam, hucusq; ſatis diſcuſſum eſt. Proinde nos
 paucis rem habendam ſecundum Galeni dog-
 mata, & ueritatem ipſam nunc edocere cona-
 bimur. Oris diſtortio duplici modo fieri ſolet,
 aut paralyſi, aut cōuulſione ſpafmo dicto. Quā-
 do enim paralyſi oris diſtortio oborta eſt, tunc
 neruorum reſolutio præceſſit in parte præcipue
 oppoſita. Verbi gratia, Diſſoluuntur, & laxan-
 tur nerui, & muſculi labri dextri, tunc neceſſum
 eſt neruos & muſculos ſiniſtri labri retractionē
 facere, ut refert Galenus libro quarto de locis
 affectis, capite de faciei affectionibus. Cuius rei
 cauſam

causam meminit libro de motu musculorum: quem oro per orium legatis. Difficile sanè quæ situm uidetur. Si uniuersum corpus in duas dissectum est partes, secundum duorum uentriculorum cerebri diuisionem: & in unaquaque parte nerui suum munus obeunt, hoc est dextri in dextra parte & sinistri in sinistra: Cur resolutis neruis, & musculis labri dextri, fit retractio ex eadem dextra parte: & non ex aduersa, ut tradit Galenus? Nos Galeni doctrina muniti, huic dubio dupliciter respondemus: primo quū nerui, & musculi in faciei, aut labri parte altera resoluuntur, ex eadem parte ob ipsam neruorum resolutionem attractio fieri non potest: quia in totum nerui resoluti, laxati, ac exangues sunt facti. Secundo respondemus, quod nerui utriusque parti faciei inserti, ipsam faciem rectā strare faciunt: non minus ac freni habenæ equales, equum recto capite ambulare sinūt, nam si earum alteram dissolui, aut laxari, uel disrumpi contingat, ad contrariam partem caput equi retrahi necessum erit. Proinde quum altera faciei in parte neruus resoluitur oppositæ partis neruus retractionē omnino faciet. Nec minus in brachio hoc euenire uidemus. Si enim interni brachij musculi, & nerui sunt incisi, in syluestrē partem brachium labitur, nō tantum sui pondere, quantum neruorum, & musculorum syluestriū retractione. Si uero syluestris partis brachij musculi, & nerui præscindi contingat: tunc ad interiorem partem, domesticam dictam, brachium

flecte.

flectetur: quia interni nerui, & muscoli ad se brachium trahunt: ut Galenus laicius libro à nobis citato, de musculorum motu, meminuit. Sed ijs præscitis, ad institutum sermouem redeamus. Oris tortura à paralyfi, id est neruorum dissolutione orta, duas habet notatu dignas partes, alteram dissolutam laxatam, & suis functionibus destitutam, quæ omnino remedium exposcit: alteram attrahentem, in quam tortura tendit: cui & si remedia admoueri debeant, non ea tamen diligentia, qua dissolutæ parti prædictæ. Quando uero oris tortura ab spasmo conuulsione dicta, quæ plerunque euenire solet, originem trahat, tunc parte attrahenti medicamen præcipue applicandum erit. In utraque tamen affectione neruorum origo roboranda, ac instauranda est. Sed quæret diligens medicus, & qui ægros sic affectos præ manibus habet, Quomodo discernere sciam facilè torturam euenientem à paralyfi, ab ea quæ per conuulsionem fit? Cui nos respondentes dicimus, easdem ferè inter utraque has affectiones, dissimilitudines reperiri, quæ inter apoplexiam, & epilepsiam reperiuntur. Nam paralyfis particularis est apoplexia: in qua cerebrum magis paritur: & consequenter neruus magis leditur: ita ut plerunque cum adsit paralyfis, motum membri affecti, aut sensum, interdum utrunque deperdi contingat. Quum igitur torturam à neruorum resolutione paralyfi dicta euenire contingat, in ea potissimè parte quæ resoluta est, & affici non apparet, alterum

rerum trium (ut dixi) reperiri necesse est: aut sensus, aut motus, aut utriusque amissionem: ut refert Galenus libro primo de Symptomatum causis, capite quarto, & libro tertio de locis affectis capite penultimo. In ea uero tortura, quæ ab spasmo siue conuulsione fit, nullum horum trium deperdi necesse est. Propterea hæc exercitatio medico opus habent: ut quoque consideret: An affectiones hæc per primogeniam affectionem, uel potius per consensum fiant.

CVRATIO OCTAVA, IN QVA

ostenditur: quomodo dignosci debeat imbecillitas uirium per oppressionem facta, ab ea quæ per dissolutionem contingit.

Paulus Racanus nobilis Anconitanus ætatis suæ anno secundo supra sexagesimum, caussa laborare cœpit. Ad quem quum accederemus, & alij presentes essent medici propositum fuit de uirium uitalium imbecillitate, in quam ille intra duos dies incidere. An per oppressionem morbi grauationem multi dicunt. Vel potius per ipsarum solutionem, & dissipationem imbecilles factæ essent. Cum in hoc totius curationis scopus consisteret, non quod à uiribus indicatio desumpta in curatricium indicationum numerum ingrediatur: quum ab affectibus ipsis, Medici primo medendi indicationem sumere debent, uiribus tamen non neglectis. Ita enim Gale. libro nono Methodi medendi, capite tertio decimo, inquit, Prima omnium indicatio est, quæ à uirtute sumitur. Verum

non sic prima, ut quæ curationem doceat: quum ex numero curatricum indicationum non sit: Verum (ut ita dixerim) uitalium, siue quæ ad uitæ custodiam pertinent. Nam neque ut ualeamus, nec ut à morbis liberemur, ab ea quicquam primum desumimus: sed ut uiuamus. Additum autem in sermone est illud primum, quod ex accidenti aliquando uirtutis roboratio ad affectus curationem conducit. Hæc Galenus. Quæ ad institutum nostrum multum facere uidentur. Ex medicis igitur assistentibus, alter uirium imbecillitatem per solutionem siue dissipationem esse, nimirum hominis ætatem senilem; ac morbi malignitatem quam contempleretur, factam dixit: Alter uero per oppressionem, siue morbi grauationem potius ortam contendebat: quia tametsi homo in ea constitutus esset ætate dicta optimi tamen habitus erat, & robustus. Unde credere par erat hominem tam paruo temporis tractu, non ita ualenter resolui potuisse: sed magis ob morbi acumen, & materierum multitudinem, uirium imbecillitatem contigisse. Præualuit tandem hic, qui ob oppressionem, uirium imbecillitatem subortam esse acriter contendebat. Ac tenui adhibita uictus ratione, & factis debitis euacuationibus, ex forti causonide tertiana continua non admodum acris reddita est. Tandem intra quatuordecim dies morbus ex toto absolutus fuit: et æger ad pristinam ualeitudinem regressus. Elapsò uero anno quum simili morbo, me absente, torqueretur, obiit.

S C H O L I A.

X Deridet Hippocrates, sui tēporis medicos, ut qui uirium imbecillitates discernere nescirēt,
libro

Libro secundo de ratione uictus in morbis acutis, textu quadragesimo octauo. Ex quo uiriū robur tripliciter imbecillitari deprehēdit. Vno modo per inanitionem: hoc est, post largas habitus euacuationes, ut sanguinis, undecunq; ex corpore fluentis, alui, excrementorū, uomitus, sudoris, & alias: quibus in ediam adiungere est: sed quæ per halitum fieri contingit: Veluti ea quæ ex morbis longinquis & diuturnis oriri solent: in quibus spiritus delitescunt, & resoluntur. Secundo modo, ob morbi malignitatem, qui spiritus lancinatur: ac breui ipsos in halitū dissoluit: qui modus ad primum imbecillitatis ordinem reduci meretur, quum in utraque imbecillitate spirituum maxima contingat dissolutio: & ob id refectione, sic affecti indigent, ac cibi quam celerrime expostulant. Tertio modo uirium robur imbecille euenit per oppressionem, seu morbi grauamen. Id quod ex plethora, uel humorum multitudine sæpe fieri deprehendimus. Quæ uirium imbecillitas, euacuatione maxime indiget, & curatur. Vnde Galenus hæc enarrans, citato libro, enarratione, 49. succincte admodum, tres hos imbecillitatis modos complexus est. Vbi (ut obiter hoc attingam) ab Hippocrate, ex Galeno ipso, conclusum est, quod Medicus imbecilles uires ob dolorem, ac morbi acumen, ceu per oppressionem dictas, habenti uictum copiosiore quàm decet, porrexerit. Arbitratus imbecillitatem illam per solutionem, ac inanitionem euenisse, grauius errat,

C

quam

quam si imbecilles vires ob inanitionem & dissolutionem habenti, putans per oppressionem factas, in ediam permiserit. In utroque enim casu error committitur. Sed in primo grauior: quia quod plus est oblesiones interdum inuitabiles facit: quia eius quod ingestum est superfluitatem auferre difficile est: nec est in manu nostra eam expellere: & eo magis, in morbis acutis.

In altero uero casu, ubi minus quam opus erat offerre batur, & vires labi uidebantur, non ita difficile error emendatur, immo malum hoc facile corrigitur, imbecilli facto, nutrimentum tribuendo. Quanquam errores commissi in hoc secundo casu grauiores ab Hippocrate censentur, quam hi, qui in primo casu contingunt: ut latus libro primo Aphor. quinto differitur. Cæterum, quæruni medici, quibus notis, imbecillitas una ab altera dignosci possit: Cui quæsitio respondent aliqui. Quod imbecillitas per dissolutionem facta in longo plerumque fit tempore; quæ uero per oppressionem siue uitium grauatione euenit, breui, & quasi subito fit. Sed mea sententia responsum hoc tamen si uerum sit, in uniuersum non arridet: quia uel pinguis Mineruæ medicus, imbecillitate ex longo morbo contractam, aut ob aliquam notatu dignam euacuationem ortam, dignoscet: & eam quomodo tractare debeat, sciet: Sed longe quæsitum nostrum aliud est: in quo proponitur, si febris acuta laboranti, Vires breui, & repente, imbecilles sunt redditæ, quibus notis dignoscemus imbecillitatem

cillitatem illam esse factam per oppressionem,
 uel potius per dissolutionem: quia in hoc totius
 curationis scopus consistat. Nam si imbecillitas
 per dissolutionem, & spirituum resolutionem,
 ob morbi malignitatem facta sit, spiritus uictu,
 & potu quam cito refici postulant: & ab eua-
 cuatione omnimoda recedamus, clamant: præ-
 fertim dum uires refectæ non fuerint. Ac si ui-
 rium imbecillitas ob dolorem, siue morbi acu-
 men, hoc est, per oppressionem contingat, tunc
 à cibarijs, & edulijjs quàm maxime abstinendum
 erit. Et circa molindas euacuaciones uniuersa
 medendi cura dirigi debet. Sed quia Hippocra-
 tes summus medicus, citato libro de ratione uis-
 ctus in morbis acutis, nec alibi (quod sciamus)
 hæc non distinxerit, librum alioqui promittens
 de morbis acutis, in quo hæc ad amicum ab eo
 edoceri deberent, qui & si forte ab eo inscriptus
 fuit, ad nos tamen nō peruenit, nec hodie extat:
 idcirco ueras & indubitatas notas, hucusq; me-
 dici plures non tenent: quibus saltem imbecilli-
 tatem unam ab altera discernere queant. Nec
 Galenus medicinæ ditissimus Oceanus, in ibi, aut
 enarrator aliquis uera signa per quæ dissimili-
 tudo, aut disparilitas inter unam, & alteram im-
 becillitatem deprehendi posset, unquam memo-
 riæ euocauit. Propterea nos lectori gratum fa-
 cere putantes, minime grauabimur ad præsens;
 signa hæc, quibus uirium hæc imbecillitates di-
 scernuntur, paucis exponere: quum uera, & in-
 dubitata, utpotè ex Galenianis dogmatibus de-

cerpta sint: libro suæ introductionis in pulsus. Vbi potissimum de causis pulsuum agit. In quo ita pro Epitome, inquit, porro causarum omnium præter naturam, aliæ quidem vires vitales ueluti soluunt, & dissipant: aliæ autē ueluti præmunt, & grauant, ac soluunt quidē alimenti inopia, morborum malignitas, eorumq; aut diuinitas, aut uehementia: præterea affectus animi imodici, nec nō uacuationes imoderate. Opprimūt autē tum ipsa materiæ copia, tum instrumentorum affectus, inflammationes uidelicet, scirrhi, tumorum moles, abscessus, & corruptiones uariæ. Solutæ itaque vires paruū languidum ac frequentē pulsū efficiunt: Pressæ uero pulsus mutant, quū in reliquam omnem inæqualitatem, & ordinis confusionē, tum in eam quæ in uehementia spectatur: & magnitudinē. Nam inæqualitates hæc oppressarum uirium maximè propriæ existunt. Quinetiam in eiusmodi affectibus, motus quidam funditus pereunt, aut intercidunt. Cæterum qui intercidunt, minorem; qui pereunt, maiorem læsionem indicant: & cætera. Hactenus Galen. Qui paucis hæc citatis uerbis rem ex toto comprehendit: indicatq; ubi uirium imbecillitas ob dissipationem, ac resolutionem est facta, quod tunc pulsus cōtinuus est paruus, languidus, ac ualde frequens. Vbi uero uirium imbecillitas ob oppressionem, siue grauationem comperitur, tunc pulsus uariū est, ac confusus, quia aliquando funditus perit: aliquando intercidit, aliquando subleuatur. Nec minus

illi euenit, quam baiulo onus ferenti: qui quum plus à pondere quàm pro uirium suarum ratione grauatur, aliquando opprimitur: aliquando intercidit: aliquando subleuatur: interdum in uarios torquetur motus. Hæc enim sunt signa, quibus medicantibus prædictæ discerni debent imbecillitates. Quæ diligens, ac exercitatus medicus ante oculos signata habere debet. Cæteras uero notas huic rei facientes, ex ipso morbo, tum ex ægrotantis corporis raritate, aut densitudine decerptas: consulto prætermitto. Quæ & si fallaces non sint, à pulsu tamen desumptæ, quàm uerissimæ, & indubitatæ, firmæ, & raptæ habentur. Porrò quum de Virium uitalium robore cum Galeno hætenus tantum locuti simus: sit operæ precium est, quum primum ad ægrotantem accedit medicus, & naturales & animales uires maximè contempletur.

CVRATIO NONA, IN QVA AGITUR
 de quadam spasmu, siue conuulsionis
 specie, Emprothotono dicta.

Vir quinquagenarius ad me uenit: qui caput, & ceruicem in pectus ita contracta habebat, ut ea attollere, uel ad unum, uel alterum latus mouere non erat possibile. Dicitur autem morbus hic Græcis Σπασμὸς ἐπὶ τῷ ὀνότῳ, latinioribus uero tensio, siue ad anteriora conuulsio. Qui quum remedium peteret, cum alijs commissimus medicis. Iter enim in Florentiam parabamus: ubi primam harum medicarum curationum nostrarum

centuriam, typis excudendam dedimus. Caterum, morbum hunc nunquam antea, ut ingenue fatear, uideram; Cui, eadem que spasmō, idest conuulsioni, curatio debetur.

S C H O L I A.

Spasmus; siue conuulsio is morbus dicitur, quum nerui, ac musculi præter uoluntatem eō uelluntur, in eamq; dispositionem ueniunt: quā & in motibus secundum arbitrium factis assumpserunt. Cuius tres sunt species, prima τέτανος dicta; quam latini distentionem uocant: Celsus uero rigorem, Et est, quum ceruix unā cum reliquo corpore immobilis manet: & in neutrā inflectitur, sed iuxta in utranque partem recta, intenditur. Secunda species Ο'πιδότῳνος uocatur: latinis uero tensio ad posteriora. Tertia, de qua agimus est. Ε'μπρεσθότῳνος dicta: quum caput, ceruix; reliquumq; corpus in pectus contrahitur: quam latini tensionem ad anteriora appellare solent. De quibus, quum dabitur occasio, plura dicenda sunt. Sed ecce, quū hæc scribimus, Racanatenfis quidam uir, ad me uenit, consilium pro quodam similem morbum patiente, petens: nam ad thermas eum mittere con-
tendebar.

CURATIO DECIMA, IN QUA

agitur de quadam muliere per uulnam

stercus omittente.

Vxor

VXor nobilis uiri Antonij Brindizes, quum per quatuor annos cum lotio, & stercore sanguinem emitteret: ac parum de hac re sollicita esset: quia nullum inde dolorem persentiret: tandem corrosis intestinis, ac perforatis, per uulnam stercorea misere emittere coepit: quæ sine nullo præsidio conferente, fæde conspurcata longam uitam duxit, & tandem obiit.

S C H O L I A.

Morborum initijs obsistere necessarium est. Nam quum morbi suas complatarunt radices, difficulter à medicis auelluntur, ut sæpe Galemonuit. Fuit enim morbus hic, ex quo mulier hæc decessit, diuturna dysenteria: quam latiores intestinorum tormina appellare solent. Proinde credere par est, intestinorum erodentia ulcera nõ solum intestina ipsa depasta esse, sed etiã urinæ uias: ex quibus quoq; sanguis effluebat.

CVRATIO VNDECIMA, IN QVA

agitur de quodam: qui ob lapsum urinam retinere non poterat.

Qui cupressum arborem altam ascendit iuuentis, ut ex eo baccas pro decocto colligeret, ex ea cecidit. At quum grauiter ex lapsu ipso afflictaretur, & multa pati dicebat, inter cætera, urinam continere non posse meminit. Cui occurrens subito uenam medianam nigram brachij dictam pertundere, & sanguinem fluere ad uncias octo feci. Sed quum ad dies aliquot bene haberet,

ret: lotium tamen retinere non posse conquerebatur. Quam affectionē cum intimius aduerterem, menti occurrit, quod, quia super spinam iuuenis hic lapsus est, eius ultima uertebra male fuit affecta: à qua ueruus uestigium constringendi uim habens originem ducit: qui attritus, ac laxatus fuit. Vnde consequens fuit ob ueruum istum attritum, ac laxatum, uestigium quoque laxari: & urinam non retinere. Debitis igitur medicamentis uertebam, ac laxatam ueruum roborantibus applicitis, paulatim conualescere coepit: donec integram consecutus fuit sanitatē.

S C H O L I A.

 Huic similem historiam citat Antonius Beniueniens Florentinus, libello suo de abditis morborum causis: quam in muliere confecisse quaedam tradit.

CVRATIO DVODECIMA, IN QVA
agitur de imbecillitatis uentriculi curatione.

Iuuenis natus annos quinque supra uiginti ab omnibus, ob eius raras dotes in pretio habitus, nam trium linguarum peritissimus erat: & cum eloquentia ipsa sapientiam coniunctam habebat: in stomachi debilitatem, ac dissolutionem (ut saepe studiosis euenire contingit) incidit. In eo plerunque dolorem sentiebat: parum concoquebat: nauisabundus perseuerabat: & cibum, ut unico concludam uerbo, raro capiebat. adeo ut in atrophiam ipsum deuenire, timor esset. Ad quem quum conuenissemus, illi p̄ plures dies mel rosaceū collatitium, cū aequali

niue cydoneorum completa portione, asque alicuius rei alterius mixtione propinauimus. Tandem triplicata purgatione per hyeram picram Galeni, asiduo potu uini ex absinthio confecti, & nonnullis fors adnotis, stomachu roborantibus medicamentis, integrae sanitati, intra mensem fuit restitutus.

S. C H O L I A.

Familiaris admodum studiosis stomachi imbecillitas est: quæ ipsos plerunque insequitur, ut umbra corpus. Ad quam consequuntur ciborum eruditæ, ructus acidi, nausæ, uomitus nidorosi, fastidium, & atrophia: idest totius corporis summa macies, morbus. Quam stomachi imbecillitatem non aliter Galenus, quàm in præsentis nos describimus, curat: ut ex libro de locis affectis, quinto capite, de oris uentriculi affectionibus, & libello de Theriaca ad Pisonem, in curatione Arrix cuiusdam sibi clarissimæ, ac Platonice philosophiæ, maxime dedit; mulieris, colligi poterit.

CVRATIO TERTIADECIMA, IN

in qua agitur de quodam, qui ob suppressum sanguinis fluxum per Hemorrhoides consuetum, in sanguinis screationem à *μῶν* *σιν* Græci dicunt, deuenit.

PER Hemorrhoides probus, & singularis doctrinæ Vir Angelus de Prato, sanguinem copiosum emitte

re solebat, cui quum multa peracta essent remedia, et sanguis ex toto cohibitus: Consequens fuit, sanguinis reiectionis statio ueris statuto die illi superueniret. Qui quum grauius morbum ferret: & phtisis aduētum timeret: nos ad se accersiri fecit, remedium pro hac curanda affectione, inquirens. Cui nos mox multa contemplantes sanguinē extrahere ex interna brachij uena fecimus: & bene habuit. Ceterum singulis sequentibus annis, antequam morbus ipsum inuaderet, uenis ani, hemorrhoidalibus dictis, Hirudines nostro consilio adiuuere faciebat, ac sanguinem per eas quoad hirudines deciderent, & sanguis ex se cohiberetur, fluere nobis persuadentibus, permittebat. Qua sanē diuersua euacuatione, homo absque sanguinis ex pectore reiectione sanus, & incolumis perseuerabat.

S C H O L I A.

Huic similes affectiones Galenus curasse meminit: ut libris de Venæ sectione: & Methodi medendi: ueluti quinto de locis affectis, capite primo, apud ipsum legere est.

CVRATIO DECIMA QVARTA, IN qua agitur de Catalepsi, id est, cōgelatione morbo.

QVasi in somnum solutus decumbebat iuuenis ad quem celeres inuisendum, accessimus. Cuius oculi patebant, & eorum cilia immota, ac rigida permanebant. Nec ab asidentibus incitatus respondebat, aut mouebatur: immo immotus, & inconiuentibus oculis, (ut dixi) manebat. Totus rigidus, ac congelatus stabat:

bat: ut merito iuuenem hunc, catalepsi, hoc est, congelatio-
 ne premi dicere consentaneum sit. Anxijs igitur pro hoc
 ad salutem reducendo iuvene, in mentem subit, Morbum
 hunc Galeni sententia, ab intemperie cerebri frigida sica
 fieri. Et ea de causa, calidis moderate, & humectanti-
 bus sumptis, & admotis curari: ueluti inunctione olei sea-
 samini, sambucini, lilini, & chamæmelini, adiecta inter-
 dum in singulis horum libris, uncia una Euphorbij, aut ca-
 storei, aut ex ijs confectis oleis, prædictis admixtis: ut ru-
 tæco quoque, ex spina confecto, costino, laurino: & simi-
 libus. Item, quia morbus hic capitis: posteriores potissi-
 mum occupat partes, illis subuenire maxime solliciti cra-
 mus. Depositis igitur capillis, uniuersum eius caput præ-
 dictis oleis inungi fecimus, à debilioribus initium sumen-
 tes, præcipue à lilino: quod proprietate sua inuatum ca-
 lidum uiuificat: & contra morbum istum singulare uim
 obtinet. Deinde uero ad decocta pro fotu, ex stechadæ, sal-
 uia, rore marino, maiorana, meliloto, & chamemila, in
 uino parata deuenimus. Que omnia antecesserant frictio-
 nes & cucurbitule propè nucham, & scapulas admotæ:
 Nam & naribus castoreum uino maluatico dissolutum,
 applicabatur. Quibus ad se redijt & tanquã mortuus re-
 uixit. Cui postea conditum hoc propinauimus, et ita habet.

Recip. Specierum, Pliris arcotici
 Aromatici rosati
 Diacinnanomi } an. scrup. i.
 Diambre
 Letificatis Galeni
 Piperis longi
 Nucis moscate } an. drach. f.
 Gariophyllorum.

Cum tribus uncijis sacchari, in aqua roris marini dissolutis, fiant orbiculi, rotulæ dictæ. De quibus in aurora, & interdum gustet: & desuper uinum maluaticum, aut potius aliquod fuluum, aut pallidum bibat. Testatur autem Galenus libro tertio Simpl. capite decimono, huiuscemodi uini potum, catalepsi laboranti summopere conuenire quod uinum, Græcis κίρρον dicitur. Et id Auicenna, capite de uenenis frigidis comendat: quum uini quandam uiuificandi obtinere tradat. Cæterum is quum bene habere cœpit: eum ne in comitalem morbum caderet, eo modo quo melancholici curatur, tractauimus: & secure p̄seuerauit.

S C H O L I A.

Catalepsis latinioribus detentio, & deprehensio dici potest: à recentioribus congelatio appellatus morbus: qui subito euenit, & mentis tum corporis sensum & motum priuat: ac in eadem figura ægrum sinere permittit, in qua ante accessionem erat. Verbi gratia, si prius æger se debat sedens permanet: si genua flexa habebat, genibus flexis permanet: si os apertum habebat, apertum manet: plerumque tamen oculis apertis æger manet. Quia musculus crassus, palpebram superiorem aperiens, contractus, ac rigidus, & gelatus est redditus. Quippe animalis spiritus concretus intemperie frigida & sicca, non solum in cerebro, sed omnibus corporis partibus efficitur: quo fit, ut uniuersum corpus sensu & motu priuetur. quia quum concretus sit, ineptus ad illustranda neruosa corpora est redditus.

Et

Et hæc est causa, ob quam somnus in hac affectione non fit. Quia spiritus animalis à nervis in cerebrum non reuocatur: cæterū manet in hac affectione ueluti in caro. Subetica passione dicta, respirādi quædam facultas, ab illæsis adhuc spiritibus quibusdam, ob uitæ necessitatem, respirationi potissimum seruientibus. Conuenit igitur affectio hæc cum apoplexia in hoc, quod communem sensus, & motus priuationem habent. Sed differunt: quia in hac de qua agimus affectione spiritus concreti, ac congelati ob intemperiem frigidam & siccam sunt, & proprijs suis locis intercipiuntur: ac quieti manent: immo ad sensum & motum præbendum ineptissimi. Vnde mēbra rigida, ac stupore affecta euadunt: & eundem seruant situm, ac figuram, quā ante accessionem habebant. In Apoplexia uero neruorum fit obstructio, & obstaculum quoddam. Ob quæ spiritus ipsi quasi carcere detinentur: unde ad corpora nervosa permeare nō possunt: & consequenter nerui laxantur, & resoluantur: ac mouendi, & sentiendi membra facultatem amittunt. Vt cunq; tamen in apoplexia detenti spiritus, integri nulla concretionē affecti sunt, unde corpus alterum situm, & figuram, ab ea quam in accessione habebat, desumere poterit. Solet autem affectio hæc in morbum comitiale Epilepsiam dictum, aut hoc grauiorē apoplexiam terminari. Qui quia ab intemperie frigida sicca, ut Galeno libro secundo Aphorismo. tertio placet, fit hoc morbo correpti tanquam

quæ melancholici tractandi sunt, ut in hoc mo-
licum fuit iuvene.

CVRATIO DECIMA QVINTA, IN

qua agitur de Catocho, idest: sopore uigilante, siue
dormitione uigilante, dicto morbo.

Peropportune hic occurrit Nicolai mulier facie ue-
nusta, octo supra decem nata annos: quæ quum sca-
bri maligna, & pestilenti affligeretur medicorum iudic-
cio, catochos morbus illi superuenit. Nam & dormiebat,
& uigilabat. clausos nanque habebat oculos: & interdum
interrogata eos aperiebat: ac turbulenter loquebatur.
nec recte respondebat. Sed quicquid primum in buccam
occurrebat, effutiebatur. Eius pulsus frequens, celer, ac par-
uus erat: lotium uero turbulentum iumentorum. similitu-
dine. Cui pro eius recuperanda ualitudine, quater sanguis
extractus fuit: & cucurbitule scapulis admotæ, ueluti
propinata medicamenta tum alterantia, tum purgantia,
ac roborantia. Quibus omnibus, ac uarijs admotis topi-
cis medicamentis, intra uiginti dies sanitati fuit restituta.

SICHO L I A.

Tametsi catalepsis, & catoche Græce uoces,
communi utriusque significatione, deprehensio-
nem, siue mentis derelictionem indicent: Morbi
tamen inter se satis sunt differentes. Est enim ca-
talepsis morbus, quem iuniores medici conge-
lationem appellant: de quo superiori curatione
sermo habitus est. & de eo Paulus Aegineta li-

bro tertio suæ medicinz, capite decimo adhuc modum tradit, Dicunt etiam priuatim, diuersumq; à uigili comate catochon fieri, cum simplicem non mixtam habebit causam, nimirum frigidiorē, siccioremq; materiam: quæ postiore cerebri uentriculo repleto malum hoc excitat: quo qui corripitur repente, in illo permanet habitu, quo correptus est: stans scilicet, uel sedens, clausis oculis, aut respiciens. Quam ob causam antiquiores Græci hoc detētos morbo catochos uel catochomenos, quasi dicas occupatos, deprehensosq; nominauerunt. Recentiores affectum foeminino genere catochen, & catalepsim, ueluti detentionem, & deprehensionem, & cætera. Galenus porrò hac laboranti affectiōe, in isagoge, siue in pulsus introductione, talem describit pulsum. quum dicat, pulsus *κατόχων*, (Veteres enim τὸν κατεχομένον, idest irretitōs, ac detētos *κατόχων* appellabant. Iuniores autem affectum ipsum nominant *κατόχων καὶ καπίλησιν*) cætera quidem lethargicis sunt similes, magnitudine, tarditate, ac raritate: quemadmodum & totus affectus à lethargo specie non multū discrepat. *κατόχων* tamen pulsus non imbecilli, nec molles: sed in ijs uel multum dissident: quemadmodum certe & quod in lethargicis quidem totus habitus est solutus, ac tumens: Catochis uero constrictus ac coactus. Simili modo & inæqualitate, ac æqualitate inter se discrepant. Nam *κατόχων* pulsus est æqualis: lethargicorum uero inæqualis. Archi-

genes autem ait, locum arteriæ peculiariter in
 ipsis calidiorem inueniri: quomodo in ijs, qui
 cum cataphora, conuulsionem sunt incurfuri.
 Hæc enim Galeni in totū catalepsi, hoc est, cōge-
 lationi morbo recentioribus dicto, conueniunt:
 unde Andreas Lacuna Secobiensis. contēpora-
 neus noster, Vir omnium uotis doctissimus, ac
 ingeniosissimus, in Galeno à se in Epitomen uer-
 so prudentius fecisset, si hæc catalepsi, morbo
 congelationi conuenientia dicasset, quam cato-
 cho, hoc est. Vigili comati. Primo enim Gale-
 nus libello citato, ac libro quarto de causis pul-
 suum, de catocho, id est comate uigili, siue dor-
 mitione uigilante sermonem facit: deinceps ue-
 ro ad catalepsim siue congelationem morbum
 accedit, Cui tamen ipse Lacuna in totum aduer-
 satur, alterum pro altero describens morbum:
 ut quisque marginales annotationes suas legēs
 facile deprehendere poterit. Sed errorē hunc, ut
 in genue fatear, typographi potius incuria, quā
 tāti uiri negligētia irrepsisse putarē. Facilis autē
 lapsus est, quæ uni debentur loco, alteri collo-
 care: præsertim in marginalibus annotationi-
 bus. Cæterum catoche uel catocha, coma uigila-
 ns, ut dixi, interpretatur: uel, ut alijs placet,
 dormitio uigilans: morbus in quo æger & dor-
 mit, & uigilat. Quia ex duobus contrarijs con-
 flatur morbis, lethargo scilicet, & phrenitide: ut
 testatur Hippocrates libro quarto de morbis
 popularibus non longe à principio: ubi morbū
 hunc stupidam insomniam appellat. Quippe à
 hile

bile flaua largiore, cum pituita etiam largiore in cerebro permixta sit. Quarum illa, quum calida sit, & sicca uigilias inducit. Hæc uero quum frigida, & humida somnum cõciliat magis, & minus, pro uincens materiæ quantitate, & qualitate. Porissimum autem in utroque hoc morbo catalepsi & catoche, posteriora cerebri magis molestantur: ut tradit Galenus libro quarto de locis affectis. Qui sæpe pestis tempore euenit. Et ab Italis malū de Mazuchio appellatur. Ab Hispanis uero malum de modorra, aut modorrilla. Medius est enim morbus hic (ut dixi) inter phrenitim & lethargū morbum. Nā quū lethargi morbi materia super, sopor uigilans morbus dicitur: Græcis catoche. Quū uero phrenitidis, uigilās comia, siue uigilās sopor appellabitur: à Græcis uero ἀγρυπνον κόμα. At si æque utraq; materia patientis cerebrum afficiat, nomen nouū excogitare decet: quum nullum hucusque nec à Græcis, nec Latinis illi impositum sit. Plerumq; tamen in hoc morbo urinae apparente perturbatione, quales sunt iumentorum: ut refert Hippo. libro quarto Aphorif. septuagesimo. Hoc tamen morbo affectis, pulsi tales insunt quales Galenus libris citatis describit: quum tradat, Iam etiam alius est affectus, qui siue medio loco ponendus sit inter lethargum, & phrenitim: ut qui cum neutro in totum conueniat; siue communis esse a nobis existimandus: ut ex phrenitidis speciebus, & lethargi mixtus, suo loco considerabimus. Nam de eius hic pulsibus agemus.

At ne quasi ænigma quoddam propositum sit: per signa quæ cum eo sunt connexa, cum oculos ponam: conuiuent se in oculis: somnolenti sunt: atque stertiunt: rursus oculis fixis, ac in conuiuentibus diutissime, ut catochi, (intellige ut catalepsi affecti) intuentur: & si quid roges, atque ad colloquium compellas, difficiles sunt, & tardi ad respondendum. Plerumque etiam stulte loquuntur: nec recte respondent: ac temere nugantur. Is est affectus quem dico, qui ex signis sibi adiunctis defectu proprii nominis cognoscitur. Pulsus eius celeres sunt, & crebri, perinde ut phreniticorum: minus tamen. Et roboris item minus, ac illi obtinent. Lati autem sunt & breues, externum motum non habent subito truncatum: sed alio modo ueluti intro se proripientes subterfugiunt, ac concitant contractionem, & quasi suffurantur distentionem. uerum in ea pulsui phreniticorum non sunt similes, quod truncatione illa careant. Hæc ergo Galeni signa in totum respondent illis, quæ iuuenis in hoc pariebatur morbo. Cæterum Leonardus Fuchsius Germanus in sua de curandis ægritudinibus praxi, de catalepsi, & catochia, magna inaduertentia, sub eodem capite, quasi de uno tantum morbo agens, sermonem commisit: Sunt enim reuera longe diuersi morbi, ut ex dictis liquido constat.

CVRATIO DECIMASEXTA, IN QVA
 agitur de quodam, qui quum ab scabie per linimentum curatus fuit: in quandam faciei, et labiorum incidit scædam
 affe

affectionem. Simulq; de propināda aqua lactis.

PVer natus annos quinque quum scabie scateret, eius mater ipsum linimento quodam inunxit: à qua inunctione quum murdus, & scabiæ liber euasisset, ad eius faciem humor quidam calidus rucere cœpit, ipsam, unà cum labijs, & uarium parte, in flatam, & tumore leuatā reddens. Quæ inflatio sepe pustula propè nares oborta delitescbat. Sed postea interposito tempore, repullulabat. Nullis igitur adiutus præsijs, sic hac affectione ad iuuetutem usque molestus peruenit. Qui quum ad nos accederet: & remediū contra morbum diuturnū, faciē sedantē peteret, ipsum temperatura biliosum notauimus. Ac multis iā usum pro morbo propulsando medicamentis, inter quæ & Guaiaci decoctū citabat: & therm.arū aquas, ueluti plures sanguinis missiones, ut cucurbitulas scapulis admotas, uel hirudines, masticatoriā, Errhina medicamentā, & huiusmodi diuersiones alias. Protinus igitur ad opus accedentes hunc seruauimus ordinem, quem in medium asserre non grauabimur: ut deinceps alij pro similibus deponendis affectionibus exemplum habeant. Instabat autem, ueris initium quum hæc moliebamur, & optimo uictus ordine instituto: sic inuicemur.

Recip. Syrupi Endiuie }
 Cicoreæ.s. } an.unc.s.
 Lupullorū }

Decoctionis sene. unc.4. misce fiat syrupus: quem in aurora bibat. Ebibitis autem tribus syrupis, sanguis ex uena nigra brachij dextri ad uncias octo mittatur.

A qua sanguinis missione, singulis tribus diebus sequentibus, singulos quoque syropos iteret: ac sequentem bolum

die sequenti deglutiat: qui habet. Recip. floris cassiæ recens extractæ .unc. 1. & s. cum saccharo fiat bolus, quem ieiuno stomacho ante prandium per horam cum dimidia comedat: post hæc uero ad aquam lactis deuenimus, in cuius propinatione hunc seruauimus ordinem.

Recip. Aquæ lactis caprini .unc. 50.

Sirupi acetosi. S. multa acetositate. .unc. 3.

Misce.

Et ebulliat ebullitione una; quam mane postquam è lecto exiuerit, & omni superfluitate expurgatus fuerit, deambulando per integram horam paulatim more aquarum medicatarum sumat: & cibum ad quatuor horas tardet. Singulis diebus prædictam quantitatem sumendo. Elapsis uero quinque prioribus diebus à seri potu computando, cephalica dextri lateris secetur, & ad libram medianam sanguinem fluere permittito: ac ad decimum quintum diem in huius seri potu perseueret, in fine quorum prædictum cassiæ bolum eo modo dicto repetat. Et post purgationem, totam iecinoris regionem, ac lumbos secundum longitudinem, unguento rosato recenti eiusdem anni inungat. Item per totum annum cõdito rodosaccharo, & buglosacco ad unciam unam in aurora utatur. Et quanto frequentius assumpserit eo melius erit. Non minus rhabarbaro semel in hebdomada saltem utatur: ipsum mandendo, ac deglutendo pondere semidrachmæ. At initio augusti ad balneas ipsum misimus, ex aquis potissimum frigidis ferrets, quales sunt Luccenses, ac Calderij, in agro Veronensi. Sed Septembri mense purgatio, ac lactis aquæ propinatio, repetitæ fuerunt. Quibus omnibus, intra duos annos sanitati fuit restitutus, nec amplius in hanc fœdam incidit affectionem.

Scholia.

S C H O L I A.

Interea medicamenta, quibus olim antiquitas pro cienda alio usus est, aqua lactis adnumeratur, cuius dosis ad heminas, hoc est libras quinque accedebat. Proinde mirari non est, si nos hodie quoque ad Priscorum imitationem, pro hac levanda affectione, & corporis mala in temperie domanda, eo dicto modo usi simus: Habita ægrotantis ætate, cœli temperie, affectione, ac temperatura. Valet autem aqua lactis ad inueteratas papulas, & uaros liuidos, & uitiatos sub cute humores, uelut lepras, scabies, ulcera uetera & efferata. Quæ & puero, & mulieri, & seni, citra omne periculum exhibetur. Et in caniculæ æstibus intrepide datur: quia natura sua lenis, ac frigida est: ut in nostro abunde diximus Dioscoride. Caterum aqua lactis uarijs alijs modis contra cutaneas affectiones parata ebibitur, ut floribus sumiterræ, borraginis, buglossæ, senæ, lupulorum, rhabarbaro & similibus admixta. Sed potissimum aeri nocturno exposita, in qua Galenus scamonium immittebat: & clanculum inuiros homines purgabat, & sanabat: ut libro decimoquarto Methodi medendi, capite septimodecimo legitur.

CVRATIO DECIMASEPTIMA, IN
*qua agitur de muliere enixa, quæ sanguinem
 menstruum per nares, & os mittebat.*

VXor hominis Germani, qui ad tabernam habitat, utero gerebat septimo mense magno capitis dolore cruciabatur: pro quo leuando, cucurbitulas scapulis, cum scarificatione affigi fecimus. Sed uespere puerum peperit, & febris ardens illam inuasit. Nihil purgabat: multum sitiebat: anxie agebat: res in dubio erat. Sequenti uero die, quum saphena pedis uena facta esset, & sanguis exiret, interpositis paucis horis, per os & nares sanguis menstruus illi copiosissime effluxit. Post cuius, fluorem capitis dolor remitti coepit, & symptomata omnia minui. Sequenti uero die, cucurbitulis foeminibus admotis, et syrupo de bisatijs siue aceto, saepe ebibito, ac alijs retractionibus adhibitis, sanguis diuertere & retrahi coepit: ac sic rectam uiam secutus fuit. Quum uero menses fluerent, se sanam dixit, & basilice perseverauit: at eius puer obiit.

CVRATIO DECIMA OCTAUA, IN
 qua agitur de quodam qui re Venerea uti
 non poterat.

SAlaphatinus Haebrens, natus annos quadraginta, bo-
 ni habitus uir, ex Bruzia propè Costantinopolim,
 in clyta ciuitate Anconam uenit: remedium quaerens quo
 potissimum liberis operam dare posset. Cum uxore etenim,
 ob genitalium membrorum imbecillitatem, rem iandiu
 non habere querebatur: & eo magis quia liberis care-
 bat: quos summo opere optabat. Infitum enim unicuique
 est animali, sibi simile quasi à natura ad perpetuandam
 speciem, & propagandam sobolem instigato, producere;
 sed potissimum hominibus: & ex ijs, iudeis, qui in hac re
 ut uarijs alijs, superstitiosissimi sunt: credentes utique
 eorum

eorum animas post obitum, saluas fieri non posse, nisi ma-
sculos dimiserint: qui ad Deum, optimum, maximum pre-
ces fundant, ut parentum animas in cœlum euehere di-
gnetur. Huic igitur ut suum assequeretur scopum, hanc
illi perscripsimus Methodū, Primo per pharmacum cor-
pus optime purgetur: & optimis utatur cibarijs, & potu
commendauimus. Nam absque Cerere, & Baccho Vene-
rem frigere omnes norunt. Utatur capis, gallinis, fasia-
nis, turdis, merula: pullis gallinacis, auiculis syluestri-
bus. Sed potissimum passerulis salacibus: quos græci sua
lingua τρυγίτας appellant. ex quibus cerebella, ac quæ
propè renes partes sunt, primatum optinent. Ex quadru-
pedibus hœdus, & ueruex præcipuè numerantur. Sed &
pisces in lege admissos concedimus, modo tamen calidos
& bene paratos comedat: quanquàm multi coriotecti, ue-
luti testa cooperti: libidinem incitent. Sed quia huic per
religionem uetiti sunt, eos silentio præterire satius est.
Cicer ex leguminibus ad rem multū facit: Veluti ex her-
bis Mentha, rapa satiuā, Eruca, porrium, cepa, nasturtiū,
orminum, satyriones, urtica, crocus, carduus, pinea, sco-
lintos dictus: cuius tam radix, quàm calix chichophilos
dicta expetitur: bulbus esculentus de quo martialis di-
cere solebat.

Cum sit anus coniux, & sint tibi mortua membra,

Nihil aliud bulbis quam satur esse potes.

Quibus addere est Herissimum, cephalionem encephala-
lum dictum, nostris palmitem, uel palmæ caput: de quo
capite de Elate in nostro legito Dioscoride. Ex frua-
tibus uero, quos illi concedebamus, sunt uua, ficus, amyg-
dala, pistacia, uua Sole exiccata, nux indica: & alij plu-
res silentio prætermissi. Sed ex conditis hoc potissimum

parare fecimus, multum ad rem faciens, & ita habet.

Recip Amygdalarum albarum. lib. f.

Pincarum recentium albarum. unc. 3.

Caruis scincorum renes amplectētis. unc. 2.

Radicum testiculorum canis, & uulpis in aqua
primo coctarum. unc. 3.

Seminis crucæ. unc. 2.

Piperis longi.

Cardamomi. } an. drach. 2.

Mollis quantum suffecerit, ad ignem secundum artis misterium fiat conditum molle. & cum drachmis duabus specierum diamoschi aromatizetur. Cuius semiunciam quauado uadit dormitum, comedat: & desuper parum uini maluatici ebeat. Sed et mēbra debiliora facta, hoc inungebat unguento.

Recip. Olei lilini. unc. 6.

Pulueris stclionis. unc. 1.

Castorei. scrup. 1.

Nucis moscatæ } an. unc. f.

Piperis longi

Ceræ citrinæ, quantum pro ratione linimenti suffecerit, misce: & ad ignem, ut decet, paratur. Cæterum multa, et uaria pro hac complenda operatione excogitari possunt, tam condita, quam unguenta. Ex conditis autem prostat in officinis, confectio Diasatyron dicta: quæ recens parata primas in hoc loco tenet. Sed ex citatis simplicibus, Marsipanes parari possunt. Vcluti rotule, conseruæ, electuaria, & huiusmodi alia: de quibus & in unctiōibus uarijs, si quis uult scire desiderat: legat Actium, Sermone undecimo, suæ medicinæ, capite trigesimo quinto: cui titulus est, de ijs qui re Venerea uti non possunt. Et Auicennam

cennam Fen uigesima libri tertij, capite. 15. & 16. & 17. & 18. & 19. & uigesimo. At hodie Turche libidinosi suo Amphione ad incitandam libidinem, in cibo fabe magnitudine utuntur: qui succus herbe cuiusdam est. Non uero papaueris, ut quidam putant. Citat Theophrastus herbam quandam, uere libidinis irritamentum uocantam, de qua nos quoque olim mentionem fecimus. Sed in di nostros lusit. nos decernerunt chrisocolam, boracem officinis, dictam: ciceris magnitudine in ouo sorbili ebibitum, hominem in priapismum trahere: & tentigineu ciere. Prædictis enim, iudeus hic (ut, qui ad nos ex Constantia nopolis redierunt, testati sunt) filios genuit: & hilariter eum uxore agit.

CVRATIO DECIMANONA, IN QVA

agitur de quodam, qui ex lapidea scala cecidit: et illud brachium & sinistrum cruris absque motu permanserunt.

EX scala lapidea cecidit puer obesulus, Brudorum uidæ filius, natus annos quinque. Qui quum super dorsum caderet, nucliam, & spinam male affectit. Unde et neruos male affici credendum erat. Is uero à lapsu, ueterino, hoc est, profundissimo somno, per noctem & diem oppressus est. Cui occurrens medicus quidam, dextri brachij uenam tunderè, & sanguinem extrahere, ac brachio & cruri male affectis medicamenta admouere fecit. Sed quum puer ad quinque dies cum illis admotis medicamentis nullum iuuamen persentiret: sed potius absque motu prædicta membra manerent, ad eum inuisendum sum uocatus. Cui præsens, considero huic nullum inesse uulnus, nullum

nullum tumorem, nullam membri fracturam, aut liuiditatem. Quibus de causis, in mentem renoco similes à Galeno casus citatos, quibus mediantibus doctus euado, iudicans huic neruos, & musculos male esse affectos: & ita male affectos, ut per eos spiritus motum præbentes permeare non possent: quum transitus, & uia illis intercepta esset: Proinde ad neruoriam originem occurrens, caput, occiput, et uniuersam spinã ipsã hoc linimẽto illini fecimus. Et intra quinque dies, membra motum recuperrunt. Et paucis alijs interpositis, integrã adeptus fuit sanitatem. Habet autem linimentum sic:

Recip. Olei chamæmelini
 Vulpini
 Vermium terrestriũ. } an. unc. 2.

Pulueris uermium terrestrium unciã unã, ceræ parũ: ad ignem fiat linimentum: quo neruorum origo & spinã inungatur, & desuper pellis uulpina imponatur.

SCHOLIA.

X Non multũ ab isto casu aborret historia Galeni de Pausania Syro Sophista, quam libro tertio de locis affectis, capite decimo citat. Et paulo antea libro primo, capite sexto. Proinde decet medicũ in Galeni doctrina optimẽ esse uersatum: quia omnia quæ contingere possunt, in eo facillimẽ est inuenire.

CVRATIO VIGESIMA, IN QUA
 agitur de impostura quadam uidelicet, quod medicus
 quidam leni quodam clystere puellam interfecerit.

LEO Hebræus Pædagogus quum multos sanctam linguam doceret, medicus quidem cognomēto Calaphurra, ut linguam quoque calleret, ad eum accedebat. Cæterum huic Leoni filia erat annos nata circiter octo, quæ sæpe uentriculi, & intestinorum erosionibus cruciabatur. Is quum semel natam afflictam animaduerteret, medicum præsentem rogat præsidium facile paratu, quo filiam à symptomate liberet, excogitasset. At Medicus magistro obtemperans officio suo fungi cœpit, doctæ sanæ puellæ temperaturam natiuam, tum ætatiuam considerans. Quæ dubio procul pituitosa erat: quibus addebat tempus hybernium ac rigidam hyemem præsentē, in qua ætate, & cœli constitutione, morbi frigidi, plerunque nascuntur. Vnde coniectari cœpit morbum hunc ab humore frigido, & flatuoso ortum trahere: qui per circuitum quum mouebatur, non continuo, sed interpellatim puellam affligebat. Sed coniecturam suam firmabat, quod tortiones illi, ac uentriculi murrura nullam secum febrim trahabant. Quæ omnia, quæ uniuersaliter morbum frigidum indicent, ac testentur, potissima tamen ac indubitata in ægrotante Hebræa sunt: quia Hebræi melancholicis & flatuosis, ac actu frigidis uescuntur cibarijs: à quibus humor gignitur quidam frigidus flatuosus, colicis affectiones plerunque producere natus: indicium est, quod Hebræi ob hunc aggestum humorem in colicum affectum sæpe incidunt. Hoc igitur ratiocinio usus, doctæ medicus, contra hanc affectionem, hunc descripsit clysterem, qui habet. Recipe Chamomilæ, Anethi, an. m. i. Rutæ. m. semisem. Cumini pug. medium, in libris tribus. aquæ fiat decoctio quousque maneant libræ duæ. Facta decoctione, & colatura, decoctis adde.

Oleorum

Oleorum Chamomille

Rute,

Ancthi.

} an. nuc. 1.

Vini parum misce, & ter, ex prædicto decocto, & oleis, ac uino mixtis, clysteres parentur. Ita ut quilibet clyster decem tantum contineat uncias. Ab iniecto uero primo clystere, puella angi cœpit: ac intra horam mortua fuit. conqueruuntur parentes: medicum deestantur: populum conuocant: ad iudicem currunt: obitus uindictam querunt. Tandem prædictum medicum carceribus obtundit, & sub iudice lis pendet. Anconam gubernante Illustrissimo Vincentio de Nobilibus Iulij terij Summi Pontificis, ex sorore nepote: ac locum tenente. Queritur an puella ob clysterem iniectum obierit? an ab aliqua alia causa mors illi superuenerit? primo quod ab infuso mors subsecuta non fuit, ipsum componentia satis testantur: quum omnia ferè quotidie in uictus usu homines habebant: à chamæmelo herba sic dicta: quod mali odorè referat, incipientes: quam Aegyptiorum sapientissimi ob raras eius dotes: Soli consecrabant, ut testatur Galenus libro tertio de Facult. simpl. med. capite nono. De cuius temperatura, ac possessionibus, sic libro sexto prædicti uoluminis, idem dixit, Anthemis, idest, chamæmelum calfacit, & desiccatur in primo ordine, estq; tenuium partium. Ac proinde digerendi, laxandi, ac rarefaciendi uinum obtinet: Hæc Galeni. cui omnes hucusque medici subscribunt. Non est igitur quod ob chamæmelum uel chamæmalum dictum, infusum hoc noxium aliquid contraxerit, quis dicat. Veluti nec à bene olente anctho: quod pro ornandis ollis, ac præparando acetario culinis familiare est. Excalfacit autem in fine secundi gradus, & exiccat in eiusdem

dem initio: & ob id in oleo decoctum digerit: dolorem sedat: somnum conciliat: & crudos humores concoquit. Quæ omnia de sicco intelligenda ueniunt: nam uiride humidius, & minus calidum est. Itaque magis concoquit: & somnum conciliat, sed minus discutit. Sed & ruta à multis conseruanda sanitate, & morbis profligandis frigidis, ac interficiendis uermibus, sepe manditur: quæ Galeno auctore, capite de uitice, seu agno casto, calfactoria & exiccatoria tertio in gradu est. Cuius oleum auxiliatur ijs, quos tortiones ac colicus dolor, à frigido humore ortus discruciat, ut meminit Galenus in fine libri duodecimi Methodi medendi, ueluti sexcentis alijs suæ doctrinæ locis, præcipue ubi de seipso historiam narrat: quibus affectionibus cuminum multum quoque ualere omnes norunt: quum spiritum flatuosum dissoluat, & ipsum in halitum reddat, ac ob id ex medicinis uentositates carminantibus, practici ipsum primatū obtinere contendunt. Non est igitur quod quis contumax, aut ceruicosus, inscius ue, audeat dicere, ob clystnum componentia oruantia ue, obitum puellæ superuentum esse: quum tametsi potentiora essent medicamenta eorum uires in aquæ coctura infringentur. Nec enim subterfugere est, ad uinum, quum per se solum similes curat morbos, ut Galenus sepe testatur, et Angelus Policianus uir nunquam sine honoris titulo nominandus libro suarum Epistolarum illi suffragatur, quum locum quendam depratatum apud Plinium, ubi de cicuta agit, reseituat. Quibus faciunt infusi ipsius, parua quantitas, quæ quum decem ad summum uncias contineret, uix sufficiens erat secundum ex crassioribus attingere intestinum. Nunquam enim infusa per clysteres, ad intestina uentriculo proxima perueniunt: ut memorie

comene

comendauit Galenus libro quinto Methodi medendi, &
 eiusdem uoluminis decimotertio, nec enim ignoro, apud
 ipsum Galenum, libro sexto de Symptomatum causis legi,
 nonnullis clysteres adeo ascendisse, ut ipsos postea uomi-
 tione reijcerent, quem admodum stercus per letales uol-
 uulos emitti solet: quum id uentriculi attrahere non est,
 sed duntaxat succipere ea quæ ob intestinorum compres-
 sionem uiolenter sursum feruntur. Sed de ijs satis, quum
 multo plura huic rei facientia Centuria prima medica-
rum curat. nostrarum, ad illustrissimum Cosmum Medice
 secundum Florentinorum Ducem dicata dixerimus, ut igi-
 tur receptui canamus: luce meridiana clarius claret, clyste-
 rium hunc nullam noxam aut uim, nedum mortem, huic
 afferre posse, est enim clysteriũ ut Auicennæ placet medi-
 camentum nobile, quod ideo nobile dicitur (ut mea fert
 opinio) quia securum, nullum præcipuum membrum
 quod uellicare possit attingens: à crassioribus enim inte-
 stinis potissimum materiam deponit, non uero uniuersa-
 liter ab omni corpore, ut docte admodum Antonius Mu-
 sa Brasauola nobis pyladæa amicitia coniunctus, Galeniũ
 in pristinum nitorem reddens, Aphor. secundo: libri quar-
 ti Aphor. adnotauit. Sed ne lectori nauscam in re tam fa-
 cili sermonem in longum ducendo moueamus: unde mors
 huic puellæ subsequuta fuerit, breuiter dicamus. Primo sci-
 re licet, quod puerorum substantia omnium facillimè die-
 geritur, ac dissipatur, ut testatur Gal. libro nono Metho-
 di med. Propterea quod est omnium humidissima, ob qua
 humiditatem, ac concretos in eis frigidos humores som-
 nolenti maxime sunt, & ueterno, hoc est sopore ac pro-
 fundiori somno, maxime apprehenduntur. Quum igitur
 puella hæc pluribus huiuscemodi humoribus, frigidioribus
 bus

bus scateret, ac cœli status rigidus & niuosus esset. Consequens erat, non solum stomachi & intestinorum rossi nibus. obnoxia esset, sed quod magis est, Catalepsi, idest congelationi, & Apoplexiæ, forte enim fortuna prædicti humores caput præcipuè eo tempore occupabant, ac in eo sedem habebant, qui ad cerebri obturandos meatus paratissimi erant: unde credere erat puellam uel nullo remedio, aut præsidio adhibito, intra paucas horas, morituram: sed quum clysmus dissoluendi ac rarefaciendi uim habebat: factum est, quod eo materiæ illæ fluxibilibiores reddita Cerebri meatus implerent: ac coarctaret: unde apoplexia orta est, morbus sanè perniciosus, ac lethalis: à quo puella hæc mortem traxit. Non est igitur quod medico imputetur huius obitus, quando non semper sit in medico (ut ingeniosus ait Poeta) releuetur X semper ut æger, quum interdum bonam artem præualeat malum: immo nonnulli sæpe reperiuntur morbi necessario interficientes, inter quos, hunc à quo puella discessit, adnumerare est: non erat igitur medicus ob hanc rem accusandus, nec inuited ad iudicium deducendus, quoniã post Deum Aesculapium, quem in serpentis formã, ob pestem sedandam, Romam decem Legati ex Epidauro traxerunt: medicis concessum fuit, ut inuited in iudicium deduci non debeãt, ut habetur apud legem Medicos. C. de preß. et med. Obijt igitur, ut ijs finẽ imponamus, puella prædicta apoplexia detenta, quum ut assistentes testabantur, tota rigida post obitum mansit: nec est quod quis in hac re amplius dubitet anceps ue sit: ita enim sentio Ego Amatus Doctor Medicus Castellii albi Lusitanus, in quorum fide hæc scripsimus: Anconæ decimo septimo die mensis Maij. 1551.

64 AM. LVS. CVR. MED.
CVRATIO VIGESIMA PRIMA, IN
qua agitur de muliere quadam, per mammas
sanguinem menstruum emittente.

Mulier nobilis, quum puerum lactaret, & ut fieri
solet, longo tempore menses suppressos haberet,
ecce per mammas sanguis illi efflui cepit copiosissimus;
à quo præter fluxionis tedium nullum capitis dolorē aut
noxium percipiebat. Facta tandem ex sapbena pedis
uena, sanguinis copiosa extractione, ex mammis sanguis
illico retractus fuit: & mulier ab hac fœda affectione li-
bera, quæ medicorum iudicio in insaniam uentura esset,
iuxta Hippocratis dictum, libro quinto Aphor. quadra-
gesimo: quod habet. Quibuscuque mulieribus ad mam-
mas sanguis colligitur furorem significat.

SCHOLIA.

Tameñ Galenus hoc nunquam uidisse teste-
tur. Nos tamen cum Hippocrate, sanguinē per
māmarū papillas effluere in duabus nobilibus,
altera Lusitana, altera uero Itala hucusque ser-
uatum habemus: quarum nulla in furorem, aut
insaniam deuenit: sed potius sanguine ex saphe-
na misso, illico sanitati restitute fuerunt. Cæte-
rum, Antonius Musa Brasauola, rescri à se mu-
lierē uisam, cui sanguis per ubera fluebat: quia
Gemellos nutrebat: qui cum uehementer exug-
gerent, sanguinem in lac conuerti, non sinebant.
Et ita huic contingebat, ut nō qui nimio utun-
tur coitu, quibus sanguis exit: qui in semen
conuerri

conuerti non potuit, ut citato habet Aphor.

CVRATIO VIGESIMASECVNDA,

in qua agitur de papulis quibusdam, circa brachialia, & manus, ac utriusque pedis
Astragalum, Talum dictum,
repente erumpentibus.

Senex Abenaser, quinque supra sexaginta natus annos, boni habitus et sanguineus, quū Maij tempore ueste pellibus fulcita uestiretur, & coturnis, ac ocreis ex suberis cortice paratis, calciatus incederet, scabiosus ille aeris ac uestium caliditate, de pedum nimio calore que-
rebatur: ita ut intra crepidas eos continere non posse sepe inculcaret: huic igitur calore extraneo affecto, & iccur supra modum calfactum habenti, repente papule quedam uigerrime manus præcipue, & brachialia, ac pedum astragalum inficientes superuenere, que natura sua pruriebant, & carnem corrodebant: ut potè ex sanguine super affato, & atrabiliario reddito: ortum trahentes: Cui malo occurrens, depositis per balanum fecibus, sanguinis uncias sex secta dextra basylica, fluere fecimus, qui in totum ater, ac putredine affectus erat: quæ de causa Vesperis, ex sinistro brachio sanguinis extractio ad uncias octo repetita fuit: Sed ad iccoris, & membrorum interiorum rectificationem syrupum hunc in dies bibebat: & ita habet:

Recip. Syrupi rosati.

Cicore. e. s.

Endiuie.

} an. unc. s.

E

Aq. t.

Aquarum cicoreæ

Endiuie

Boraginis

Buglossæ.

} an. unc. 1.

Misce,

Caterum papulas, quia ex exedentium erant genere, scā
rificare fecimus: ex quibus sanguis ater effluxit: quas tūc
marina aqua lauari fecimus. Nam in herpetas deuenire
timor erat. Sed postea ichores citrini quum quadam ni-
gritiæ inde exhibant. Super quas unguentum hoc admo-
uere fecimus: quod habet.

Vitelli oui num. 2

Olei rosacei

Butyri recentis.

} an. unc. 2.

Succi duorum limonum

Sublimati.

drach. f.

Misce, fiat linimentum: quo papulæ prædictæ exiccatæ
fuerunt: & ipse leni pharmaco epoto, intra paucos dies
bene habuit. Sautati tamen colophonem addidit, quum
per octo sequentes dies conseruam hanc gustauit: & de-
super aquam hanc destillatitiam subscribendam bibebat.
Habet aut conserua, siue conditū sic: Recip. Conseruæ ex
floribus herbe fumiterræ cū saccharo paratæ. drach. 1.
De Boragine, De Rosis, De Euglosso. an. drach. 1. & f.
cum miua cidoniorum, absque speciebus fiat conditum: et
folio auri inaurctur. Quod in sex partiatur partes: &
ieiuno stomacho, singulis diebus (ut dixi) portiunculam
comedat, super quam aquam sequentem ebibat:

Recip. Aquæ Cicoreæ

Endiuie

Lupulorum.

} an. unc. 1.

Misce

Scholia

Decet autem medicum, ægrotantis opulentiam, uel pauperiem perpendere: quum secundum ægrotantis possessionem, ita à medico pretiosa, uel parui ualoris medicamenta parari debent. Vt commendat Gal. libro sexto de comp. med. per loca: ad hunc modum dicens. Quemadmodum enim pauperes medici exilem apparatus laudant: sic oportet etiam diuitibus permittere, ut confectiones pharmacorū pro opulentix suæ dignitate cōparent. Satis enim scio etiam ipse nō solum pauperes esse medicos: sed & qui ab ipsis curantur. Quibus satis est ubi ægrent, alicam cum aqua mulsa accipere: & mundum panem habere: aut aliquam farinam utilem ad cataplasma. Verum eum, qui curandi tractationem scribit, omnis materiæ meminisse operæpreium est: quo tum diuitibus copia sit ipsis artificiose utendi: tum pauperibus electio sit illarum tantum, quibus unusquisq; pro opportunitate abundet.

CVRATIO VIGESIMATERTIA,

in qua agitur de uermium curatione.

PVeri ad quos diuertimus, uermium morsu lancinabantur: nam caput dolebant: tremore corripiebantur, & frigore, ac inordinata febre affligebantur. Ex quibus nonnulli nares scalpebant: digitos in os mittebant: & que comedebant, euomebant: omnes uero sanitati restituti

stituti sunt, sequenti ordine describendo: ij præcipuè qui aliquid iam comedebant: Alij uero lactentes tantum alia excogitata uia incolumes quoque perseuerarunt. Primis igitur semen lumbricorum saccharo incrustatum pondere demidia unciæ comedendum dabamus: cum quo non febricitantibus, unum pauxillum, & generosum bibendum dabamus. Febricitantibus uero aquam portulacæ, Graminis, aut in qua coriandri semen incoctum fuit. Postea uero media interposita hora singulis singulas semuncias diascebesten in bolo, aut rhubarbari scryptulum unum, uel alterum propinabamus. Quibus medicamentis omnes per secessum emittebant uermes. & sanitati pueri omnes restituebantur. Qui uero lac tantū sugebant eorum nutricibus prædictas dabamus medicinas, citato ordine, sed aucto pondere: ut ad lac earum uires utcunque potentes accederent. Sic enim nos docuit Hippo. libro sexto Epidemiorum, dicens, Mulier, Capra cucumerem agrestem comedentes, pueris purgatio. Cui postea subscripsit Galenus libro tertio Alimentorum, capite quatuordecimo: & libro quinto de tuenda ualitudine. A quibus omnes postea medici mutuati sunt: & libris suis inseruerunt.

CVRATIO VIGESIMA QVARTA,
in qua agitur de Erysipelate phlegmonode.

Pistor, qui iuxta diuersorium, cui serpens pro symbolo, & insigni est habitabat, Herysipelate phlegmonode in manu sinistra uersus cubitum corripit cepit. Ad quem, quum quidam ex ijs qui omnia quinta essentia, & oleis per sublimationē extractis, curare profitentur, diuertisset: ipsum scorpij iclu percussum fuisse, contestabatur

tur occasione alioqui quærens ut sua experiretur olea. Sed nõ utinam hominis uitæ dispendio. Quum enim prædicto morbo sua super adderet olea, quæ nõ minus erant, quam igni addere ignem, factum est, ut intra tres dies insaniam, ac rabiem ægrum duxerit. Qui, & si postea à doctis medicis inuisus fuit, omnia morbo remedia conuenientia adaptando, nihilominus tamen in fine sexti, uitam cum morte commutauit. Videant igitur ægrotantes quibus se concredant medicis, ne dicam carnificibus. Nam ut artificiali coniectura, quæ media est inter exactam scientiam, & omnimodam ignorationem uti medicus debet, pro internis affectionibus dignoscendis; ita pro externis, & ijs quæ sensui subiiciuntur, curandis, firma & indubitata medendi Methodi utatur necessarium est. At hodie ut Plinius ait, libro. 29. Naturalis suæ Histo. capite primo. nulla lex est quæ puniat inscitiam capitalem medicorum: nullum exemplum uindictæ. Discunt periculis nostris, & experimenta per mortes agunt. Medicoq; tantum hominẽ occidisse summa impunitas est: quando Hercule in hac artium sola eueniat, ut unicuique medicum se profitenti statim credatur, & cætera. Quæ Plinius ex Diui Hippocratis lege in suum opus mutuatus est.

S C H O L I A.

Elapsis quindecim diebus ab obitu prædicti Pistoris, Spatarus quidam simili morbo, & in eadem corporis parte, afflictus fuit. Ad quem quum prædictus medicus conuenisset, & usitatis medicamentis usus esset, intra septem dies ipsum interfecit. Nouit autẽ hæc uniuersa Ancona, noueruntq; doctissimi tres dies assistentes,

Hieronimus Fulginas, Federicus Seuerinus, ac Iul. Pergul. Sed hæc & similia, nō aliūde eueniunt, quā ob gubernatorum, & rectorū inaduertentiam. Qui omnes Agyrras, eicunforaneos nuginendulos, ac barbitonfores promiscue humanæ salutis curam habere permittūt.

CVRATIO VIGESIMA QVINTA.

in qua agitur de Eryspelate puro, apud Auicennam spina dicto.

Vicinus meus uir probus, & cui filium pyræ in nauī inmaniter interfecerunt, Eryspelas in cruce passus est, ignitam scilicet rubedinem per crus diffusam cum dolore: quam comitabantur febres, & rigores de tertio in tertium affligentes, cui illico occurrens optimo prius instituto uictus ordine ad frigidum, & humidum declinante, ac ex toto uino abnegato, super ipsam ignitam rubedinem succos ex pluribus, & uarijs herbis expressis apponi, ac sæpe commutari fecimus: Sunt autē herbe hæc semper uiuum, lactuca, portulaca, endiuiā, taraxacon, umbilicus ueneris, lenticula aquæ, solanum, plantago, cucurbita, utrunque nenuphar, & huius temperaturæ, & rationis similes herbe. At quia purum Eryspelas hoc uidebatur, cutis solam superficiem occupans, à uenæ sectione Galeni consilio abstinuimus: & medicamentum bilem purgans, Græcis cholagogon dictum, bibendum dedimus. Quibus intra quinque dies sanitati fuit restitutus: ut Canonicus sancti Cyriaci, & alij. Solent autem morbi ij potius alterantibus, quam purgantibus medicamentis sæpe curari. Quo fit, Auicenna, aquæ frigide

SCHOLIA.

Erysipelas latinioribus facer ignis dicitur, purum tamen apud Auicennam spina appellatur. Quod ex bile flaua, uel sanguine feruido, & subtili, ac consistentia tenui ortum haber: per solam cutem se diffundens, nihil inferiorem carnem molestandans, ignitam quandam rubedinem præ se ferens: quam Hispani colubrillam, quasi colubrum diminutiua uoce appellare solent, alij uero Amonte morbū, quod est rusticū, uidelicet immanem, nostri præcipuè Lusitani uocant. Fit igitur Erysipelas exquisitum ex flaua bile naturali: quam sanguinem subtilem, ac consistentia tenuem medici uocamus. Vnde Gale. libro secundo ad Glauc. capite primo: Erysipelas exquisitum, & uerum ex sanguine tenui, & feruente fieri tradit. Libro uero primo Aphor. Aphorif. secundo, ex flaua bile gigni dixit, ueluti sexcentis alijs locis. Cæterum, si bilis prædicta pura, & simplex, utpotè nature suę limites transcendens, nulli alteri humori mixta sit, & mēbro hæserit: tūc herpes faciet: quos recentiores pufrulas malas cholericas appellant. Si uero prædicta bilis concretor, & pro ratione sua crassior, ac maiori acrimonia fuerit prædicta, tunc altius ad suppositam usque carnem exulcerat: appellaturq; affectus hic herpes esthiomenus, idest, herpes exedens: neotericis uero exulceratum

Erysipelas. Quale Pistor ille, de quo supra mentionem fecimus, passus fuit, qui primo Erysipelate phlegmonoso laborauit: & medicorum imperitia in herpetem esthiomenum lapsus fuit: à quo ut diximus obiit. Solent autem curari huiusmodi ulcerationes unguento albo, unguento de lithargyro, de plumbo, ac alijs uarijs proportionatione loci, & morbi: exiccantibus tamen, non uero humectantibus: ut Auicenna putat: & neoterici in uulgaris Auicennæ erroribus notantur. Si uero bilis minus calida, & acris quam dicta fuerit exiguas pustulas milij granis similes in superficie cutis excitat: nominaturque morbus hic herpes miliaris. At ut ad Erysipelas reuertamur, Scire decet: quod quando bilis sanguinis miscetur, & membrum obsidet, sibilis præualet Erysipelas phlegmonodes, siue phlegmonosum dicitur: Si uero sanguis excellit, phlegmone Erysipelatosa appellabitur. At si æqualiter bilem, & sanguinem commisceri contingat, tunc uitium hoc, medium quoddam particeps phlegmones & Erysipelatis uocabitur. Si uero bilis pituitæ miscetur, tunc Erysipelas œdematodes affectus nominabitur. Si autem atræ bili, tunc Erysipelas scirrholes, seu scirrhosum uocabitur. Ab humore autem in mixtione exuperante, præualescente uel uitio nomen dandum est. Plura uero si quis de his rebus scire cupit, legat Galenum libro secundo Artis Medicinalis ad Glauconem: & decimo quarto Methodi medendi: ac Tagalium institutionis suæ chirurgicæ, libro primo,

mo, capite octauo. Quo nullus hucusque, quem nouerim, nec copiosius, nec doctius de hac re literis mandauit.

CVRATIO VIGESIMASEXTA, IN
qua agitur de Caro, idest ueterno morbo:
quem Arabes subet appellant.

AEthiopissa, quæ quatuor supra triginta annos in-
seruierat: et sæpe in capite percutiebatur, lenta fe-
bri laborare cœpit: cū qua somno profundissimo, & gra-
ui ita opprimebatur, ut stimulata (& si sentiebat) nihil
tamen dicebat: nec oculos aperiebat: qui affectus Caros
Græcis dicitur, Latiniioribus uerò ueternus. Arabes autē
sua lingua huuc ipsum subet morbum appellari solent.
Qui plerunquē à frigido, crasso, aut omnino uiscido fie-
ri solet humore. Cæterum, Hæc, quum eius parua cura
fuit habita intra paucos dies obiit. Huius tamen morbi
curatio eadem ferè est, quæ apoplexiæ, aut cephalalgia
pituitosæ debetur.

CVRATIO VIGESIMASEPTIMA, IN
qua agitur de comate febrē sanguineā comitante.

AB obitu prædictæ Aethiopissæ tres dies, eius
Domina Michaelis Musci mater, febrī sanguinea
correpta fuit: quam insequēbatur inuēitabilis dormiendī
cupiditas: quæ uocata utcunque respondebat: sed iterum
oculos claudēbat, & ad soporem reuertebatur. Affectus
sanē coma dictus: qui à uaporibus calidis, & humidis
ex sanguine putrido, ad caput delatis, & ipsum impleti-

tibus, originem ducebat. Proinde rebus in ordinem dispositis, à sanguinis missione orsi sumus. At quia dextri brachij uenæ latebant ad sinistrum nos diuertimus, & internam secare fecimus: ex qua integram sanguinis libram fluere permisimus. Qui quum ater, & corruptione affectus apparet, & uires utcumque constarent, sequenti die ex eodem facto uulnere, octo uncias extrahere fecimus: Sed interdum syncipiti oxorrhodinum admouebatur: & cordi epithemata refrigerantia, & roborantia. Ceterum, ptisanam, & amygdalatum pro uictu huic porrigebamus. Sed ut alius responderet, per clysteres refrigerantes procurabamus. Tertio uero die post frictiones adhibitas, cucurbitulæ quatuor scapulis profundioribus uulnusculis scarificatis affixæ fuerunt. At syropos, & bordeaceam aquam non gustabat: sed fontaniam tantum pro potu ad extinguendam sitim, qua maxime cruciabatur, admittebat. Quarto uero die rigore se affligi, ac sua membra refrigerari dixit. Sed rigor ille illico euauit. Sed quinto pharmacum hoc illi uel iuuuere dedimus: quod habet,

Recip. Syrupi rosati solutiui.	unc. 3.
Rhabarbari boni.	drach. 1.
Diapheniconis.	drach. 3.
Spicæ celticæ.	gra. 3.

Decoctionis florum, & fructuum cordialium uncias tres, misce, fiat potus. quo multa egesit. Si quæ enim rhabarbaro spicæ adiungenda est, celtica sit oportet: ut in nostro diximus Dios. At septimo die rigor illi intensissimus per duas, & amplius, durans horas superuenit: quem febris parua secuta fuit. In qua aquam ad satietatem ebibat: postquam quum parum euouit, uniuersum eius corpus copiosissimo

piofissimo sudore irrigatum fuit: post quem sudorem, à febrī immūnis permansit. Sed octauo in uentris fluorem leuem incidit, & sana fuit: Veluti eius filia decem nata annos, quæ simul cum matre in eundem lapsa fuit morbum. Quam tamen puella aquam acetosam, & boraginis, in quibus olei uitrioli guttas tres infundi fecimus, ebiberet: per inferiora uermes quatuor eiecit: & sana facta est. Putredini autem hoc oleum sic exhibitum aduersatur, & membra omnia roborat, ac uermes interficit, & calorem febrilem infringit.

S C H O L I A.

Passim in libris medicorum uoces hæ leguntur somnum significantes, scilicet cathaphora, coma, caros, lethargos: quas Galenus in libris prorrheticis abūde exposuit. Et nos ad præsens prosequemur, citabimusq̃. Est igitur cathaphora delatio, siue in somnū inclinatio, uerbum deductum ab eo, quod qui sopiuntur, κατὰ φέρουται, id est, deorsum feruntur: quoniam dormientium caput deorsum fertur, & inclinatur. Medici tamen in malam partem cathaphoram semper accipiunt: uerbumq̃ hoc tanquā genus, ad malum somnum constituunt. Vnde ipse Gal. libro definitionum sibi adscripto, & in isagogis, ueluti eius finia Paulus Aegineta: & Aëtius lethargum per cathaphoram definiunt: quum dicant, Lethargos est cathaphora, id est inclinatio in somnum inexpugnabilis cum discoloratione, & tumore uentoso, cum debilitate ipsarum solidarū partium.

partium, & pulsabilis spiritus, facta omnino in debili & maligna febre. Vnde satis claret cataphoram genus esse ad alias affectiones somniculosas. Ac coma iutensa est somni deprehensio.

X. Vel Galeno teste libello de comate, Coma profundum soporem, & diuturnum significat, aut uigiliam imaginatione frequenti obturbante, ac intespellante somnum: ita tamen, ut ea affecti surgere nequeant. Et quando soporem profundum significat, tunc simpliciter coma nominant. Si autem uigiliam, tunc $\alpha\gamma\rho\nu\pi\nu\upsilon\nu\ \kappa\omega\mu\alpha$, idest, uigilans coma appellant: de quo supra mentionem fecimus. Ut tamen Aëtio ex Possidonij auctoritate placet accidens hoc consequens sanguineam febrem, coma dicitur: ut apud ipsum qui uis legere poterit Sermone suo sexto eiusdem numeri capite. Nec sanè immerito, quum $\kappa\omega\mu\alpha$ communi æstimatione, ut poetis placet, dormitionem significat. Ut uero Græcis medicis immensam somni deprehensionem. Et ideo coma in malam quietem semper accipiunt. Caros uero profundissimus somnus est, quo oppressus, & si stimulatus fuerit, nec oculos aperit, nec sentit, nec respondet. Vocant autem affectum hunc Romani ueternum: Arabes uero subet: qui à pituita & lentis humoribus caput occupantibus sæpe fit. Et ipsum lenta quædam febricula, ut Aëtio placet, semper comitatur: quem C. Celsus, capite de Lethargo, torporem post longas febres accidentem (ut ego sentio) uocat, nã alibi de caro mentionem non fecisse puto. Hoc nostrum

nostrum indicium ex Paulo Aegineta corrobora-
 ramus : qui caron post præcedentes uehemen-
 tes febres euenire tradit . Cuius sententia ab ea-
 quam C. Celsus de torpore tradidit, non multū
 abhorret . Nam præcedentibus diuturnis , aut
 uehementibus febribus caros si superuenerit,
 ipsum tamen imitabitur febricula quædam leni-
 ta : ut Aëtius optimè sanè dixit . Vocant autem
 morbum istum latiniore, ut dixi, Veternum, &
 eo correptos Veternosos, de qua re alibi con-
 tra Grammaticos satis diximus . Lethargos mor-
 bus cerebri est , phreniti contrarius . Qui deo
 lethargus dicitur , quod obliuionem inducat .
 Ab eadem autem materia, qua caros fit, euenit
 & in eodem loco situm habet . Lethargus ta-
 men remissior est . Quia eo morbo affecti, lethar-
 gici dicti, interrogati oculos aperiunt, & respō-
 dent, & ad inexpugnabilem somnum reuertun-
 tur . Vnde lethargus à Galeno ita definitur, Pro-
 fundus sopor & inexpugnabilis penè dormien-
 di necessitas est . Cuius Aëtius aliorū relatione,
 duas facit species : Alterā per primogeniā affe-
 ctionē factā : Alterā uero p̄ cōsensum . De reliquis
 uero uocibus somniculosas affectiones signifi-
 cātib. supra (ut reor) à nobis abūde scriptū est .

CVRATIO VIGESIMA OCTAUA,

in qua agitur, de Erysipelate ī iecore orto.

VXor Azize proxenete nata annos tres supra quae-
 draginta, boni habitus mulier, et quæ nunquam nie-
 si par-

si partus tempore menses uidebat, tertiana continua laborare coepit. Cui occurrens medicus primo minorans, quod aiunt, medicamentum purgatorium propinavit, ac postea demisso sanguine per uenæ sectionē, quarto die menses illi copiosi fluxerunt: demum praesidijs idoneis adiuta natura, intra decem dies hæc sanitati fuit restituta. Cæterum interpositis decem diebus, iterum in morbum lapsa est. Nam acuta febris afflictabatur: siti intensissima cum lingue ariditate, & nigredine cruciabatur. Stomachi subuersionem maximam absque uomitu patiebatur: & circa iccinoris regionem querebatur: totam noctem insomnis transigebat: cibum non gustabat: sed auarissime gelidam bibebat. Quibus omnibus comprehensis iudicatum fuit, hanc in iccore inflammationem pati: & illam quidem Erysipelas dictam, nam quum supra iccur manum admouebamus, magnam inibi percipiebamus caliditatem, & egrotans dolorem: de quo potissimum querebatur. Nullus tamen inibi erat tumor, aut inflatio aliqua. Sed iccur male affectum uicinitatis consortio, ac per consensum stomacho morbum impartiebatur. Unde in continua erat subuersione. Sed nihil uomebat: paucus autem humor peccans erat: sed biliosus, acutus, malignitatem quandam præ se ferens. Quæ ratione alterantibus potius, quam euacuantibus uti consentaneum erat. Propterea igitur eam secare fecimus uenam, quæ inter digitum annularem, & paruum mediat: ex qua sanguinem fluere permisimus ad uncias quinque. Ac egrotanti syrupum hunc ebibere dedimus: qui habet Emulsionis seminis melonis cum aqua cicoreæ extractæ, unc. 3. syr. cicoreæ, unc. 1. nemp̄pharis, unc. s. misc. Ut uero interdium aliquid gustaret, sic descriptum fuit. Recip. Conferuæ de Acetositate citri,

citri, unc. 3. ex qua adlubitum gustet. Item ut sitim effue-
giat, & calorem febrilem extinguat:

Recip. Aquarum Cicoreæ libr. 1.
Endiuie. libr. 5.
Acetosæ, } an. unc. 3
Portulacæ. }
Syrupi de acetositate citri, unc. 1. & s.
Iolep. uiolacci. unc. 1.

Misce.

Et cum succo granatorum acetosorum, clarificetur, et cū
puluere santalorum citr. aromatizetur. At iccori, circa
quod uniuersi conatus nostri dirigebantur, sic exterius
consultum fuit.

Recip. Succu Lactucæ.
Portulacæ,
Semperniue, } an. libr. 5.
Endiuie,
Cicoreæ.
Aceti rosati. unc. 2.

Misce:

Et in eis pannus lineus intinctus iccori admoventur: &
tepidus saepe immutetur. Sed ultimo Emplastrum hoc illi
super imposuimus: quo uniuersa clausa fuit curatio.

Recip. Farinæ Hordeacæ. unc. 2.
Santali albi } an. unc. 5.
Santali rubri. }
Herbe Lichenis. unc. 1.
Summitatū a bsthij fcci }
rosarum rubearum, } an. drach. 2.
Mastichis.

Omnia pistentur, & uino granatorum acetosorum exci-
pantur,

piantur, & fiat cataplasma: postea in panno lineo, aut rubro zendale tepidum iecori applicetur, & sepe innouetur. Sed pro uentriculo sic scriptum fuit,

Recpi. Olei Rosacei,

Cotoncorum,

Myrtillorum.

} an.unc. i.

Misce, & fiat inunctio in ipsa oris uentriculi regione.

At pro somno conciliando sic apparatus fuit:

Recp. Vnguenti Populeonis. unc. 2.

Quo inungantur tempora, frons, nares, & brachialia: Quo uice aliorum presidiorum dictorum, si iccur illitum esset, optimum sane pro inflammatione domanda esset. Sed ijs quinto die in sudorem copiosissimum incidit: & sana euasit. Cibus huic ptisana collata cum lacte seminum melonis fuit: cui postea ius pulli, semine citri, & acetosae, ac uua spina, alter autem admiscebatur: Sed potus hordeacea ex mundo hordeo parata erat: in qua interdum thamarindi infundebantur.

SCHOLIA.

Nulla corporis interior pars est: in qua Erysipelas non fiat, potissimum tamen affectio hæc iecur, cerebrum, Anum, ac mulierum uterum occupat.

CVRATIO VIGESIMANONA, IN qua agitur de Lichene impetigine dicta.

MOnaculus Diui Dominici natus annos duodecim, impetiginem Lichenem dictam, indicem digitum
ad os

ad os usque exedentem habebat. Cui nostro consilio, quū unguentum de plumbo optime concinnatum super imponeret, intra quindecim dies sanus factus est.

S C H O L I A.

Lichenes omnium doctorum notis impetiginis sunt: & recte sane: quum Plinius libro 20. Nat. suæ Histo. cap. primo, in quo de cucumere syluestri, & Elaterio agit, inquit, Eius radicē aridam cum resina impetiginem, & scabiem, quam psoram, & lichenas uocant sanare. Et quibus uerbis satis clarum euadit, lichenas impetiginis esse: ueluti psoram, scabiem. Sed unum animaduertentia dignum apud Pliniū ipsum existimo: quod lichenes libro uigesimo sexto, ca. primo, ab eo descriptæ, longe à lichenibus impetiginibus dictis sunt. Quia lichenes impetiginis dictæ Græcis, & Romanis semper cognitæ cutaneæ affectiones fuerūt. Illæ uero lichenes de quibus lib. uigesimo sexto tractat. nunquā ante Tiberium Claudium Cæsarem uisæ fuerunt. Quam luem Latini mentagram ioculari nomine, quoniam per osculum à mento ferè oriebatur, appellarunt: & hodie iam non extat. Sed illius uice morbus Gallicus subintrauit: quem mentagram esse nonnulli contestari sunt: ut apud Leoniceum libello suo de morbo Gallico, diffuse legitur. At labes dira illa mentagra dicta: quæ non nisi causticis curabatur, lichenas medici appellauerunt; quia cum Græcorum lichenibus si-

militudinem, & affinitatem habebat. Ex utrifq; autem ijs morbis squamæ decidunt cutaneæ, quales crustosæ squamæ ex fictilibus diu falsuginosa feruantibus decidere solent. Proprie tamen mentagra, prurigo morbus est, quem uolaricam nonnulli appellare solent. Cæterum, impetigines, ut Galeno placet, libro quinto de Cōpo. med. per loca, capite quinto: ex mixto quodam generantur humore, serosis nimirum ac tenuibus, & acris succis, cum crassis permixtis. Quapropter etiam facile in psoram, ac lepram transit affectio hæc. Indigetq; etiam ipsa pharmacis fortiter resiccantibus. Postquam uero in psoram, aut lepram transierit, ultra hoc quod resiccantibus indiget pharmacis, & repurgantia & extersoria quoque exoptulat. Quibus Galeni uerbis cū Aëtius, & Paulus, ac omnes post eum medici subscripserunt. Vnde recte mea sententia, C. Celsus libro quinto suæ medicinæ, cap. 28. Sciens impetiginem curis infectionem esse, eius quatuor est ausus describere genera: tamen si Græci homines lichenibus suis nunquam tot genera tribuerint, quæ uos apud ipsum legite. Vt cunq; tamen Gal. in introductorio, siue medico libro sibi adscripto, impetiginis duas facit species, quæ cutem molestant: quarum una tolerabilis, mitiorq; est: altera effera, agrestis, difficulter eradicabilis, quæ smegmatis foris adhibitis, tum intus pituitam euacuans medicamentis adiuuatur. Culus generis lichenas apud Pliniū libr. uigesimo sexto descri-
ptas,

pras, & licentiori uocabulo mentagram dictas,
 Menardus esse credidit: ut apud ipsum quis le-
 gere poterit libro decimo octauo suarum Epist.
 Episto. 3. Qui ut obiter quoque hoc attingam,
 pruriginem proprie mentagram infectionem di-
 ctam, Vulgo uolaticam appellaram, impetigi-
 nem lenem inibi facit: quã uel sola saliuã multi
 depellere conantur. Cæterum hæc de qua ser-
 mo noster agitur, & monaculi digitũ fædabat,
 exedens erat: profunda: squamulas ex se mittēs:
 prædicto unguento tantum domita: & ex toto
 extirpata. Porrò duplicis illius impetiginis à no-
 bis ex Galeno, citatæ, C. Celsus lib. quinto suæ
 Medicinæ, postquam de impetiginibus tracta-
 uit: sub popularum nomine mentionem facit;
 ut cuique conferenti notum euadet: unius qui-
 dem leuioris, quæ si ieiuna saliuã quotidie de-
 fricatur, sanescit, Alterius maioris, in qua cutis
 magis exasperatur, exulceraturq̃, ac uehemen-
 tius, & rodit: & rubet: difficiliusq̃ sanescit: quã
 à griam, idest feram à Græcis appellari conten-
 dit. Vtrique tamen generi minus uitij, quam im-
 petiginibus inesse tradit: adeo ut id quod diffi-
 cilius sanescit, nisi sublatum sit, in impetiginem
 uerti, ac transire affirmer. Cuius sententia à Ga-
 leni dictis multum abesse uidetur. Quum secun-
 da eius impetiginis species ita grauis, & diffici-
 lis curatu erat, ut non nisi causticis euelleretur.
 Adeo ut Manardus Ferrariensis firmare ausus X
 sic lichenas mentagram uocatam, illius esse spe-
 ciei, ut supra à nobis notatũ est: At nos ne mul-

rorum sententia uaria hinc inde adducta, rem sic in discussam, ac ut potius confusam dixerimus, relinquamus, Galeni Genuinum sensum ex proprijs, & Germanis libris eius decerptum, in presenti proponemus. Ne quis deinceps amplius inquirendo fatigetur. Sed rei summam paucis potius habeat, Meminit igitur Gal. libro quinto de Comp. med. per loca, capite quinto, lichenēs, id est impetigines facile in psoram, & leprā transire: proinde sic habeto, Si lichenēs sola leuiori cutis aspredine, & pruritu manserint, impetiginis nomen retinent. Si autē manifestas squāmas excitauerint, & altius cutem depastæ fuerint, tunc proprie lepra dicitur. At si per extimam tantū superficiem extensæ fuerint, & corpora furfuracea emiserint, psora à Cræcis appellabitur, à nostris uero scabies: quæ scabiei nomen uulgo medicorum latius longe pateat, qui omne cutis uitijum scabiem nominant. A quibus infectionibus quum humores profundius, & altius carnes depascuntur, pustulæ, ulcera, & huius farinae reliqua uitia nascuntur. Cæterum, lichen herba quoque est dicta, quæ lapidibus in humectis locis hæret: & lichenibus, & iecoris calidis affectionibus conuenit: ac inde ab aliquibus iecoraria appellata.

CVRATIO TRIGESIMA, IN QVA
agitur de Aethiopibus marasino consumptis,

Aethiopes ij ex populis, qui sub æquinoctiali habitant,

tāt sunt: colore nigri, et quibus capilli torridi, crispi pipe-
ris modo rotundi insunt: Facillime aut homines ij sene-
scunt, ut uix sexagesimum etatis suae annum attingant.
Quod memorie Galemus commendauit libro de *Historia*
philosophica, capite ultimo. Calida enim plus iusto regio
equinoctiali subiacens est: ex gemina uidelicet singulis
annis contingente ad uerticem directione, & ad perpen-
diculum radij iaculatione, fereq; angulo carente reflec-
xione, ut *Manardus feliciter admodum* contra multorū
nota indicauit: libro septimo suarum *Epist.* Epistola pri-
ma, ad Ciglerium missa. Ceterum Aethiopes ij serui pecu-
nijs empti sunt, quos Neophyti ex Lusitania iuxta Hi-
spaniam, in Italiā ob inquisitiones illic factas, uenientes
traxerunt. Voco autem hic neophytos, Diui Pauli usus
uerbo, eos qui ex Iudaismo in Christi religionem inuite
deducti sunt.

CVRATIO TRIGESIMA PRIMA, IN
qua agitur de Methodo & uera regula propinandi deco-
ctum radicis cynarum, pro Iulio tertio Pontifice ma-
ximo: ad Illustrissimum, ac iuxta humanissi-
mum Dominum Vincentium de No-
bilibus, Anconæ Acquisitum
Præsidentem.

QVemadmodum nœui morbi indices oriuntur uarias
mortalibus pœnas afferentes, Vincenti Princeps
Illustrissime, et Iulij tertij Pontificis maximi,
ex sorore nepos dignissime, ita Dei Opt. Max. nutu me-
dicamenta quædam pro illis arcendis inueniuntur, & à
finibus orbis Europam mundi regiam partem transue-
hantur.

hantur. Inter quæ multorum uotis Cynarum radix, tanquam primatum obtinens adnumeratur. Et inter ea tanquam Deorum domini ad salutem humanam conseruandam reponitur: quæ quia in Sinarum regione: sinibus Indiae contermina nascatur, ad quam Lusitani nostri continuo mercium exercendarum gratia confluunt, & inde eam afferunt, cynarum nomen sibi merito uedicauit. Est enim cyna, uel sina (ut Cosinographis placet,) Indiae trans gangem quæ ad Sericam terminatur, contermina regio. Nam India trans gangem ab occasu alteram habet Indiam, & Gangem fluuium: à Septentrione Scythiam, & Sericam: Ab ortu Sinarum regionem. A meridie Indicium pelagus, Et ut nostris placet Lusitanus testibus oculatis, quorum (ut apud Plautum est,) plus ualet unus, quam decem auriti: Cynarum hæc regio Scythiæ contermina est. Cuius incolæ albi subrussi, proceri, Germanis similes sunt. Qui, ut cæteri mortales, quum multis obnoxij sint morbis, quos paulo post enarraturi sumus, ad hanc se conuertunt radicem, & ad eam tanquam spectatissimam salutem, ac sacram anchoram, naufragij tempore, confugiunt. Quam ex Cannarum quodam genere apud littora maris nascente, effodiunt: quod ita esse radicis ipsius figura ostendit: quum cannarum communium nostrarum radicibus similis sit, fungosa, nodis cineta, intus cum rufo colore albescens: nam exterius rubescit. Recens præfertur: quæ ualde est grauis, & ponderosa, undique solida, non corrosa: sed uiuido quodam fulgore foris cum quadam lenitate rubricata: quam turcæ lucri etiam auidi, inter rhabarbarum, nunc in Italiam uenalem afferre incipiunt. Gustu tamen insipida est, quandam præ se ferens unctuositatem. Ex quibus omnibus iunctis eius, duntaxat effectibus, iudicandum

candum est radicem hanc siccam propè tertium gradum esse: humiditate uero primi metas non transcendere consentaneum est dicere. In actiuis enim qualitatibus symetra, & temperata ab eo, qui in Galeni regia uia instructus incesserit, constituetur. Si ad earum tamen aliquam accedit, ad caliditatem dicendum arbitror. Valet autem radix hæc ut ad illustrissimum Cosmam medicum secundum Thuscorum ducem scripsimus, corporis malo habitui cachexiæ dicto: Hydropisi aquosæ, quam Græci asciten dicunt: Vertigini, hemicraniæ: destillationibus à pituita & crassiori bile ortis, catarrhis dictis: podagræ, chyragræ, Arthriti, coxendicum doloribus, febribus pituitosis, morbo Gallico, lepræ, scabici. Item stomachi & oris uentriculi humiditates consumit: & earum uitia emendat. Proinde studiosis, & mente occupatis unice opitulatur, ac conducit. Colicas affectiones mirifice curat: & matricis uitia corrigit. Membrorum diurnos dolores, & inueteratas fistulas, ac scirrhosos tumores & contumacissimas strumas sanat. Elephantia si prodest. Sudorem unice excitat, & sanguinem mundificat: ac senes repuerasce re facit: & macilentos obefulos reddit: Vrinam cit & calculum frangit. Ad hæc paralyti, hoc est, laxatis nervis: & conuulsioni, hoc est, nervis retractis, multum prodesse nouimus. Saluberrima enim medicina hæc est: et laude digna: quum prædictis prosit morbis, & uarijs alijs ortum à pituita, & bile crassiori trahentibus: ut experientia ratione firmata deprehensum est: & indies magis cõfirmatur. Utuntur quippe medici cynarum radice ista contra citatos morbos: quos maxime depellere, ac intantum conuellere, tum ipsi, tum Lusitani nostri, qui magna cum gloria illic uersantur, & hodie regionem illam fre-

quentant, ac cum incolis maximum commercium habent, aperte testantur. Nec sanè abs re, quum radix hæc sicca paucò calori iuncta (ut diximus) sit, quibus qualitatibus, omnibus citatis affectionibus conducit, & auxiliatur. Sed non solum (ut Scioli quidam putant) qualitatibus primis radix hæc tantum opitulatur: sed specifica, et propria potius quadam uirtute prædicta: aliter unumquodque simplex medicamentum temperatura exacte siccum, pauculam quandam caliditatem coniunctam habes: easdem aut similes operationes consequeretur. Quod falsum esse omnes docti norunt. Decocti igitur huius radicis modum conficiendi, ac ægrotis exhibendi, iam unum tempus erit aggrediamur: ne in longum rem ducamus.

Nam de hac radice libellum edere paramus: ubi ad amussim hæc diffusius differantur, & latius describentur. Nunc sit hoc quasi operis præludium maioris: & si Vesalus Cæsaris Doctus Medicus, & Anatomicus insignis, huius radicis dotes libello suo, quem de radice cynarum inscripsit, tractauit: quis tamen omnes non uidetur feliciter prosecutus: parcat uir Anatomicus, & Germanus, cui meritò quoque parcendum est: quum à Cynis, & Lusitanis, qui cum eis frequenter uersantur, & in Europam huius radicis usum traxerunt, uerus, genuinus, ac proprius propinandi eam modus petendus sit: quem nos Olibipponæ, Anthuerpiæ, Ferrariæ, Venetijs, Anconæ, & Romæ: longo temporis tractu in praxim traximus: pluries radicis huius effectus considerantes. Sed ne iam de nobis lectores, ac ægrotantes querantur ad Methodium, et ueram regulam huius radicis ægrotantibus propinandi decocti accedamus. In primis qui prædictæ radicis decoctum ebibere decreuerit multis antea diebus optimo uti uictu, & à

Venere quàm maxime abstinere debet. Et non minus etiã per durante curationis tempore. Et post ipsam peractam curationem, saltem per mensem. Aliter autem ad hanc curationem non accedat, nec huiusce concredat radici. Cõsilio deinde alicuius docti, & experti medici, qui decoctũ ebibere uoluerit, secundum morbi exigẽtiam Syrupis aut decoctis ad rem facientibus, prius ebibitis, purgabitur.

Quod si sanguinem minuere expedierit, id quoque ut exequatur maxime conuenit: siue opus hoc per uenæ sectionem, aut cucurbitulas cute scarificata: aut per hyrudines aui uenis adnotas conficiatur: immo bis, & ter euacuationes, modo expediat, repetere, si uirtus constiterit, minime formidandum est. Corpore igitur bene euacuato. Solent cõmunes medici huius radicis pondus ad quatuor supra uiginti uncias, quatuor & uiginti diebus dicatas tantum admittere: quod opus pauperibus leuioribus morbis oppressis (mea sententia) circumscribi posset. Secus autem regibus, aut principibus, aut ijs qui diuitijs abundant, & grauioribus uitijs torquentur: quum ijs maior radicis quãtitas admittenda sit: & cura longiori tẽpore sit proroganda, quũ graues ac diuturni morbi paucis diebus ex toto eradicari, ac extirpari non possint: expedit igitur ad trigesimum quintum diem, & quadragesimum, & amplius, si morbus postulauerit, et uires constiterint, in hoc dãdo decocto accedere. Nec enim ob hæc uerus tradendi ordo perueritur, aut immutatur: quum is uerus, et ab incolis sinarum in usu sit habitus. Vidimus autem nos quendam iacobum ab Olanda Lusitanum fistula quazdam laborantem: qui quum apud Indos, & Cynas diu uersatus esset, & contra morbum radicis, huius decoctum suo modo appararet, non unam tantum radicis unciam

pro uice, aquæ macerabat, et incoquebat: sed potius duas, & tres: ut fieri ab ipsis Indis, & Cynæ incolis animaduertat. Irridebat autem is nostros Europeos homines: qui Radicis tam exiguam portiunculam in tantam aquæ quantitate coquebant: atque inde non nisi decoctum diluissimū resultare meritò contendebat. Sed ratio tam parue quantitatis coquendæ, & causa hæc est. In Europa enim Radix hæc primum caro, & magno pretio uendi coepit: quo factum est, homines ut tam magnum pecuniarum fugerent dispendium, singulis diebus ad singulas uncias se astrinxerint. Sed nunc quū sit ipsius felicior proventus, et copia, eius pondus augere possunt: minori enim precio nunc habetur. Sed ea maxime, quæ in Lusitaniam aduehitur, quæ plerunque uetus, ac corrosa est, ad hæc euacua, leuis, uirium magnam partem deperditam habens: quum per septem, uel octo cōtinuos menses prospero etiā flante uento, per mare naui portetur. Cuius humiditate suas amittere uires creditu est facile. Illa uero quam in Italiam turcæ terra, et in Canelis nunc afferre incipiūt, perfectissima est, grauisissima, succosa: quæ singularibus medicinis comparari potest. Sed age, consuetum modum pro exemplo admittamus: quem quum in præsentī examinauerimus, uerum, amplum, & apud Cynas in consuetudinem repertum, exponemus. Iubeat igitur qui decoctum hoc ebibere uoluerit quinque, uel sex terrea uasa, et si fieri posset intus uitreata, parare: sexdecim aquæ librariū unūquodque capax: quæ ollas quis potius appellaret, ore angusto, Non minus quoque tripodem ferreum prunas ἀνασπυγς, idest, fumum non expirantes, & carbone continentem paratum habeat: qualem aromatarij, & pharmacopole in officinis habere solent.

Vnciam igitur unã Radicis huius, aut ut nos cupimus, & cynicolæ moliuntur, duas & tres in tenuissimas tabellas orbiculares numifinatis figura, acutiori cultro diligenter incidi faciemus: quas ollæ duodecim aquæ libras fontaneæ, & puræ continentis, infundi iubebinus: & eas macerari per uiginti quatuor horas permittemus. Postea uero ollæ orificio optimè obturato, prædicto igni olla admovebitur, ut lente ebulliendo ad consumptionem tertiæ partis aqua deueniat. Etenim olla sexdecim librarum aquæ capax, in qua duodecim tantum immitti diximus, ne feruore intumescendo decoctum per ollæ os exiliret: & uires amitteret. Deposita igitur ab igne olla, cineribus calidis optimè pannis obuoluta admoueri debet: ut frigore non alteretur. Quum enim dicm unum, uel alterum ad plus, decoctio transcendit, illico arefeit: ut quisque experiri poterit, & auxilij loco magnum affert nocumētum. Curabit igitur quisque decoctum hoc parare, nocte præcedenti cum dicm, in quo ebibere id decreuerit: ita tamen ut quum unciam unam decoxerit, alteram aquæ submersam, ac infusam habeat. Singulis enim diebus recens (ut dixi) decoctum hoc parari debet. Cuius libram plus minus per colum lineum densum, uel (ut dicunt) manicam, traiectam apprime calidam, ægrotus, quantum eius caliditatem ferre potuerit, in cubili ieiuno stomacho bibiturus est: & optimè lodicibus coopertus sudorem euocare, quæ per duas horas ferre curabit. Calidis uero linteis postea sudore absterfo, linea siue subucula recenti calefacta ustitus, ad uictum accedet: de quo infra dicturi sumus. Est enim decoctum hoc gustui gratum, uel saltem non displicens: à prandio uero sex interpositis horis ante cœnam idem decocti pondus eo dicto modo, calidum ebibet: à quo

ut superius sudorem prouocare curabit, omnia (ut dixi) faciendo. Sunt tamen nonnulli, qui quatuor à cœna horis quam alij uadunt dormitum, decoctum hoc ægrotis bibendum tradant. Quibus sanè minimè ipse aduersarer: quum profundiore somno sudor copiosior illiciat. Primum tamen ebibendi modum cynæ, ut potè à maioribus suis traditum, in usu habent. Porrò decocti parati restiduum in prandio, & cœna, ac interdum ebibitur calidum: illi semper pro uice zucarum fini unciam unam, uel alteram miscendo: & quo plus eius bibitur, eo melius est, modo à natura bene gubernetur: nec in stomacho fluere: multum enim zucarum hoc ad rem facit. Cuius uulgareres, & ij qui de huius Radicis decocto notitiam habent, nullam penitus mentionem fecerunt. Abstergit quippe zucarum hoc, & aluum lubricum reddit, quod unum profummo in hoc propinando decocto habendum est: ut experientia compertum habeo: quum decoctum hoc, uentrè natura sua constringat: & aluum restrictam faciat. Hoc enim citato modo ægrotantes, ut ijs, qui hætenus illis imperarunt, placuit, ad uigesimum quartum diem accedebant: quibus duodecim alteros addebant: & cocta frustula ad umbram exiccabant: ex eis secundum parantes decoctum, quod in illis ebibebant diebus. Sed mea sententia ex primo decocto remanentibus frustulis octo aquæ libræ super infundi debent, & ad ignem coqui: quousque carum quinque maneat: quod secundum decoctum ad clysmos parandos, & ut in eo Gallina, siue capus elixetur accommodatissimum erit: ut paulò post dicemus. Primo tamen decocto si quæ sunt pustulæ, aut ulcera, eo lauanda sunt. Sed uictum, ac eius sumendi ordinem iam nunc describere tempestiuum erit. Qui igitur ad hoc ebibendum decoctum accesse-

accesserit, quod potissimum à mense Martij ad septem-
 brem erit, modo magna non urgeat necessitas, conclauē
 à uento immune, ac calidum habendum curabit: in quo
 per totum tempus manere optimum sanè esset. Sin autē,
 post elapsos quindecim priores dies, ueste pellibus sulcia-
 ta, aut pannis optimè coopertus, & indutus exeat. Par-
 citas tamen cibi in hoc regimine summæ commendatur.
 Nam quanto quis magis à uictu abstinerit, eò melius
 erit: ut ex regimine Guaiaci ligni deprehendere quis po-
 terit. A sale igitur, et rebus salitis summo opere abstineat
 æger, decet. Similiter ab aceto, rebus acidis, & acribus.
 Parcus sit oportet, æger, & (ut dixi) paucis contentus.
 Cui panis optimè subactus sit: & absque sale pistus, uel
 ut res postulat ipsa, bis coctus nauticus dictus: sed saccha-
 ro paratus, prout Venetijs, et Pisis, et alibi parari solet.
 Vinum tamen in totum fugiat: & illius uice, hoc (ut di-
 xi) decoctum ebibat: Si à uino tamen abstinere non po-
 tuerit saltem decocto optimè dilutum ipsum bibat. Car-
 nes uero sunt Gallinarum optimarum ueluti Patavinaz-
 rum, non uero Antuerpiensium: quarum carnes caprinis
 sunt duriores, & succum pessimum adgenerantes: Aut ca-
 ponum, perdicis, phasiani, aut anicularum in dumetis
 uigentium, quæ aqua elixæ potius, quam ad ignem coctæ
 absque mica salis hucusque cõcedebatur: hac præcipuè de
 causa, quia decoctum hoc maxime exiccat, constringit, ac
 alium cohibet: res quas asæ carnes magis augent: &
 ideo aqua coctæ laudantur: sed (ut mea fert opinio) asæ
 carnes magis ad rem faciunt, ut experientia quoque com-
 probatum habemus: nec quicquam lædunt: quia saccharū
 decocto, uice potus in prandio, & cœna, ac interdum ue-
 nienti, mixtum (ut dixi) uentrem facilem reddit. In cura
 tionis

tionis tamen successu liberalius assæ carnes admittuntur. Sed plus in prandio comedat, parcius autem in cœna: & si aliter sentiant Curtij sequaces. Sit igitur in prandio contentus pauca Gallinæ carne, aut auium prædictorum, aliqua. Secundo apparatus decocto: ut inferius latius: in cœna uero amygdalis dealbatis, aut uua Sole exicata pro obsonio cõtentus euadat. Si carnibus tamen uesci debet, assæ sint potius, quam aqua coctæ. Claudat tamen cibum semper diacitoniten succharo confectum, aut coriandrum succharo incrusæatum. Sed & mel coctum summopere in hoc regimine commendatur. Cætera uerò hic à nobis silentio prætermissa, tanquam à nobis denegata putato. Cæterum si carnes aqua coqui debeant, nicoquidem consilio in decocto secundo ex remanentibus taecolis apparatus (ut dixi) elixari debent: Quod ius etiam potus uice admitti poterit: quum antea nullum carniuum ius concedebatur. Ex quo quoque secundo decocto, si alius non responderit clysteres parari debent, adiecto oleo chaniomelino, aut uulgari, & salis pauculo, cum unciola una, aut duabus cocti mellis. Si uero alius omnino restricta fuerit, & non recte responderit, immo nihil deiecerit, pharmaco leniori in medio curationis uti optimum erit; ueluti in curationis fine semper fieri solet. Hæc breuiter, & raptim Princeps Illustrissime nobis de Radice Cynarum se offerunt, quæ tanquam præludium ab libellum de hac re à nobis propediem scribendum, Excellentie tuæ dicantur: quæ si tibi placere cognouero ad maiora alacriter me accingam. Tu interea bene uale, & Amatam amplitudinis tuæ auantissimum famulatio tuo adscribere ne dedignare: iterum Vale.

CVRATIO TRIGESIMASECVNDA,
 in qua agitur de cholera morbo, simulq; de Axio-
 mate hoc, Raphanus digerit & non
 digeritur.

CAspar de Robertis & genere nobilis, & opum as-
 fluentia insignis, uigente æstate quum in cœna ra-
 diculis, quibus interdum delectari maximè solebat, uesce-
 retur quinta hora noctis in cholera morbum lapsus est.
 Simul autè et uomebat, & egeribat. In Aurora uero in-
 gressus ad illum, cum adhuc cholericas has bilis sursum, ac
 deorsum eruptiones pati comperi: qui de uentriculi gra-
 uedine, ac in eo erosionibus perceptis quoque conquere-
 batur. Quibus auditis, aquam tepidam bibendam illi
 dedimus. Quæ multa mucosa, pituitosa, nidorosa, inter
 quæ incocta quædam, & semicruda uidebantur, euomuit.
 Repetita uero eadem tepida aqua nihil præter aquam
 ipsam euomit, aut deorsum egeßit. Quæ de re, ad uentri-
 culum roborandum, & somnium conciliandum nos diuer-
 timus: quum duo hæc, satis ad uniuersam conficiendâ cu-
 rationem esse, nobis uidebantur. Extrinsecus igitur sto-
 machus sic roboratus est.

Recip. Olei Nardini
 Mastichini, } an. unc. s.
 De Absinthio.

Misce fiat linimentum.

Solent autem ad hanc complendam intentionem, sciu-
 ta parari stomachalia, quorum exemplum, sic ha-
 betur.

Recip. Ladani puri & boni. unc. s.

Masti-

Mastichis,	}	an.drach. 2.
Cinnamomi,		
Gariophyllorum		
Ligni Aloes,		
Menthæ siccæ,		
Absinthij	}	an.q.sufficit.
Nucis moschatæ.		
Resinæ,	}	an.q.sufficit.
Terebinthinæ		

ad ignem fiat ceratum, secundum artem: & in panno la-
neo cocco infecto, ad scuti figuram redacto extendatur,
& fiat scuti stomachale: cui addi posset Gallie moschae-
tæ odoriferæ drach. media, possent quoque non minus ex
prædictis simplicibus parari unguenta: fomenta: cerata:
inunctiones, linimenta, & similia. Sed prædictis oleis in-
unctio satis pro hac complenda operatione fuit. Per ea
uero quæ intro sumuntur. Venter quoque ita robo-
ratur: & primo, Recipe Miæ cidoniorum cum specie-
bus, unc. 2. specierum diamoschi. scrup. ʒ. Misce; & fri-
gidum bibat: Aestate enim syrupi, & huiusmodi potus
frigidi ebibi debent: ut memoriæ cõmendavit Gal. & nos
Centuria prima harum med. curat. adnotauimus. Postea
uero panis biscoctus succharo paratus, generoso quodam
uino astrictionis particeps irroratus, illi oblatus fuit: ac
postea capus assus cinnamomi puluere respersus. A iuri-
bus uero, ut potè stomachum laxantibus, tunc abstinui-
mus, ueluti à rebus duris, concoctu difficilibus. Sed à cibo
illitiones cum sopori feris circa frontem, tempora, & na-
res, facta sunt: & somnus conciliatus fuit. Post quem,
se sanum non sine artis medice laude esse dixit. Caterum
nos non remediorum sylvam unicuique morbo facien-
tium

tium describimus: Sed ea potius quibus tantum iſi ſumus. Decretum autem à nobis eſt, morbos prout nobis ſe offerunt, & illis adhibemus medicamenta tantum citare. Aliud enim eſt caſus, & morborum hictorias deſcribere: aliud uero practicas inculcare.

S C H O L I A.

Cholera morbus, quem practicarum authores cholyricam, uel cholericam paſſionem appellant: immodica uentriculi perturbatio ſupra, infraq; erumpēs eſt. Quum enim cum uomitu, & deiectione, biliſa deijciuntur, tunc cholera morbus appellatur. De quo Alexander Græcus libro tertio ſuæ medicinæ, capite quartodecimo, ita doctiſſime admodum, tradit. Nemo uero credat *χολερα* appellari à Græcis, ob bilis ut uulguſ putat abundantiã, & cholericã nominari biliſa, ſed à multo bileæ materiæ fluxu, qui p̄ inferna & ſuperna fit: hoc ē, in teſtina, uentrem, & os. Prisci nanque Græci, *χολάδες* in teſtina laxiora, quod in ea *χολη* fundatur, adpellant. Et inde hunc morbum cholericum, hoc eſt, in teſtinarum affectionem gens eadem cognominauit, & cætera. Cæterum, Morbus iſ ob id, quod magno imperu & ſyncope, ac uirium proſtratione ſæpe irruat, ab Hippocrate, & medicis, inter acutos morbos, reponitur. Oritur enim morbus hic, eodem Hippocrate aũtiorẽ, libro ſeptimo de morbis popularibus, & ſæpe alibi: plerunque in æſtate, ex Carnis eſu, maxi-

me suillæ crudioris : excicere & ebrietate uini odorati ueteris & insolatione, & sepijs, & locustis, & Gammaris, & ex olerū esu, maxime porri, & ceparum. Insuper & à lactucis coctis, & brassica, & rumicibus, crudioribus, & à placentis, ac dulciarijs, & mellitis libis, & à fructib⁹ pomorum, & cucumere pepone, & uino lactei temporis, & eruo, & polenta recēti, quibus nos ad dimus, ab esu raphanorum, quos Hippocrates hic silentio præteriuir. quia suo tempore nondū in uictus usum eos homines traxerant : sed ipsis tantum pro uomitu proritando utebantur : quos radices, uel radículas absolute libro. 2. de morbis mulieribus, appellat. Qui procul dubio uentriculum perturbant, & cibum ex eo incoctum descendere faciunt : & uomitum maxime prouocant. Quo fit, ut Galenus, quum hæc raphano inesse nouerit, libro de Cibis boni & mali succi, inter olerum radices acrimoniam habētium, & malum succum gignentium, eum cōnumerarit. Quin & libro secundo de Alimentorū facult. cap. septuagesimo eos medicos, ac idiotas carpit : qui post cœnam coctionis iuuandæ gratia, raphanos siue radículas crudas ipsas esistant : firmantes alioqui, rem hanc experientia satis ipsis exploratam esse : quum tamen n̄, qui ipsos sunt imitati, omnes læsi fuerūt. Ex ijs uero, quos Galenus taxat, medicis, Dioscorides est, q̄ libro uigesimo suæ medicæ materiæ, capite cētesimo tertio. Raphanos à cibo edendos suadet : quum sic ingesti digestioni magis conferant.

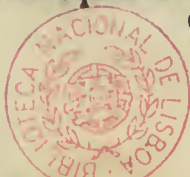
Præ-

Præsumpti enim cibum in stomacho supra se suspendunt: & uomitiones concitant. Quibus uerbis subscripsit Auicenna libro secundo sui Canonis, capite de Raphano, quæ dicat, Est malus stomacho, faciens eructare: & post cibum lenit uentrem: & facit cibum penetrare: & ante cibum facit natare cibum, & non quiescit: & propter hoc facilem efficit uomitum, præcipuè cortex eius cum oxymelite. Nos uero olim quum Dioscoridem Commentarijs nostris clariorem reddidissemus, Galenum cum eo unanimes mem, ac concordem redigere in hac re pro uiribus laborauimus. Demum post multa hinc inde quæstira, in quendam Simeonem Sethi incidimus: ex quo concordiam deprompsimus: quæ ita habet. Si uentriculus calidus sit: & facile fluat: nec ad flatum gignendum aptus sit: tunc radiculae edendæ sunt in cœnæ initio. Si uero uentriculus contrario modo habuerit: post cœnam potius uictitandæ sunt. Iis enim Dioscoridem cum Galeno conciliatum iri pro tunc putabamus. At nunc rem penitus aduertens, nihil discriminis, & discordiæ inter & Gale. & Dioscoridem in hac re reperiri iudicamus. Inquit autem Galenus citato loco, Radicula, radix ex his est, quibus assidue uescimur: estque obsonium magis, quam alimentum, & quam crudam urbani homines, ut plurimum ante alios cibos cum garo alui deiciendæ gratia mandunt. In quo capite, eos detestatur, qui post cœnam coctionis iuuandæ gratia, crudas radículas ipsas esitant. Nec enim un-

quam Galenus ipse inibi, aut alibi (quod meminerim) radiculis tribuit concoquendi uires. Immo potius in eos debacchatur, qui ipsis pro iuanda concoctione ufi sunt: quum experientia deprehensum habeat, ipsas potius concoctioni obesse, quàm prodesse. Iphis tamen ille (ueluti sui temporis homines) pro obsonio, ad incitandam deiectam appetentiam, & citandam aluū, in cœna cū garo, pauculo, quandoq; aceto admixto, in cibi initio utebatur. Quæ omnia Dioscoridi minime aduersantur, ut legenti manifestum euadet. Inquit autem Diosco. Radicula stomacho parum accommodata est: ructus & urinā citā bonam itidem facit aluum: Sed oportet à cibo eam sumere, sic magis digestionem conferentem. Eis enim uerbis Dioscorides nunquam radiculam concoctioni prodesse dixit: Sed magis oppositum: quum stomacho eam parum accommodatam dixerit. Quæ enim stomacho accommodata non sunt, sed illi potius aduersantur, ea dubio procul tantum absunt, ut concoctione iuuent, ut eam potius mirum in modū impediant, ac corrumpant. Digestioni tamen prodesse dixit: ob quæ uerba multi decepti sunt: credētes per digestionem, concoctionem Dioscoridem intellexisse. Quum tamē digestio, distributio fit: & digerere, distribuere. Præsupponit autem digestio concoctionem. Nam ut optima fiat distributio digestio dicta, optima concoctio primo fiat opus est. Ut igitur cibus in prædico sumptus ante cœnam distribuatur: & ex uentriculo,

si quæ

si quæ sunt eius remanentes partes, per pylorū,
 & gracilia intestina, ac meseraicas ad iecur, & in-
 de per uenas in uniuersum corpus, relegendur,
 suadet Dioscorides post cibum radículas esse
 edendas, quum earum hoc sit munus, cōficere.
 Quod Gal. aduertens suadet, monetq̄ ne quis
 radículas post cœnam comedat: sed ipsis po-
 tius ad conficiendam distributionem ante cœ-
 nam esitet. Nouit enim Gal. Radículas digeren-
 di, hoc est distribuendi uires habere, quæ illico
 si post cibum comedantur, cibum ante conco-
 ctionem ex stomacho incoctum detrudent: un-
 de crudi humores oriuntur: à quibus meatuum
 obstructions: stomachi perturbationes: & ua-
 rię aliæ affectiones gignuntur: quemadmodum
 experientia comprobatur Galenus contra nō-
 nullorum medicorum, & idiotarum usum, ha-
 buit. Quæ omnia Arabes considerantes nun-
 quam radículas ausi sunt concoquendi uires tri-
 buere: sed eas potius quas Gal. & Diosco. illis tã-
 tum donauerant, scilicet, quod digerendi facul-
 tatem habeant. Vnde ab Auerroë, uel eo aliquo
 priori, dictum est, Raphanus digerit, & non di-
 geritur: hoc est, distribuit, & non destruitur.
 Destruit quippe sua acuitate cortici superiori
 hærente: non distribuitur uero, quia ex ijs sit ci-
 barijs quæ difficulter concoquuntur: & diu in
 stomacho manēt. Arabum tamen Asselæ uer-
 bum hoc digerere, pro concoquere semper acci-
 piūt, ignorātes alioqui uerbū hoc digere, tãesi
 apud ipsos arabas pro concoquere accipiatur;

aliquando tamē sua propria significatione pro distribuere comperiat: ut in hoc euenit axioma, Raphanus digerit & non digeritur. Significat autem uerbum hoc digerere idem, quod distribuere, seu ordinare, uel distinguere, aut disponere: & digestio idem quod distributio, distinctio, seu ordinata compositio. Quam Gale. libro diffinitionum sibi adscripto, ita describit: Digestio est concocti, ac confecti alimenti, & in sanguinē conuersi, in corporis particulas omnes attractio: quam natiuus calor molitur. Ex quibus uerbis satis clarum euadit digestionē hanc, seu distributionem à concoctione differentem esse. Id quod lucidius Gale. ipse exposuit, libro secundo de Facult. natur. quum digestionem siue distributionem hanc, ab expultrice, & attractrice simul: alijs à concoctrice facult. confici dixerit. Non minus quā, quod alia extant medicamenta digestionem, siue alimentorum distributionem facientia, & alia concoctionem: quæ p̄ uaria tempora quoque tribui debeant: ut quarto de Sanitate tuenda libro legitur. Sed clarius hoc, libello illo, cui titulus est, Quid animi mores corporis temperaturā sequuntur, elicitor, quū de uino agit: dicens. Re uera si cōmode eo utaris, & cōcoctioni, & digestiōi, & sanguinis generationi, & nutritioni cōfert abūde. Sed de ijs satis, & ut rei de qua agitur, finē imponamus: dicimus. Quod radiculae concoctionem potius impediunt, quam illi commodum aliquod afferant: quia stomacho aduersantur, & contradicunt:

cum

eum subuertendo, & perturbando, ut ex eis pu-
 tidis obortis ructibus percipitur. Exemplū est,
 quod raphanus aquæ maceratus, ipsam aquam
 facillime corrumpit: & Inficit. Vnde mirari non
 est, si ob eius abundantiore esum, ægrotus no-
 ster in choleram morbum lapsus fuerit. Nam
 raphanus uomitum irritat: stomachum peruer-
 rit: cephalalgiam inducit: caput grauat: destil-
 lationes potissimum gignit. A quibus Poda-
 gra, chiragra, & graues aliæ affectiones ortum
 trahunt. Proinde qui sanitatem conseruare uo-
 luerit, ab eo quantum fieri possit, abstineat, sua-
 derem. Si comedi tamen omnino debeat cum
 Galeno, cœnæ initio comedatur, consulerem:
 quum ciborum appetentiam facit: & aluum lu-
 bricam reddit: & urinam cit, & alimentorū di-
 stributionem, digestionem dictam complet. Qui
 bus addere est, quod in cibi initio raphanus co-
 mestus suas sæpe putidas occultat eruclatio-
 nes: quas politicus homo coërcere, ac fugere
 pro uiribus debet. A cœna uero ingestus, præ-
 ter quod concoctionem non iuuat, quum con-
 coctio à solo calido innato conficiatur, alimen-
 tum sanè ineptum pro concoctrice iuuanda fa-
 cultate reputari debet. Quum ei nulla insit aro-
 maticitas: quæ uentriculo roborando commo-
 da sit: sed acredo potius quædam magnæ fla-
 tuositati coniuncta: quibus concoctionem per-
 turbat: & incoctum à uentriculo cibum descen-
 dere facit. Quod unū ab eo, qui sanitatem uult
 conseruare summè cauendū est. Paulatim enim,

(ut dixi) cruditates ab ingestis eis radiculis sũt: quæ temporis tractu, quũ auctæ sunt, meatus obstruunt: ad quorum obstructions putrefactio oritur: & morbi grauissimi, ac letales nascũtur. Nec. n. minus huic rei euenit, q̃ guttæ lapidæm excauanti, iuxta illud sæpe à Galeno citatum, Assiduo illisu durum cauat undula saxum: Radicularum porro folia apprime diuretica, & aperientia sunt, ut omnes norunt.

CVRATIO TRIGESIMATERTIA,

in qua agitur de quodam, qui ex unguento illito, supra scabiem, intra noctẽ obiit.

Iuuenis quidam Florentinus, quum scabie uniuersum eius corpus occupante sædaretur, ex unguento, cui Arsenicum mixtum erat, præter medicorum consilium, se illeuit: ac eum in aurora lecto decumbentem mortuum domesticum inuenerunt. Alterum nouimus, qui ob similem factam inunctionem in insaniam deuenit: adeo ut ipsum uinciri oportuerit. At quum quodam die, absentibus famulis, se à uinculis extricasset, furens impetuose per fenestram saltauit: & alterũ crus fregit. Sed postea remedijs ad intus, ab utroq; malo sanus factus est. Sed postea nouimus, cui ob illitionem similem tubercula quædam exorta sunt, sanatu difficillima. Nam & plures obseruauimus qui ob hæc in febres inciderunt letales.

CVRATIO TRIGESIMA QVARTA,

in qua agitur de Elephantia Auicennæ.

Quum

QVum ex conduto sſmus medici apud Cænobium Di
ui Auguſtini, ad nos binatim monachi cucurrerūt.

Sed unus Auguſtinus nomine facie tumida, cor
pore procerō, præpoſtere gradu pluſquam teſtudineo ad
me peruenit. Qui quum affectiones ſuas inueteratas, ac
diurnas enarrare cepiſſet, pedes uere elephanticos, hoc
eſt, ad genu uſque tumētes, ut ſaccos quis diceret plenos,
nobis indicat. Super quos cruſtæ eminebant quædam ru
bigine affectæ: quas interpellatis diebus, ex decocto emol
liente, madefactas deponebat. Nam aliter pruritu, & in
genti uellicatione perdurare nequibat. Quos quum intue
rer, & uniuerſum eius corpus exacte perpenderem, hunc
Elephantiam apud Auicennam & Arabas deſcriptam,
pati deprehendi. Sic enim Auicenna Fen uigeſima ſecun
da libri tertij ſui Canonis, tractatu primo, elephantiam
ſuam deſcribit: Elephantia eſt additio in pedibus ſecun
dum modum: qui accidit in uenis uaricum: quare increſ
ſat pedem cum æqualitate ſua: & plerunque fit propter
melancholicum humorem: et aliquando ob phlegma craſ
ſum. Raſis præterea, libro nono. ſuo de morbis curandis
ad Regem Almanoſorem, capite nonageſimo tertio, non
aliter elephantiam deſcribit, quam crurium cum uarici
bus intumeſcentiam, cum totius corporis habitu colore
atro perſuſo. Qui affectus interea dum recens eſt, debi
tis applicitis præſidijs reſtitui, utcuſque poterit, uel ſala
tem quod non inualeſcat, aut augeatur, intercipi. Quum
uero penitus radices infixas habuerit, tunc curationem
nunquam malum hoc admittit. Is enim Monachus, de
quo ſermo agitur, malum hoc inueteratū cum totius cor
poris quadam præter naturali obefſtate, ac pruriginis,
patiebatur. Qui ſudore reſolutus, à conſortio fratrum

discessit, & ad patres suos migravit: non sine tamen Cæa nobis commodo. Diues nanque erat, & opulentus: omnia sua bona illi relinquens. Proximum hic erit citare Petrum Simonem Anconitanum, qui præter uarices, quas in utroque patitur crure, œdematosos tumores in ipsiſ pedibus habet. Quos pedum tumores, cum uaricibus Arabes dubio procul Elephantiam appellant: At is quî optime per pharmaca purgatus eſſet: & ad opus manuale condeſcendere decreueramus: curationem renuit: & incuratus manſit: Veluti Caio Mario ex altero tantum crure curato euenit: ut citat Plinius lib. undecimo, cap. 45. & ante eum Cicero libro Tufculanarum quaſtionum.

S C H O L I A.

Iam enim uidetis Elephantiam Arabum, longe à Græcorum & Romanorum Elephantiaſi differre. Etenim (ut diximus) Arabum Elephãtia pedum cû uaricibus tumor. Græcorum uero Elephantiaſis is morbus eſt, quem Chriſti colæ Sancti Lazari, uel uulgares leprã appellãt, & eo infectos Lazaros, uel leproſos uocãt. Qui ſane morbus dirus & truculentus eſt: adhęc crudeliſ membra uſq; ad oſſa rodens: Ex quo infectis paſſim apud Gallos, & inferiores Germanos, uel inuite uidere eſt, qui promiſcue nulla habita ratione, aut uictus ordine, piſces, fruſtus, legumina cum lacte, & lacticiiniis comedũt. Olim autem (reſſante Galeno) in Germania raro morbus is uidebatur: in Alexandria uero admodũ familiaris erat: ut apud ipſum legitur libro ſecundo

cundo artis curatiuæ ad Glau. cap. decimo. Sed hodie in Germania uniuersa, præcipue inferiori dicta, & uniuersa Gallia; passim morbo isto infectos, qui regiones illas lustrarunt, quam plures uiderunt: quū familiaris admodum Belgis, & Gallis morbus hic sit, ut per longum tempus apud eos agentes, obseruauimus. Nunc uero quod Alexandrinis; & apud Chairum, & totā Aegyptum habitatoribus, morbus hic peculiaris non sit: satis sumus conscī. Olim autem plurimum gignebatur ex cibariis, quæ Alexādrei homines sumebant, comedebant autē farinam elixatam, & lentē, & cochleas, & plura salica: & nonnulli ex ipsis carnes asininas: & alia quædā, quæ crassum, & atrabiliariū humorē generāt. Nā, quū circumstantis aer calidus sit, motus humorū agit uersus cutem: ita ut à bile atra morbū hunc fieri, tradat: ac ipsum Cancrum uniuersalem per uniuersum corpus disseminatum, tū ipse, tum cæteri graues medici definiant. Ita enim Gal. libro secundo de morborum causis. cap. septimo: de Elephantiasī tradit: Elephantiasis, seu morbus qui Elephas nominatur, planè formam immutat. Etenim nasus simus, labra crassa, aures acuminatæ uidentur. Nomen autem elephantiasis tractum est à similitudine Elephantis. Quoniam, ut alibi quoq; ait, qui hoc morbo laborant, carnem habent nigram, & tuberculis plenam: ita ut Elephantum corio uideatur prorsus assimilis. Missum facio Paulū Aegle-
netam Galeni simiam & ad Celsum accedamus
qui

qui libro tertio suæ medicinæ capite uigesimo quinto de Elephantia ita loquitur. Ignoratus autem penè in Italia, frequentissimus in quibusdã regionibus is morbus est: quem ἐλεφαντία, Græci uocant: isq; longis annumeratur, totũ corpus afficitur: ita ut ossa quoque ulteri dicantur. Summa pars corporis crebras maculas, crebrosq; tumores habet: rubor harum paulatim in atrum colorem conuertitur: Summã cutis inæqualiter crassa, tenuis, dura, mollisq; quasi squamis quibusdam exasperatur: corpus emacrescit: os suræ, pedes intumescunt. A quo Plinius nihil quicquã dissidet: immo (ut mea fert opinio) præ cæteris tam Græcis, quàm Latinis Elephantiasim morbum, longe melius describit: quum à facie & naribus plerunque oriri tradat. Quod uerum esse tum ipse, tum alij plures, longa experientia obseruatum habemus. Ita enim libro uigesimo sexto, capite primo, tradit, Diximus Elephantiasim, ante Pompeij magni ætatem, non accidisse in Italia, & ipsam à facie sæpius incipientem, in narẽ prima ueluti lenticula: mox inualecente per totum corpus, maculosa, uarijs coloribus, & inæquali cute, alibi crassa, alibi tenui, dura, ceu scabie aspera: ad postremum uero nigrescente, & ad ossa carnes apprimente, intumescantibus digitis in pedibus, manibusq;. Aegypti peculiare hoc malum: & cætera. Hunc porro morbum Gal. dextre carinibus uiperinis curari memoriæ reliquit, citato libro Artis curat. ad Glauc. & libro undecimo

de

X de Facult. simp. med. apud quem, notatu dignas
 historias legere quis poterit. Quæ omnia huc
 usque Elephantiasi dicta in uniuersum ñs, quæ
 de lepra ab Auicenna, & cæteris Arabibus di-
 cta sunt, respondent: ut firmiter dicendum sit,
 Elephantiasim Græcorum, Lepram apud Ara-
 bas descriptam esse: ut conferenti notum eua-
 det. Nam Lepra Græcorum, ut in hoc diximus
 libro, leuis morbus est, à psora, idest scabie parū
 differens: altius enim lepra cutem erodit, quàm
 scabies. Vnde Græcorum Lepra cutis sordatio
 potius, quàm morbus dici meretur. Quam Hip-
 po, libro tertio Aphoris. Aphor. uigesimo, inter
 eos morbos, qui ueris tempore contingere so-
 lent, & sine periculo sunt adnumerat. Cæterum
 Lepra, de qua in Leuitico, & Euāgelio legitur, X
 morbus non est ex ñs, qui ob errorem in sex re-
 bus non naturalibus commissum contingere so-
 lent: Quum re uera affectio quædam sit ex ira
 Dei producta. Nam pro ratione peccati, lepra
 hæc contingere olim solebat: quæ sarahath He-
 bræis appellatur. Quia si peccatum parū erat,
 in parietibus domus maculæ quædam pullula-
 bant. Si uero maius in uestibus percipiebantur.
 Si uero maximum, peccatis corpus eisdem sord-
 dabatur: qua Lepra infecti quatuordecim in die-
 bus, à Sacerdote summo iudicabantur, an ex-
 tra consortium hominum relegandi essent, uel
 non. Nec enim pro ea deponenda, humana ma-
 nus sufficiebat. Sed diuina potius opus erat:
 quum nulla medicamenta, nulla præsidia, aut
 reme-

remedia illi applicata censerebāt: Sed Dei opti-
mi maximi uoluntas. Quæ omnia hodie, ut plu-
ra alia, non extant. Ut dici merito possit, omniū
rerum uicissitudo est. Fœdatio enim cutis magis
quàm morbus corporis, Lepra hæc dici mere-
batur. Quo factum est, ut à Diuo Augustino re-
cte (mea sententia) definitum sit, Lepram colo-
ris, & cutis uicium esse: nō uero ualetudinis, aut
integritatis sensuum, atq; membrorum.

CVRATIO TRIGESIMA QVINTA,

in qua agitur de psora, & lepra Græcorum.

Ioannes ab Antiquis nobilis Anconitanus, & Veneto
Irum Consul dignissimus: quum quinquagesimum æta-
tis sue annum attingeret, totus psora, id est, scabie humia-
diori, & lepra scatebat; pro quibus deponendis affectio-
nibus, quum uaria, sed frustra, experiretur remedia, no-
stro consilio, decoctum Radicis cynarum ebibit: à quo li-
ber ab ea corporis fœdatione euasit: nec amplius in ean-
dem recidit.

SCHOLIA.

Salubris autem, & encomio digna Radix cy-
narum hæc est, ut curatione trigesima prima
huius Centuriæ diximus. Cæterum, Lepra
hæc qua fœdabatur nobilis hic uir parum ab
scabie differebat, ut latius à nobis prodicium
est.

Curatio

CVRATIO TRIGESIMASEXTA, IN
 qua agitur, de quodam, qui ob rosæ odorem conciu-
 nuo in syncopim, et animi deliquium
 incurrebat.

Plures nouimus qui ab esu carniū in totum abhor-
 rebant. Alios quibus caseus non solum comestus, sed
 odoratus pro ueneno habebatur. Sed & alium nouimus,
 qui nunquā pisces gustauerat: at quū semel ab amico ad
 coenam uocatus, data opera piscē siccū optimē pistū ouis
 obuolutum ederet: in animi angustias, & cordis pressua-
 ras, cum uomitu, & secessu deuenit. Ita ut propē fuerit,
 ex toto spiritus illi deficeret, & moreretur. Erat autem
 huic nomen Stephanus Surdaster, natione Hispanus, pa-
 tria Toletanus: at casus ij, tanquam ubique communes,
 pro nihilo forte habebuntur. Ea de causa, casum raro ui-
 sum, immo hucusque ne fando auditum, describere aggrea-
 diar. Monachum quendam nouimus ex Dominicorum or-
 dine, non nisi nobilem, Venetum, & ex Berberigorū pro-
 sapia: qui quum rosæ odorem persentiebatur, aut ex longin-
 quo eam uidebat, illico in animi deliquium, & syncopim
 incidebat: & tanquam mortuus, humi prostratus iacea-
 bat. Proinde à medicis consulebatur, ut eo tempore quo
 rosæ uigebat, domi maneret, nec extra prodiret, ut tantū
 malum fugeret, & in uitæ discrimen non ueniret.

SCHOLIA.

Cum igitur is ægrotabat, quod raro contin-
 gebat, à syrupo rosaceo, & cōditis, in quibus ro-
 sa ingrediebatur, medicorum consilio abstine-
 bat:

bat: non minus, quàm à cassiæ fistularis come-
stione ñ, quibus in odio cassia ipsa erat; quod
plerunque cōtingit: & exercitati norunt. Decet
igitur medicum ægrotantis non solum uniuer-
salem, ad recte curandum, naturam tenere: sed
etiã particularem, ut suadet Galen. initio artis
curatiuæ ad Glauconem, & sexcētis alijs locis,
ut Centuria tertia late doceatur. Animaduertiãt
igitur medici, qui absentes per consilia ægrotã-
tes curare contendunt.

CVRATIO TRIGESIMASEPTIMA,

in qua agitur, de Herpete miliari.

Iuuentis qui præerat diuersorio extra ciuitatem ad
hortos herpetem miliarem in scemore patiebatur.
Erat enim rubedo quædam uiuida, ut in Erysipelate, cu-
tis tantum superficiem præhendens, multis pustulis gra-
nis milij similibus foedata: à quibus affectus hic herpes
miliaris dictus est. Fit autem Galeno autore libro secun-
do artis curat. ad Glauc. à bile quidem non admodum ca-
lida & acri, uel ut Oribasso placet; ex flaua bile pitui-
tæ mixta, de quibus legito Curat. uigesimam quintam huius
Cent. & inferius in scholia. Nunc uero curationem
huic iuueni adhibitã pro hac deponenda affectione pro-
sequamur. Nam quum affectio hæc ex bile subtili, pauca
interueniente pituita, orta sit, per ea medicamenta, quæ
bilem purgant, & aliquantulum pituitam respiciunt, sic
affecti euacuandi sunt. Item, quia humor subtilis, & bi-
liofusus est, nulla expectata concoctione deponendus uide-
tur. Illic igitur quum ad eum peruenimus pharmacum

hoc

hoc illi propinavimus. Recip. Syrupi rosati solutiui un-
 cias quatuor, diaphiniconis drachmas tres: infusionis tae-
 marindorum, unc. 3. Misce fiat potus, quem in Aurora bi-
 bat: quo multa liquida biliosa egestit. Succedete uero tem-
 pore, syropos alterantes calidam intemperiem descripsi-
 mus: & ita habent:

Recip. Syrupi rosati, unc. 1.
 Cicoreæ. s. unc. 1.
 Aquarum Endiuia, } an. unc. 2.
 Cicoreæ

Misce, quos per aliquot dies continuet.

At Topica medicamenta primo sic applicata sunt:

Recip. Succu Plantaginis } an. libr. f.
 Solani
 Aceti rosati. unc. 2. Misce,

In quibus pannus lineus intinctus superponatur malo: et
 sepe inuouetur. Sed quum malū perseueraret, cataplasma
 hoc applicatum fuit, quod habet.

Recip. Plantaginis
 Rosarum, } an. m. 1.
 Solani,
 Caude equinae.

In sufficienti aqua fiat decoctio. Facta decoctione & co-
 latura prædictas herbas in mortario tere, quibus adde fa-
 rinæ hordei, lentium, an. uncias tres, Vini granatorum
 acetosorum uncias tres, prædicti decocti quantū ad spissi-
 tudinem mediocrem sufficit, misce fiat cataplasma: & de
 super ponatur. At quum exulcerata pustula fuerunt, ad
 unguentum de plumbo deuenimus. Quo sanus exacte fa-
 ctus fuit. Suadet namque Paulus in hac curatione, ut potè
 pustulosi herpetis, libro quarto, capite uigesimo: recrea-

mento plumbi ex uino austero leuigato, ut auur: Super quo plantaginis folia indidimus, & basilice habuit. Nec enim ad sanguinis missionem deuenimus, quam etsi Galenus, & ceteri cum sequentes medici pro hac curanda affectione non admittunt: Neotericorum tamen consilio, præcipue Mathei de Grado, auertendi gratia, ex basilica eiusdem lateris fieri poterit: ut in Curatione phrenitidis apud ipsum legitur. Suadet autem Gentilis de fulgineo nobilis Auicenna enarrator, ne bilis furiat, in uera phrenitide, sanguinis extractio non fiat: ueluti quoque in puro Erysipelate, & herpete hoc miliari, quod ex bile quoque subtili originem trahit. Cui Matheus de Grado adstipulatur, præsertim in sanguinis missione, quæ euacuandi gratia fit: Secus autem in ea quæ auertendi ratione admittitur: quum hæc tantum abest, ut noceat, aut bilem in furorem & acridinem trahat, ut eam potius refrigeret, & domet, ac egroto magnum offerat iuuamen. Parca autem diuersua hæc sanguinis missio est: nec ita copiosa, ut ea quæ euacuandi gratia fit.

S C H O L I A.

Herpes, duplex à Galeno, & cæteris medicis notat, alter herpes esthiomenos, idest, exedens; uel depascens dictus: qui ea de causa ulcerosus nominatur: & absolute ab Hippocrate, & Galeno postea libro quarto decimo Methodi medici herpes appellatur. Fit autem eodem Gal. teste, libro de tumoribus præter nat. quando fluxio biliosa exquisita nulla alterius humoris interueniente mixtione in aliquod membrum decumbit,

cumbit, ac cōsistit. Tunc enim acrior reddita, & crassior, quum propriam, & sibi à natura insitam humiditatem amissam habeat, totam exulcerat cutem ad suppositam usque carnem. Ferè enim affectio hæc cum Erysipelate ulceroso esse videtur. Sed differt testante id Galeno, libro quatuordecimo Methodi medēdi. Quia herpes est hiomēnos à subtiliori gignitur bile, quam Erysipelas ulceratum. Item quod herpes est hiomēnos solam cutem depascitur, exulcerat'ue. Erysipelas uero ulcerosum p̄ter cutim subiectā quoq; carnem occupat, erodit'ue: utcunq; tamen ut Galeno placet, & res ipsa indicat, utraque hæc affectio eiusdem sunt generis: quibus curatio communis debetur. Vocat autē (ut obiter hoc dicam) Auicenna herpetem ulcerosum: formicam corrosiuam, ut apud ipsum legere quis poterit: Fen tertia, libri quarti, tractat. 1. cap. 6.

Alter autem herpes miliaris siue κερχλιασ dicitur: de quo curatio nostra agitur, qui κερχλιασ ideo appellatur, quod κερχλος Græcis milium est: affectio hæc multas exiguas in cute eminentias milij modo habeat: quæ non protinus ulcus faciunt. Sed procedēte tempore quū disrūpuntur, in ulcus abeunt. Aliquando tamen euanescent: sed cutis duriuscula euadit: ut quādoque notauimus. Sed quādoq; ipsis euanidis duriusculi tumores membro affecto manserūt: ut experientia deprehensum quoque habemus. Qui postea medicamentis emollientibus, & digerentibus discussi sunt, & resoluti. Fit autem

herpes miliaris hic ex bile non admodum acris,
 & calida, pituitæ mixta : ut Paulus ex Oribasio
 adnotat : & Galenus non siluit libro de tumori-
 bus præter naturam : quum dicat : Mihi uero hu-
 iusmodi fluxio pituita admixta esse uideat : hunc
 cæterum Auicenna citato loco, formicam mi-
 liarem appellat . In quo capite fœde Auicenna
 ipse Myrmecias, idest, formicas : genus quodam
 uerrucarum, cum herperibus cōfundit : ut apud
 ipsud legenti manifestum euadet . Cæterum :
 quantum ad harum affectionum curationē spe-
 ctat, Galenum audiamus . Qui libro secūdo Ar-
X ris curat, ad Glauc. ita docet herpes autē quā-
 tum ad totius corporis euacuationem artinet, ut
 Erysipelata curare oportet . Quantum uero ad
 ipsius particulæ patientis locum, non omnibus
 similis cura adhibetur . Nā qui exedentes sunt,
 refrigerari quidem desiderant : quemadmodum
 alij herpes, & Erysipelata : non tamen ea ferūt
 medicamenta, quæ præter id quod refrigerant,
 etiam humectare natura apta sunt : Sed sola ad-
 mittunt refrigerantia, quæ etiam maxime pos-
 sunt exiccare . Non igitur lactucam, uel polygo-
 num, neq; ex stagnis lentem, aut palustrem lo-
 tum, uel psyllion, uel portulacam, uel scrim, uel
 semperuiuum, uel tale aliquid quod refrigerare
 possit, atque humectare apponendum, quæ Ery-
 sipelatibus erant opportuna . Sup imponere igi-
 tur ipsis oportet, subdit, ab initio quidem ex ui-
 te capreolos, & folia rubi, & rubi canini, & ar-
 noglossi . Post hæc uero, & lentem adiungere
 oportet

oportet, & aliquando mel, & farinam hordeaceam, & quod antea scripsimus ad inflammationes, quæ ex fluxione eueniunt cataplasma, dempto ab eo semper uiuo. Ipsa uero loca exulcerata inunge medicamentis, quæ ad herpetas in libris Pharmaceuticis descripta sunt. Quæ quidem, ut pro compendio dicamus, ubi uti uolueris, ex uino dulci, aut tenui, & albo, & subaustero, minime tamen acri, liquefacere oportet. Quod si posca aquosa uice horum aliquando usus fueris, nihil deterius feceris. At in ueteratis ulceribus, & in longum tempus protractis, tunc uina austera conueniunt, præcipuè nigra. Quo tempore ipsis etiam medicamenta congruunt, quæ ad Polyidam, Passionem, Musam, & Andronem relata extant. Hætenus de herpete ulcerofo. Herpetas uero qui summa tantummodo exulcerat, nisi diu perdurauerint, nullo horum inungere oportet. Adurunt enim fortiter, & uehementer exiccant. Verum istis sufficiunt quæcunque uim Glaucij habent medicamenta. Quæ quidem aqua diluenda sunt, uel aceto, si nihil ex aqua profecerint. Quod si etiam solani succo intinxeris, uel Arnoglossi, plus etiam conferes. In summa uero omne ulcus exiccari poscit, id quod medicamento neuiquam irritante, nisi malignum, putrilaginosumque ipsum ulcus fuerit. Talia siquidem acriora medicamina postulant, & quæ igneas uireis possideant: quale est, Myssi, Chalcitidis, Arsenicum, Calx, atque Sandarachia. Sæpe uero ubi ista cesserint admouemus ignem. Ha-

ctenus Gal. Qui (ut paucis constringam) inquit, purgantia medicamenta, quæ Eryspelatibus conueniunt, herpete quoq; laborantibus danda sunt. Quæ in uniuersum cholagoga. i. bilem purgantia sunt. Secus aut in herpete miliari, in quobilis, & pituita (ut Galeno quartodecimo Methodi medendi placet) purgari debent. Item quod sicut Eryspelatibus Topica medicamenta frigida & humida esse debent: Ita quæ herpetibus adnouiuntur frigida, & exiccantia sint decet: plus minus pro ulceris ratione. Vlcus enim, in quantum ulcus exiccationem postulat. Proinde qui Auicennæ lectioni pro curandis ægrotudinibus maximè sunt dediti, animaduertant decet, quando in hac herpetum, uel (ut ille ait) formicarum curatione, medicamina frigida & humida admittant, non sine tamen (ut dixi) ægrotantium periculo.

CVRATIO TRIGESIMA OCTAUA,
in qua agitur de Verrucarum curatione.

F Amulus meus quum utranque manum ob verrucarum multitudinem in eis disseminatam, satis foedatas haberet, in beo sarmentis ignitis optime verrucas urat: ac sic succedentibus quinque, uel sex diebus continet: à qua uestione interpositis octo diebus omnes suppurate deciderunt Verrucæ, nec ex eis uestigium aliquod relictum fuit. Hac enim uitium stecarum ignitarum uestione plures verrucis foedatos decorauimus: nec alio remediorum genere pro illis deponendis, et eradicandis, unquam quod uerè fatear, usus sum.

SCHOLIA.

Verrucæ excreſcentiæ mōticulorum inſtar in cute eminentes, ſunt: quibus ita inditum eſt nomen: quod latinioribus uerruca montis editior pars ſit: quas uulguſ porra nūcupat: quia ſila quædam porrorum radicibus nō diſſimilia, intra eas contineri animaduertat. Græci nomen generale uniuérſum génuſ Verrucarū cōprehēdens non habent. Sed unamquaque ſpeciem proprio homine appellant. Quæ tales habētur, Myrmecia, Acrochordones, Eloſ, Thymium: Sunt autē Myrmeciæ, hoc eſt, formicales, ſic dictæ, quia dum attrectantur morſui formicarū ſimilem inferunt dolorem. Verrucæ ad cutim latiore baſi, ſuper autē tenues, quanquam cū ſumma cute ſæpe æquales proſuſ cōperiant. Selliſes autē à figura, & formatione uerrucæ hæ dicuntur: quæ in inferioribus partibus pedum, & manum palmis plerunque naſcuntur, ut Ceſſuſ eſt Autor. At noſ eas in manibus, & alijs corporis totiuſ uarijs partibus oriri ad ſummam lupinorum amplitudinem, nec ampliorē, quotidie percipimus. A quibus paucus ſanguis, aut nullus, eſi attrectetur, ob earum altas complantatas radices, effluit, emittitur uē. Acrochordones uero contrario modo ſe habēt uerrucæ ſunt: utpote ad cutem, imam partem anguſtam tenentes, ſic dictæ quod chordæ nexu ſuſpenſæ pendere uideantur: quæ raro fa bæ magnitudinem excedunt. Auicennæ clauſ

dictæ, quanquam latinis, clauī appellantur uer-
ruçæ albæ, rotundæ claudorum capitū similes:
qui in digitis & pedum plantis maxime contin-
gunt: quos Græci elos: Auicenna uero sua lin-
gua almismar appellare solent. At thymion,
uel thymon Celso, & uniuersæ Græciæ. Verru-
cula est, eo modo eminēs quo acrochordon, ui-
delicet supra laia, sed subdura, peraspera colo-
rem floris thymi representans: unde ei nomen
indium est. Ima uero parte ad cutem tenuis.
Quod genus uerruçæ Auicenna Tersetum ap-
pellat. Iis addere est, aliud genus ab Auicen-
na cornua dicta: eo quod oblonga. Cornuum
instar recurua uidentur, sed clauis similes sunt
calli, quos Græci τὸμας nominant, ex calcia-
mentorū attritu plerunq; geniti: & ex labore
obdurata cute. Cæterum, Verrucarum amplā
curationem legito apud Galenum decimoquar-
to Methodi medendi libro: & Tagaultium lib.
primo institutionum chirurgicarum. cap. 9.

CVRATIO TRIGESIMANONA,

*in qua agitur, de puella quadam in
uirum uersa.*

IN oppido Esqueira nouem leucis à Conybrica, nobili
apud Lusitanos ciuitate, puella quædam genere nobi-
lis erat, cui nomen (si recte teneo) Maria Pacheca erat:
quæ quum ad ætatem peruenisset, in qua mulieres men-
strua primum emittere solent, uice mensium Priapum
usque ad id tempus intus latitantem, extra eiecit. Et sic

ex femina factus est masculus: & uirili toga indutus: ac sacra aqua respersus, Mannel fuit uocatus. Qui ad Indos perueniens, & diues, ac clarus factus. Postea ad suos redijt: & uxorem duxit: sed an liberos genuit: non satis cōpertum habeo. Conscij tamen sumus, imberbem hunc semper mansisse.

S C H O L I A.

Ex foeminis mutari in mares non est fabulosum. Tradit Plinius libro septimo Nat. suæ Histot. cap. 4. Inuenimus in annalibus P. Licinio Crasso. C. Cassio Longino Coss. Casini puerū factum ex uirgine sub parentibus, iussuq; Aruspicum deportatum in insulam desertam. Licinius Murianus prodidit uisum à se argis Arescōtem, cui nomen Arescusæ fuisset, nupsisse etiā, mox barbam & uiriliratem prouenisse: uxoremq; duxisse. Eiusdem sorris, & smyrnæ puerū à se uisum. Ipse in Africa uidi mutatum in mare nuptiarum die. L. Cossicium ciuem Tisdritanum. Hæc Plinius. A cuius historijs non multū absunt quæ Hippo. prædixerat libro sexto de morbis popularibus, ad hunc modum, in abderis Phaethusa Pythææ uxor priore quidem tempore foecunda erat: quum autē maritus ipsius in exilium abiisset, menses multo tempore suppressi sunt: postea dolores, & rubores ad articulos oborti sunt: Hæc autem ubi contigissent: & corpus uirile factū est, & hirsuta penitus euasit, & barbam produxit: & uox aspera facta est,

& subdit, Idem hoc cōtigit, etiā Namysiae Gorgippi uxori in Thaso.

CVRATIO QVADRAGESIMA, IN
qua agitur de puero, qui per inferiora ue-
sculam uermibus plenam egeffit.

CUm puer quatuor natus annos lumbricis afflictæ-
 retur: totus nauseabundus, cum appetitus prostra-
 tione incedebat; nec in uno loco permanebat: sed
 hinc inde tanquā insanus mouebatur. Cui pulsus inæqua-
 lis erat, obscurus, deficiens, & recurrens, ut omnes ipsum
 moriturum prædicerent. Immo nos tentatis omnibus præ-
 stidijs ad morbum facientibus, ipsum tanquam deplorati-
 re reliquimus. At quum sic in agone esset, alius illi citata
 fuit, & uesculam pilæ modo rotundam egeffit. Quan-
 quum mater coram multis assistentibus aperiret, uermium
 paruorum myriades, non sine admiratione uiderunt: ad
 quos uisendos ipse quoque uocatus, puerum postea pau-
 cis uires rescipientibus, ad sanitatem reduxi.

SCHOLIA.

Hinc similem uesculam uermibus refertam,
 uiderunt plures alij, qui uermes omnes concate-
 nati erant: & pro uno à multis iudicabantur.

CVRATIO QVADRAGESIMA PRI-
ma, in qua agitur de uermibus, et signo
letifero.

Puella

Pvella quæ ad caput montis ægrotavit, uigente à stante, post uermium tam supra, quàm infra reiectione, remi nigram attramento similem euomuit: & paucis sequentibus, obiit.

CVRATIO QVADRAGESIMASECUNDA, in qua agitur, de duobus quartanarijs, quorū alter ob esum melongenarū obiit, alter uero à quartana liber euasit.

Duos iuuenes nouimus annua quartana laborantes. Qui quum inter se mutuo de morbo quererentur, alter alteri ad Edulium fouens quartanam inuitauit. Nam eius esu, eos à quartana liberari, prout ab alijs acceperat pro firmo inuitans habebat. Erat autem Edulium ex melongenæ allijs confectum. Ex quo saturi cum nimio uini potu, ut referebant, dicefferunt: sed quo successu, audi. Nam ambo in ardentissimam febrim illico inciderunt. Ex qua simul & quartana inuitatus, copiosissimo sudore respersus, euasit: At inuitans uitam cum morte commutauit.

SCHOLIA.

Qui quartanam patiuntur, ab ea liberari, uel esu copiosiori piscium salitorum, uel nucum, aut alliorum, aut ficium, aut rerum aduersariarum, sæpe lactari solet. Quod non aliunde euenire puto, nisi quod natura torpēs, & ferè morbo connaturalis facta; à sua ignauia, & pigrizia per prædictarum rerum esum excitatur. Quæ
excitata,

excitata, materiam longo temporis tractu coctam, ac obedientem, per sudorem, aut uomitū, aut secessum, aut sanguinis fluorem, aut haliū transmittit. Si uero contingat nondum materiā esse coctam, & expulsionī paratam, inde mors subsequi poterit: ut horū alteri contigit. & alij, qui uinum maluaticum ad internecionem usq; superioribus diebus pro protrudenda quartana ebibit: qui feбри intensissima, & ardentissima oppressus, intra quinque dies obiit.

CVRATIO QVADRAGESIMATERtia, in qua agitur, quod theriaca tuto puerulis propinari poterit.

CVm in cōsortio doctorum hominum heri essemus, ac de puero uermibus laborante sermo incidisset, propositum à quodam fuit, theriacam summū antidotum pro pueri ualetudine esse: Si modo eam uino aut graninis aqua dilutam ebibisset. Alter uero nullatenus theriacam dandam esse pueris contendebat. Et pro sua corroboranda assertione Galenum adducebat libro de Theriaca ad Pisonem, ubi Galenus pueris Theriaca interdicit, uetat uel: sequenti ordine, dicens. At in pueris omnino medicamentum est uitandum. Quippe cuius magnitudo illorum uirtute maior sit: & corpus ex facili dissoluat: natiuum spiritum cito extinguat: quemadmodum sanè & lucernæ flammam oleum igne copiosius adhibitum prompte extinguit. Ego itaque ex historia meamini puellū aliquando ex intempestiuo antidoti usu dissolutum. Etenim diuturna feбри laborabat, Gracilis admodum

dum corpore, & uiribus imbecillis: ut qui uix multa diligentia posset superesse. Quæ quū Ego ex medica ratione conspicerē, etiā uehementer ipsi pharmacū dari prohibebā. Nā quidā eius curatiōi præfectus, qui uidelicet patrē se esse diceret, et tyrānicā imperandi facultatē potius haberet, quā ex ratioe cōsiliū audiret, et temere, et uolēter admodū me cōpulis, ut infanti medicamentū exhiberem. Quod iam assumptū cōcoqui nō potuit: fortius uidelicet eius uirtute qui ceperat. Verū totū ipsius habitum dissoluit, aluumq; fecit profluentē, atq; ita propter irrationalem medicamento usum noctu infans periit. Hæc Gal. cui Aëtius subscribit Sermone tertiodecimo suæ medicinae, capite. 96. & ferē omnis medicorum chorus, quum puorū innatum calidum facile dissolui, et spiritum instum cito extinguī per Theriacam antidotum calidā tradant. At nos quorū est has, & similes componere lites, consueto more, hoc est, breui, dicamus, Theriaca tuto omni ætati concedi potest, & puero, & iuueni, & seni, & decrepito, & puerperæ, & utero gerenti: non solum morbis laborantibus: sed præseruationem, & cautelam, ne in eos labantur procurantibus: attento morbo, ægrotantis uiribus, regione, & cœli statu. Nam puer de quo sermo noster agitur, lumbricis laborabat: contra quos theriacam ualere, ita Galenus prodidit, insuper lumbricis intestina occupantibus, eoq; stomacho insatiabiliter cibum appetente medicamentum hoc propemodum enecatō magna fame foeliciter liberat. Præterea maximū, latumq; belminthem generatum, id est, lumbricum: qui omnem assumptum cibum depascitur, eoq; reliquum totum corpus emaciat, mirabiliter ab intestinis educit. Hactenus Gal. Recte igitur medicus ille contra lumbricos, quos puer patiebatur.

tiebatur, Theriacam concedebat: & eo magis, quia puer
 non febricbat, & eius vires constabant. Vbi enim puer
 egrotat, & vires constant, & calor febrilis non admo-
 dum acris est, si modo theriaca conuenit, tuto (mea sen-
 tentia) puero offerri poterit. Nec enim Gal. hoc unquam
 quod sciam uetuit. Nam eius puer de quo Historiam nar-
 rat, & illis theriacam abnegabat, gracilis erat: macilen-
 tus: & uiribus ob febrem diurnam prostratis. Cuius in-
 natum calidum theriaces caliditas superabat. Qua de cau-
 sa Galenus illi theriacam dandam non esse, acriter contra
 medicum tyrannice eam imperantem contendebat. Sed
 meo iudicio, similitudo illa quam Galenus adducit tanto
 philosopho digna non est: ut quem Ego post Theophras-
 tum inter philosophos collocandum semper putauit. Pue-
 ris enim Gal. theriaces exhibitione uetat, quia ipsius ma-
 ior est facultas quam vires eorum tolerare possunt: quo-
 fit, eorum corpus facile dissoluit: & instum spiritum ci-
 to extinguit: quemadmodum & lucernæ flammam oleum
 ipsum, si ignem superet, facile extinguit. Hæc enim simi-
 litudo est illa quam nos indignam Galeno notamus: quæ
 theriaca fabæ Aegyptiæ magnitudine datur, & minori
 adhuc quantitate, pro uirium & ætatis ratione: quum
 ut ille ait, libro de Theriaca ad Pisonem: Mensura ipsius
 potus eadem non est in omnibus. Quæ qualiscunque fue-
 rit à Galeno descripta, sufficiens non est innatum calidum
 extinguere. Si quod tamen obnoxium, aut malum,
 theriaca inducere est potens, id sua qualitate efficere,
 dicendum est. Vnde satius esset dicere, ac similitudinem
 afferre: Theriacam pueris dare, non aliud esse, quam ignem
 igni addere, & flammam flammæ: quum id sua qualitate
 efficiat: non uero quantitate, quæ parua & exigua ad-
 modum

modum est. Deleteria autem medicamenta frigida sua quantitate interficiunt. Calida uero suis qualitatibus: ut author est Gale. libris de Facult. Simpl. med. & Commentarijs de temperamentis. Regio quoque pro danda theriaca, ueluti cateris pharmacis, egrotantibus attendenda est: quum calidiori regione habitantibus, Antidoti, siue Theriaces usus cauendus sit: Qua de causa etiam hominibus primo Solis ortu degentibus, & multa inde siccitate præditis, medicamentum (ut Gal. tradit) est incongruum. Humidiores autem regiones, & frigidiores incolentibus tuto theriaca concedi potest: ueluti in hyeme, & tempore frigidus: Nam in æstate eius usus periculosus admodum est. De qua, ueluti purgantibus medicamentis, dixit Hipp. libro quarto Aphor. sub cane, & ante canem difficiles sunt medicamentorum exhibitiones. Quoniam ut notat Gal. febrim hoc potissimum tempus hominibus aduehit. Quapropter & ætate florentibus, & multo naturali calore præditis, neque multum, neque sæpe exhiberi medicamen est tutum: quemadmodum ijs, qui iam declinant, & plurimum, & crebro non ex aqua, sed uino magis assumi profuerit: ut corporis uirtus iam emarcescens, & geminus calor extinctus, refocillari, accendiq; ipsius possit beneficio. Caterum, quam præstans hodie in officinis paretur theriaca omnes norunt.

CVRATIO QUADRAGESIMA QVART
ta, in qua agitur, de Dysenteria, torminibus, siue
intestinorum difficultate, morbo dicto.

Nobilis miles Grimaldus Dysenteria ex bile orta,
canicula uigente laborabat. Ad quem quum primū
perue-

peruenimus, ipsum robustum trigiuta annorum notauimus. Qui uentre dolebat: & sepe egerebat: & cum ijs quoque febriebat. Cuius Egestiones liquidae, & biliosae erant: Super quibus mucosa quaedam cruenta, supernatabat, cernebantur uel: & uere dysentericus is apud Gale. lib. nono de Comp. med. secundum loca, capite quinto, dicens sit: quum in intestinis tantum, iecore non patiente, ulcera aphtis, quae ore nascuntur, similia patiebatur, ista autem ulcera haec crassioribus intestinis: ut ex excrementorum mixtione percipiebantur, erant. Quo fit per inferiora, quam superiora, medicamenta ad ulcerum medellam, sanationem uel, consultius infundebantur: ut inferius latius haec patebunt. Hunc igitur morbum curaturos, ad eius causas, ueluti in ceteris morbis, unde ortum trahunt, attendere decet: iuxta illud Galeni triuiale, libro Artis medicinalis, capite octogesimo nono: Vnum commune praecipuum obseruabimus, ut unamquamque prius quae efficit causam, rescindamus: deinde ita ad illam quae ab eadem causa facta est aegritudinem accedamus. Quum igitur dysenteria haec a bile ortum trahebat; ut plerumque (uel Galeno teste) libro quarto Aphor. enarratione uigesima quarta, originem ducit: Consequens erat, medicamentum bilem purgans, absque mordicatione aliqua: huic propinare. Dedimus igitur rhabarbari drachmam unam, & mediam sequenti modo apparatus.

Recip. Rhabarbari acerbi. drach. i. & s. Pistetur, Pistetur, & infundatur, siue maccretur in uncijs tribus aquae plantaginis, per aliquot horas: tandem facta colatura, & leni expressura Rhabarbari praedicta substantia alijs tribus uncijs aquae plantaginis denuo infundatur, quibus pulpae cassiae nouiter extractae unciam mediam
dissolutio:

dissoluito: & pharmacum parato, ac ipsum egroto propinato. Quo multa egressit. Ceterum, prima in infusione Rhabbarum si quas partes exasperantes, & ulceribus aduersas habet, omnino amittit: & mitius, ac securius redditur, quam testa ustum, aut assatum: ut multi dare solent. Respondet autem sic paratum rhabbarum Græcorum rheo, cuius usus apud me frequens pro hac, & varijs curandis affectionibus habetur. Posthæc uero ad clysteres nos diuertimus, lauatorios primo: quorum descriptio talis est. Recip. aquæ hordei libram unam, Vitelli oui numero duos: succhari sancti Thomæ, quod rubrum officine uocant, unciam unam, misce. Est enim clyster hic intestina à bile & muco mordaci lauans: ita præstans ut interdum curandæ dysentericæ sufficiat: qui ceteras iniectiones antecedere debet: & parum cum retinere opus est. Post quem ad eos qui ex emplasticis medicamentis cõponuntur, internam intestinorum superficiem, contra fluentis materiæ morsum, seu tectorio quodam, & crusta armantibus, deuenimus, & ita habent.

Recip. Aquæ hordei unciis decem.

Albuminis oui optimè concussi, num. 2.

Gummi arabici

Adipis caprini,

Olei rosati

Boli Armenicæ

Tragacanthæ,

} an. unc. s.

unc. 2.

} an. un. i.

Misce, fiat clysmus, & quantum potuerit eum retineat. At ne suo lentore medicamenta hæc acres materias tanquam carcere retentas, intestinis affigant ad clysmos lauatorios reuertebamur. Et sic uicissim ad eos qui ex emplasticis componuntur medicamentis: Est enim, hoc aliud

clysterium, ex emplasticam uim habentibus.

Recip. Iuris pinguis carniū, unc. 8.

Succi plantaginis, unc. 2.

Butyri recentis in salst

Gummi tragacanthi } an. unc. 1.

Gummi arabici.

Albi ouorum. mun. 2.

Sepi hircini liquefacti. unc. s.

Misce fiat clyster. At quum fluxus perseuerabat, & sanguis copiose fluebat, ad fluorem adstringentia non solum per clysteres iniecta, sed ea quæ per os manduntur, & uim glutinandi, & cicatricem ducendi habent, quæ sarco tica dicuntur, deuenimus.

Clysteriorum constringentium paradigma.

Recip. Gnaphalij herbe tormē-

titie dictæ,

Rosariū rubeariū siccarū

Foliorum Symphyti,

Plantaginis,

Polygonij. i. corrigiolæ,

Verbasci.

Summachiorum, rhois

Græcis dicti.

Burse pastoris,

Malicorij,

Balaustiorum,

Gallarum,

Orizæ tostæ.

Radicis Symphyti.

} an. pg. 1.

} unc. s.

In aqua pluniali chalybeata singula decoquantur: ad consumptionem tertiæ partis, facta colatura et expressione.

Recip.

Recip. prædicti decocti.	libr. 1.
Succi Plantaginis.	unc. 2.
Acaciæ	} an. drach. 2.
Hypocisthidis.	
Sanguinis draconis,	} an. drach. f.
Boli armenicæ	
Terræ lemnicæ.	
Sepi hircini.	unc. 1.
Olei rosacei	} an. unc. 1. & f.
Myrtillorum.	

Misce, fiat clysterium, quod quantum possibile fuerit, retineat: Sed quum tormina omnino hunc vexabant, & ulcera profunda, utcunque grauabant, ut ex eis pus exiens in egestionibus attestabatur, ad ea quæ ualentius abstergebant: ueluti post ea, quæ non tantum obtundunt, sed stuporem inducunt, confuginus. Sic autem abstergentes clysteres parabantur.

Recip. Infusionis furfurum	} an. lib. f.
Iuris cicerum.	
Mellis rosacei collaticij.	unc. 2.
Vitelli oui,	num. 2.
Terebenthinæ decies cū aqua frigida lotæ.	unc. 1.
Olei rosacei.	unc. 2.

Misce, fiat clyster, quem multi ex muria salforum pisciū, aut oliuarum colymbadum, parare solebant: adiectis ali quando ex Arsenico pastillis: quibus hodie pauci utuntur: & merito sanè. Quum si eis, & potentibus alijs medicamentis, utendum sit, eis, in longa & diuturna dysenteria, potissimum uti expedit. Quum enim ulcera exacte deterfa fuerint, natura per se potens est, ea cicatrice tergere, & glutinare. Sed ut promptius fiat, lauatur clysteribus

ribus siccantibus, & astringentibus, supra à nobis commemoratis. Sed nos ab iniecto abstergente clysteri, ac eo expulso, ad clysterem ex rebus stuporem ducentibus, devenimus: Qui ita recipit.

Recip. Calicum papaveris nigri cum suo semine. num. 6.

Seminis hyoscyami drach. 2.

Hordei tosti.

Orizæ tostæ.

} an. unc. 2.

In aqua capitum rosarum fiat decoctio ad consumptionem tertiæ partis, cuius colaturæ accipe libram unam. Cui adde pilularum de cynoglosso. drach. f. Vitellos oui duos; Tragacanthæ, Gummi arabici, an. drach. 1. terræ lemmiæ. unc. f. Olei rosacci. unc. 2. Misce fiat clyster. Solent autem ijs misceri opij grana tria, uel quatuor: quorum uice balani ex licio parari solent: ut commendat Rasis, quæ cum filo sedi imponuntur. Veluti, quæ ex Athanassa, uel pilulis de cynoglosso, & opio, conficiuntur. At interim, dum hæc parabantur, per os fluorè astringentia dabamus.

Recip. Sacchari rosacci antiqui. unc. 1.

Pulueris Corall. rub. & alb. drach. 1.

Trochiscorum de spodio Arabi. drach. f.

cum syrupo rosaceo de rosis siccis fiat eclegma, uel sic:

Recip. Miuæ citoniorum, sine speciebus. unc. 3.

Trochiscorum de spodio cum semine acetosæ. unc. f.

Misce, & detur. Vel hoc,

Aliud ad idem faciens.

Caro cidoniorum ex saccharo confecta. Vel hoc aliud. Corna saccharo cooperta: prout acria Cerasa parari solent. Vel ex eis conditum apparatus, ut ex Mespilis, & sorbis, & alijs astringentibus fructibus confici solet. Sed quum hæc parum iuuarent: ut dolor sedaretur, & som-

nus euocaretur, & materia ipsa fluxioni inepta redderetur, post uarios ebibitos syrupos, materiam condensantes, ac inhibentes, ad Philonium Romanum, & Athanasiam, et recentem theriacã, ueluti pilulas de cynoglossò, pondere semi drachmæ, quum uires constabant, & dolor uigebat, & æger insomnis agebat confugimus. Sed exterrius quoque Topicis medicamentis æger adiuuabatur.

Primo autem uentri admotum fuit oleum cydoneorum, & myrthynum simul, super insperso puluere coralli, rosarum, Mastiches, boli Armenici, & sanguinis draconis: postea uero ad Emplastrum diaphænicum frigidum Mesues, deuenimus: ueluti emplastrum confectum ex cydoneorum substantia: adiectis constringentibus: quorum catalogum inferius describemus. Sed & suffumigia sedi adaptanda, machinati sumus. Porro iccinoris cura maxima à nobis quoque erat. Cui Epithemata, inunctiones, & linimenta ipsum refrigerantia, & roborantia imponebamus. Quibus omnibus, sæpe, ut expediebat, applicatis, intra decem dies sanitati fuit restitutus. Cibus huic oblati Euchymus, & coctu facilis erat: ut ptisana, hepata Gallinarum, Testes Gallinaceorum, aqua carnis, præcipue perdicis, & pauonis: in quibus frustula quedam cydoniorum, & semina constringentia coquebantur, & uia ce Aromatum, semina Rhois coriariorum (sumach dicti) optimè pista desuper inspergebantur. Sed orizantostam in pollinem redactam, cum iure pulli, aut perdicis exceptã quandoque gustabat. At oua sorbilia raro illi febris ratione concedebamus. Herbas tametsi authores nonnullas concedant, nos omnibus illi in totum interdiximus: ueluti aceto, falsis, & acribus: quia ulceribus inimica & mordacia sunt. Dantur autem cibaria actu

frigida, ut nonnullis placet, ad excitandam appetentiam per consensum prostratam, quanquam multi huiusmodi cibaria frigida respiciunt: & mediocriter actu calida appetant. Ex quorum numero noster egrotus est. Nam liquida stomachum laxant, & ventrem leniunt: qua de causa, iura in hoc casu abnegantur: ueluti dura quæ ægrè cōcoquantur, ob uentriculi imbecillam coëtricem, & retentricem facultatem. Proinde medium locum tenentia, antea citata, concedebantur. Potus uero, Aqua decoctionis Gnaphalij, tomenti dictæ herbe, erat: quæ ubique uulgaris & cognita est: ex qua uinum coctum contra dysenteriam Dioscorides summopere laudat, libro tertio suæ medicæ materie.

S C H O L I A.

Δυσεντερία absolute dicta intestinorum exulceratio est: quam consequuntur dolores, & deiectiones. Vnde à Latinis morbus hic Tormina, quod intestina dolore torqueantur, nominatur, quo sit Galenus recte mea sententia, libro nono de Compos. med. per loca, capite quinto: quum de hac affectione loquitur, de uera dysenteria agere, tradit. Nam altera dysenteria hepatica, siue iccoraria, in qua sanguis ueluti carnium in aqua lauatarum excernitur, appellatur: quæ cum Galeno omnes postea medici inter iccoraris affectiones reponunt. Proinde à Galeno capite citato, sic traditur. De dysentericis quidē quæ in uniuersum nosse oportet, iam antea dictum est: tum in curandi Methodi libris: tum
 etiam

etiam nunc in Sermone de Hepaticis habito. Reliquum est igitur de uere dysentericis agere: in quibus neq; hepar affectum est, neque aliqua alia affectio est, præter intestinorum ulcerationem, aut nudam, aut cum putrefactione aliqua obortam. Quam medici, consueto uocabulo, *νομλὴ* appellant. Cui faciunt ea, quæ ipse libro sexto de locis affectis, capite secundo, tradit: quæ breuiari consulescentes omittimus. Hanc cæterum intestinorum ulcerationem cum putrefactione obortam, ægrotus noster passus est. Cui nos Rhabarbarum eo dicto modo apparatus, dedimus. Et nonnunquam similem morbum patiētibus myrobalanos cōcedimus: ueluti Rheon græcorum nobis satis cognitum, & familiare medicamentum. Quanquam non ignoramus multos esse, qui hoc detestantur, uituperent: uel quos nos tanquam homines parum in re medica instructos relinquimus, postpōnimusq;. Legerunt quippe ij Galenum, quem sæpe in operibus suis adducunt, sed non ea censura, aut animaduertentia, qua probi medici artem exercentes, eum legunt. Asserunt sanè eius nonnullos locos: in quibus Galenus ipse, pro dysentericorum curatione sua acria, & cōsuetata detestatur pharmaca. Quæ nos cum officinarum scamboneatis, reiicimus, & ab ipsis abhorremus. Non ea tamen ratione, in totum medicamenta morbi causam deponentia à nobis repudianda sunt: ea potissimū q̄ Gal. nō nouisset, dubio procul, illis pro dysentericis curandis usus esset: Inter

quæ Rhabarbarum & Myrobalanum, nominanda
 ueniunt: quæ materiam morbum fouentem euacuant, & sua adstrictione membra roborant: & ulceribus prosunt. Iubet autem Galenus libro secundo de Facult. simpl. med. capite duodecimo, & decimoquarto: ut humores morisionem facientes prius educantur. Ac postea, quæ morisionem, siue acredinem tollant, in os dare: & per inferiora in aluum indere. Purgat uero Galenus humores hos morisionem facientes melle. Post quorum educationem ad ea deuenit, quæ acredinem tollunt: tum per os data, tum per sedem indita: ut chondrum, ptisanam, adipem. Ceratum dulce, oleum dulce, album oui, & cætera similia. Laudat quippe Galenus, mel, tanquam medicamentum materiam morisionem, & aspredinem inducentem, euacuans: quod sanè, tanti uiri pace dixerim, non sic facile admitterem in nostro præcipuè ægroto, dysenteriam utpotè à bile ortam patiente: quum mel (uel ipso Galeno teste) libro tertio de Alimentorum facult. capite trigesimo nono, tenuium est partium, acrimoniæ quippiam in se habens: quæ aluum ad excretionem proritat. Item calidum, & siccum secundo ordine est: quod facile in biliosis corporibus in bilem uertitur, ut ex eius historijs experientia consonis deprehenditur. Quæ omnia dysentericis aduersantur: & biliosis ulceribus contradicunt. Quibus adde, quod per se solum mel parum purgat: ut indignum uideatur pro intestinorū lauatorio exhiberi. Nam, nisi prius
 intestina

intestina lauentur, aut aliquo medicamento ex-
 purgentur, medicamenta ea quæ ἐπιχρῶσις,
 idest, temperantia dicuntur, si iniiciantur, cor-
 rumpuntur: & uice iuuamenti magnum ægro-
 tantibus afferunt detrimentum. Qua de re con-
 sonum rationi uidetur, illico medicamentū ali-
 quod ægroto, quod morbi causam auertat, &
 intestina abstergat: potius, quàm mel, aut illi si-
 mile aliquod dare. Inter quæ (mea sententia)
 nullum hodie melius excogitari, aut haberi po-
 terit, quàm rhabarbarum, eo modo à nobis pa-
 ratum: aut myrobalani sæpe lauati. Nam rha-
 marindi sua acerositate mihi semper in hīs ulceri-
 bus suspecti fuerunt. Commendat enim Gale-
 nus, corpus cacochymum dysenteria affectum
 medicamento aliquo quod acrimoniæ expers
 sit, ante omnia inaniatur: quod omnes Galenū
 legentes sciunt. Sed quibus medicamētis opus
 hoc exequi debeant: non norunt. Nec Galenū
 recte percipiunt. immo eius confundunt doctri-
 nam: quum dicant opus illud confici debere,
 ad eius mentem, cum adipibus, oleo dulci: cera-
 to dulci: melicrato: melle: ptisana: & similibus.
 Quæ omnia dubio procul contra ipsum Gale-
 num sunt. Ipse enim libro citato secundo de Fa-
 cult. simpl. med. cap. duodecimo, tertiodecimo,
 & quartodecimo tradit: Si dolorum lenientia,
 qualia prædicta sunt medicamenta, in aluū ini-
 ciātur, anteaquàm corpus aliquo sit modo pur-
 gatū: quod putrescunt: & humorum caco-
 chymiam alunt. Videant igitur qui Galenum se

legisse gloriantur, multum mehercle refert Galenum legere: uel ipsum intelligere. Putant autem hodie multi, uel infimus pędagogus, quum quatuor gręculas literas nouit, & optimę latinę factum Galenum legit, cum mordicus tenere, & illico se medicum appellari posse. Sed longe se res habet. Nam artificiosissima doctrina instructus, & longo usu sit expertus, qui ad Galeni mirificam doctrinam accedit, ut ex ea aliquid depromat, decet. Aliter eius lectione eundem, uel similem quęstum faciet, pro firmo habeto, illi quem cribro aquam haurientes habere solēt. Sed de ijs satis. Et superioribus sermonibus uerba nectamus. Iubet sanę Gale. in dysenteria primo corpus euacuemus: de inde ea, quę dolores mitigant iniiciamus. Euacuat igitur Gal. per iniectiones primō melle: uel melicrato: uel ptisana: uel aqua lactis: Deinde ad ceratum dulce tragum, olea dulcia, pinguedines, amyllum, & gūmas deuenit. Utitur quippe Gal. pro euacuantibus medicamētis per sedem iniectis, melle, melicrato: ptisana: & aqua lactis: quę sufficientia sint pro deponenda cacochymia, uel non, satis nobis, & legentibus manifestum euadit. Quum sciamus hęc parū, aut nihil euacuare. Ea tamen Gal. admittebat. Quia suo æuō cętera, quę huic rei adaptari poterāt, fortia: acriat: & exasperantia erant medicamenta: cui si rhabarbarum, & myrobalani in usu medico haberentur, dubio procul eisdem uteretur, nec tam egregia medicamēta pro hac curanda affectio-

ne præmitteret; quum cacochymiam deponant: & ex uestigio constringant; duo potissima pro hac curanda affectione desiderata. At quum illi hæc ignota erant, suis citatis utebatur. Quæ quum debilia pro cacochymia deponenda erant, factum est: quod dolores sedantia medicamenta: postea iniecta corrumpebantur: & ægri peius habebant: & consequenter sæpius, quam nunc moriebantur. Nunc demum quod ars medica multo cultior, quàm unquam fuit, certum est, & benignis medicamentis, antiquis si cognitis, in usu tamen non habitis utamur. Eisdem primo cacochymiam deponimus: postea uero Galeni abstergentibus, & lauantibus utimur: post quæ, dolorum sedantia iniicimus, quæ quum corpus purgatum comperiunt, ualidius operantur, & potentius uires suas imprimunt. Vnde ægroti melius sentiunt: & citius euadunt. Conantur autem scioli hodie, dysentericos prædictis tantum hoc est tragi succo, sepo hircino: & rosaceo cerato, per inferius indita curare, ignorantes Galeni præceptiones libro duodecimo Methodi medendi, non procul à principio, quibus nos docet his citatis medicamentis, nos contra Symptoma tantum in dysenteria infrare: non uero contra morbum. Ita enim Galenus citato loco inquit: In dysentericorum deiectionibus, ubi uehementer rodunt, uel tragi succum: uel hircinum seuum: uel rosaceum: uel rosaceum ceratum per inferius indimus: Quibus utique præsidijs ipsa exulceratio intestinorum non sanatur: maxime

si putrescens aliquid habeant: Sed vires interim conuiescunt, atque, id est contra Symptoma instare, morbo ad id tempus neglecto. Quibus uerbis nihil clarius dici poterit. Quum igitur ñ morborum principijs oblistere possunt, quia uiribus constant ægrotantes: illi astricti prædictis Græcorum remedijs, interdum deiectiones sequuntur, & ulcera serpunt: & vires indies magis labuntur: adeo ut postea ægros releuare nō possint. Quod aduertēs Galenus ubi supra subdit. Vbi uirium roboris fiducia est, adeo nunquam contra Symptoma pugnamus: ut contra prorsus per ea nonnunquam præsidia quæ dolorem afferunt, morbos ipsos curemus: ueluti profecto dysenterix ipsi, mordentibus maxime medicamentis, tum potissimum medemur, quū utiq; est grauiissima. Hactenus Gal. cuius citata uerba dicent forte ñ intelligenda esse in dysenteria diuturna, & longa: pro qua curanda & auripigmento, & calceiua, & sandaracha, & similibus potentibus medicamētis medici untuntur. At ipse pro dysentericorum principijs uerba hæc potius accommodanda esse contestor: quia tum eorum vires potentes sunt: & ulcera exigua. Quibus si medicamenta ppinauerimus eo modo à nobis apparatus, acrem bilem intestinali corrodentem, & alteram paratam fluere, deponemus. Qua deposita, ulcera uel facillimis sanitatem consequētur: & adglutinabuntur, & cicatrice contegentur: tametsi maiora ob materiam super eam transeuntem reddita sint, nocuum

mentum planè contemnendum, quum iuuamen magnum sit: morbi causam scilicet præscindere. Nam per alteram uiam, quàm per intestina euacuare, non ita facile medicus potest. Quod si ad intestina corriuantem biliosum, & acrem humorem dysenteriam gignentem, medicus per superiora retrahere posset: & eum per uomitū euacuare, dubio procul ineptum esset, & contra Galeni præcepta libro Artis medicinalis, & Methodi suæ curatiuæ, per intestina ulceribus scaetentia materiam ducere. At quum hoc medicus non sic assequi potest, tamen si tentare pro uiribus debeat, consequens est, medicamentis purgatorijs id cōficiat: præsertim rhabarbaro, quo & Paulus forte usus fuit, & myrobalanis, quæ post purgationem constringunt: ac exiccant: ulceribus admodum congruæ qualitates: quibus nonnulli diacatholicum miscent: alijs diaphenicum. Quia si scamonium, & turbit recipit, corū tamen uires ita à palmulis, & cæteris ingredientibus infringuntur, ut eius operationes ac uires sicur non accendant: nec aliunde attrahat, quæ à sibi propinquissimis particulis. Sed biliosum hunc humorem per ea medicamenta quoque diuretica dicta, quæ frigidiuscula sunt, ut consueta semina quatuor, ad urinæ uias deriuamus. Quæ operam euidentius consequimur post uniuersum corpus purgatum. Nam diuretica potentia, & fortia, quæ sua natura calida, & sicca sunt medicamenta, Cornelius Celsus uituperat, ut fœniculum, absinthium, assarum, & similia.

Quia

Quia si humorē dyſenteriam facientem, ad urinae meatus non deriuent, uice iuandi, multum nocebunt, & ſuis qualitatibus cum errorem reddent, & ulcera magis irritabunt. Hoc noſtrū indicium, de propinandis purgatorijs medicamenti ſupra citati, in dyſenteria initio, firmat X Auicenna Fen decima ſexta terij, tractatu ſecundo, capite ſeptimo, dicens, Et ſi fuerit neceſſaria euacuatio propter malitiam humorum, fac eam cum timore, & cautela, & ſtude ut ſit ſolutiuum non uehemens, nociuum a credi, & ulceriſſimo ſit ſicut myrobalani: & cætera. Pro qua complenda operatione, eodem capite, rhabarbarum maxime extollit, & laudat: quod in uniuerſum communi officinarum rhabarbaro prædicto modo à nobis apparatus (ut dixi) reſpondet. Porrò, memoriae in præſenti euocare decet, id quod commentarijs noſtris in Dioſcoridem editis, diximus. ſ. quod rhabarbarum uſtū, aut exacte aſſum nullatenus dyſentericis dandū eſt. Nam ſi aliquo modo uſtum dandum eſt, id ſuper ignitam regulam parum uſtulum dandum eſt. quum ſic apparatus Græcorū rheo pontico reſpondet: quod natura ſua conſtringit. Sed mea ſententiā, rhabarbarum ex primo inſuſo extractum, ut noſtro dedimus ægrotanti, ſecurius eſt: & melius operatur, præcipue in dyſenteria initio: in quo materiam retinere plerumque periculoſum eſt. At lac in hoc noſtro caſu, tanquam noxium prætermiſſimus. Bilioſe enim deleſtiones febrī coniunctæ ſunt. Quibus

laboran

laborantibus. Hippocrates libro quinto Aphorif. sexagesimo quarto id interdicit, quū dicat, Lac, caput dolentibus dare, malum uero & febricitantibus: & quibus hippochondria suspensa murmurant: & siticulosi. Malum autem & quibus in febribus acutis biliosæ sunt deiectiones. Quæ uerba enarrans Galenus, inquit, non solū lac obesse deiectionib. biliosis acutis febribus complicatis, sed absolutè biliosis deiectionibus, etiam absq; febre repertis, & seorsum etiā, acutis febribus iunctis. Ratio uero est, quia acutæ febres ex bile fiunt, à qua materia, biliosæ quoque deiectiones pendent, in quam lac facile transmutatur, qua aucta, febres intenduntur: & pro fluuium crescit: immo ut Oribasio placet, eo maior fit relaxatio, & consequenter fluxus copiosior euadit. Vel dicendū, Nocet lac, quia euaporat: & à bile humore calido in euaporationem deducitur: unde febres cum deiectionibus acriores euadunt. Animaduertant igitur hodierni medicam artem exercentes, qui quum ad dysentericos accedūt, nullo discrimine facto, lac tanquam rem securissimam, ac supremum remedium dare cum deiectionibus, tum per os illico mandant. Quod quam periculosum sit, etiam dictis clarum euadit. Et eo magis: quia Galenus deiectionibus biliosis etiam absque febre compertis, lac noxium esse tradit. Quibus adde, quòd dysenteria, ut meminimus, & ex Galeno libro quarto Aphorif. adduximus, plerunque à bile ortum trahit: quia plerunque in aestate fit:

& regio

& regione calida. Cornelius Celsus: adeo lactis usum in corpore bilioso timeret, ut quum Hippocrates Aphorismum citatū interpretetur, uice dicendi, Deiectionibus biliosis lac malum est: dixit, Vbi urina biliosa fuerit, lac dare malum est. Respondebunt forte ἦ, qui lac dysentericis continuo porrigunt. Lac crudum non esse dādum: Sed uel recens multū, & calidum ab uberibus protinus effusum, aut lapidibus ignitis, aut candente ferro coctum, ut suadet Gale. & post eum omnes medici: quia intestina colluit, & ulcera abstergit: & pinguiori parte ulceribus collinatur: ueluti pinguedo, adeps, atque oui albumē. Quibus omnibus, ab acris humoribus natas mordicationes mitigat. At nos Hippocratis, & Galeni genuinum, & uerum sensum seruantes, cum prædictis medicis, lac sic paratum deiectionibus dysentericis conuenire fatemur: modo tamen febris non adsit. Quæ si præsens fuerit, ipsum tanquam præsens uenenum damnamus. Ut quoque idem firmauit Hippocrates libro quarto de ratione uictus ī morbis acutis, textu centesimo decimoquinto, quum dicat, si uero febris nō fuerit, uexentq; tormina, primū quidem lactis asinini calidi paucillum, deinde sensim, paulatimq; plus bibat. Suadet autem Galenus si febris non fuerit, & tormina uexent, tunc lac dandum esse, quasi uolens; si febris affixerit cum torminibus, tunc à lacte abstinere æger debet: ut in Aphorif. scriptum est. Et Aëtius Ser-mone nono suæ medicinæ subscripsit, quum dicat,

cat. In principio igitur post tertium diem: (per
mittēribus febribus) lacte recens multo adhuc
calido, utendum est: & cætera: Secundo respon-
demus, Galenum summopere lac eo dicto mo-
do apparatus in deiectionibus dysentericis lau-
dare, modo non sint biliosæ. Si enim deiectio-
nes dysentericæ, quæ plerunque biliosæ esse so-
lent, biliosæ fuerint, etiam quod febris non ad-
sit, eis afflictis lac dandum non est: quia eo dato
multa oriri solent incommoda: ut ex dictis luce
clarius euadit. Et nos longa experientia, ita eue-
nire sæpe obseruatum habemus. Nec enim ob-
stat, quod Hippocrates libro septimo de mor-
bis popularibus Erasolai filio, ueluti alijs, qui
dysenteria biliosa cum febre laborabant, lac filice
candefacta immissa, dabat: quum multa in
eis libris ab Hippocrate sunt dicta, à quibus ut
falsis, & male in usum tractis, se retraxit: ut ali-
bi quoque dictum habemus. In summa igitur
dicamus, Dysentericis febrientibus, lac dandum
non est. Item dysentericis deiectiones biliosas
habēribus, lac dandū non est. Quæ duo summo-
pere à medicis animaduersa uellem: quum mor-
bus is perniciosissimus sit: & mortifer, à quo ubi-
que plusquam ab alio morbo ægrotantes disce-
dunt, & moriuntur.

CVRATIO QUADRAGESIMA QVINTA

ta, in qua agitur de dysenteria ab atra bile orta.

L Azarus Græcus uir boni habitus, quadragenarius,

K uel

uel circa, ex Neapoli ciuitate, quæ hodie Turcarum Imperio subiacet, oriundus, dysenteria ab atra bile orta torqueri cœpit. In qua tortiones uentris altam partem potissimum occupabant, præhendebant uel: & deiectiones nigre splendentes, fusæ, & non concreta, cum quadam liuiditate erant: quibus sanguis promiscue immixtus erat: ut gracilioribus intestinis ulcera insita esse quisque sensatus medicus dicere debeat. Nam deiectione quum terrâ attingebant, aceti acerrimi modo respersti ebulliebant: et ipsam abrodebant: & fermentabant: ut non mirandum sit, à tam acris, & mordaci, ac exedente humore, Genito morbo si ægrotus hic intra quinque dies è uita discesserit.

S C H O L I A.

Hippocrates libro quarto Aphorif. textu uigesimo quarto inquit, Difficultas intestinorum, si ab atra bile incœperit, letalis est. Fit autem dysenteria à mordaci, & acris, ac rodente humore semper: ut bile flaua: pituita salsa, & atra bile. Quæ enim dysenteria ex bile, uel salsa pituita euenit, plerunque sanatur. At quæ ab atra bile fit, in sanabilis est: quum humor hic non solum intestina abrodit, & ea exedit, ut acres cæteri humores faciunt, sed ulcera cancro ulcerato intestina depascens, & ea erodens, similia gignit. Ex quibus mors certa sequitur. Plerunque autem æstatis fine, aut autumnii initio morbus hic fit: sed potissimum in regionibus calidis, ut Aegypto apud Chairû ciuitatem, Arabia, Africa, & India: in quibus sæpe Lusitani nostri ex hoc morbo,

bo, quam altero alio torquētur, & moriuntur. Gignitur quippe in corporibus calidissimam regionem in colentibus humor acris torridus, ex assatus, quidam: qui quum uarias affectiones gignere natus sit, in India potissimū, & Aegypto, intestina repit: & dysenteriam causat. Quia homines illic carnibus uescuntur animalium, quibus cassia fistularis purgatoria pro pastu, & cibo erat. Firmatur hoc nostrum indicium: quia in India raro phrenetici, & Pleuritici comperiuntur: morbi ab acris ijs humoribus gigni soliti. Quod non aliunde euenit: nisi, quia nutrimentum ex prædictis carnibus purgatoriam uim habentibus, humorem torridum, & acrem ad intestina deriuat: & diuertit. Vnde homines dysenterici plerunque fiunt. Quorum si contingat, ut aliquis euadat, is certe sero, & magno cum labore ad sanitatem reuertitur. Vidimus autem nos quendam militem robustum, & fortem prædicta dysenteria afflictum: qui, quum Dei gratia per manus nostras, à tam sauo, & truculento morbo euasit, Vix intra annum ad solitas uires reuerti potuit.

CVRATIO QVADRAGESIMASE-

xta, in qua agitur de dysenteria biliosa, Ge-

lide potu curata.

Iuuenis biliosus quum biliosis deiectionibus, uigente lætate, affligi cœpisset: ut intestinorum ramenta iam emitterentur, & multum sitiret: absque medicorum con-

filio, qui eius curam habeant, copiosiori aquæ frigide potu usus fuit: & illico fluxus restrictus est: & ille à tam saevo morbo liber.

CVRATIO QVADRAGESIMASE

ptima, in qua agitur de quodam qui quum dysenteria cruciabatur, cum muliere coiuit, & sanus est factus.

Plures Epydemica dysenteria affectos curamus: inter quos, Mulo medicus quidã, ueterinarius dictus, erat, qui quum dysenteria grauiter opprimeretur, in nocte, erecta uirga ad foeminam sibi proximam se direxit, & cum ea leniter Hymenæum exereuit: et illico deiectiones cessarunt: & postea in aurora mihi ad eum accedenti enarrauit: inde sanus euasit.

SCHOLIA.

Dysenteriam scortatio sanat, dixit Hippocrates ultimis uerbis librorum de morbis uulgaribus. Est autē scortatio, siue ille ait, turpis scortatio, ea qua Diogenes Cynicus, quum meretricem expectaret usus fuit. Cui quū ad illū expectantem, sed tarde peruenisset, turpiter, & contra Dei præcepta obiecit, Manus Hymenæum celebrando te præuenit. Eiecerat autem in terram semen pudendis manu admota. De cuius hominis continentia, ac constantia Galenum legito, lib. sexto de locis affectis, cap. 4. Qui sanè cum eo in hac re dignus repræhensione est,

Curatio

CVRATIO QVADRAGESIMA

oſtaua, in qua agitur, quod dysſenterix bilio
ſe ſanguinis miſſio conueniat.

Reuereudus Abbas Graciolus dysſenteria bilioſa, cū febrī laborabat: uir omnino ſanguineus, obſiſus, & multo uini potui deditus. Qui, quum multum ex morbo affligeretur, accerſiri me illico ad ſe fecit. Quē, quum ſic dysſentericum febrientem pinguem, et ſubruffum contempſerem, illi internam dextri brachij uenam ſecare feci: et ad uncias quinque ſanguinem fluere. A qua ſanguinis miſſione melius habuit: & paucis adhibitis remedijs, intra paucos dies ſanitati fuit reſtitutus.

SCHOLIA.

Contēdunt multi nullatenus dysſentericis ſanguinis miſſionem conuenire: & pro ſua fulcien-
da hæreſi, Galenum adducunt, libro Artis cura-
tiuæ ad Glauconem: capite quartodecimo: ubi
ait, Sed neque ſi fuerit febris cū profluuiō uen-
tris, alia eſt opus euacuatione. Verum hæc ſo-
la ſufficit: quanuis non ſit pro multitudinis ra-
tione: Quicunq; enim his plus adimere fore ne-
ceſſarium putantes, aut ſanguinem mittere, aut
uentrem mouere tentarunt: in grauiora pericu-
la duxerunt. Hæc Gal. Quibus addunt: quod in
dysſenterix curatione nunquam ipſe ſanguinis
extrahendi mentionem fecit: quod non præte-
riſſet, ſi aliquo modo ſanguinis miſſionem dysſen-
tericis conuenire credidiſſet. Item dysſenteria à

cacoehymia euenit: cui potius purgatio, quam sanguinis missio conuenit. Igitur sanguinis extractio dysentericis admittenda non est. Hæc enim, & similia sunt, quibus ñ firmare conatur, uenæ sectionem dysentericis fieri non debere: quæ nos facillimis euertere in præsentem conabimur contrarium indicantes: quum difficultati intestinorum biliosæ sanguinis missio summum sit remedium: præsertim quando febris illi coniungitur: quia febris cor occupatis ratione sanguinis missio conuenit: modo uires, ætas, & cætera ñs annexa consentiant. Item, quia sanguinis extractio per uenæ sectionem, materiam ad ulcera corriuantem retrahit: inde fluxus minuitur, & ulcera pristinam sanitatē consequuntur. Quibus adde, in dysenteria ulcera cum tortionibus, & doloribus comperiuntur, ad quæ materiæ fluunt: pro quibus retrahendis uenæ sectio summum est remedium. Hinc enim est, quod dixit Auicenna Fen quarta, libri primi, capite de Phlebotomia, *Amplius quia Phlebotomia, propterea quod ad diuersum trahit, naturam secundum plurimum retinet: ut iure dicendum sit, nostram in hoc Reuerendo Abbate admissam sanguinis missionem, iustam: ac Methodo quadam curandi cerissima firmatam esse: Quia sanguinis missione euentatio quædam fit: qua uniuersum corpus refrigerationem quandam consequitur: & ea mediante, mala membrorum qualitas deponitur: & humorum acredo emendatur. Nec enim Galenus, unquam, si quis eius in-*

timius

timus depræhendat animum, in dysenterica uenæ sectionem uitauit, ut est uidere loco citato libri Artis curat. ad Glauc. in quo præ cæteris clarius sanguinis missionem in dysenteria abnegare uidetur: Cōmendat autem inibi Gal. quod quando feбри uentris profluuium copulatur, tunc nec uētris solutio, nec sanguinis missio cōuenit: non propterea quod sanguinis missio consentientibus uiribus, non conueniat, quia retractio sursum à partibus inferioribus fiat: & fluxus fluxum curat: & naturam secundum plurimum retinet: sed hac potissimum de causa. Quia quum febris adsit, & uentris profluuium superuenit, aut simul ambo inuadunt, timet, ut si altera, uel per sanguinis missionē, uel pharmaci exhibitionem euacuatio fiat: quod procedente morbo, æger imbecillis fiat, & succumbat. Proinde hic Galenus potius medicum attentum reddit: quā illi præceptum tradit: quod alui profluuiio febriciuncto sanguinis missio, aut uētris purgatio non conueniat: conuenit quippe, ubi cætera consentiunt. Sed ea attentione, & cautela exercenda est: ut iuuet, & non noceat. Iuuabit autem quando malam intemperiem materiam gignentem, quæ fluxum fouet, extirpauerit: uel saltem contemperauerit: aut sursum materiam paratam fluere, retraxerit. Sed hæc ex Galeno adducta, profluuiio uentris diarrhææ dicto morbo, & febrici cōplicato dicata sint proponamus: De quo Gal. tantum eo citato loco loquitur. At sermo noster de dysenteria, ubi ulcera, dolo

res & febres sunt, proponit. Quibus omnibus ē directo sanguinis missio couenit; nec Galenus unquam eam negauit: Immo Aëtius sermone nono suæ medicinæ dysentericis eam summum esse remedium tradit, dicens: Si uero sanguinis impetus uehementer urgeat: quemadmodum etiam si maxima inflammatio subest, præsertim in his qui plurimo sanguine abundant, uena incidenda, si uires non resistant: & maxime in quibus consueta sanguinis excretio cohibetur. Auferre autem oportet neque multum, neque coacervatum: Ab utroque enim uenter conturbatur. Omnium uero maxime cauebimus ne animi deliquium fiat. Quare desidenti etiam dysenterico uenam secabimus. Hac enim desidentes forma dum secatur uena, minus reliquis animo linquuntur. Hæc Aëtius: quibus annectit sequentia, apud nos pro ridiculo habita: & uere tanto uiro indigna: quæ ita habet, secare autem oportet in dextro cubito uenam humeralem appellatam: neque enim similiter hac uena incisa uires labefactantur, & insensibiliter quodam modo, furtimque sanguis aufertur: quod si hæc non appareat, necessario mediam secamus: inferiorem autem incidere ob subiacentem arteriam, uitandum. Hæc enim sunt quæ omnino puerilia diximus, & Aëtio indigna iudicamus. Quanquam non nos lateat, pauca in suis extrare commentarijs, quæ non ab alijs acceperit: ut ex multis conflatum, & refarcitum opus, dici mereatur: Cæterum subdit, fissuram omnino tenuissimam infligemus:

non

non enim ob multitudinem sanguinis euacuandam, sectionem facimus: Sed ut materiam quasi per riuos transferamus. Paucus autem sanguis etiam multo tempore emissus, inflammationem mitigat, & sanguinis ad intestina delationem reuellit: innatumque calorem sensim refrigerans, somnum magis, quam animi deliquium inducit. Est autem optimum dysentericis remedium somnus: Hastenus Aëtii uerba. Quæ sane contemplatione sunt digna: quæ ad dysentericorum salutem, multum faciant, & ueram uenæ secandæ methodum, ac uiam in dysenteria morbo doceant. Neque est, quod nobis obtrudat aliquis Galenum uarijs in locis suæ doctrinæ: ex quibus decerpitur, sanguinis missionem tantum abesse, ut uentrem constringat, & ipsius fluxum cohibeat, ut potius ipsum fluidum faciat: quod uerum esse cum illis fatemur, quando ad animi usque defectionem sanguis mittitur: ut apud ipsum legitur libro primo Aphorismorum, enarratione uigesima tertia: & nono Methodi mendendi, ueluti libello de sanguinis missione: quæ omnia aduertens Aëtius, ubi supra, dixit, auferre autem oportet neque multum, neque coaceruatum. Ab utroque enim uenter conturbatur, & ultra, Omniū uero maxime cauebimus, ne animi deliquium fiat: nouimus autem nos cum Aëtio, & Galeno, sicut Large sanguinis missiones ad animi usque deliquium factæ corpora refrigerant, & aluum citam faciunt: ita moderatæ sanguinis extractiones, eam constringunt, &

eiusdem fluxiones cohibent, ut experientia quotidiana indicat: & Auicenna memoriæ commendauit.

CVRATIO QVADRAGESIMANO

na, in qua agitur de Puella uentris profluuiio laborante:

Nata Magnifici Bartholomei, Gerardi nobilis Florentini, quum sedecim suæ ætatis menses æquaret, in uentris uarium profluuium lapsa est: quæ quum nutritrix constringentibus, & optimis cibarijs usa esset, intra paucos dies, sola ipsius lactis suctione, sanitati fuit restituta.

SCHOLIA.

Non enim puellæ huius uentris profluuium simile illi est, quo pueri lumbricis affecti corripuntur; pro quo curando, artificio opus est: quum interdum fluxus pendet, lumbrici corporis alatas partes ascendunt, occupant uel: quibus ita hærent, ut difficulter foras protrudi possint.

CVRATIO QVINQVAGESIMA,

in qua agitur de iccoraria dysenteria.

Beltramus Neapolitanus Comes Illustris, quum ex Ferraria Neapolim hac iter ageret, in duplicem tertianam lapsus est. Qui cum deficientibus iam febribus, ad iter accingeretur, illi dysenteria iccoraria dicta superuenit:

uenit: & paucis elapsis diebus, diem suum obiit. Primo autem liquida sanguinolenta aquis, quibus recens caro lota esse uidetur, simillima emittere cœpit. Postea ramentosa quedam, ac carunculas sanguinolentas, foetidâs, graueolentes, & putidas: ut iccur post amissas eius facultates retentricem, & alteratricem, colliquatũ esse, & eius carnem in deiectionibus emissam dicendum sit. Quod quandoque fieri meminit Gale. libro octauo de compo. med. secundum locos, capite sexto: in quo de hepatis affectionibus agit.

CVRATIO QVINQVAGESIMAPRIMA, in qua agitur, de utero gerente muliere, dysenteria laborante.

Pregnans mulier quum gestationis nonum mensem aggredcretur, dysenteria letali corripit cœpit: quæ nullis præsidijs domabatur. At quum pareret, illico dysenteria restricta est, & illa paulatim sanitatem consecuta fuit. Alteram nouimus prægnantẽ sex mensium, quæ quũ dysenteriam patiebatur, abortiuit: & sana facta est.

SCHOLIA.

Dysenteria ante partum salubris ab Hippocrate iudicata est. Quod uerum esse historię nostrę testantur. Ita enim Hippocrates libro septimo de morbis popularibus memorię cõmendauit, Epicharmi uxori ante partum dysenteria, dolor, alui egestionis subcruentę, mucosę: ubi pepisset statim sana erat: diuersionis forte rōne.
Cura-

CVRATIO QVINQVAGESIMASE-
conda, in qua agitur de muliere, quæ quum pa-
riebat insana, & melancholica fiebat.

C Arcinatoris uxor uenusta, qui ad forum agit,
 quum optimè semper ualeat, post partum illico
 melancholia morbo afficitur: & per mensem in-
 sana permanet. Sed postea paucis adhibitis præsi-
 dijs ad consuetam sanitatem reuertitur. Cuius affectionis cau-
 sa, humor melancholicus commotus parturitionis tempo-
 recessè uidetur.

CVRATIO QVINQVAGESIMATER-
tia, in qua agitur de puella ob dysenteriam ma-
le curatam emortua.

P uella nata annos decē dysenteria laborare cœpit,
 & illa quidem crassioribus intestinis instat. Quæ
 ita esse percipiebatur: quia præter deiectiones, quas uae-
 rias emittebat, ramentosa quædam cruenta per se in eis
 uidebantur, & inæ uentris parti dolores, & termina in-
 fixa erant. Cui cum nulla nostro consilio facta essent re-
 media, & meliusculæ haberet, eius patres nobis præfa-
 ti iuncta habita, ne amplius ad eam inuisendam accedere-
 mus, significarunt. Sed an auaritia cōbusti ignoro. Aua-
 ritia. Ut enarras se res habet: et me instigāte, è domo pro-
 trusus es tu. Amatus. Forte, quia me oīum maximè petā-
 cē noueris. Auaritia. Absit: imo, quia te oīum medicorū
 modestissimū, et liberalissimū, et mihi cōtrariū nouerim,
 ut domo omni data opera excludereris, conata sum. Artē
 medicam liberaliter exerces, & nulla spectata mercede
 ad

ad ægros inuisendos alacriter accedis: Hippocratem forte imitatus in suo iureiurando, & Epistola illa Senatui, populoq; Abderitano dicata: à quo hodierni medici longe distrahuntur, in quorū ore frequētes uersiculi ij sunt,

Exige, dum dolor est: nam post quā pœna recessit,

Audebit sanus dicere, Multa dedi:

Amatus. Ii doctrina tua imbuti necesse est, & illa carmina habeant, quæ in omni officina pro symbolo habentur: & ita leguntur.

Medicis in morbis totus promittitur orbis:

Mox fugit à mente Medicus morbo recedente,

Anaritia. Non hæc tantū tenaciter teneas. Sed sæpe ægrotis hodiernis ea obijcias, ac inculces, modo pecuniolas corradere, aut aliquid extorquere ex eis uelles, opus est.

Amatus. In tam male feriatis ægrotantes ut tu impingis, mihi incidere nunquam (quod equidem meminim) hucusque contigit: tametsi orbis bonam partem perlustrauerim, & uariarum gentium animos dignouerim. Auaritia.

Mirum dixeris, si modo uerum enarres: quum hodie meis seminarijs infecta omnia sint. Ita ut nulli hodie extent Manlij, nulli Cornelij, aut Scipiones: qui ut currentur tot clocent sestertia: & ita amplissimis muneribus medicos honestent. Amatus.

Nos tenui ac nostra fortuna contenti euadimus. Tametsi nō semper in Manlios, aut Honorium quartum Pontificem Max. aut Ludouicū undecimum Galliarum Regem, incidimus. Anaritia.

Hoc, quum nosco, quod est apud Plutarchum, libello de bona ualitudine, & ita habet. Verecundior si fueris, paupertatem turpiter patieris. Amatus. Hæc missa faciamus, & ad puellam de qua sermo agitur, reuertamur: ad quam post nos alter ingressus est. Sub cuius tyranni-

ca potestate, intra paucos dies obiit.

SCHOLIA.

Tametsi ampla medicamentorum sylua dysentericis conuenientium comperiat: nos tamen hic ex eis nonnulla memoriae euocabimus, ut lector ea in promptu habeat. Primo occurrunt ex eis, purgantia: Deinde abstergentia, & lauantia: postea dolorum sedantia, & intestina contegentia, ultimo constringentia.

Ex purgatorijs medicamentis dysentericis conuenientibus est rhabarbarum parum ustulatum: aut ex primo infuso distractum, & secundo infuso datum. Myrobalanorum omne genus: & Thamarindi.

Abstergentia, & lauantia.

Aqua lactis, aqua mellis, aqua hordei, aqua decocti maluauisci, decoctum furfuris triticeae, ius cicerum, decoctum Guaiaci, uel rosatum colatiuum, saccharum, & eis potentiora, lotium, lixiuum, muria piscium salforum, aut oliuarum colimbadam. Dolorum sedantia.

Dolorum sedantia, & intestina contegentia, ac humores obtundentia, sunt Adeps caprinus, butyrum recens, album ouis, uirellus ouis, Adeps porcinus, hircinus, Gallinaceus, & anserinus, Amilum, Tragacantha, Gummi arabicum, oleum rosaceum, cera alba, ceratum album, quod album Galeni appellamus unguentum, & ex cera alba saepe elota, & oleo rosaceo componitur: lac coctum tragus. Et ex stupefacientibus dolorum sedantibus se
men

men hyosciami, semen papaueris, opium, pilula de cynoglossa, phylonium tanroperè à Galieno, & medicis decantarum, athanasia: quorum pōdus à drachima una ad scriptula quatuor est: quæ non nisi uiribus ualentibus propinanda sunt. Ex opio uero, & stuporem inducentibus, paratæ glandes, per inferiora, non nisi filoligatæ, immittuntur.

Constringentia sunt.

Poligoniū, idest corrigiola, uel sanguinaria, aut centumnodia dicta herba, Gnaphalium, centūculus, uel romentum dicta herba, herbarijs satis nora: rhus coriariorū olim obsonijs deseruiens, nunc sumac dicta, præcipue eius semina rubra: Plantago tota: Bursa pastoris, rosa rubra sicca: Myrtus, thamarix: rubus, suberis cortex: mora acerbata: semina uuæ: Glandium capita concava: quibus in Italia, & uniuersa Græcia. Coriarij pro præparandis pellibus utuntur: Lapathi semen, Galla, Malicorium aridum: rubi radix: Symphyti, idest maioris consolidæ radix, folia & semen: Balauustum, equisetum, idest cauda æquina: hypocistis folia salicis: Althææ radix: Alcea, dicta ungarica malua, summopere à multis Germanis laudata, præsertim pro dysenteria curanda: Iadanum: Acacia: Coralli: Rheon ponticum, hodie multis satis cognitum: Coagulum leporis. Sanguis draconis: Thus: Mastix: terra lemnia, quæ multis laudibus digna est: & hodie sub boli armenicæ nomine adfertur, & in officinis uenditur: Carabe, succinum dictum: Cydonia,

nia, pyra, agrestia: Corna lapidosa: mespila: oryza tosta, lentes cortice dempro, bis coctæ: cortices castanearum: cornu ceruinum, ustulatum: aqua pluuiialis calybeata. Vinum nigrum, crassum, acerbum: saccharum rosatum antiquum. Ex quibus clysteres, inunctiones, unguenta, emplastra, cataplasmata, fomenta, suffumigia, sacculi, portiones boli, pilulæ, & si quæ sunt alia, parari possunt: quibus practica rû libri referti sunt. Adfertur tamen hodie ex Indiæ regione arboris cuiusdam liber, siue cortex, dysentericis unicum subsidium: quem Indiæ incola sua uoce Gargapau uocant: & eum primo in Lusitaniam attulit Doctor Barbossius medicus longa experientia præditus.

C V R A T I O Q V I N Q V A G E S I M A

quarta, in qua agitur de quodam hectico ad extremam maciem deueniente, qui postea sanitatem fuit adeptus.

Iannes maria Marcantonius uir opulentus, natus ante nos quinque supra triginta, ita a marcòre, & tabe confectus erat, ut omnes eum medici pro hectico confirmato, multis iam tentatis, pro eius recuperanda ualitudine remedijs, relinquerent. Qui, quum ad nos peruenisset, nõ quidem ut curaretur (id enim factu impossibile uidebatur) sed ut suæ, & amicorum opinioni satisfaccret: Is igitur, Dei gratia, paucis machinamentis, intra sex mensium spatium, sanitati fuit restitutus. Sunt autem ea à nobis parata sequentia. Testudines nemorales accipies, quas

quas Italia Galanas, Lusitania uero, iuxta, ac Hispania Tartarugas appellat: quas à testis suis denudabis, & optime eorum carnes lauabis: quas incoquendas in caldario aqua fontana pleno, & multo tritico referto, curabis. Cæterum hoc triticum, ac carnes, & ius postea pullis galinacis edenda dabis: & eisdem eos saginabis. Quibus pullis æger sepe lacte apparatus uestatur: et alijs non utatur carnibus. Item singulis diebus, in aurora ieiuno stomacho libram unã lactis Asinæ recens emulcti cum pauco saccharo bibebat. Et exterius corpus humectantibus balneis irrigabat, & oleo uiolaceo, & amygdalarum dulcium, mixtis inungebatur. Quibus crassus, & obesus, ac sanus intra sex menses (ut dixi) est redditus. At testudines in cibo omnino, uelut altera similia, abhorrebat: quæ de causa ad pullorum prædictam saginationem deuenimus.

S C H O L I A.

Est autem Galeno authore libro de Tabe, capite sexto, duplex ipsa extenuatorum affectio. Vna quidem, ubi is humor solidorum corporum perijt; qui eorum proprium est alimentum: & præterea molliores carnes liquatæ sunt. Altera uero, dñ solidiora etiã corpora sunt exiccata: quæ utique & prima, & similia appellat. Hæc igitur nequit curari, sicuti nec senectus. Altera uero prima, scilicet dicta, periculo quidem non caret, non tamen eo usq; , ut nullo modo curari possit. Quæadmodũ hæc de qua à nobis sermo agitur. Plura uero de heptica, & Marasmo legito tertiana nostra Centuria: quã Deo

Opt. Max. fauente propediē in lucē mittemus.

CVRATIO QVINQVAGESIMA
 quinta, in qua agitur de apparatu Trochisco
 rum de Vipera Theriacā adornantiū.

MArſi homines uiperarum uenatores, quibus uiperas pro conficiendis paſtillis theriacis commenda-
 ueramus, uiperas non niſi media æſtate Anconam por-
 tarunt. Præceſſerat autem Ver pluuiosum, & frigidum.
 qua de cauſa reptilia, non niſi æſtate uenari potuerunt.
 Iubet autem Galenus Veris tempore uiperas capi: uel ſal-
 tem æſtatis initio, pro prædictis conficiendis paſtillis.
 At quum uer pluuiosum, & frigidum (ut dixi) anteceſſe-
 rat, & eas uenari, non niſi media æſtate, fuit poſſibile,
 eiſdem uti coacti ſumus. A mari autem longe captæ fue-
 runt: ut Gal. ſuadet, capiuntur: nam quæ ad ripas maris
 uerſantur uiperæ ſalſugine quadam præditæ, theriacam
 ſitis conciliatricem maxime conſtant. Quo ſit, ab eis ab-
 ſtinendum iure Galenus ſuadet. Exemplum eſt: quod, qui
 ab ijs uiperis ad ripas maris agentibus, morſi fuerunt:
 ſiti ingentiſſima anhelantes interierunt. Ex Pineto autē
 Rauennate hæ adductæ ſunt, promiſcuè maſculi, & fœ-
 minæ, recens captæ, numero duodecim. Quas Albericus
 dexter pharmacopola, ſuper tabulam interſciebat, unius
 cuique caput, & caudam acutiſſimis duobus cultris, qua-
 tuor digitorum quantitate, & maiori, præcidendo. Qua-
 rum nonnullas foetas uiperinis catulis ad exitum matu-
 ris, offendimus. Erant autem uiperæ omnes hæ poſt obi-
 tum uiuaces, & mobiles. Cupit uero Aëtius pro ijs theria-
 cis concinuantis orbiculis fœminas uiperas habere: quas
 foetas

fectas omnino detestatur Galenus libro primo de Antidotis. Quia, ut tradit Aëtius, seipsis prægnantes magis exasperatæ redduntur. Eis igitur interanea exempta sunt: & pellis detracta. Quæ in longitudinem apertæ, & optime aqua lotæ, & albæ redditæ, in cacabo aqua pleno, adiecto uirgæ anetho, ita incoctæ sunt: quo ad spinæ à carnibus separari uidebantur. Hieronymus. Cur micam salis à Galeno desideratam, in hac coctura præterniisti? Amatus. Quia æstatis tempore uiperæ captæ sunt: quarum caro tunc sitis efficax admodum est: unde à Galeno citato loco traditum est, iam uero salis injici debet, siquidem conueniente tempore uiperas ceperis, modicum: sin autem æstate, nihil. Hieronymus. Recte sanè Galenum tenes: quem quoque aliquando uiperis in æstate captis, pro orbiculis ijs componendis, usum fuisse, creditu facile est: quum tunc temporis uiperas absque sale incoquendas suadeat. Amatus. Id uerisimile est: & eo magis, quia nonnulli (ut ille refert) media æstate uiperas uenâdas esse cõtendebant: tametsi eorum opinionem refellat. At quia non semper instituto tempore uenari uiperas possunt, media æstate si habentur, ex eis pastilli recte conficiuntur: modo nihil salis, aut panis saliti, aut fermentati, ut à nobis factum est, addatur. Viperas igitur optime coctas ad prunarum ignem ex lebete extraximus: quarum carnes ab spinis optime purgatas mortario indidimus. Quibus panis azimi biscocti tantum super addidimus: quantum pro componenda materia, ut recte ex ea pastilli formentur, uisum fuit. Nam libello de Theriaca ad Pamphilianum Galenus tantum panis nitidi arefacti admittit: quantum carniû uiperæ par pondus est: Dæmocritum forte secutus: qui tantum panis, quantum car-

pro ijs orbiculis fingendis, adiungebat: ut meminit ipse libello de Theriaca ad Pisonem. Criton tamen, ut idē Gal. meminit ultimis uerbis de Theriaca ad Pomphiliæ num, carnibus uiperarum decem, unciam unam panis sigillinci, idest, ex farinae flore parati, admiscendam censet. Porro libro primo de Antidotis Galenus, ubi de hac re per ample loquitur, inquit: Nonnulli dimidiam ponderis partem ex pane iniiciunt: nonnulli uero tertiam. Ego etiam quartam, quintamq; nonnunquam indidi. Quum igitur Galenum nos hac in re uarium contemplaremur, diligenti pharmacopola commissimus, tatum biscocti panis misceret, quantum pro formandis pastillis sat esset: qui, ut mihi quærenti postea exposuit, panis tertiam partem ad summum, carnibus pro conficiendis pastillis admiscuit: ut ex carniuum pondere aqua lance facta, deprahendebat: in qua carniuum cum pane mixtione, iuris siue ex uiperis decocti paululum miscuerat: tametsi Galenus hoc non admodum laudet, dicens: Qui ante me Cesari antidotum preparabant, Viperarum decocto ipsum irrigabant. At ego longo tempore id factitabam: uerum postea melius esse existimaui, panem in leuorem detritum, ita uiperarum carni diligenter prius contritæ, permiscere: citius enim hoc pacto orbiculi siccescunt, arido pane, non humido illis admixto, hætenus. Gal. Ex hac igitur optime efformata massa, trochisci admodum subtiles, & parui sunt compositi, quos oppobalsamo ex peru, terra superioribus annis nouiter reperta aduecto inunctos, ut suadet Galenus in umbra exiccari fecimus: ita tamen ut singulis diebus eos pharmacopola, bis, & ter, euerteret: ne altera eorum parte exiccata, altera humidior maneret, putredini obnoxia. Continuo igitur ad quindecim dies

dies uertebatur, qui optimè siccati uitreo in uase sunt repositi, et asseruati. Perdurant autem ij ad quatuor usque annos, & amplius: qui theriaces fundamentum sunt: & ab eis theriaca nomen contraxit: ut in Scholia patebit. Valent autem trochisci ij potissimum Elephantiasi, & alijs uarijs affectionibus: de quibus, quum dabitur occasio loquemur.

S C H O L I A.

Vocatur pastilli ij de uipera, siue orbiculi theriaci, aut potius trochisci de Tyro: unde qui inter trochiscos de uipera, & trochiscos de tyro differentiam facere contendunt, omnino hallucinantur. Ex ijs autem receptarij quidam sunt luminaribus æquales, quos sua inscitia dimittere satius est. Est autē θήριον Græcis idem quod Romanis fera, siue reptilium omne genus: unde uipera, quia fera, & therion dicta, Theriaca antidotus appellatur: non uero à tyro animali particulariter sic dicto. Vocant autem Arabes tyrum, Viperam: ut ex Serapione facile quis comprehendere poterit: quum, quæ Echidnæ Græci tribuunt, ille suo tyro conscripsit. Multi tamē tyrum à uipera diuersum animal, & in Aegypto repertum credentes, trochiscos de uipera diuersos à trochiscis de Tyro faciunt, quum tamen Tyrus apud Arabes, & Vipera Latinis, idē sit, ut latius Leonicens, in Plinij, & Medicorū erratis primo, aperuit: & post eum Manardus Ferraricnsis, ac Leonardus Fuchsius Germanus Cæterum Theriaces apparatus, breui quum

omnia ad manum fuerint, & eam præparauerimus, describemus. Curamus autem nos singula simplicia eam adornantia, uel ex finibus orbis, nullis parcentes sumptibus selecta habere.

CVRATIO QVINQVAGESIMA

sexta, in qua agitur de lyenteria.

Dominicus Margaretus nobilis Anconitanus senio confectus, quum per plures dies semicrudum cibum per secessum emitteret, & multa illum præsidia tentata non iuuissent, hoc electuario ultimo refectus fuit: & sanitatem obtinuit. Recip. succhari rosati Neapolitani antiqui. unc. 6. Theriacis optimæ. unc. 6. Cum miuacidoniorum completa. q. suff. misce, fiat conditum: cuius semiunciam singulis auroris ieiuno stomacho capiat, & nihil desuper bibat.

CVRATIO QVINQVAGESIMA

septima, in qua agitur de puero mania correpto.

Puer Hebræus annos natus sedecim, temperatura biliosa ad atram inclinante, per Italianam canicula uigente thura uendebat: qui quum noctu uiuum sepeli somniaret, sequenti die à cibus abstinuit, ieiunium Hebræorum more celebrando, in quo, & per torridum solem iter faciebat. Ex cuius uisione, ac inedia exassati humores caput obrepserunt: & puerum insanum reddiderunt. Nam ad diuersorium, quum puer is peruenisset: ex puteo aquam hauriebat, et subuculam, qua induebatur, lauare mittebatur: quem quum mulieres increparent, quadrantes ex crumena

na extorsit, & in puteum eiecit. Quo facto, hunc deli-
 rantem mulieres iudicarunt: & eum in cubiculum subdi-
 xerunt: sed postea Bononiam transmiserunt. Vbi à medi-
 cis utcunque gubernatum, illico paucis intermedijs die-
 bus Anconam amandarunt. Ad quem accedens ipse, om-
 nia (ut decet) ab assistētibus inquirō. Et hunc primo in-
 sania affici: & postea interposito uno, uel altero die, fe-
 bri uexari deprehendi: qua & nunc corripitur: tertiana
 scilicet duplici, raro solita deficere. Cui memoria parum
 esse lesa, ceteris omnino corruptis duabus potentijs, scili-
 cet Imaginatrice, & Ratiocinatrice. Huic igitur reme-
 dia conuenientia adhibiturus, primo sanguinem ex capi-
 tis uena, cephalica dicta extrahere facio, cuius missione
 quum præsens essem, nec eum admodum atrum, & cras-
 sum, inmo optime cōsistentiæ, & coloris rubri uiderem:
 tribus effluxis uncijs, uulnus occludere feci. Et illico hūc
 ebibit syrupum. Recip. Syrupi de Boragine, de uiolis,
 nenupharini, an. unciam mediam. Aquarum lactuce, uio-
 larum, endiuie. an. unc. 1. misce, quem in aurora, & ue-
 speris singulis sequentibus diebus capiat: noctu uero ca-
 put hac embrocha irrigatur, quæ habet. Recip. foliorū
 lactuce, endiuie, boraginis, hyosciami, uiolarum, senæ, ca-
 lieum papaueris nigri cum suo semine, numero. 1 2: flo-
 rum boraginis, nenupharis, uiolarum, buglossæ, rosarum,
 an. pg. 1. In libris quindecim aque fiat decoctio sufficiens:
 facta colatura, adde olei uiolacei, rosacei, an. unc. 3. misce,
 quo infuso per dimidiam horam caput irrigetur, ac ab-
 sterso, tempora, frons, nasus, & brachialia populeo inun-
 gantur, ad somnum conciliandum, & malam calidam, &
 siccam intemperiem emendandam. Dein uero cucurbitu-
 læ spatulis cum scarificatione adnotæ sunt, ueluti frictio

nes, retractiones, ac derivationes: quin & hirudines ano
adnotæ fuerunt: quibus omnibus melius habere cœpit.
Nam & humorem sæpe per leuiora quædam pharmaca
euaeuabamus, ueluti syrupum rosatum solutiuum: deco-
ctum senæ: diacatholicum, diasenæ, & similia: porro con-
ditum quo semper interdum utebatur: tale habetur.

Recip. conseruæ uiolarum

De Boragine

De Buglossa.

Conseruæ florum nenupharis. unc. 2.

Pulueris senæ.

unc. 5.

} an. unc. 1.

Cum syrupo de pomis. q. suff. misce, fiat mixtura, & au-
ri folio in auretur. Is enim: intra quinque dies respuit,
& ab insania euasit. Febris tamen eo dicto modo horri-
da singulis diebus eum inuadebat. Fuerunt autem omnes
dies insaniæ uiginti quinque. At febris relicta, ut biliosa
tractata fuit: quæ fluxu uentris superueniente soluta fuit.

S C H O L I A.

Cum irrigationes capiti machinabantur, cõ-
tendebat quidam medicus ex assistentibus, deco-
cto olea non esse admiscenda: sed longè melius
fore, si post embrochas ex decocto tantum fa-
ctas, olea capiti per se applicarent: Sed is mea
sententia, omnino extra Galeni mentem loquebatur:
quæ somentum, siue irrigatio ex oleo aquis mix-
to, hydræleo dicto magis humectet, quàm per se
oleum: aut aqua sola admota: ut huius rei est au-
thor Galenus lib. 2. de Facult. simp. me. cap. uige-
simo quinto: quia sic mixtum magis hæret quàm
per se solum applicatum. Cæterum, cui capitis
parti

parti remedia sint applicanda, si recolo, prima harum medicinalium curat. Centuria diximus. sed & nunc evidentioris doctrinæ gratia, ex Galeno nonnulla subiungam: quæ apud illum libro terriodecimo Methodi medendi leguntur, & ita habent. *hæc præsentem* quæ à partibus sumpta est indicacionem, propositum est persequi, ueluti statim in his quæ ad caput pertinent, & si non aliud, saltem illud nosse cuius est promptum, obiectam nobis ante cerebrum esse crassam membranam, quæ costis istis externis sit assimilis: posthanc etiam cranium. Itaque resolui in densis obicibus, & duris præsidiorum, quæ imponuntur, uim est necesse: ac nisi suturas in capituli ossæ natura ipsa fuisset molita, nihil adeo æstimandum efficeret pharmacum ullum, extrinsecus impositum: Sed quoniam etiam suturæ, & in his præcipuè coronaria, non solum impositi medicamenti qualitates, sed etiam substantiam, si tenuis est, facile intro transmittit: merito multa circa cerebrum uitia ab extrinsecus applicatorum remediorum facultate iuuantur. Ipse enim in meipso expertus memini, quum infunderetur rosaceum frigidum citissime, clarissimeque sensisse me in sincipitis loco, eius intro penetrationem. Et subdit: merito igitur ad hanc coronariam suturam applicant omnes medici capituli infusiones: uidelicet accepta quasi per manus à primis inuentoribus ratione, ad id opus uenientes: & cætera.

CVRATIO QVINQVAGESIMA
octava, in qua agitur de puero cōtinuo febrien-
te, qui sola surarum scarificatione
sanus euasit.

Filius Barbossi natus annos nouē, quū febrī cōtinua
 corripereetur, et inter medicos cōsultū esset pro eius
 salute de sanguinis missione, primo à surarum scarifica-
 tione ceceptum fuit: qua uel tātum illico sanus est factus.

SCHOLIA.

Quantum crurum, & brachiorum scarifica-
 tio salubris sit euacuatio, hodie à medicis Ita-
 liæ, & Germaniæ, Galliæ, ue prætermissa, prima
 harum medicinalium curationum Centuria di-
 ximus, ad cuius lectionē lectorem remittimus.

CVRATIO QVINQVAGESIMA,
nona, in qua agitur de utero gerente mu-
licre dolore affecta.

VXor cuiusdam coriarij utero gerebat: caput dole-
 bat: febricitabat: spatularum grauedinem persena-
 tiebat: ac de lateris sinistri dolore querebatur. Huic opti-
 ma uictus ratione instituta, ad frigidum inclinante, cu-
 curbitulas spatulis, cū scarificatione admouere iussimus.
 Postea uero ex meliloto lateri dolenti ceratum admoui-
 mus. At syrapi uice aquam hordeaceam iulepo uiolaceo,
 exceptam, in aurora ieiuno stomacho, dabamus: & intra
 sex dies sanitatem obtinuit.

Curatio

CVRATIO SEXAGESIMA, IN QVA
 agitur de quodam qui panis, siue bubonibus
 circa inguina corripiebatur.

Filius Vincentij Coriarij, qui apud Fanum Diui Nico-
 lai habitat, quum apud mulierem Gallica scabie fœ-
 datam per dies aliquod moraretur, duobus bubonibus cir-
 ca inguina correptus fuit. Dicuntur autem bubones ij
 Græcis phymata, Latiniioribus uero pani. Nam natura
 emunctoria, siue adenes in corpore tanquam loca igno-
 bilia, & superfluitatum receptacula, disposuit: ut capiti
 retro aures, collum. Alas membris spiritualibus, sub bra-
 chijs: Naturalibus uero, inguina. Quum igitur caput as-
 ficitur, & potens est materiam mittere retro aures, dica-
 to sibi emunctorio, conatur: loco, ubi tubercula parotides
 fiunt. Quum uero spiritualia membra: ad alas. At quia
 plerunque pestis cor, & membra spiritualia inuadit: bu-
 bones pestis tempore sæpe in alis apparent. Porrò ieco-
 re infecto, & naturalibus membris, prout à morbo Galli-
 co infici continuo solent: bubones inguinibus dicti pani
 nasci solent: ut huic iuueni contigit, annos nato uiginti.
 Cæterum, bubones ij, tametsi ab omni possunt gigni liu-
 more: potissimum tamen ab atra bile, & pituita fiunt.
 Circa quorum curationem, optima prius uictus ratione
 instituta, emplastrum, quod aiunt maturans, ut illis ap-
 poneretur, descripsimus. Quod habet,

Recip. Maluæ.

Branchæ Vrsinæ

Althææ

Chamomilæ.

Radicum althææ.

} an. m. i.

fac. i.

Carls

Caricarum. num. 12.

In aqua fiat decoctio, & colatura: postea uero in mortario omnia optime pistentur: quibus adde, farinæ chamomile, Fenugræci, seminis lini, an. unc. 2. Vitelli oui, numero. 3. Croci, drach. 1. Axongix porcine libram mediã, Olei lilini, unc. 3. Et cum prædicto decocto formetur emplastrum: & à chirurgo, ut decet, adponatur. At à sanguinis missione abstinuimus: quia multum eius per nares effluxerat. Sed quod maxime in hac re aduertere decet, est: quod interdum bubones ij integri, & non aperti erant, à corporis purgatione uniuersali abstinuimus: Syrupos tamen alacriter illi concessimus: qui habent:

Recip. Syrupi de Fimoterra. unc. 1.

De Epithymo: unc. f.

Decocti senæ. unc. 4.

Misce, fiat syrupus.

Quem ieiuno stomacho bibat: & eum assiduet: quoad bubones aperti sunt. Quum uero ad suppurationem peruenerunt: & pus ex illis per emisarium factum effluere cepit: tunc pharmacum illi censemus: & bubones ad apertos per duos menses, sic persistere fecimus. Scabiæ enim scatebat, & ex capite capilli decidebant. Tunc uero iterata euacuatione per catapotia ex nitro, inungi quinquies eum fecimus, unguento à nobis descripto, Curat. septuagesima quarta primæ centuriæ, mutatis tamen nonnullis pro temporis, et atis, & temperaturæ ratione: quo optime succedat: post quintum diem multa per os eiecit, & tandem proximis uiginti diebus sanitati fuit restitutus.

S C H O L I A.

Phymatis nomen æquiuocum esse alias diximus.

mus. Sed nunc phymata, panos esse, inguinibus, adnatos tumores firmamus: nec enim ignoramus $\phi\upsilon\gamma\epsilon\delta\lambda\alpha$ à nonnullis panos appellari. Sicut quippe $\phi\upsilon\mu\alpha\tau\alpha$ inflammationes Erysipelatodes, uel Erysipelas cum inflammatione: quæ plerunque inguinibus nascuntur: pani romanis dicti: quos Hispani incordios, aut mulas. Itali uero tinconas, uel romana seruata uoce, panochas, à panis appellant. Errant qui apud C. Celsum panes pro panis legunt: quum panis tumores dicti uocentur. Et his temporibus morbi gallici præfagia sint. Cæterum Galenus libro octauo de placitis Hippocratis, & Platonis per $\phi\upsilon\mu\alpha\tau\alpha$, uirgæ ulcuscula inteligit: parum alioqui interprete aduertente. Ut iure dicendum sit phymatis, & phygethli nomina late patere: ita ut per ea omne genus tumorum, & tuberculorum intelligi ab re non sit.

CVRATIO SEXAGESIMA PRIMÆ,
in qua agitur de ulceribus renibus firmatis.

Leuiori nephritide corripiebatur apud Anglos. Alta Crassus uir probus, triginta natus annos. Qui lucri gratia, quum Græciam, nunc Turchiam dictam, intrasset, & Anconam se recepisset, ob labores habitos, auctus est morbus, & sanguis illi per integrum an. 7 cum urina effluxit. Cui malo nunquam Curationem aliquam molitus fuit, aut præsidium adhibuit: Cessante uero sanguinis fluxione, lotium crassum, sabulosum, puluerulentum emittere cœpit: cum quo & obtusum quendam dolorem circa

circā renum regionem persentiebat: Elapso uero nonnullo tempore difficulter is urinam mingere cœpit. Sed postea succedente adhuc morbo, inter anum, & testiculos huic oborta est inflammatio, siue apostematū molle: urinæ ei aculationem omnino impediens. Sed non ob hæc febricitabat: grauiter tamen angebatur. Et merito sanè: quia morbus periculum minabatur. Immisso igitur cathetere nihil profuit: quum tamen alij profuisse uideramus. Et ea de causa concesso purgatorio medicamento hoc, ad Topica condescendimus auxilia. Habet autem pharmacum sic. Recip. Syrupi resati soluti, unc. 3. Decoctio nis senæ cum glycirriza, & fructu Halicachabi, Alcacengi Arabes dicunt, apparatus. unc. 4. diabeneditæ. drach. 3. misce, & ieiuno stomacho bibat, & parum si uoluerit desuper dormiat: quo optimè egerit.

Topicum medicamentum.

Recip. Axungie Gallinæ parum, desuperponatur.

Aliud.

Recip. Chamomilæ, Maluæ, Maluanisci, an. m. 1. in aqua sufficienti fiat decoctio, facta colatura, in mortario prædicta triturentur, quibus adde, farinæ chamomilæ, fabarum, hordei, an. pg. 1. Quum prædicto decocto, quantū suffecerit, fiat emplastrum, & in lineo paundo admouetur, & ligatura optimè adaptata, pro loci ratione ligetur. At interim dū hæc fiebāt syrupos sequētes ebibebat.

Recip. Syrupi pillorū ueneris, liquiritiæ, de absinthio, an. unc. 5. Aquam Alcacengi, absinthij, an. unc. 1. & s. misce. Postea uero iterum ex pharmaco ab excrementis alleuiata aluo, inflammatio ad suppurationem utunque peruenit: cuius pus contentum, ne uestiæ collum roderet illico de illius extractione solliciti fuimus. Sed an candente

te ferramento, uel frigido incisorio, in dubium uertebatur: denuum hinc inde pro ratione, adducto cauterio ignito apostema apertum fuit: quod forte contra rationem pro loci positura factum habebitur. Sed ut postea experientia depræbensum est: periude fuit: ut paulò postea dicemus: Nam per prædictam incisionem urina emittebatur. Circa quam plura alia foramina sua sponte aperta sunt: per quæ omnia, urina quoque expellebatur: & illa quidem sanie infecta, sabulosa, subalbida: & interdum ad nigritiem declinans. Erant uero inferiora illa adeo flacida, & corruptione infecta, ut ea ad consolidationem trahere, impossibile uidebatur: per dictam tamen incisionem, Syringe eiaculatoria, medicamenta abstergeredi, & ulcera exiccandi uires habentia emittebantur. Per quod, & tuberculum altero testiculo insitum, prædurum, & contumax, & dissolutum fuit. Nec enim unquã mihi animus fuit prædicta ad cicatricem trahere foramina, quia timor erat, si occluderentur foramina ipsa, & uia lotio crasso, & sabuloso interciperetur: quod ulcera maligniora fierent: & consequens ipsum in obitum traherent. Cæterum quum is per longum tempus sic affectus maneret, Ferrariam se contulit: ubi medicorum consilio ad balneas calderias, postea ad luccenses ferreas iuit. Vbi ipsarum medicatarum aquarum potu, urinæ clariores, et limpidiores euaserunt. Sed octo interpositis diebus, ad consuetam crassitiam, & malignitatem sunt redditæ. Vnde iudicatum fuit, ulcera renibus substantiæ sordida infixæ esse, quæ confirmata practici uocant. Contra quæ Ferrarienses medici inulta machinati sunt, sed frustra. Quade causa Anconam redijt: ubi ab epoto guaiaci decocto paulatim marcore infectus, fluxu uëtris supueniente obiit.

Curæ

CVRATIO SEXAGESIMASECVN-

da, in qua agitur de nonnullis qui ob potum
frigidum mortui sunt.

Elegans, & optimæ statutæ iuuenis Romanus, quæ
pila luderet, & sudore respersus, ac totus madidus,
& fatigatus ad puteum pro siti arcenda uenisset, exhau-
sta frigida recens per caldarium extracta, illico in terrâ
cecidit, & obiit. Alterū mouimus ex ijs, qui in campo ne-
gotiantur: qui quum non minus corpori totius adaper-
tis poris, madidus domum reuerteretur, & aquam frigidio-
ris aque ebibit: & mortuus quædam die. Sed alterum ui-
dimus, qui quum domum peruenisset, & gente magno aestu,
cellam uinariam ingressus fuit, & caticem meacioris,
uini frigidi exhaust, & exanimatus cecidit. & uitam
cum morte commutauit.

CVRATIO SEXAGESIMATERCIA,

in qua agitur de ultimo iâ in morbis refrigeratis.

Pulsibus iam destitutis, & frigidis factis, ad quos di-
uertimus, egrotantibus, Sindone calfacta eos obuol-
ui iubemus: & uitellos oiorum, cum pauco uino generoso,
deglutientes damus: quorum nonnulli euadunt. Sed
ijs, & similibus, qui acutissimis, & malignioribus febria-
bus corripuntur, & secum pulicem accedens trahunt, bo-
lum Armenam Orientalem, quam terram lemniam uerâ
alias diximus, cum optimo uino, & aqua rosacea, uel car-
nium succo, aut huiusmodi alio liquore mixtam, biben-
dam dabamus: & efficax remedium esse plerumque ex-
pertis sumus.

Curatio

CENTVRIA SECVNDA. 177
 CVRATIO SEXAGESIMA QVART
 ta, in qua agitur de iuvene mania affecto.

Raphaelis Frater iuuenis robustus, quum apud Ari-
 minenses ageret, febrī correptus fuit: ubi à medi-
 cis utcuq̃ gubernatus Anconam uectus est: ubi quum
 à medicis tractaretur, eo die quo pharmacum purgato-
 rium ebibit, in maniam deuenit. Ad quem sequenti die uo-
 catus ipse, paucis adhibitis, febris manente mania, depo-
 sita est. Pro qua leuanda mania, sic orsi sumus.

Recip. Syrupi de pomis saporis. unc. 1.

De Epithymo	} an. unc. 5.
De fumo terr. e.	
Aquarum Boraginis,	} an. unc. 1.
Melissæ,	
De Fumoterræ.	

Misce, & clarificetur. Et cum speciebus letificantis Al-
 mansoris aromatizetur: At interea dū syrupos ebibebat,
 uenis hemorrhoidalibus Sanguisugas duas, eo modo à no-
 bis saepe dicto, & usitato, adiuuere secimus: & optimis
 cibarijs illum tractabamus. Post quorum amplam ebibi-
 tionem, pharmacum purgatorium sequens illi obtulimus.

Recip. Syrupi rosati solutiui. unc. 3.

Confectionis de senæ. drach. 3.

Electuarij de psyllio. drach. 2.

Decocti senæ completi cū paucis myrobalanis indicts cō-
 positi uncias tres, misce, fiat pharmacum: quod in au-
 rora ebibat: & desuper per horam dormiat. Quo multa
 biliosa, subnigra egressit: & meliuscule habere cœpit. Nā
 tunc de brachiorum, & humerorum dolore aliquantulum
 conquestus est: ob quem cucurbitulas scapulis cum scaris

M ficatione

ficatione admouere iussi, numero quatuor: per quas sanguis pro loci ratione abunde fuit extractus: & humorū euidentis facta retractio. Quibus uanæ imaginationes imminui coeperunt: et iam respiscere uidebatur: & eo magis, quia antea semper irrigationibus caput fouebatur, & ille electuarijs, ac conseruis reficiebatur. Sic autem habent irrigationes.

Recip. foliorum senæ

Folliculorum senæ

Chamonilæ

Maluarum

Menthæ siccæ

Melissæ.

Florum Borriginis

Buglossi

Violarum

Rosarum

Verbasci.

Hordci mundi.

pg. 1. & s.

In libris quindecim aquæ fontanæ fiat decoctio sufficiens, & colaturæ adde olei chamomelini, rosarum, an. libram mediā, misce, et fiat ex alto cum spōgia Embrocha mane, & uesperu: Sed electuaria quib. utebatur, talia habentur.

Recip. Conseruæ de Borragine

De Buglossō.

De floribus Arantij.

Fragmentorum preciosorum. drach. 1.

Margaritarum

Corallorū. rub. præp.

} an. unc. 3.

unc. 2.

} an. scrup. 1.

Cum syrupo de pomis quantū sufficit, misce, et fiat mixtura: & cum folio auri in auretun, de qua ad placitum pitisset:

pitisset: & sequentes aquas desuper gustet.

Recip. Aquarum Boraginis
Buglossæ
Melissæ, } an. lib. s.

Misce. Nam & parum uini optimi parum diluti, interdum illi concedebanus. Eis autem prædictis iteratis, ac nonnullis alijs de nono adhibitis, is ad sanitatem intra mensem restitutus fuit. Porrò Florentinus miles Veteranus, quem ad nos insanum ferreis catenis ligatum attulerunt, uere melancholicus erat: cuius per duos menses curam habuimus: Sed absque successu felici. Et ea de causa, in patriam eum reduci fecimus. Vbi intra sex menses ex integro illi intellectus restitutus fuit. Delectabatur autem is cantilenis, & minis rerum ridicularum. Cæterum plura huic rei facientia lege apud Rasin libro nono ad regem Almanforem, capite de Melancholia: cui uiro (mea sententia) in curandi arte præ cæteris Mauritanis fides præstanda est. tantum enim semper ad Galeni & Græcorum mentem loquitur.

CVRATIO SEXAGESIMA QVINTA,

in qua agitur de puero, qui epoto arsenico,
post elapsum annum obiit.

FAmulus Arubas, de quo prima Centuria sermonē fecimus, unà cum herō, & domina, ac eorum filijs arsenicum pullis per famulam elàm inspersum gustauit, qui inde paulatim tabificus, ac marcidus factus, intra annū obiit. Erat autem famulus hic puer duodecim tantum natus annos. Nam & prædicti Arubas filiola, quæ quoque pullorum sic arsenico inspectorum carnes gustauerat, hodie

die imbecillis est reddita, quum famuli, immo uniuersæ carnis uiam insequi breui credendum quoque est.

SCHOLIA.

Reperiri uenena, quæ intra annum, aut (ut dicitur) ad determinatum tempus interficiant, fabulosum non est. Sunt quippe uenena, quæ intra mensem opus suum conficiunt, alia citius, alia tardius, pro subiecti ratione: de quibus subticere satius est.

CVRATIO SEXAGESIMASEXTA, in qua agitur de Melancholia morbo.

Petrus Treuisanus, apud Anconitanos Procurator, uir tres supra triginta, natus annos, Melancholia morbo laborabat. Nam mentis alienationem, seu absque febre desipientiam patiebatur, quæ à sanguine melancholico uniuersum corpus, cum cerebri læsione, insufficiente eueniebat. Cui occurrens ipse, primo ano hircudines duas ad mouere feci: quas facillime cuius corporis particule hætere facies, si modo eam animalculi alicuius sanguine inunxeris, uel melius, si mulieris uel quadrupedis lacte locum irroraueris. Iam enim animal hoc sanguinis, & lactis auidum est. Caterum, sanguinis tantum fuit extractum, quo ad sanguisugæ sua sponte ceciderunt: & sanguis absque adminiculo, & cōstrictione aliqua restrictus fuit, quæ sanæ euacuationis primatū in melancholiæ curatione obtinet: ut sæpe testatus est Hippo. libris Aphorif. & sexto de Morbis popularibus: cui postea omnes medici facile

facile subscripserunt. Ab hac uero euacuatione, propo-
ta uictus optima ratione, presertim cibariorum boni suc-
ei, & humectantiũ, leue hoc pharmacum propinauimus.

Recip. Syrupi de Epithymo. unc. 2.
Syrupi rosati solutiui unc. 1.
Confectionis senæ. drach. 2.
Diaphœniconis. drach. 1.
Decocti senæ. unc. 3.

Misce, fiat potus, quem per duas horas ante cibũ capiat.
Post uero hanc prædictam minorationem, ijs usus fuit
syrupis. Recip. Syrupi de Epithymo, de pomis sapor-
ris, an. unc. 1. Decocti senæ. unc. 3. misce. Elapsis uero
octo diebus ægrum catapotijs à Rasi libro nono ad regẽ
Almansorem descriptis, capite de Melancholia, purgauim-
us, quorum descriptio ita legitur.

Recip. Epithymi cretensis. drach. 20.
Polipodij } utriusque drach. 10.
Agarici. }
Ellebori nigri drach. 5.
Succhari. drach. 5.
Stœchados. drach. 7.
Pulueris hyerapicræ. drach. 15.

Misce, & ut expedit formetur massa: & ex ea fingantur
catapotia: quorum ad drachmas tres pro uirium ratio-
ne offeruntur. Nos uero scriptulos quatuor, adiectis dia-
gridij grans tribus, ægroto nostro optimo successu dedi-
mus. Sed interea dũ hæc moliebantur, balneis ex aqua po-
tabili cum arietum pinguium capitibus discocta lauaba-
tur, quibus oleum sesaminiui, & chamomelinum quoque
adijciebamus: immo interdum folia senæ & fumariam
herbam adiiciebamus: non minus quoque condita cordia

lia, contra atrā bilē facientia huic dabamus: ut siccharū
 borraginatū, buglofatū, arantiatum. Et ex elestuarijs of-
 ferebantur dianoschus dulcis, diambra, pliris arcoticon.
 letificans Galeni, letificans Almansoris, fragmenta la-
 pillorum preciosorum, Margaritæ, & cætera, à quibus se-
 næ puluis nunquam eliminandus est. Quibus addere est,
 quod somnus unice procurabatur: et res illi obijciēbātur,
 quibus maximè exhilarabatur. At quum per mensem hæc
 concessa fuerint: & alienis suis cogitationibus perseue-
 raret: temporis spatium iuxta Rasii documentum, inter-
 posuimus: in quo à medicamentorum exhibitione obtinui-
 mus: ut ægrotantis uires interim reficerentur. Sed octo
 interiectis diebus, ad medicamentorum propinationem
 reuersi sumus. Et primo ad syrupum de Elleboro, ex de-
 scriptione nostra, maniacis, & melancholia affectis, salu-
 berrimum: cuius descriptio talis est.

Recip. Ellebori nigri.	unc. f.
Succi pomorum dulce	unc. 10.
Radicum Borraginis	} an. unc. 1
Radicum Buglosi.	
Polypodij quercini optimi	
Epithymi.	
Folliculorum senæ	} an. drach. 6.
Foliorum senæ	
Chamepyteos	
Sthœcados.	
Florum Borraginis	} an. pg. 2.
Buglosi	
Fumariæ	
Lupulorum.	

Capillorum ueneris	}	an. m. 1.
Fumiterræ, siue fumarie herbe.		
Eupatorij ueri hodie agrimonij dicti.		
Chamedreos.		
Schinanti.		unc. f.

Omnia secundum artem tractentur, & in aqua fiat decoctio, quousque maneant libræ duæ. Et colaturæ manenti adde pomorum succum prædictum, succchari albi, libras duas, & fiat syrupus. Cuius mensura ita habetur. Recip. prædicti syrupi, idest, syrupi de Elleboro. unc. 2. Aquarum Borruginis, Melissæ, Arantiorum, an. unc. 1. misce. At quia sæpe stillatitiæ aquæ hæc stomacho aduersantur, ea de causa uice aquarum: Herbarum decoctum iniiciebamus, immo decoctis ipsis ad rem facientibus syruporum uice utebamur: & quando hæc quoque odio egrotanti ueniebant conseruamus, & electuaria melancholicis opitulantiæ, concedeamus. Sed post aliquot dies ad pilulas de lapide lazuli condescendimus, quæ primas in hoc tenent morbo. Quibus, et citatis repetitis, ac embrochis capiti sæpe adhibitis, intra duos menses paulatim sanitatem fuit adeptus.

CVRATIO SEXAGESIMASEPTIMA,
in qua agitur de Mania (ob oculisum
ulcus) eueniente,

Vir, qui ulcus antiquum in brachio habebat, ad nos uenit præsidium querens, ne sic scedatus semper incederet: Cui quum unguentum hoc illi insinuarem, & ulceri applicuisset: intra paucos dies, ulcus sanum est factum.

Sed paucis interpositis diebus, is in maniam incidit. Quorum parentes, quum postea ad me redirent: & hunc insanum significarent: iussi, ulcus de nouo aperiretur, quo aperto, insania euauit: & pristinae sanitati Dei nutu, eum reddidimus. Erat autem unguentum, quo clausum fuit ulcus sequens.

Recip. Unguenti de Lithargirio. unc. 1.

De Plumbo. unc. 2.

De Tutia. unc. 1. & s.

Terebinthinae optime. unc. s.

Misce, & in mortario plumbeo, omnia tractentur, & fiat unguentum.

S C H O L I A.

Qui rerum medicarum contemplationi sunt dediti, ij Hippocratem medicorum Deum appellare omnino, uel inuite constricti sunt. Ita enim eius dogmata, Axiomata, documenta, ac doctrina ueritati consona uidentur, ut ex tripode quodam aureo ea deprompta esse non sibi distiteri. Quæ uel ex ijs citandis uerbis è libro sexto de morbis popularibus quisque contumacissimus fateri debet. Scribit autem Hippocrates citato loco, si atra bilis animum infece- rit, idest, temperaturam, siue cerebri complexio- nem contaminauerit, tunc atrabiliaris melan- cholicus dictus fiet. Si uero prædicta atra bilis cerebri corpus occupauerit, & eius meatus ut- cunque ocluserit, tunc atrabiliaris comitia- li morbo afficietur. Ita enim eius habentur uer-
ba,

ba, Atrabiliarij etiam comitali morbo corripiti plerunque solent: & uicissim comitiales fieri solent atrabiliarij. Vterque uero morbus magis fit, prout ad alteram partem inclinauerit. Si quidem enim ad corpus inclinari, Comitales fiunt. Si uero ad animum Atrabiliarij melancholici dicti: Hæc ille: At æger noster, quia atra bilis eius cerebri temperaturâ, quum animum Hippocrates appellat, infecit, & in eum inclinauit, Melancholicus factus est.

CVRATIO SEXAGESIMA OCTAUA,
*in qua agitur de Ephimera febre cum maxima
urinæ exceptione eueniente.*

Reuereudus frater Hieronymus de Monte Polytiano, ex ordine Prædicatorio Theologus insignis, natus annos duos supra septuaginta, & optimæ temperatæ uir, elapso anno, quum Ephimera febre corripere per totum diem, & noctem, multum urinæ excreuit. At febre nullis adhibitis, remedijs, elapsa, humor biliosus ad crus sinistrum corruit. Ex quo Erysipelas phlegmonosum ortum fuit. Quod per tres menses, forte medicorum negligētia, dolores, & graua inferendo Symptomata perdurauit. Nunc uero simili ephimera correptus est: non nisi cum copiosissimæ urinæ solita excretionē: ut criticam quandam euacuationem à Natura factam hanc quis dicere potest, à qua prædictum crus dolere cœpit: & solito erysipelate tentari. Quem quum sic affici uideremus, illico nulla interposita mora, medicamentum bilis purgatorium illi concessimus, quo multa expurgauit: & ita con-

tulit, ut ex toto Erysipelas breui euanidum fuit: & ille sanitati restitutus. Sequenti uero die purgationis, urinã adeo nigram eminxit, ut atramentum eam quis putaret.

S C H O L I A.

Topica medicamenta Erysipelati admota, non nisi corpore uniuerso à bile optime expurgato, suam conferre operationem, uel ex Galeni historia, manifestum euadit. In qua de illustri Romana muliere herpete affecta, loquitur: quã postquã à bilioso humore, uel inuite purgauit, ad sanitatem eam reduxit Galenus. Nam aliter in longius tempus morbus paratus erat protrahi: ut apud eũ libro quartodecimo Methodi medendi, capite decimo septimo legitur. Ob inscitiam igitur medicorum, qui elapso anno Reuerendi huius patris curam habuerunt: & pharmacum tandiu post posuerũt, illi morbus ita prorogatus fuit: & cura ad tres menses protracta. Nunc uero, quia ilico bilis, morbi fomentum, per pharmacum deposita fuit, omnis statim cũ ea amotus est langor, & ille sanus factus.

CVRATIO SEXAGESIMANONA,
*in qua agitur de puero deuorante numisma
 quoddam æneum.*

Deuorauit æneum quoddam numisma, ex eius genere, quo senes pro compotis suis obscundis utuntur, puer octo natus annos, & filius illius, qui ex oneraria, et
 poten

potenti naui in mare cecidit: quum ex Syria Venetias nauigaret. Qui puer nulla percepta noxa, gracilis redditus, post elapsum annum, numisma prædictum cum excrementis egeffit: exiguum tamen; & ita à calido naturali consumptum, ut omnibus admirationi esset.

S C H O L I A.

Puerorum calorem copiosum & ualidū esse, ut hæc, & similia efficere possit, norunt Medici. Vidimus autem nos quendam apud Ferrarienses Heluonem, quam hominem potius dicendū, qui coria, restas, & fracta uitrea uasa, comedit, concoquebat, & digerebat: ut eum omnes struthiochamelū appellauerint auem, cui cōcoquendi sine delectu deuorata mira natura inest: ut experientia facta comprobatum apud Antheurpienses habuimus.

CVRATIO SEPTVAGESIMA, IN
 qua agitur de Muliere, quæ uocem amisit ob
 alterum neruorum recurrentium in
 collo male affectum.

Mulier Illyrica, quæ ad caput montis habitat: quæ in collo haberet: monachum quendam medici officio surgentem pro sui ualitudine accersuit. Qui in discrete, quum pro ea propulsanda multis usus esset medicamentis, ita sublimatum, ut eius ressecaret radices, loco incidit. A quo alter neruorum ex pectore recurrentium, qui

qui uocem effingunt, inibi corrosus est. Vnde ipsa paulatim rauca facta, uocem ferè in totum amisit.

S C H O L I A.

Ob neruos hos recurrentes in collo læsos, uocis amissionem fieri tradit Galenus uarijs in locis suæ doctrinæ, præcipuè libro de locis affectis primo, capite sexto: ubi à se neruos hos inuentos esse, uec suis magistris antea notos, solita iactantia gloriatur: ueluti quod ob chæradas, idest strumas (Scrofulas hodie dicunt) in ceruicis profundo incumbentes, à chirurgo unguibus euulsas, neruos ipsos quoq; uocales, seu recurrentes dictos, distraxit, unde puerū curauit: Sed mutum reliquit. Sicuti de altero subdit: cui alter tantum neruorum læsus fuit: & semimutus euasit: ut huic mulieri Illyricæ, de qua Curatio nostra agitur, interuenit. Libro quoque quarto prædicti uoluminis, hos neruos sextæ coniugationis partem esse docuit: quos si laqueo intercipias animal mutum reddi libro de dissectione neruorum meminit: & multo latius, aureo illo libello, cui titulus est, de præcognitione, capite quinto, in quo capillorum modo tenues eos facit, quum Romæ, publice corporum dissectionem aggrederecur.

CVRATIO SEPTVAGESIMAPRIMA,
in qua agitur de Enterocœle, idest, intestinalis
remicis Curatione.

Pueri

PVeri Rancice intestinali, ruptura dicta, laborātes
 oēs ad quos diuertimus sectione inguini facta, & p
 eam testiculo Didymo dicto, & forcipibus in Epididymo
 præciso, ac cādētibus ferramētis optimè exusto meatu, et
 porcina pinguedine obtrectato, lineo filo tamen primo
 infima in parte ligato, sanitati restituti sunt. Nec enim
 alicui eōuulso, aut symptoma aliquod superuenit. Quod
 Syluius Parisiensis uir doctissimus, in suo Guatinaria,
 maximè hac timet castratione. Sed id forte, quia suis sic
 affectis, in scroti infima parte, nullam admittēbat sectio-
 nem, quæ præcipua à nobis in hac habetur curatione: Chi-
 rurgum tamen peritum, & apprime dextrum, eligat me-
 dicus pro hac complenda operatione, deest,

S C H O L I A.

Exauctum huius curandi modum describere
 minime grauarer, ni putaram id superfluū esse:
 quum nullus quantuncunq; doctus eum, ut
 in opus mittat, ex libris assequi poterit. Quod
 si quis ex lectione tantum opus hoc aggredi co-
 nabitur: is certe non minus, quam ex commen-
 tariolo nauata dicendus est. Oportet igitur, ut
 medicus iuxta Galeni præcepta, post methodū
 uniuersam curatoriam, in particularibus se exer-
 ceat. Dicitur igitur morbus is de quo agimus;
 Græcis κήλη, Latinioribus uero ramex: & Her-
 nia: practicas autem barbaras scribentibus; Ru-
 ptura. Qui uarias, secundum eius uarias, unde
 oritur causas, sortitur appellationes. Si enim pe-
 risonço rupto, aut distenso intestina in scrotū
 descen-

descendunt, & deuoluuntur, morbus de quo curatio nostra agit: conflat: Græcis. Ε'νπεροκήλη: Latinis uero Ramex intestinalis dictus: qui sæpe aut ictu, aut saltu, aut clamore, aut ululatu, aut ingentis molis sublatione, contingit: & in Aegypto terra nimirum calida frequenter euenit. Si uero intestina non in scrotum descendant, Sed inguinibus hæreant: tunc Inguinalis ramex. Βαβωνοκήλη Græcis, oritur. At, si lentus humor aliquis in scroti partem colligitur, ramex aquosus Græcis υδροκήλη gignitur: qui sæpe cum uentositate, & flatuositate comperitur: ut in filiolo Ioannis Scacchi nobilis Anconitani uidimus quem medicamentis, & Topicis remedijs discutientibus, curauimus. Quum autem caro dura intra testium tunicas increfcit, carnosus ramex uocatur, Græcis σαρκοκήλη, quem in olitore percepimus, eo tempore quo iam gangrena efficiebatur: ex quo plus minus duabus carnis libris præcisus, sanitati fuit restitutus. Cæterum his Ramicis generibus, alia addenda sunt: quæ nomina à rebus opplentibus semper accipiunt: Verbi gratia, Si omentum in scrotum descendit, omenti ramex nuncupatur: Græce uero ἐπιπλοκήλη, ubi uero uenæ ultra modum repletæ glomerantur, ac dilatantur, Κυρσοκήλη, hoc est, uaricosus ramex, nominatur. De quibus quum dabitur occasio sermonem faciemus.

CVRATIO SEPTVAGESIMASECVNDA, in qua agitur quomodo medicamentum purget:

¶ *de Aëuatione medicamentorum.*

Cum

Cum æger tertiana notha laborans pharmacum ebiberet, elapsis duabus horis, id in totum euomuit: sed nihilominus optime postea egeffit: Propositum nanque fuit, an hæc per inferiora euacuatio, à prædicto pharmaco facta fuerit, uel potius ob motum corporis habitum ante ebibitum medicamentum: uel humorum concitationem. Pro quo diluendo dubio, pauca ex multis quæ ad medicamentorum actionem faciunt, in medium afferemus: & eo magis, quum ea sint, in quibus Galenus à multis sugillatur, carpitur, lancinatur: & pro mendace habetur. Primo igitur, ut altius rem repetamus, scire licet, apud Galenum, et medicos hæc reperiri nomina. Venenum, uenenosum medicamentum, nutriens cibus: nutriens medicina: Medicina, Medicina nutriens, de quibus figuram sic habeto.

Venenum est, Quod quum corpus intrat, permanetque; ipsum uincit, atque corrumpit, à tota operans substantia: ut uiperinum uenenum, Hæmorrhoidi, Basilisci uer, aut Dipsadis.

Venenosum medicamentum. Quod corpus qualitatibus suis afficit: ut est cicuta, Mandragora: opium.

Nutriens cibus. Qui minimum in corpus operatur: sed omnino patitur: & facile transmutatur: ac in nutriti substantiam uertitur: & ideo improprie operans à materia nuncupatur: ut ouorum uitelli, Gallinaccorum, Iecinora, & carnes alituum optimarum.

Nutriens medicina. Quæ etsi in corpus qualitatibus agit, optime tamen adsimilatur, ut Caricæ, & fructus.

Medicina. Quæ in corpus agit, non tamen adsimilatur,

tur, sed corpori mali parum affert, ut scammonium, cartamus, agaricus, & ex ijs composita.

Medicina Que tametsi in corpus agat, post longas
nutriens. tamen mutationes corpori adsimilatur: ut lactuca, cucurbita, allium, porrum, cepa, & cetera.

Porro medicinarum, siue medicamentorum quedam energia, idest actu talia dicuntur: alia uero potestate. Actu talia medicamenta illa sunt, ueluti ignis actu calidus est: & gelu frigidum. Potestate uero, quae imperfecta, & futura adhuc dicuntur, sunt: Veluti pyretrum, scammonium, & similia: quae ut operentur, & in corpus agant humanum, à calido innato in minimis partibus minui necesse est: tam si intra, quam extra corpus admoueantur. Vocatur autem medicamentorum haec comminutio à medicis, medicamentorum actuatio. Quae aliud nihil est quam in tenues partibus uedicamentum à calore nostri corporis comminui: Quae tamen rariora medicamenta sunt, citius quam spissiora actuantur: ut Galen. meminit libro primo Simplicium, capite undecimo, & decimotertio. Sed ad uertendum duximus: quod medicamenta calida uario modo habentur, ut in corpus agant nostrum, ab eo, quem frigida sortiuntur. Nam calida, ut opus suum conficiant, praeter, à calido innato in tenuis partibus, diuisionem acceptam, calido ipso innato muniuntur: frigida uero, praeter diuisionem, nihil ultra ab ipso innato calido exposulant: ut Galeno in uniuersa eius doctrina placet. Super cuius placita Gentilis de fulgineo in suis extrauagantibus dictis questionibus, multa commentatur: et in Galenum inuehitur, & eum lancinat, dicens: Philosophiam haec nullatenus

nullatenus ferre. Cuius uerba placuit hic citare: ut postea Galenum non errantem indicemus. Ipsi enim in hoc oppugnare aliud nihil est, quam uniuersam subuertere medicinã. In primis igitur Gentilis de Fulgineo, Galeni sententiam & opinionem ita citat. Mens ergo & intentio Galeni in hoc consistit, Medicina calida reducitur ad actum à calore nostri corporis: Sic quod ipsa recipit caliditatem ab eo, per quam agit calfaciendo nos: Sed medicine frigide non recipiunt frigiditatem à calore nostri corporis: immo hoc principium intrinsecum, scilicet frigiditas, per quod infrigidant, ex se habent: ita ut istæ medicine frigide solum diuisionem in minimas partes recipiant: quæ diuisio est uelut impedimentum tollens, quod erat in ipsa medicina, ad hoc quod operetur. Hactenus Gentilis Galeni opinionem citans: aduersum quam multis inuadit argumentis, sed duobus præcipuis: & primo ut ipse ait, & credit, insolubiliter concludit: In entibus naturalibus non est minoris essentiae forma calida, siue principium calfaciendi, quam forma frigoris, siue principium infrigidandi: Sed comperiuntur res quæ habent principium infrigidandi intrinsecum, siue formam frigoris, per quod principium possunt nos infrigidare, & non adquirunt illam formam frigoris à nobis. Igitur medicine calide non indigent calore nostri corporis: & per consequens Galeni opinio minime stare potest. Secundo, Nullus dubitauit an caliditas sit forma positiua potens in operando: multi autem in dubium traxerunt de frigiditate: Immo nonnulli dicunt, in nullo mixto reperiri frigiditatem. Quum ea quæ à nobis frigiditas, aut frigus appellatur, remissa sit caliditas: ut opinatus est Galterus Burlcus. Igitur Galeni opinio falsa est. Eis

N duobus

duobus argumentis Fultus Gentilis Galenum hallucinae tum alta mente clamat, & gloriatur: Sed eius gloria quum rem attigerimus, in opprobrium uertetur. Ne tamen Fulginatee quae buccae occurrunt, nos tantum deblaterare afferant: audiant, subsignatis primo Galeni uerbis: unde tota dubitatio orta est: quae ita libro tertio de Temperamentis habentur. Medicamenta frigida, ueluti papaueris succus, à nostro corpore intus sumpta, nihil demutantur. Hæc enim paucula sunt uerba, ob quæ Gentilis in dubium rem traxit: pro quibus intelligendis, & Gentili satisfaciendo, sic habeto: Medicamenta frigida ueluti, & calida dicta, ut actu talia sint, id à calore nostro recipiunt: ea uidelicet in tenuia, & parua diuidendo: ut tertio libro de Temperamentis, & primo Simpl. capite undecimo, duodecimo: & secundo Simpl. capite uigesimo secundo, & uigesimo quarto, & tertio eiusdem uoluminis libro, capite primo, & de cimosextimo, & decimonono, Galeno ita scribenti placeat. Igiturq; medicamenta minime nos excalfacere ualent: priusquam actu talia fiant. At quod actu talia sint, id à nobis accipiunt: ueluti sicci calami ab igne. Et ut de frigidis simul medicamentis loqui lectores intelligant, subdit. Ita uero & ligna ex sua quidem natura frigida sunt uniuersa, sed quæ sticciora sunt, & gracialia, ea facile mutantur in ignem. Quæ humidiora sunt, & crassa spatium egent maiori. Nihil igitur miri est, si medicamenta quoque primum quidem in parua, & tenuia frangi postulant. Hæc uero adeo clara apud Galenum sunt, ut monstratore altero non egeant. Medicamenta igitur, ut in corpus agant nostrum, in tenuis partibus redigantur necesse est: atque ut operentur, calidi innati ope-

ra indigent: ea scilicet tam calida,quàm potestate frigi-
da dicta medicamenta, in tenues frangendo partes. Nihil
tamen medicamenta frigida à corpore nostro demutane-
tur: intellige, nullam, præter diuisionem, temperaturam,
aut complexionem dictam assumendo. Præter enim diui-
isionem,quàm medicamenta potestate frigida à calore no-
stri corporis recipiunt, nihil quicquam, ut recte opus
suum conficiant, adquirunt. Secus autem calida medica-
menta, quæ præter diuisionem receptam, in suis calidis
qualitatibus intensiorem quandam à calido inuato da-
tam, quam complexionem, aut adiumentum appelli-
tant, recipiunt. Sed si roges, cur medicamenta hæc ca-
lida adiumentum magis quàm frigida recipiant? in
quo opus & labor est: & dubium consistit omne. Respõ
deo, Medicamenta calida qualitatibus suis calori nostri
corporis non aduersari, sed potius eorum caliditas neces-
sario intenditur: atque inde ultra diuisionem, calidum
medicamentum pro sui opera aliquid acquirit: Frigida
uero medicamenta contrario habent: quum qualitatibus
suis maxime calori nostri corporis repugnent: atque in-
de nõ nisi diuisionẽ à calore adquirunt. Nec enim à calidi
tate corporea adiuuari quicquam possunt: sed magis im-
pediri, ut suis fungantur operationibus: quum frigori
calor oppositus est. Nec hæc in præsentì altius repetere
opus est: quum hodie solidiori doctrina homines conten-
ti euadant. Et ad modum, quo prædicta medicamenta
purgatoria humores euacuent, accedamus: præsertim ex
Hippocrate libro de Natura hominis: quo nemo uerius
hæc scripta dimisit. Sed quum Galenus eiusdem studiis
enarrator Lucidius, & Clarius ea ob oculos nobis po-
suit, ideo placuit eius uerbis subscribere, quæ libro de Fa-

cult. simpl. medic. ita habent. Differuit autem (inquit) et Hippocrates in opusculo, quod de Natura humana inscribitur, de ordine, qui in istis euacuandis seruari solet, ac nunc quoque ne quid huic sermoui desit, dicendum est: etenim si quod pituitam ducat medicamentum exhibeas, prima quidem in superpurgationibus flaua, mox atra, tertio loco sanguis eijcitur. At si quod flauam bilem detrahat pituita consequentur, tertia atra: quartus demum reddetur sanguis. Quin et si atram bilem purgare sit natum, eam quidem primam euacuabit: postquam, flauam: deinde pituitam: omniumq; postremus sequetur sanguis: tanquam ex inanis iam uasculis effluens; ut quæ summa iam debilitas occupet. Et cætera. Hinc autem claret, medicamentum bilem natura deponens, prius bilem euacuare, mox serosam humiditatem, postea uero in superpurgatione pituitam euacuari: tertio uero loco atram bilem, quarto uero sanguinem. Si uero medicamentum pituitam natum est euacuare, ipsam prius deponit: Secundo, bilem: tertio, atram: quarto, sanguinem. Ex ijs igitur uerbis satis claret, quam perperam Auerrois dixerit libro sui Collectorij septimo, capite nono, Aselepiadem forte imitatus, Quod bilis, quia cæteris humoribus subtilior est, in omni euacuatione primo deponitur. Quæ opinio, quum satis à Galeno libro de Purgantium medicaminũ facultate sugillatur, superuacaneum esse arbitramur plura pro Auerroi confutando in medium asserere. Scimus satis reprehensum iri, quod falsum esse à multis scitur. Cæterum horum medicamentorum attractiones perficiuntur, ut Galeno placet, qualitatum, quæ in substantijs sunt uirtute, idest specifica proprietate. Quæ medicamentorum attrahentium uirtus fortior est, quàm humoris attracti.

attracti. Conatur autem Galenus specificam hanc uirtu-
 tem, ut optinuit Philosophus, ad similitudinem quandam,
 inter rem attrahentem, & rem attractam, compertam
 reducere, de qua re legito Fracastorium Veronensem ui-
 rum mehercule doctissimum, libro de Contagione: amicitia,
 & contrarietate: ubi attractiones has similitudine
 fieri, exacte probat: Sed ut medicus, sepe Galenus simi-
 litudinem hanc, coelestem, aut occultam quandam pro-
 prietatem appellat: ut de lapide sanguinem sistente, libro
 de Facult. simpl. med. memoriae commendauit: quem Secu-
 tus est Mesue exordio sui operis. & uarij alij medici post
 eum scribentes. At medicamenta humores ad se attra-
 hant, uel ad ipsos potius humores, propter similitudinẽ
 uadant, uarij uaria quoque asserunt. Nam Hippoc. citato
 libro medicamenta humores ad se attrahere tradit: ipse
 uero crederem medicamenti subtiliores partes ad humo-
 res sibi similes uirtute totius gubernatrice interuenien-
 te, ire. Vnde tamen post actuatum medicamentum, &
 eius iam in uniuersum corpus subtiliores relegate par-
 tes, euomatur, exacta tamen & perfectissima succedit
 purgatio: ut in casu nostro interuenit: & quotidie con-
 tingit. Quum autem ob similitudinem inter medicamen-
 tum purgatorium, & humorem euacuandum repertã,
 medicamenti ipsius partes subtiliores ad humorem cant:
 uel potius ad se attrahant, quia medicamenti potentia
 fortior est, quam humoris attracti, fit inde, ut irritata
 natura, expultrix uirtus per apertos meatus eum expel-
 lat humorem, quanquam sepe suo frustratur sine medica-
 mentum, hoc est, non purgare: propter humorum eua-
 cuandorum inhabilitatem, quia materia inobediens fa-
 cultati expultrici existit. Et non deponitur: aut propter

obstruos meatus à crassis, & uiscidis humorib. aut induratis fecibus: aut propter uentositatē subleuantē medicamentum ad superiores partes. Cuius causa, medicamenti prohibetur actiatio. Aut quia corpus adeo debile existit, ut medicamentum, nec concoquere, nec expellere ualeat: aut quia tam forte, & auarum in medicamenti retentione, ut id potius in succum uertat, & nutriti substantiam: ut latius Mesue Tertie intentionis, capite primo, Canonum suorum sapientissime scriptum dimisit. sed quum medicamenta hæc à uentriculi concoctrice facultate uiuuntur, talem gignunt humorem, qualem trahere, & euacuare nota erant, ut scammonium in bilem: Turbit, & Agaricus, aut Cartannus in pituitam: semen sanctonicum in lumbricos. Meminit autem Gale. libro de Theriaca ad Pisonem, Phalangium, trifolij herbe speciem, morsibus phalangij animalis opitulari. Si tamen contingat herbam superimponi loco ab animalculo non infecto, herbam eosdē inducere affectus, & Symptomata (inquit) quæ animal suo morsu producere est natum: ut mirum non uideatur, si medicamenta quum per similitudinem operentur, in eosdem quos respiciunt (ut dixi) humores, uertantur. Multoties tamen humores à medicamentis similitudinem secum non habentibus euacuantur, propter tres, & præcipuas à Galeno citatas causas, libro tertio de Facult. simpl. med. capite uigesimo septimo, propter uasculorum imbecillitatem: propter osculorum laxitatem: & propter ipsorum purgantium medicamentorum medicationem: non uero ob infinitas ab Auerroi quito sui Collectorij libro specificas signatas uirtutes, uel ut hugo hallucinatur, ob quandam communem cuilibet medicamento insitam uirtutem, cum qua præter

ter propriam, quæ sibi dicatum humorem euacuat, reliquos purgare ait.

CVRATIO SEPTVAGESIMATER-
tia, in qua agitur de Crustoso ulcere aures,
& faciem inficiente.

Vuenis illa, quæ ex Manfredonia Anconam uenit, nata annos sexdecim pulchra facie, post elapsum à coniugio annum eius aures, & faciei pars, ulcere crustoso quodam infecta fuerunt: quod per tempus latitabat, Sed postea repullulabat. Pruriebat ulcus hoc, & aures corodebat. Cuius causam inquirens, comperio ab eo tempore quo morbus inuasit, hanc uigente æstate, ad Solis radios, caput, ut capillos aureos, & crispas redderet, apertū, & nudū habere. Quo factum est, ut humor biliosus acris factus, extra ad aures, & faciei partes attractus, fœdum prædictum ulcus causaret. Quibus addebat, caput ad eundem effectum fortissimo lixiuio bis singulis hebdomadis latere: pro cuius curatiua Methodo, parte artis præseruatiua dicta præsupposita, quæ futurum incommodum idoneis præsidij præcauendo prospicit, ad alteram curatiuam, quæ quod iam factum est, delet, & eliminat accedimus. Quamquam in hoc casu hæ duæ artis partes inuicē cōnectuntur. Sublata siquidē causa, ex qua morbus hic fit, & factus est, illico quilibet cessabit effectus: & partes infectæ ad nature suæ statū reuertentur. Erit itaq; præcipua curationis indicatio, biliosus, acris, & ferè adusti humoris euacuatio, qui crustosum ulcus hoc gignebat. Secundo capitis malam intemperiem calidam, & siccam refrenare: ob quam per interualla, austis ex-

crementis, ulcus repullulabat: Ab in solatu igitur, & re-
bus eam fontibus abstinebat. Postremo ipse capitis
roboratio procurata fuit: & ipsa sanitati restituta.

At, quia capitis affectiones recte non curantur, nisi uni-
uersum prius corpus inaniatur, à uacuatione uniuersali
uniuersum corpus inaniente, initium fecimus: & primo
quidem purgatorio hoc medicamento.

Recip. Floris cassiæ recens extracti. unc. 1.

Confectionis de seni. drach. 2.

Cum saccharo fiat bolus, quem capiat ante prædium spa-
cio duarum horarum, quo optimè egestit. Sequentibus ue-
ro diebus syrupum hunc ebibit.

Recip. Aquæ decoctionis hordei excorticati. unc. 4.

Iulep uiolacci. unc. 1. & s.

Misce, post octo uero ebibitos, sic descriptum fuit.

Recip. pilularum cochiarm. drach. s.

Aurearum. scrup. 2.

De fumoterræ scrup. s.

Diagridij, gr. 3. cum electuario de succo rosarum mesue,
formantur pilule quinque, quas quum uadit dormitum,
capiat. Eis autem optimè aluus respondit, sed interea-
dum hæc machinabantur, unguentum parti exteriori af-
fecte admouebatur, quod habet.

Recip. Unguenti de Lithargiro. unc. 1.

Populconis

De Plumbo

} an. unc. s.

Misce, & in mortario plumbeo cū pistillo plumbeo fiat
unguentum. Deposita autem materia pro mala intempe-
rie calida domanda, ex cubiti exteriori uena (cephalicam
medici dicunt) sanguinis uncias sex extrahere fecimus:
Sed interpellatis diebus quatuor, ut uires reficerentur,

syrus

syrupum uiolaceum cū prædicta hordeacea per aliquod dies, iterauimus: & scapulis cucurbitulas cum scarificatione admoimus: & retro aures hyruidines. Post quæ omnia, ad catapotia ex nitro secundum Alexandrum parata deuenimus: quæ in eis affectionibus primatum habent: tandem lauacro capiti admoto ex rosis siccis, chamæmelo, myrtho, & similibus refrigerantibus, & roborantibus, confecto præsumpto condito describendo, & ebibitis destillatitijs aquis sanitati fuit restituta: nec amplius in dictam affectionem lapsa est. At quum menses suo constituto tempore optimè respondebāt, de illis nulla in hac Curatione mentio facta est.

Conditum, conserua dicta.

Recip. Succhari borraginati

Rosat i

Buglossati

Violacci.

} an. unc. ʒ.

Pulueris santalorum rubeorum, & alborum, an. drac. ʒ.
& s. cum syrupo rosacco simplici, misce, fiat nixtura,
& folio auri in auretur.

Aquæ desuper ebibendæ.

Recip. Aquarum uiolarum

Borraginis

Cicoreæ.

} an. lib. ʒ.

Misce.

Eis autem clausa fuit curatio, habita uictus ratione conuenienti, & cæteris huic rei annexis.

SCHOLIA.

Huic similes affectiones, meminit Galenus

N 5

curasse,

curasse, libro primo de Compositi. med. secundū
locos: quem legere ne pigeat.

CVRATIO SEPTVAGESIMA QVART
ta, in qua agitur de pruritu, & scabie uniuers
sum corpus foedantibus.

Marinangelus de Estafulo publicus notarius, an
num ægens quadragesimum octauum, temperatu
ra calida, & sicca, pruriginosa scabie, & sicca, per am
bitum totius corporis laborabat: & ea quidem perdiffi
cili: ita ut ipsum in elephantiam peruenire timor esset.
Is quum plures pro sua recuperanda ualitudine, medicos
consuleret: & nullum assequeretur iuuamentum ad me
uenit: quem hac foeda lue ita uexari deprehendi: ut nul
lam diu, noctuq; requiem haberet. Gignitur autem affec
tio hæc ex præassato, & adusto humore ex iccore, tane
quam indeficiente fonte scaturiente. Qui ab expultri
ce uirtute à centro, & uasis ad circumferentiam, expul
sus, totum corpus pruritu, & scabie sicca, eradicatu dif
ficili, defœdare solet. Contra quam, quum à multis
multa tentata essent, nos infra scriptis intra annum sa
nitati eum restituimus: & uitæ primo optimo regimine
constituto, quia sanguis illi sæpe ex cubiti uenis extra
ctus erat, phlebotomiam prætermisimus: Cuius uice hiru
dines ani uenis admouere fecimus: immo eas singulis men
sibus semel prædicto loco admoueret, consuluimus: quum
is, antea quam in hanc laboretur affectionem, apertas he
morrhoides, ex quibus sanguis interdum fluebat, patieba
tur. Id quod parum Veneti medici animaduertunt, ho
mines alioqui oculatissimi, & doctrina, & experientia
longè

longè celeberrimi, quorum Victor Trincauelius, Bartolomeus Labiosus, & Orfatus, nominandi ueniunt: qui pro huius uiri salute consulti sunt. Hac igitur proposita euacuatione, quæ uel sola pro hac curanda affectione sufficiens est, sic orsi sumus.

Recip. Electuarij leuitiui drach. 10.

Confectionis hanc. drach. 2.

Cum saccharo fiat bolus, quem per duas horas ante prandium capiat, quo multa leuiter egeffit, & uirtute potentiori supra residuum facta, syrupos hos descripsimus.

Recip. Syrupi de Fumoterræ

Lupulorum } an. unc. 5.

Cicoreæ. s.

Aquarum Fumiterræ

Lupulorum

Cicoreæ

Borraginis.

} an. unc. 1.

Misce. Et per octo dies sequentes iterentur, quibus peractis & noxio iam expulsionioni parato humore, pharvacum hoc illi propinauimus.

Recip. Syrupi rosati solutiui. unc. 3.

Electuarij indi

Hanc.

Diapheniconis.

} an. drach. 1.

drach. 3.

Decoctionis senes uncias tres. Misce, fiat potus unus, quo plurima deposita sunt excrementa, biliosa, uaria, subnigra, inter quæ pituitosa uidebantur. Interpositis uero tribus diebus, ut ægri uires in eis rescicerentur, syrupum hunc: postea illi concessimus.

Recip. Syrupi de Fumoterræ unc. 1.

Cicoreæ.

unc. 5.

Decoctionis senæ. unc. 4.

Misce.

Fiat syrupus: quem per octo continuet dies. In fine quorum pharmacum sequens dedimus.

Recip. Rhabarbari boni. drach. 1. & s.

Agarici albi. scrup. 2.

Cinnamomi optimi. drach. s.

Pistentur, & infundantur in uncijs sex decocti dia senæ per totam noctem, & facta expressione, & colatura, adde prædicto decocto, syrupi rosati soluti uncias duas, electuarij lenitiui drachmas sex: cōfectionis hæmæ drachmas tres: misce fiat potus: quem hora antelucana ebibat, & desuper dormiat. Eis enim celebratis euacuationibus, & interiectis nonnullis diebus pro uiribus reficiendis, cucurbitulas per uniuersum corpus cum scarificatione, ut intercutaneus sanguis expelleretur, adfigi mandauimus: & singulis noctibus sequenti linimento illineretur, quod est.

Recip. Therebinthine lotæ cum aqua

Fumiterræ. unc. 4.

Succi Arantij. num. 1.

Salis communis in polinem

redacti. drach. 3.

Olei rosati. unc. 2. & s.

Ceruse lotæ. drach. 7.

Misce.

Fiat unguentum, & tandiu eo corpus linatur, quo ad foeda hæc lue, corporis singulæ partes mundæ euadant: & singulis auroris sequenti lauacro lauetur, quod habet.

Recip.

Recip. Herbarum Fumiterræ.

Borraginis

Maluæ

Lapatij

Rosarum

Chamomilæ

Foliorum senæ.

} an. par. equales.

In aqua fontis fiat decoctio, & ut decet utatur. At in terea dum hæc parabantur, conditum hoc ieiuno stomacho, comedebat.

Recip. Sacchari borraginati

Buglossati

Rosati.

} an. unc. i. & s.

Pulveris Folliculorum senæ, drachmas tres, Corallorum preparatorum margaritarum, an. drach. i. cum syrupo de Cicorea quantum sufficit, misce, fiat eclegma, siue mixtura: de qua singulis auroris semiunciam capiat: & aquarum cicoreæ, Borraginis. æquas partes superbibat. Hæc uero mense Martij, Aprilis, & Maij peracta sunt. Mense uero Iunij ad lactis aquam propinandam deuenimus: qui, quum stomachum calidiorum habebat, eius magnum, & copiosum potum, ad eum modum quem Græci dare solebant, optimè ferabat. Bibebat itaque singulis diebus, quinque: nonnunquam uero huius aquæ lactis libras sex: eo modo, quo thermarum aquæ ebibi solent: pauculo saccharo ei non nisi adiecto, ut alibi in hac Centuria latius diximus, ubi seri propinandi modum ad Græcorum mentem differuimus. Cæterum, quum affectio hæc diuturna, & longa, ac difficilis eradicatu est, longam curationem exposulat: & remediorum iteratione indiget. Proinde Autumno sequenti prædicta omnia repe-

tita

tita fuerunt. Aestiuus tamen diebus, post seri potum, ne homo absque praesidio aliquo maneret, ex pullis Gallinae coctis, ius alteratum ieiuno stomacho biberet, consuluimus: eis praesertim herbis, borragine, acetosa, melissa, hordeo, simul coctis. Cuius unciæ octo ad decem usque, pro uice potus erat. Eis autem intra annū, sanitati restitutus fuit: & ab hac foeda lue liber: optima, & diligenti uictus ratione seruata semper: & ceteris ad rem facientibus.

CVRATIO SEPTVAGESIMA QVINTA,
ta, in qua agitur, de duplici tertiana solo
minoratiuo eradicata.

I Vnenis robustus pharmacopola, & frater Ioannis Andreæ Mediolanensis, quum duplici corripere-
tiana, & disidium esset inter medicos: An primo san-
guis mittendus esset? uel potius per minorans pharma-
cum dictum, euacuatio facienda esset? Tandem super-
uenientibus nobis, minorans hoc pharmacum propina-
uimus. Quod ita ualuit, & contulit: ut non altero opus
fuerit praesidio: habet autem minorans pharmacum sic.

Recip. Pulpa cassiæ nouiter extractæ. unc. i.

Diacatholiconis. unc. f.

Misce, & cum saccharo fiat bolus: quem per duas horas
ante prandium stomacho capiat.

SCHOLIA.

Aduertendum duximus, quod quando hæc
minorantia pharmaca largiuntur: & in ea bre-
ui temporis intercapedine, ante acceptum ui-
ctum

ætum, aluū subducere incipiāt: quod tunc æger, prorogare uictum in longius tempus debet. Quum eo accepto, medicamenti opus impeditur. Si tamen intra limitatum, & à medio cōstitutum tempus, medicamētum nondum opus cœpit, nec æger egressit, tunc uictum, prout à medico imperatum erit æger accipere debet. Seruari autem regula hæc debet, in ijs præcipue (quod aiunt) minorātibus pharmacis. Quæ, qui uituperant medici, & ipsis non utuntur, à consortio doctorum hominum eliminādi sunt, ut ex Auerroi, & Manardo Ferrariensi, Centuria prima harum curationū abunde diximus.

CVRATIO SEPTVAGESIMASEXTA,

in qua agitur de puella duplici tertiana per subintransiam, continua dicta, laborante. Cui caros, morbus ueternis dictus, superuenit: quem Arabes subet appellant.

Filia Doctoris Asola, nata annos quatuordecim, duplici tertiana nunquam deficiente, ac propterea continua per subintransiā à practicis dicta, laborabat. Cui quū menses exacte non responderent, pedis uena saphena dicta secta fuit: & sanguis pro uirium robore extractus. Sed alijs subinde præsijs adhibitis, puella in ciborum fastidium, & corporis inhabilitatem incidit. Quæ quum sic per aliquot dies, absque ullo præsidio relicta esset: in carum, siue ueternum, aut subeticam passionem dictam lapsa est: quam febricula lenta comitaba-

tur. Pro quo morbo propulsando cucurbitulæ scapulis cum scarificatione applicitæ sunt. Cum quibus, interim dum spargebatur, à profundo somno illo ægotas libera erat. Sed pauculo interposito tempore, ad eundem reuertebatur. Proinde ex cubiti exteriori uena cephalica dicta, sanguinem ad uncias quinque demere fecimus. Qui quum ob crassiciem, uulnere per amplo facto non exiret, ex altero brachio ipsum demere mandauimus. A qua sanguinis missione meliuscule habere cœpit: & multo melius post embrochas super caput adhibitas, quæ habent.

Recip. Chamomilæ

Meliloti ueri

Sthœcados

Saluicæ

Maioranæ

Bethonicæ

Hyssopi.

} an. m. 1.

In libris quindecim aquæ fiat decoctio sufficiens, & facta colatura, adde olei Chamomilini, Anethini, an. libræ median, misce, fiat Embrocha, capillis tanẽ primo depositis. Sed, & naribus pulueres ij admouebantur.

Recip. Piperis nigri drachmā median, pyretri. scrup. 2. Hellebori, scrup. 1. misce fiat puluis, & naribus admo-ueatur. Porrò cibus huic oblatu, pulli contusum amygdalis, & seminibus apparatus erat: cui interdum cinamomi puluisculus inspergebatur. Quibus intra quindecim dies sanitati fuit restituta.

CVRATIO SEPTVAGESIMASEPTIMA, in qua agitur de patiente duplicem tertianam.

Necmias

Necmias Gallus, uir probus, duplici tertiana correptus fuit: cui bis pro illis propulsandis, secta fuit uena, sed medicamentis aperientibus, et alterantibus exhibitis, ac purgatorio propinato pharmaco bene habuit. At quum mali Punici esu delectaretur, eius multum uictitauit, & peius sensit. Proinde eius abnegato usu, quæ nimis meatus coarctabat, et uias obstruebat, paulatim ad pristinam regressus est ualitudinem. Propositum autem fuit, An balneum huic conueniret? de qua re alius quum dabitur occasio, rem ex toto concludemus: ex aqua autem potabili balneum confectum, quæsitum proponebatur.

CVRATIO SEPTVAGESIMA OCTA
ua, in qua agitur de morsu canis.

Ioannes Baptista Vccellinus, iuuenis Florentinus doctus, quum nauim intrasset, à cane magno Britanno in tibia morsus fuit: & uulnus profundum illi inflictum, pro quo curando accersito Chirurgo iussimus, per mensem saltem, apertum uulnus dimitteret. Tam enim etsi rabidus is canis non erat, nescio tamē quid malignitatis, & uirulentie canes in nauibus oclusi præ se ferant: ut ex alijs, similibus morsibus affectis, edocti euasimus. Hac enim cautela liber, & sanus est factus.

CVRATIO SEPTVAGESIMANONA,
in qua agitur de Elephantici cuiusdam curatione.

Vincentius Sochetus Anconitanus, iuuenis natus annos uiginti, Iandiu elephantiasis laborat, ita fœde, ut omnes corporis partes, cum unguibus quoque fœdatas habeat.

habeat. Nares tamen, quæ plerunque in morbi huius initio corripitur, intactæ hucusque permanserunt. Qui, quum uaria pro hac propulsanda graui, & fœda ægritudine, experiretur, ad me uenit. In quo primo ultra cutaneam fœdationem qua fœdatur, insatiabilem appetitum quendam (quem caninam famem uocamus) pati, aliquando magis, aliquando minus, deprehendo. Cæterum quum ad tentata præsidia condescenderemus, quibus doctorum hominum consilio usus fuit, Carnium uiperarum esum, subicit, quum usque ad id tempus de illis nihil nouerat. At nos scientes, ex earum uictu, mirabile auxilium subsequi, cum Galeno, & cæteris medicis consulimus, eisdem uesceretur: prout nunc uescitur. Quarum apparatus inferius describemus: Sed cutim, ex uiperarum sanie per uiream campanam destillata, illinebat. Suadet autem Galtheriacam ebibitam, uel cuti illitam, hoc morbo laborantibus summopere prodesse. At nos ex uiperis destillatitiu hoc magis conferre, utpotè morbo rebelli, & serè exossitate elephantiasis dictæ, non sine optimo successu augurati sumus. Primo autem sanies ex uiperis dissectis, & uascularis uitreis occlusis, ad ignem lentum destillabat: dein oleum & aqua prodibant, de quibus postea sales concinnari poterant. Cæterum, quò uiperæ parari debeant doceamus.

VIPERARVM APPARATVS PRO
uictu elephanticorum, ex Galeno decerptus,
libro secundo ad Glauconem, cap. 11.

Viperas quidè ubi caput, caudamq; usque ad digitos
quatuor abscideris, excoriarisq; ac denique interanea exemeris, in olla prius aqua lotas coques, donec
exqui-

exquisite molles reddantur. Adijcere tamen debes aqua, in qua illa elixantur, Porrum, Anethumq; & olei non nihil. Caterum ius hoc primo ebibat decet: deinde carnes comedat, non secus, ac ueruceis, uel alitum, quæ in prædio quotidie sumuntur. Sed ieiuno stomacho, et in aurora carnes hæ comedi debent: dimidia saltem pro uice: & aliquando unius integræ uiperæ, prout uirium robur adfuerit.

A quarum esu cibum, uel potum quencunque, per sex differat horas. Quod si sudauerit, diligenter sudorem seruet, maxime expedit. Excoriari autem ægrotantibus cutis solet, ut serpentibus interuenit.

S C H O L I A.

Vipera masculus, & fœmina uenenum in uesculis denticum cooperientibus seruatum tantum habent. Reliquæ uero corporis sui partes ueno carent. Præscinditur tamen uiperæ, pro eius apparatu, cauda. Non quia uenosa: sed quia unguulosa, & absq; carne, sicca, & calida reperia. Coeunt aut masculus & fœmina, caudis ad medium usq; corpus, optime circumuolutis complexis uel altera uero superiori corporis parte eleuata, multis cum ore osculis datis. Inest uero masculo membrum uirile, ea in parte ubi amplexatur: quod intus occultum habet. Fœminæ uero uulua ex directo inest: ut cuius curioso manifestum euadet. Proinde philosophos, & medicos in hac re hucusq; errasse, qui per os uiperæ concipere, & eius uiscera in partu à catulis corrodi cõtere debant, manifestum est, q̃ à me in hoc loco dici potest.

CVRATIO OCTOGESIMA, IN QVA
agitur de puero febre biliosa diuturna laborante.

PVer natus annos quinque, quum febre diuturna, & continua, de tertio in tertium affligente, laboraret, ad eum peruenimus: quinque enim supra uiginti dies agebantur, quibus semper febris hæc illū detinuit. In quibus à medicis multa tentata sunt, nunquam tamen deficiente ipsa, debilior uero redditus puerulus, ac circa uentrem, & hypochondria partes duriores factæ. Sic illum tractare cœpimus (optimo prius ulctus ordine instituto) & primo uentris, & hypochondriorum duriusculæ factæ partes sequenti unguento mane, & uespere illini faciebamus,
Recip. Vnguenti depilatiui de succis. unc. 2.

Vnguenti nostri splenetici. unc. 1.

Olei Capparum, parum misce, fiat linimentum.

Porrò iccori tensiorem habenti sic descriptum fuit.

Recip. Vnguenti santalini. unc. 1. & s.

Rosacci. unc. 1.

Misce, quo illinatur iccur, Vt uero per os ebiberet, sic præparatum fuit.

Recip. Iuris pulli Gallinacci. unc. 8.

In ollulā mittantur, & igni admoueantur: cui infunde senæ drach. 2. passularum & corinthio, drac. 2. radice petroselini cōtuse. drach. 1. oīa nō nisi pāno linco raro, primo excepta: quæ quum parū ebullierint, accipe prædicti iuris cyathū, et in aurora ieiuno stomacho bibendum præbe. At singulis quinq; diebus, pharmacū hoc illi propinabatur.

Recip. Syrupi rosati solutiui. unc. 1. & s.

Prædicti iuris. unc. 4. Misce.

Aliquando tamen agarici parum per aliquot horas prædicto

dicto decocto infundebatur. Sed quia ultimo defixa timor erat, cum lacte ex butyro recēti, inungi cum per uniuersum corpus faciebamus: quibus intra nīginti dies bene habuit: & protracta ad dies quadraginta, curatione, integram adeptus fuit sanitatem. Habet autem unguentū deopilans, siue deopilatiuum de succis dictum, sic.

Recip. Succij Apij.

Endiuie

Menthæ

Absinthij

Petrosilini, uul.

Olei absinthij

Menthæ.

} an. unc. 3.
 }
 } an. lib. f.

Ceræ citrinæ. q. sufficit. misce, & ad ignem fiat unguentum, cui quandoque additur pulueris calami aromatici, Spicenuardi, an. drach. 1. olei capparum parum, misce.

CVRATIO OCTOGESIMAPRIMA,
 in qua agitur de electuario ad eiaculandum
 semen faciente.

DE nobilibus quidam ex Montē Politiano, pro con sanguineo regiensi præsidium querit, quo liberis operam dare possēt. Qui tamen si antea duos, uel tres genuerat: nunc tamen genitalia membra debilia ita habet: ut ipsa nec erigi, nec per ea semen eiaculari, possint. Iuuenis autem is est ex principibus Italiæ, omnibus bonorum genere affluens: Quum igitur huic Ceres, & Bacchus nō desint, duo potissima Veneris impetus concitantia, paucula hæc optime concinnata, desiderata obtinuit, dedimus: & ita habent.

Recip. Pistaciorum preparatorum	unc. 2.
Pinearum mundatarum.	unc. 1.
Carnis scincorum.	drach. 6.
Satyrionum elixatorum, uel iringo- rum radicum.	unc. 1.
Seminis Erucae hortensis.	drach. 5.
Chryfocolle naturalis.	drach. 2.
Piperis longi, & nigri,	} an. drach. 5.
Cardanomi.	
Specierũ diamoschi dul.	
Cinnamomi electi	drach. 4.
Mellis despumati rutili.	unc. 9.

Misce, & fiat electuarium, secundum artis ministerium: ex quo quando uadit dormitum, semuncie pondere comedat: & desuper parum uini generosi pitisset. Sed & unguento sequenti genitalia membra inungat, quod habet.

Recip. Olei de lilio.	unc. 2.
Caudarum sciuci.	drach. 3.
Castorei.	gr. 10.
Nucis moschatae	} an. scrup. 4.
Piperis longi.	
Cerae albae. q. suff. misce, & fiat unguentum molle.	

S C H O L I A.

Hic aduerte, quod uice herbæ testiculorum uulpis, aut satyrionum radicum, Iringij radices adiecimus, non minus quod in unguento: Strellionis uice, scincorum caudę uenere, cū stellio non ita eo tempore, quo hæc parabantur haberi potuit. Cæterum peropportune erit hic cita-

re, id quod olim nobili cuidam contigerit: facietissima enim historia est, & proposito deseruiens. Nam quum nobilis quædam mulier Gallos (exemptis testiculis) eunuchos redderet: testiculos, ut optimi succi nutrimentum, pro marito in edulium adiecto melle, & aromatibus redegit: quum maritus in cœna uesceretur, ita in priapismum deuenit: ut post longum cum uxore concubitum, ipsa iam lapsa uiribus, nec amplius laborem ferre ualens, à cubili utriusque communi, fugam fecit. At maritus furibundus pruriente adhuc materia, quum uxorem persequeretur: nec ipsam assequi ualeret, quum alteri cubiculo occluderetur, ad ancillas tres, uel quatuor domesticas se direxit. quibus omnibus apprime satisfecit. In aurora uero medico accersito, (nam etiamnum humor titillabat) res in iocum trahitur, & semine uiticis, cum camphora ebibito, ac ex populeo, linimēto supra renes facto, à furore illo, & Venereis irritamētis liber factus est.

CVRATIO OCTOGESIMA SECVNDA.

da, in qua agitur de Scirrhuso tumore ob casum suppurato, & in ulcus uerso: ex quo mors subsequuta fuit.

Petrus Ordonius Iulij tertij Pontificis miximi musicus in signis, tumore quodam ad spinam, costam tertiam notham respicientem, non nisi duro, & doloris experte, uexari solebat. At, quum semel in nocte equitando per urbem Romam alijs adstrictus cōmilitonibus incedere,

ret, forte fortuna ex a quo cecidit: & loco ubi tuberculū
 herbat, maxie cōtusus fuit. Ex qua collisione, dolor intē
 sus inibi ortus fuit. Anēto uero dolore, et tumore p̄ amplo
 ac nigerrimo fasto, Chirurgus quidā ad eum fuit accersit-
 us. Qui quum multum puris intus latitare comprēhen-
 deret, frigidus, sed acuto ferramento, locum secundum cor-
 poris longitudinem, profundiori incisione aperuit: unde
 puris maxima, sed uarij, effluxit quantitas. Succedentibus
 uero curationis duobus mensibus, & ulcere ferē ad cicā-
 tricem ducto: ecce ēger de ilio dextro, circa spuriam pri-
 mam costam conqueri cōepit: ubi tumor, sed non admo-
 dum eminent, apparebat, & cum tussi, eger sputū, quale,
 ex empyemate emitti nouimus, sepe excreabat, qui tamē
 antea id nunquam spuerat. Ad quem quum Romam uenif-
 sem, & uocatus diuertissem: rem ex toto contemplos. Chi-
 rurgos audio: Aderat autē iam alter in signis, & fama ce-
 lebris: Iacobus ē Perusla. Utrosque tamē ancipites, de lo-
 co aperiendo, præcipue ubi tumor apparuerat, comperio:
 At nos quum puris screatum perciperemus, quod ad pul-
 mones transmissum per tracheam arteriam foras pellēba-
 tur: et locū tangeremus, in quo pus latitasse dignouimus,
 homines in nostram traximus sententiā, ac resectis cum
 somno medicamentis euocato, tū edulij, & in sculis, agro-
 tantis uiribus: in aurora locū secundum costarū incessum,
 scalpello incidi fecimus. Per quam incisionem pus furibū
 de, magna in quantitate exiuit: quod in pectoris cauitate
 continebatur: erat autem inciso inter primam & secun-
 dam spuriam costam: septum transversum semper tamen
 cauentes: quia ortum à prima trahat: turunda tandem ex
 albo, & oui luteo optime contusis, illita, concinne immis-
 sa, & tertia curatione ex digestiuis intincta, adiuuari
 cōepit:

cepit: sed primo, lauacro per orificium iniecto: & hinc inde corpore, tanquam cupa lauanda comoto pus cũ prædicto lauacro (irritata tussi) foras per orificium trudebatur. Erat autem lauacrum. Aqua hordei cũ Rhodomelle: cui quoque sæpe uinum ex rosis, & myrtillo confectum, adiungebatur. Ut tamen internorum membrorum mala intemperies extirparetur. Guaiaci decoctũ ex uua passa corinthiaca, & Glycirrhizza apparatus, semel in auro ra, singulis diebus dabamus. At quum pus elapsis nonnullis diebus, pigre per orificium exibat, cannulam ex arantij folio, concinnatam inmittebamus: Solet autem huiusmodi cannula, non solum ex arantij, sed hædera quoque, folijs apparari: quanquam ex plumbo, & uarijs alijs rebus fieri solet. Interiectis tamen non nullis diebus, quum pus plus iusto exiret, lauacrum sequens paratum fuit: quod per orificium iniiciebatur, & ita habet.

Recip. Hordei libram semisem.

Lentium

Fabatum

Myrtillorum

Rosarum rub.

} an. pg. 1.

Thuris

Sarcocolle

Myrrhæ

Aloes.

} an. unc. 1.

In libris octo uini rubri fiat decoctio, quousque maneant libræ sex: & coletur. Cui pro arbitrio mel rosaceum collatitium, & quandoque hordeacea adiungebatur, quo lauacro (ita enim appellare placet) non nisi calido, per orificium iniecto, corpus, ut dixi, lauabatur, eo enim cum pure expulso cannula ex arantij folio, orificio (ut diximus) immitte-

immittebatur, supra quam lineus pannus aliquando digestiuo, nonnunquam uero ex minio unguento illitus admouebatur: & desuper uinum stypticum cū panno, aut spongia exceptum. Sed quum uires Labi coepissent, paulatim consumptus, et tabidus factus, obiit, elapsis octoginta diebus, à casu prædicto.

CVRATIO OCTOGESIMATERTIA,
in qua agitur de uulnere inter utroque cerebri uentriculos penetrante.

CVm in Duello duo robustissimi iuuenes extra urbem Romam digladiarentur, alter alteri per frontem ensem immisit: ex quo uulnere illico læsus in terram concidit: et eum humi prostratum tanquam mortuum uiuens dereliquit (occurrētibus tandem iudicibus, & spectantibus) eum utcunque subleuarunt, & à diris, cruentisq; manibus rapuerunt: Qui omnium medicorum, & chirurgicorum assistentium concessu, paucis horis ipsum ex piraturum prædixere. Tam enim penetrās, dirumq; uulnus erat, ut Cerebri substantia incisa, perforata uè crederetur: Sed contrario euenit: quum nullo flagrante Symptomate, intra quinquaginta dies, ex toto eger sanus factus est: non sine tamen omnium admiratione, & medicorum præcipuè hæsitacione. Quū ita per uulnus specillum, quod tentoriam astilam uocant, ingredi animaduertebant, ut uulnus Cerebri substantiam attigisset: eorum nullus ambigeret: sed ij re uera quū uulnus inter duos cerebri uentriculos illatum esse ignorarent, admirabantur: Solet autē gladius inter utrosque cerebri uentriculos multum currere: Sæpeq; penetrare, nullam cerebri

cerebri substantiæ noxam inferendo: tametsi utraque meninx semper afficiantur: ut agroto nostro cucuit. Et alij olim à nobis notato.

S C H O L I A.

Medicus, uel Chirurgus, qui ad corpus humanum accedit: & id absq; membrorū, & particularum exacta dignotione, curare contendit, haud secus reputādus est, quàm faber lignarius, qui suffulos oculos habet: & ligna pro conficiēda sella incidere tentat. Oportet igitur medicū, uel Chirurgum in corporum dissectione apprimè instructum esse.

CVRATIO OCTOGESIMA QVARTA,
in qua agitur de Hernia aquosa, Ramice humoralis dicto.

C Assar de Faria nobilis Lusitanus, & Balthesaris de Faria, apud Iulium tertium summum Pontificē oratoris uigilātissimi frater: aquoso ramice laborabat: quem ijs notis dignoscebamus. Nam testiculus tumētiore apparebat: quem quum comprimebamus, ipsum lucidum cōspiciebamus: quo & lauato, ac candela accensa, ex aduerso conspecto, aquam intus contineri percipiebamus: quam Alfonsus Ferricus Chirurgus hac ætate insignis, inciso scroto, olim iam extraxerat. Solet autem morbus hic sepe repullulare, prout nunc de nouo aggregata aquositate dolorem, & solitam affectionem afferre cœpit. Ad eum igitur deuenientes nos purgatione habita, iterū per incisionem parti admodum scroto decliui factā, eam extrahere

*trahere permiffimus: poſtea uero iccore, ac internis ment
bris ab intemperie, ꝑ medicamentorū, et Guajaci decocti
ebibitionem, reſtitutis, liber, & ſanus factus eſt.*

S C H O L I A.

Suadēt Chirurgici, ſolicite admodū, & dex
tre incifio in ſcroto pro aquoſo humore depo
nendo fiat: & recte mea ſententia. At quod non
decliniori in parte ſcroti incifio hæc fieri debe
at, abſurdum mihi uidetur. Eleuato enim in to
tū teſticulo, incifio parti imæ adhibita, ſecurior
euadit. Nec inde nocumentum oboriri hucusqꝫ
animaduertimus. Sic enim in Enteroccele, hoc
eſt, ramice inteſtinali, ruptura uulgo dicta, fieri
mandamus, non niſi proſpero, & felici ſemper
euentu: ut in hac diximus Centuria. Nec eſt,
quod quis dicat, turundam per emiſſarium de
cliuiori loco factum, immiſſam, teſticulū punge
re: quum id à Chirurgo diligenti obuiatur.

CVRATIO OCTOGESIMA QVINTA,
*in qua agitur de uulnere cuidam inſiſto; inter
furculam, & humerum.*

PVgionem infixit Miles i militi ad humerum propē
furculam: qui quum Pugionem extraheret: & ſan
guinem concretum uideret, ac uulnus pectoris cavitatem
attigiffe contemplaretur: incifionem inter tertiam, &
quartam coſtam ſpuriam machinatus eſt, & docte ſa
nē. Nam ſanguis admodum concretus in pectoris cavitaa
te continebatur, qui per eam tantum de nouo factam in
cifionem,

cisionem, foras fuit extractus, & æger intra quadragin-
ta dies sanitati restitutus.

CVRATIO OCTOGESIMASEXTA,
in qua agitur de Mendosa, & falsa Pleuritide.

Lvdouicus Bobius uir, ut eius attestantur monumēta
doctissimus, ætatis suæ anno sexto supra septuagesi-
mum, quum pleuritide falsa affligeretur, lotium liuidū,
& subnigrum, innati calidi, extinctiōem indicans, min-
gebat: parum tussiebat: nihil spuebat. Occupabat autē do-
lor cor à iugulo pendens. At quarto die sternuit, sed nihil
sputi, aut mucoris emisit: immo circa affectum locum acri-
ter doluit: septimo tandem die, obiit. Cæterum ille, quum
sibi uires labi contempleretur, assistentibus se mori præ-
dixit: nam & medicinā uir doctus, & senex callebat: &
eam exercuerat. Cui bonæ indolis iuuenis quidam, & ex
cubicularijs doctissimi domini Balthesaris à Faria Ioānis
Tertij Regis Lusitanorum apud Iulium Tertium Ponti-
ficem maximum oratoris uigilātissimi, obiecit: bono esset
animo, quum à docto curabatur medico. Cui ille submissa
uocē, sed prudenter respondit: nonne magni illius Galeni
tempore ægri moriebantur? obiit autem prædicto die, nō
sine tamen pijsimi oratoris ingenti dolore. unice enim
eum amabat, solito eo amore, quo doctos omnes, & uir-
tute instructos prosequi consuevit.

CVRATIO OCTOGESIMASEPTIMA,
in qua agitur de Carneis excrecentijs circa anum
enascētibz: quas cristas uulgus appellat,

Plures

Plures carneæ excrescentiæ, non solū mulieribus, sed puerulis, apud Roman agentibus, circa anū enascuntur: quas nonnulli ex practicas scribentibus authoribus, cristatas hæmorrhoides appellare solent: quibus Ragades, hoc est, ad earum radices scissuræ, similes ijs, quæ in labijs ob boreæ flatum asperiores accidunt, sæpe conspiciuntur. Pro quibus curandis carneis excrescentijs, quum plures plura machinati sint: nos (uarijs quoque tentatis præsidijs) nullū securius, nec melius bucusque inuenimus remedium, quā eas forcipibus incidere: incisis enim paucis postea derelicta uestigia curantur: sed ragades unguento de plumbo, & alijs apprime exiccantibus extirpantur.

S C H O L I A.

Nephandus morbus is est, quum ex naturæ ordinem peruertentibus rebus eueniat, pullulet'ue. Cæterum contendebant nonnulli medici morbū hunc aqua, ex rebus apprime cōstringentibus, ut alumine, & tartaro, ac sublimato confecta, eradicare: ueluti alij argentariorū aqua forti. Sed mea sententia, curandi uia à nobis tradita, cæteris securior est, quum paruum dolorē, & symptomata ferè nulla, secū trahat: ut experientia longa comprobatum habemus.

CVRATIO OCTOGESIMA OCTAUA,
in qua agitur de Scirrroso tumore uteri os occupante:
ac de ipsius uteri euerfione, et symptomatibus
mensuram tempore euenientibus.

Maria Ricia mulier nata annos quinque supra uiginti:

ginti: & quæ Romæ multis prostat, olim solita parere, quæ impregnari desineret, mensiũ tẽpore, ingẽtissimis doloribus cruciabatur: quos consequabantur spasmus, animi deliquium, et uniuersi corporis algor. Succingebant autẽ dolores inum uentrem ad renes usque: quorũ causam medici Romani inquirentes, talem referebant. Nam, quum hæc nephritide corripì solita erat. Eo tempore, quo menses fluũt, uterus tumet: & amplior redditur: ob cuius amplitudinem ureteres, & uia à uestica ad pudenda, usque tendentes, coarctabantur, ac sic arenulis descendentibus à renibus, uia interspiebatur: unde dolor oriebatur pullulat' ue. Item quod sanguine menstruo obstructæ, ac coarctatæ uie inferiores, arenulæ impeditã uiam inueniẽtes, per quã libere solitæ erant, pcurrere, Continui solutionẽ faciunt, et discrasia, unde oritur dolor, & cruciatus, ad quos consequuntur, uteri conuulsio, animi deliquium: & per uniuersum corpus algor. Cõtra quas affectiones, oẽs ferè Romani medici, multa tentarunt remedia: & uaria adhibuerunt medicamenta. Sed frustra, quum ægrotans, nullũ ex illis consequuta fuit auxiliũ. Sed indies magis, & magis prædictis doloribus, et symptomatib. (mensibus per triduum fluentibus) cruciabatur. Ad eam igitur uocatus in primis iubeo duas, non nisi disertas, & bene instruktas obstetrices, accersiri: ut eius matricis os apprime obstetrando, discernuerent: uiderentq; nunquid mali in eo latiret, occultaretur' ue: quæ prudentes, & ex præcipuis obstetricibus Romanis quæ essent, et tales quales Hippocrates sæpe desiderat, hanc ipsam tuberculum durũ ciceris magnitudine in uteri ore pati, significarunt: quo audito, in mentem subit, hanc scyrrhosum quendã tumorem in uteri ore habere: qui eo tẽpore quo menses fluebant, tumebat:

mebat: & omnia uascula circa eum contenta, sanguine menstruo perampla facta, dolores grauissimos patiebantur: ad quos, uteri uersio, seu complicatio, quæ non aliud est, quàm uteri conuulsio, spasmus dictus, cõsequitur. Quippe cõmotus ac saeuis doloribus irritatus uterus, sua expultrice facultate, obnoxia expellere conatur: quæ uteri motum, conuulsio, Animi deliquium, sensus, & motus priuatio, faciei, & omnem membrorum frigus, consequuntur: morbi igitur causa cõprehensa, quum pinguedinibus emollientibus circa locum, & fomentis uarijs, sæpe uteretur, ac Guaiaci decoctum ebiberet, si non ex toto, ex parte tamen alleuata est: nec tantum, quum menstrua fluunt, ut solebat, cruciari solet nunc.

CVRATIO OCTOGESIMANONA,
in qua agitur de muliere abortiente.

VXOR Iulij Folchi apud Romam procuratoris discretissimi, quum utero gereret, tertio mense foetationis semp abortiebat, et in uitæ discrimen ueniebat. Cuius abortus causam inquirens ipse, cõperio hanc, temperatura sanguineã, & biliosam esse: in qua, quum multus sanguis biliosus, & acutus superabundabat, uasculorum ora foetum alligantium, sua acutic, & punctione aperiebat, & disrumperebat: unde abortus sequebatur. Quod malum præcauere uolentes, iussimus, quum uterum gereret: & perturbari, ac angri cœpisset: illico (uel medico absente, Cubiti mediam uenam, communẽ uocant, secare: sanguinemq; ad semilibram extrahere, iussisset. Quæ, quum postea sic cautè, & prouide debito tempore sanguinem demeret, illi partus foelix, et prosper semper subsequabatur: nec enin
euacuationes

euacuationes ante uteri gestationem factæ quicquam auxiliabantur.

S C H O L I A.

Tametſi ſanguinis extractio per uenæ ſectio-
nem, prægnantibus, ut quæcunq; altera euacua-
tio, periculosa eſt: nihilominus tamen primis
menſibus ſanguinis miſſio ſecure exerceri in eis
potest, ut teſtat Gal. Enarratione Aphor. illius.
Vtero gerentibus uenæ ſectio periculosa eſt: &
eo magis quo grandior foetus fuerit: quia puer
quo minor, minori indiget alimento.

CVRATIO NONAGESIMA, IN QVA
agitur de morbo comitali ob malū nūtiū ſubito eueniente.

Reucrenda Monacha apud Cœnobium Sancti Sixti
Romæ, et nata Fiderici à palma, nondum uigefimū
ætatis ſuæ annū attingens, quum fratrem ſuum emortuū
ſubito acciperet, illico humi cecidit, & tanquam mortua
per horam integrā manſit: quæ poſtea utcunq; reuoca-
ta, comitali morbo grauiter cruciari coepit. Quo morbo,
bis, & ter, & amplius ſingulis diebus torquetur: non ta-
men ad os ſpuma refertur: quia nondum ſæuus & crude-
lis morbus ſextum ſuperexceſſerat menſem.

CVRATIO NONAGESIMAPRIMA,
in qua agitur de dolore hæmorrhoidū cæcarū.

Romana quæ ad Pontem ſancti Angeli habitat, quæ
uteri præcidētiam pateretur, de hæmorrhoidum do-
lore querebatur. At quū illi multa, & ſelecta medicamē-
ta adnota eſſent, quibus nō iuuabatur, ad balanū ex ſepo
hircino cū oppio conſectū cōfugimus: quo dolor euauit,
nec poſtea redijt. At poſtea calidis roborantibus locum
prout poſt adnota ſtupeſacientia fieri ſolet, fouimus.

CVRATIO NONAGESIMASECVN-
da, in qua agitur de egregio quodā remedio ambu-
stioni dicato, ex indico medico accepto.

Inter selecta medicamenta cōbustionibus facientia, si-
ue ab igne, uel aqua seruēte, aut aliqua alia procatar-
ctica causa eueniat, hoc primatum obtinere, certum est.
Quod habet sic, Lauri folia accipies, super quæ porcina
pinguedinem ignitam de alto cadere facies, quousque fo-
lia ipsa in cinerem uertantur. Eo uero cinere pinguedine
obuoluto, ac in unguenti formam redacto, cōbustam par-
ticulam inungues: bisq; in die enouabis, et eam intra tres
dies sanam reddes.

CVRATIO NONAGESIMATERTIA,
in qua agitur de sanguinis miſtione critica.

Iuuenis robustus, floridus, & sanguineus, quum sangui-
nea febre affligeretur, & pluries illi sanguis esset ex-
tractus, sexto die sanguinem cum urina minxit: & sani-
tati restitutus fuit. Admirabantur autem assistentes om-
nes, contendebantq; nōnulli alij medici, qui illius quoque
curam habebant, de sanguinis suppressione. At nos, quum
crisim per eam uiam à natura factam, coniectaremus, &
ægri uires inde non labefactari perciperemus, rem in to-
tum securam & egrotantem liberum, & à morbo immu-
nem esse prædiximus. Solet autem crisis hæc, huiuscemodi
in febribus, aliquando, licet raro contingere.

CVRATIO NONAGESIMAQVARE-
ta, in qua agitur de diabetis curatione.

Qui meracioris uini potui indulgebat Romanus,
& crethani, idest, foeniculi, aut petroselini mari-
ni dicti, muria cōditi, largiore uictu usus est: in dia-
betem affectionem lapsus fuit. Nam quicquid bibebat si-
mul,

mul, & quale assumebat, per urinam reddebat: & intensissime sitiebat. Ad quem quū cōueniremus, & morbi causam perpendissemus, ea procatartica abnegata, quæ antecedentem mouet: salsuginosum humorem, & mordacem euacuari, & obtundi, curauimus. Euacuauimus aut̄ cum, syrupo rosato solutiuo, de Cycorea cum rhubarbaro, myrobalanis citrinis, et pauco agarico, obtudimus uero ipsum, ptisana, ouis sorbilibus, halica, carne hedina, & uino paucifero. Sed ut retentrix renum facultas, quæ omnino imbecillis erat, restauraretur, singulis diebus in auro ra potum sequentem dabamus.

Recip. Syrupi myrtillorum	} an. unc. f.
Rosati de rosis siccis.	
Trochiscorū de terra sigill.	} an. scrup. i.
De spodio Arab.	
Aquarum capitū rosarum	} an. unc. i.
Plantaginis, corrigiolæ.	

Misce, quin & renum regioni exterius ceratū, ex acacia, hippochistide, mastiche, thure, bolo armena, ladano, & resina confectum, applicuimus: & intra duodecim dies sanitati fuit restitutus.

S C H O L I A.

Diabetes transitus urinæ continuus est, aut uerius potionis non mutatæ, ut lienteria cibi: à renum intemperie calida, cum siti inexplata, eueniens affectus: qui raro cuenit, ut eum Galenus bis tantū uidisse testetur. Nos aut̄ alterum nouimus in hanc affectionem, ob largiorem farciminis piperati esum incurrisse: qui quoq; facile fuit recuperatus: & sanitati restitutus. Fit autem affectio hæc, ut dixi, & renum retentricis facultatis

imbecillitate, attractricis autē tanto robore, ut totum corpus, ob ingentem calorē, exhauriat. Iuste igitur renum passio, & affectus diabetes appellatur: quia sic affectū renes ad se corporis totum humorem attrahunt. Quē sua imbecilli redita retentrice facultate, retinere nō valent. Sed tumultuatim in vesicam eum exonerant, & consequenter foras transmittitur: Vnde ab aliquib. passio hæc (Galeno teste) cap. ulti. libri de symptomatum differentia, aqua inter cutem ad maculam appellabatur: ueluti urinæ fluor, seu leuitas, aut ob inexplebilem sitim, dipsacos.

C V R A T I O N O N A G E S I M A Q V I N T A,
in qua agitur de documento habendo, in pano, siue inguinis tumore curando, & quod lignum Guaiacum, buxus apud nos nascens sit.

L Vdonicus Bononiensis extra urbem Romā, ad quinquaginta milliaria cōmissarius, bubone in inguine pano dicto, uexabatur: pro quo propulsando (integro ipso existente) pharmacum medicus quidam illi obtulit, à qua pharmaci bibitione æger peius sensit: & crustosis ulceribus eius uniuersum corpus foedatū fuit. Caueant igitur medici, bubonibus integris stantibus pharmacū (saltem forte) patienti ne tradant: ne scilicet uitiatam materiam foras, naturæ beneficio propulsatā, introrsum de nouo reuocent. Quum inde priori morbo alij grauiores orientur. Oportet igitur cocta ut eunque primo materia, eam per incisionem expellere, ac aliquādiu ulcus apertū sinere: ut pus dirum per fluxionis emissarium affatim emanet, quo peracto, mox purgationes tuto exhiberi possunt. Bubonibus ergo in pestica lue apparentibus, medici à medie

à medicamentorum purgantiũ propinatione abstineret, pro posse suaderẽ. Nec enim unquã mihi placuit, id quod nonnulli machinantur, scilicet, post epotum pharmacum, potens emplastrum, aut cucurbitulam tumori, diuertendi ratione adiuuere. Ceterum egroto nostro, post eius tumore abscissum, et uniuersum eius corpus per medicamenta euacuatum, buxi nostratis decoctum, eo modo apparatus, quo Guaiaci conficitur, dedimus: & intra triginta dies sanitati fuit restitutus. Est enim lignum Guaiacum, ex insulis nouiter repertis aduectum idem, quod buxum Europæi appellant: ut conferenti manifestum euadet. Proinde uiribus respondere, ab re non est. De quo tertia Centuria, quã dabitur occasio, sermonẽ faciemus.

CVRATIO NONAGESIMASEXTA,
in qua agitur de puero octo annorũ cõtinuo febriente, cui cubiti secta uena fuit: & sanus factus est.

Filiolus mercatoris opulenti, qui ad uiam peregrinũ habitat: natus annos octo, quã cõtinuo febricitaret, & à medicis pro deplorato relinqueretur, nos (contradicientibus præcipuis Romanis Medicis) illi internam cubiti uenam secare fecimus: et sanguinem ad uncias quatuor fluere permisimus: et illico melius habuit. Et intra paucos dies ex integro sanitatẽ adeptus est. Porro assistentes medicos ad Centuriam primam harum curarum nostrarum relegauimus: in qua hæc ad amissim exposuimus.

CVRATIO NONAGESIMASEPTIMA,
in qua agitur de experimento facili, & indubitato pro quartana propulsanda.

Cum contra quartanam, multa non solum à medicis, sed popularibus, et uetulis machinata sint: nos præter quod die paroxysmi, propinato pharmaco

plures sanitati restitui fecimus, ut prima Centuria diximus: nunc quia in hoc leuissimum, et securissimum experimentum incidimus, quod quisque experiri poterit: literis mandare placuit: quod habet sic, quum frigore quartarius torqueri ceperit, cyathum stillatitiæ aquæ rosarum ebibat: quo multa & biliosa euomet: et sanus euadet. Ita enim multis euenisse obseruauimus. Proximum est hic citare, aliud contra quartanæ ingens frigus, remediū, quod ex Galeno habetur, et alijs, post eum medicis, sæpe à nobis in usu habitum, et pro uero compertum: grana quinque, uel sex piperis integra deglutienda, frigoris tempore, ægrotanti cum pauco uino generoso dabis. Quo auxilio repetito, æger bene habebit: ut nostro interuenit ægrotanti, cui quartana per tres desit paroxysmos.

CVRATIO NONAGESIMA OCTAUA,
in qua agitur de singulari quodam Topico medicamento scabiei crustis, & lepræ conueniente.

Inter Topica remedia scabiei conuenientia, hoc primum obtinere, tanquã expertus, confirmo, quod habet. Recip. Radicis Enulæ cāpanæ uiridis lib. mediā: pinguedinis porcine uncias. 5. in mortario marmoreo pistentur, & ad lentum ignem parum ebulliant, & fiat unguentū, quo æger pustulas inungat. Est enim admirandæ uirtutis unguentum hoc, ut incantamento eius opus simile uideatur. Cuius uires si expertus fueris nobis cōsenties.

CVRATIO NONAGESIMANONA,
in qua agitur de catapotijs fortibus nihil uentrem subducentibus.

Vir cui catapotia fortia, hoc est, de lapide lazuli, cianeo dicto, cōfecta propinata sunt: nihil egebit: Sequēti uero nocte, à leui deglutita pilula, multa nigra et melan-

melancholica per inferiora emisit, & bene habuit.

S C H O L I A.

Ob catapotorum, & medicamentorum fortium potentiã, natura eorum actuacionem non aggreditur. Sed ea potius refugit, & deserta relinquit. Propinato uero leui postea pharmaco, ex accidenti concoquantur, & opus suum conficiunt: ut sæpe contingit, & practici norunt.

CVRATIO CENTESIMA, IN QVA

agitur de quodam cui per nares sinistram sanguinis uiginti libræ effluerunt.

ANtonius Correa nobilis Lusitanus quartana febriliam diu affligi cœpit: qui quã eam grauiter ferret, ex Mediolano Romam uenit: ubi quã à morbo ob rigidã hyemem, & iter longum grauius corripere tur, illi repente sanguis è nare sinistra effluere cœpit, & ita copiose, ut intra quinque dies libræ uiginti effluerint, adeo ut de funere potius, quàm de eius salute, cura inter domesticos iam esset. Cæterum inter cætera huic opitulãtia remedia, hæc potissimum iuuerunt. Cucurbitula splenis regioni admota, et gelida testibus applicita, & sæpe innouata. Porro interea dum sanguis effluxit: quartana cursum suũ dimisit: Sed postea elapsis paucis diebus, redijt, & eam nunc, ut antea patitur, temperatura enim biliosa exusta præditus hic est.

S C H O L I A.

Sanguinis uiginti quinque libras, parũ plus, uel minus, in homine bene disposito reperiri, Auicenna est Autor: ex isto uero Capitaneo libræ uiginti, non nisi intra quinque dies fluxerunt: in quibus cibo, & potu potissimum reficiebatur,

tur, ut huius rei est testis Andreas Lacuna, qui nobiscum in hac curatione quoque erat. Dianam Estensem Illustrissimam mulierem Ferrariæ no- uimus, à cuius naribus sanguinis libræ uiginti- duæ prodierunt, & taurice ualet: ut quoque illius Brasauola commentarijs Aphor. ter meminit. Et hic secundæ Centuriæ est finis. Romæ Iu- lio tertio Pont. Max. Vigente primo Aprilis. M D L I.

FINIS.

Venetijs Ioan. Gryphius excudebat.

M D L I I.

Res.
#122

